

P1266

Koulutus

1993

Oppimisen ilo

**KOULUTUSALAN
TILASTOT
MITTAIMET &**

F12.6

Tilastokeskus
Statistikcentralen
Statistics Finland

SVT

Koulutus 1993:7
Utbildning
Education

Koulutus

1993

Koulutusalan tilastot & mittaimet

Lokakuu 1993

**Tilastokirjasto
Statistikbiblioteket**

264274

Helsinki - Helsingfors 1993

SVT

Suomen Virallinen tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland

Painopaikka: Paino-Center Oy

Kansikuva: pressfoto

Tiedustelut

Koulustilastot ja -luokitukset

puhelin (90) 17 341/koulustilastot

telekopio (90) 1734 3264

postiosoite Tilastokeskus
Koulustilastot
PL 770 00101 Helsinki

Erityisselvitykset, oppilaitosten osoitepalvelu

puhelin (90) 1734 3590

telekopio (90) 1734 3251

postiosoite Tilastokeskus
Henkilötilastot, tietopalvelu
PL 770 00101 Helsinki

Julkaisutilaukset

puhelin (90) 1734 2011

telekopio (90) 1734 2474

postiosoite Tilastokeskus

Julkaisujen myynti

PL 540 00101 Helsinki

Esipuhe

Koulutus 1993 on järjestyksessä toinen Suomen koko koulutustoiminnan kattava tilastojulkaisu. Se on kokoomateos, joka ilmestyy joka toinen vuosi sisältäen uusimmat tiedot, aikasarjat, kansainvälisiä vertailuja ja tutkijoiden artikkeleita. Ensimmäinen julkaisu, *Koulutus 1991*, ilmestyi marraskuussa 1991.

Koulutus-julkaisu on tarkoitettu opetus- ja koulutusalan ammattilaisille, järjestöissä ja yhteiskunnallisissa tehtävissä toimiville sekä yrityksille. Se on suunniteltu avuksi esitelmien ja artikkeleiden laatijoille ja taustatietojen lähteeksi tiedotustehtävissä toimiville. Julkaisun tietoja voidaan käyttää kouluissa opintojen ohjauksessa ja muussa opetustyössä, yleisenä tietolähteenä kirjastoissa, kodeissa jne.

Koulutus 1993:n tietosisältöä on laajennettu kansainvälisillä tiedoilla. Niitä ovat OECD-maita koskevat kuviot eri asiakohdissa. Kolmessa tutkijoiden artikkelissa vertaillaan suomalaisten koulusaavutuksia muiden maiden saavutuksiin. Kansainvälistyvistä koulutuksesta on erillinen artikkeli. Myös tupakan polttoa, alkoholin ja huumeiden käyttöä koskevassa artikkelissa on kansainvälistä vertailua.

Kirjan tilastot kuvaavat koulutustoimintaa monipuolisesti ja kattavasti. Ne on esitetty tiiviissä muodossa. Yksityiskohtaisempia tietoja on saatavissa vuosittain julkaistavista Koulutus-sarjan tilastoista ja tutkimuksista. Tietoja toimitetaan käyttäjille myös erillisinä taulukkoina, levykkeinä tai muuna tietopalveluna. Myös alueelliset tiedot, joita *Koulutus*-julkaisussa on niukasti, ovat näin saatavissa.

Julkaisu jakaantuu 13 lukuun, joista jokainen alkaa tiivistelmällä. Ensimmäisessä luvussa on väestötietoja. Koulujärjestelmää kuvataan luvuissa 2–5, väestön koulutusra-kennetta luvussa 6 ja aikuiskoulutusta luvussa 7. Koulutettujen työhön osallistumista koskeva luku on laajennettu omaksi luvukseen (8). Tutkijoiden artikkelit ovat luvuissa 9–13. Käsitteet ja luokitukset selostetaan omassa luvussaan. Liitetaulukoissa on yksityiskohtaisempia tietoja sisältäviä aikasarjoja.

Englanninkielistä osaa ei enää julkaista suomenkielisen julkaisun yhteydessä, vaan se painetaan erillisenä vihkosena *Education in Finland 1993*. Julkaisussa kerrotaan Suomen kouluoloista kansainvälisiin käsittein ja luokitukseen.

Koulutustoiminnasta tarvittavan tiedon tarve on alkanut ripeästi enentyä. Kasvavan tietomäärän käytettävyyden ja käyttötavan muutokset edellyttävät tietojen tiivistämistä ja havainnollistamista. Tästä syystä meillä Suomessa kuin muuallakin on ryhdytty kehittämään koulutusmittaimia eli koulutusindikaattoreita.

Koulutusmittaimille on ominaista, että niihin liittyy jokin koulutustoimintaa koskeva taivote. Ne kuvaavat koulutustoiminnassa tapahtuvia muutoksia. Ne osoittavat koulutustoiminnan niitä piirteitä, joiden pohjalta voidaan tehdä arvioita koulutustoiminnan tulevasta tuloksellisuudesta. Ne antavat virikkeitä kehittämiseksi. Niitä voidaan käyttää myös tiedottamisessa.

Mittaimien avulla voidaan vertailla koulutustoimintaa ja sen taustatekijöitä, panoksia, koulusaavutuksia ja osittain myös koulutuksen vaikutuksia. Mittaimet ovat tavallisimmin ajassa tapahtuvan kehityksen osoittimia, alueellisista eroista kertovia tunnuslukuja ja kansainvälisiä vertailuja. Ne voivat olla myös oppilaiden ja koulujen välisiä tarkasteluja.

Koulustilastojen jalostaminen mittaimiksi on aloitettu vuonna 1993. Tässä julkaisussa esitetään tuloksia kahdesta ensimmäisestä koulutusmittaimesta, Tutkintoikäluokkamittaimesta (ks. *Ikäluokan tutkinnot luvussa 3*) ja Väestön koulutustasomittaimesta, josta on tietoja luvussa 6. Näiden lisäksi julkaisussa on useita koulutusmittainten tyyppisiä vertailuja.

Pyrimme jatkuvasti kehittämään koulutuksen suunnittelua, seuranta- ja tuloksellisuuden arviointia palvelevia tilastoja ja mittaimia. Kommentit ja kehittämissuhteudet ovat tervetulleita, jotta voisimme laatia tulevat julkaisut entistä hyödyllisemmiksi. Yhteysthenkilö on kehittämisspäälikkö Heikki Havén, joka on johtanut julkaisun kehittämis- ja laadintatyötä.

Helsingissä, lokakuussa 1993

Aarno Laihonon
Tilastojohtaja

Kirjoittajat

Koulutus 1993-julkaisun laadinnasta vastaa Tilastokeskuksen henkilötilastoyksikkö. Julkaisun suunnitteluun ovat osallistuneet eri tavoin kaikki koulutustilastoissa työskentelevät.

Seuraavassa luetellaan tämän julkaisun laadinnasta vastanneet kirjoittajat ja heidän tekstinsä.

Tilastokeskus

Brandt Raul, aktuaari

luvusta 5 Koululaitoksen menot

Harala Riitta, erikoissuunnittelija

luku 8 Koulutus ja työ

Havén Heikki, kehittämisspäälikkö

luvusta 2 Esiopetus,

luvusta 3 Ikäluokan tutkinnot

Koljonen Eero, suunnittelija

luvusta 5 Opettajien palkat 1992

Kousa Hilikka, suunnittelija

luvusta 7 Yleissivistävät aikuisoppilaitokset,

Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus,

Työvoimakoulutuksen suorittaneet

Nieminen Mauri, kehittämisspäälikkö

luku 1 Kouluikäinen väestö

Rautanen Riikka, yliaktuaari

luvusta 2 Ammatilliset oppilaitokset,

luvusta 3 Oppilaaksi hakeutuminen

Repo Aila, erikoistutkija

luvusta 3 Suoritetut tutkinnot, Tutkinnon suorittaneiden

jatko-opintoihin ja työhön sijoittuminen,

luku 6 Väestön koulutus rakenne,

luku 8 Käsitteet ja luokitukset

Seppänen Tarja, yliaktuaari

luvusta 5 Opettajat,

luvusta 7 Korkeakoulujen aikuiskoulutus, Kesä-

yliopistot, Henkilöstökoulutus

Simpanen Matti, yliaktuaari

luvusta 7 Aikuiskoulutustutkimus 1990

Suovirta Irma, yliaktuaari

luvusta 2 Koulujärjestelmä, Peruskoulut, Päiväluokit

Åkerblom Leena-Marja, yliaktuaari

luvusta 2 Korkeakoulut,

luvusta 3 Keskeyttäminen,

luku 4 Tutkijankoulutus

Tilastokeskuksen ulkopuoliset kirjoittajat

Kannas Lasse, apulaisprofessori

Jyväskylän yliopisto

Kontula Osmo, dosentti

Helsingin yliopisto

luku 13 Tupakka, alkoholi ja huumeet koululaisten

arjessa

Lahtinen Ilpo, suunnittelija

Valtion opintotukikeskus

luvusta 5 Valtion opintotuki

Leimu, Kimmo, tutkija

Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto

luku 11 Suomen luonnontieteiden koulusaavutukset

kansainvälisessä vertailussa

Linnakylä Pirjo, osastonjohtaja

Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto

luku 9 Kestääkö suomalaisten lukutaito kansain-

välisen vertailun

Ojala Mikko, apulaisprofessori

Joensuun yliopisto

luku 10 Suomalainen esiopetus kansainvälisessä

vertailussa

Riikonen Taina, vastaava suunnittelija

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO

luku 12 Kansainvälistyvä koulutus

Koulutus 1991-julkaisussa oli kaksi tutkimusartikkelia:

- *Suomalainen matematiikan opetus kansainvälisessä vertailussa*
- *Kotitausta viitoittaa koulutien*

Sisällys

	Sivu		Sivu
ESIPUHE	3	Keskeyttäminen	92
KIRJOITTAJAT	5	Keskeyttäminen lukioissa	
<hr/>		Keskeyttäminen ammatillisissa oppilaitoksissa	
1 KOULUIKÄINEN VÄESTÖ	9	Keskeyttäminen korkeakouluissa	
Peruskouluikäisiä yhä vähemmän		Suoritetut tutkinnot	97
Väki vanhenee		Peruskoulun päästötodistukset	
Alueelliset erot		Ylioppilastutkinnot	
Suomen väestö yhdentyvässä Euroopassa		Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritetut tutkinnot	
<hr/>		Korkeakouluissa suoritetut tutkinnot	
2 OPPILAITOKSET JA OPPILAAT	21	Ikäluokan tutkinnot	
<i>Esiopetus</i>	23	Tutkinnon suorittaneiden jatko- opintoihin ja työhön sijoittuminen	113
<i>Koulujärjestelmä</i>	25	Jatko-opintoihin sijoittuminen	
Oppilaitokset ja opiskelijat		Työhön sijoittuminen	
Koulutukseen osallistuminen		<hr/>	
Musiikkioppilaitokset		4 TUTKIJANKOULUTUS	121
<i>Peruskoulut</i>	38	Suoritetut tutkijankoulutustutkinnot	
Peruskoulun oppilaat		Tutkijankoulutuksen suorittanut väestö	
Peruskoulun ainevalinnat 1992		<hr/>	
Peruskoulun ruotsinkielinen opetus		5 VOIMAVARAT	131
<i>Päivälukiot</i>	47	<i>Opettajat</i>	133
Päivälukion oppilaat		Muodollisesti epäpätevät opettajat	
Päivälukion ainevalinnat 1992		Korkeakouluhenkilöstön ajankäyttötutkimus	
Päivälukion ruotsinkielinen opetus		Opettajien palkat 1992	
<i>Ammatilliset oppilaitokset</i>	56	Koululaitoksen menot	143
Oppilaitokset ja opiskelijat		Käyttömenot	
Opintolinjan aloittaneet		Julkiset koulutusmenot	
Miesten ja naisten opintoalat		Opintotuki	153
Ylioppilaat ammatillisessa koulutuksessa		Valtion opintotuki	
Ruotsinkielinen ammatillinen opetus		Opintovelka	
Ammattikorkeakoulukokeilu 1992		Valtion opintotukimenot	
<i>Korkeakoulut</i>	71	Aikuisopintotuki	
Korkeakouluopiskelijat		Opintotuen riittävyys	
Mies- ja naisvaltaiset opintoalat korkeakouluissa		Ulkomailla opiskelu	
Ruotsinkieliset ja ulkomaalaiset korkea- kouluopiskelijat		Opintotuen kansainvälinen vertailu	
<hr/>		<hr/>	
3 OPPILAAKSI HAKEUTUMINEN, KESKEYTTÄMINEN, TUTKINNOT	81	6 VÄESTÖN KOULUTUSRAKENNE	165
<i>Oppilaaksi hakeutuminen</i>	83	Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkea- kouluissa tutkinnon suorittanut väestö	
Välitön koulutukseen hakeutuminen		Yleissivistävä koulutus	
Lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin hakeutuminen		Väestön koulutus alueittain	
Korkeakouluihin hakeutuminen		Koulutetun väestön maastamuutto	

7 AIKUISKOULUTUS	177
Oppilaitosten aikuiskoulutus	179
Iltalukiot	
Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus	
Korkeakoulujen aikuiskoulutus	
Kesäyliopistojen aikuiskoulutus	
Kansalais- ja työväenopistot	
Kansanopistot	
Opintokeskukset	
Urheiluopistot	
Työvoimakoulutuksen suorittaneet	194
Henkilöstökoulutus	196
Aikuiskoulutustutkimus 1990	201
Ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuminen	
Koulutushalukkuus	
Lisäkoulutustarve	
Osallistumisesteet ja -ehdot	
Opintososiaaliset esteet ja opetuksen järjestämistavat	
Johtopäätöksiä	
8 KOULUTUS JA TYÖ	211
Koulutus ja työvoima	
Koulutettujen toimiala ja työnantajasektori	
Koulutettujen työttömyys	
Koulutettujen tulot	
9 KESTÄÄKÖ SUOMALAISTEN LUKUTAITO KANSAINVÄLISEN VERTAILUN?	225
Suomalaisetko huippulukijoita?	
Millaisia eroja lukutaidossa ilmeni?	
Mihin hyvää lukutaitoa sitten käytetään?	
Missä piilee suomalaisen lukutaidon salaisuus?	
Uudet vaatimukset — uudet haasteet	
10 SUOMALAINEN ESIOPETUS KANSAINVÄLISESSÄ VERTAILUSSA	241
Esiopetuksen laajuus	
Esiopetuksen hallinto ja ohjanta	
Esiopetuksen toteutus	
Miten vanhemmat mieltävät esiopetuksen?	

11 SUOMEN LUONNONTIETEIDEN KOULU-SAAVUTUKSET KANSAINVÄLISESSÄ VERTAILUSSA	249
Suomen koululaisten luonnontieteellisen osaamisen yleistaso	
Oppilaiden parhaimmiston ja heikoimman neljänneksen saavustustaso	
Luonnontieteiden oppimistulosten taso vuosina 1970 ja 1984	
Oppilaan sukupuolen vaikutuksia	
Opetuksen tuntimäärät	
Johtopäätöksiä	
12 KANSAINVÄLISTYVÄ KOULUTUS	261
Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus	
Kansainvälinen harjoittelijavaihto	
Euroopan yhteisön koulutusohjelmia COMETT	
ERASMUS	
13 TUPAKKA, ALKOHOLI JA HUUMEET KOULULAISTEN ARJESSA	273
Tupakoinnin yleisyys Euroopassa ja Kanadassa	
Alkoholinkäytön yleisyys Euroopassa ja Kanadassa	
Huumeiden käyttö Suomessa	
Johtopäätöksiä	
KÄSITTEET JA LUOKITUKSET	285
Taulukoissa käytetyt symbolit	
Oppilaitostyyppiluokitus	
Koulutusluokitus	
Aikuiskoulutuksen sisältöluokitus	
Unesco: International Standard Classification of Education (ISCED)	
Opintoala- ja -asteluokitus	
Tilastollinen kuntaryhmittely	
Koulutustaso	
Tutkintoikäluokkamittain	
LIITETAULUKOT	295

1 Kouluikäinen väestö

- Väestö vanhenee. Hoivatyöhön enemmän työpaikkoja!
- Kouluikäisiä yhä vähemmän
- Suomessa lasten osuus väestöstä Euroopan korkeimpia
- Suomessa 6 400 alle 15-vuotiasta vieraskielistä. Venäjänkieliset (1 300) suurin ryhmä
- Lisääntykö siirtolaisuus?

*Liisa kysyy opettajalta:
"Voiko seitsämän vuotiaana
tulla raskaaksi?"*

*Opettaja: "Ei, se on täysin
mahdotonta."*

*Silloin Liisa kuiskaa vaivihkaa
Vilille: "Siinäsi kuulit, olet pelkuri."*

(Kirjasta Maailman viljelijät, Lastentarhaopettajaliitto)

Kouluikäinen väestö

Viime vuosikymmenien väestönkehitykseen on vaikuttanut syntyvyyden voimakas aleneminen. Samaan aikaan Suomen elinkeinorakenne on muuttunut ratkaisevasti ja tällä on ollut vaikutusta maassamuuttoon ja siirtolaisuuteen.

Kun sodanjälkeiset suuret ikäluokat syntyivät, syntyneiden lukumäärät pysyivät muutaman vuoden yli 100 000 lapsen. Syntyvyys alkoi laskea ja vuosittaiset syntyneiden määrät olivat jatkuvasti pienempiä kuin edeltäjänsä.

Vuonna 1973 Suomeen syntyi vuosisadan pienin ikäluokka 57 000 lasta. Tämän jälkeen syntyneiden vuosittaiset määrät ovat pysytelleet 60 000 – 66 000 lapsen välillä. Kansainvälisesti ottaen syntyvyys on Suomessa ollut teollistuneiden länsimaiden alhaisimpia. Peruskoulu-uudistus tehtiin aikana, jolloin kouluun tulevat ikäluokat olivat pieniä.

Sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat ja voimakas syntyvyyden aleneminen ovat muovanneet Suomen ikärakennetta. Syntyvyyden alhaisuus on pitänyt väestönkasvun viime vuosina alhaisena. Kuolleisuuden aleneminen on vaikuttanut elinajan kasvuun, joka taas on lisännyt vanhusten määriä. Sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat ovat pitäneet työikäisen väestön määrän suurena verrattuna lasten ja vanhusten määriin. Suomessa onkin työikäisten osuus koko väestöstä ollut korkeimpia maailmassa.

Väestön määrällinen kasvu nykyisten ennusteiden mukaan ei tule olemaan pitkäaikainen. Syntyvyyden pysyessä nykyisellä tasolla ja vaikka kuolleisuudessa tapahtuisikin toivottua alenemista, väestön ikärakenne alkaa vuosituhannen vaihteessa vaikuttaa väestön määrään siten, että kokonaisväkiluku alkaa laskea. Väestönkasvun hidastumisen myötä vanhusten määrät alkavat kasvaa.

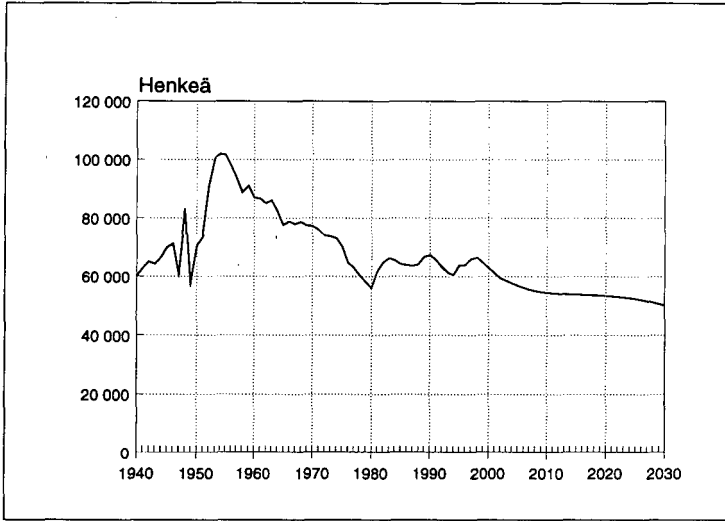
Peruskouluikäisiä yhä vähemmän

Kouluikäisen väestön määrään vaikuttaa tietenkin eniten syntyneiden määrät. Lisäksi siirtolaisuudella saattaa olla jonkin verran vaikutusta. Muuttajista osa on nuoria perheellisiä ja varsinkin monet paluumuuttajista tulevat takaisin Suomeen siinä vaiheessa kun lapset menevät kouluun.

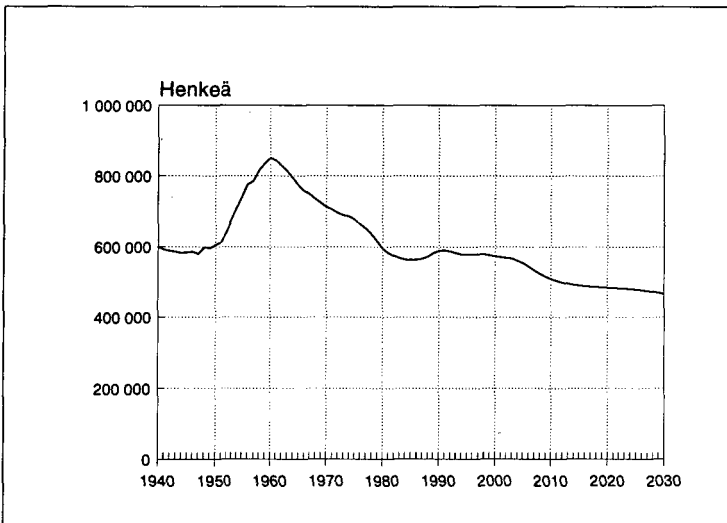
Peruskouluun tulevan ikäluokan koko heijastaa syntyvyyden vaihteluita. Kuviossa 1.1 on esitetty peruskouluun tulevan ikäluokan kehitys vuosina 1940–2030. Väestöennuste perustuu olettamukseen, että syntyvyys pysyy 1980-luvun lopun tasolla eli kokonaisedelmällisyysluku – naisille syntyvien lasten keskimäärä – on 1,7. Lisäksi kuolleisuuden on oletettu hieman alenevan sekä nettsiirtolaisuuden on oletettu olevan nolla.

1980-luvun loppupuolen peruskoulun aloittavat ikäluokat olivat lähes yhtä suuria. Tällä hetkellä aloittaa koulunsa muutama hieman suurempi ikäluokka, mutta sen jälkeen ikäluokat hieman pienenevät ja väestöennusteen mukaan tulevat jatkossakin pieneneään.

Kuviossa 1.2 on esitetty peruskouluikäisten määrät vuodesta 1940 vuoteen 2030. Koko 1980-luvun peruskouluikäisten määrät oli alhainen ja tällä hetkellä se on vajaat 60 000 lasta. Vuoden 2000 jälkeen ikäluokat alkavat selvästi pienetä.

1.1
7-vuotiaiden määrä
1940–2030

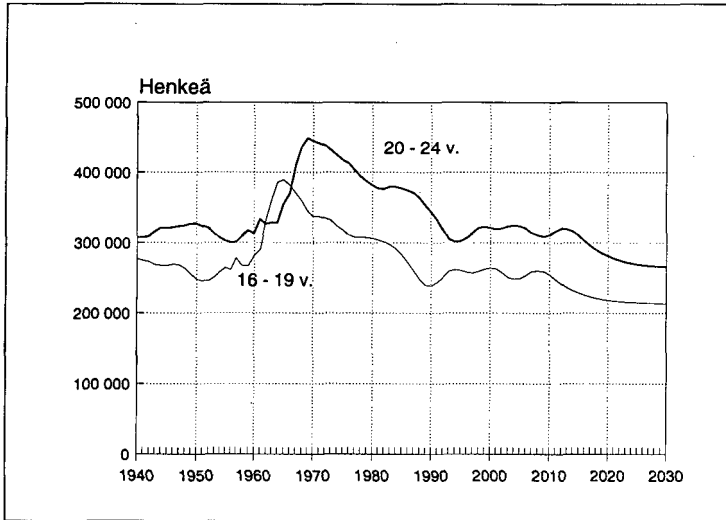
1.2
7–15-vuotiaiden määrä
1940–2030

Taulukossa 1.3 on esitetty väestön määrä (prosenttia keskväkiluvusta) vuosina 1980–2020. ikäryhmittäin ja siinä tapahtuvat muutokset

1.3 Väestö ikäryhmittäin vuosina 1980–2020

Ikä	1980	1990	2000	2010	2020	Muutos (lkm ja pros.)			
						1980–1990	1990–2000	2000–2010	2010–2020
0–6	445 311	440 930	404 139	376 328	366 921	-4 381 -1,0	-36 791 -8,7	-27 811 -7,1	-9 407 -2,5
7–15	594 157	588 468	573 078	508 532	484 045	-5 689 -1,0	-15 390 -2,6	-64 546 -11,9	-24 487 -4,9
16–19	305 893	238 188	263 776	253 987	217 741	-67 705 -24,9	25 588 10,2	-9 789 -3,8	-36 246 -15,4
20–24	381 371	343 608	321 072	311 095	280 970	-37 763 -10,4	-22 536 -6,8	-9 977 -3,2	-30 125 -10,2
25–29	403 524	376 821	301 108	321 713	308 074	-26 703 -6,8	-75 713 -22,3	20 605 6,6	-13 639 -4,3
30–34	443 722	383 326	344 403	318 824	308 748	-60 396 -14,6	-38 923 -10,7	-25 579 -7,7	-10 076 -3,2
35–39	331 554	405 368	376 809	300 066	319 414	73 814 20,0	-28 559 -7,3	-76 743 -22,7	19 348 6,2
40–44	285 468	441 173	379 727	339 225	314 288	155 705 42,9	-61 446 -15,0	-40 502 -11,3	-24 937 -7,6
45–49	267 664	325 282	395 640	366 328	292 342	57 618 19,4	70 358 19,5	-29 312 -7,7	-73 986 -22,5
50–54	280 688	275 265	423 381	364 232	325 592	-5 423 -2,0	148 116 42,4	-59 149 -15,0	-38 640 -11,2
55–59	258 819	252 434	307 155	374 017	346 711	-6 385 -2,5	54 721 19,6	66 862 19,6	-27 306 -7,6
60–64	212 225	254 650	252 640	391 132	337 668	42425 18,2	-2 010 -0,8	138 492 43,0	-53 464 -14,7
65–69	205 910	222 601	220 463	272 705	333 515	16 691 7,8	-2 138 -1,0	52 242 21,2	60 810 20,1
70–74	173 942	167 296	205 660	209 122	326 000	-6 646 -3,9	38 364 20,6	3 462 1,7	116 878 43,7
75–79	111 050	139 532	158 238	161 371	202 661	28 482 22,7	18 706 12,6	3 133 2,0	41 290 22,7
80–84	58 743	91 593	94 772	121 219	125 044	32 850 43,7	3 179 3,4	26 447 24,5	3 825 3,1
85–89	21 630	38 889	52 263	62 370	64 012	17 259 57,0	13 374 29,3	10 107 17,6	1 642 2,6
90–	6 107	13 054	21 427	23 799	29 973	6 947 72,5	8 373 48,6	2 372 10,5	6 174 23,0
Yhteensä	4 787 778	4 998 478	5 095 751	5 076 065	4 983 719	210 700 4,3	97 273 1,9	-19 686 -0,4	-92 346 -1,8

1.4
16–19-vuotiaat ja 20–24-vuotiaat
vuosina 1940–2030

Väestönkehitys ikäryhmittäin heijastelee suoraan mennyttä kehitystä. Alhainen syntyvyys aiheuttaa alle kouluikäisten määrän pienenemisen kaikkina ennustettuina vuosikymmeninä. Samoin käy peruskoulussa olevien määrälle. Vuoteen 2020 mennessä peruskoululaisten määrä tulee putoamaan 100 000:lla tämän päivän 588 000 peruskouluikäisestä. Ainoastaan 16–19-vuotiaiden määrät – vuonna 1990 238 000 – nousevat hieman 1990-luvulla. Mutta jatkossa heidänkin määränsä tulee alenemaan.

Taulukossa 1.5 on esitetty ruotsinkielisen 0–24-vuotiaan väestön kehitys vuosilta 1980–1991. Muutokset eivät ole olleet kovin suuria 1980-luvulla. Alle kouluikäisten määrä pysyi lähes samana koko 1980-luvun. Peruskoululaisten määrät laskivat hieman, samoin 16–19-vuotiaiden määrät.

Kuviossa 1.4 näkyy 16–19-vuotiaiden ja 20–24-vuotiaiden ikäryhmien kehitys. Lyhyttä kasvua 1990-luvulla lukuunottamatta tulevaisuudessa näissä ikäryhmissä olevien määrä tulee putoamaan. Tämä vaikuttaa erityisesti peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa opiskelevien määriin.

1.5
Ruotsinkielisen alle 25-vuotiaan väestön kehitys
1980–1991

Vuosi	Ikä			
	0–6	7–15	16–19	20–24
1980	23 222	33 321	15 224	18 421
1985	23 311	31 151	15 280	18 696
1990	23 905	30 814	13 673	18 347
1991	24 391	30 676	13 639	18 023
Kasvu				
1980–1990	683	-2 507	-1 551	-7,4
%	2,9	-7,5	-10,2	-0,4

Taulukossa 1.10 tämän artikkelin lopussa on esitetty väestön ikärakenne yksivuotisikäryhmittäin vuosilta 1950–2030.

Väki vanhenee

Väestön ikärakenteen kehityksellä on välittömiä vaikutuksia ensiksikin tietysti itse peruskouluikäisten määrin ja peruskoulun jälkeiseen koulutukseen. Väestön vanheneminen näkyy tietysti vanhusten määrän kasvuna. Tämä taas merkitsee, että vanhuksille suunnattujen palvelujen määrä tulee kasvamaan.

Vuonna 2010, kun sodan jälkeen syntyneet ikäluokat saavuttavat vanhuuseläkeiän, heidän määränsä alkaa voimakkaasti kasvaa. Tämä eläkeläisten määrä tulee olemaan huomattavasti korkeampi seuraavat parikymmentä vuotta ja nykyisellä kehityksellä vasta vuoden 2030 jälkeen on odotettavissa vanhusten määrän laskua.

Kun tällä hetkellä yli 65-vuotiasta väestöä on vajaa 700 000 henkeä niin vuonna 2030 heidän määränsä on yli 1,1 miljoonaa henkeä eli lähes kaksinkertaistunut. Tuo määrä tarvitsee myös nykyiseen verrattuna palveluja ja näiden palvelujen antajia lähes kaksinkertaisen määrän. Lisäksi saattaa olla, että ne palvelut, joihin nykyiset vanhuksat ovat tottuneet, eivät riitä, vaan palvelujen tasossa saattaa tapahtua muutoksia. Näin myös vanhusten palveluihin koulutetun väestön tarve tulee olemaan suurempi.

Alueelliset erot

Hedelmällisyyden alueelliset erot, jotka ovat säilyneet hedelmällisyyden aletessa, ovat vieläkin selvät. Hedelmällisyys on alhaisinta Etelä-Suomessa ja korkeinta Pohjois-Suomessa. Erityisesti Vaasan läänin pohjoisosat ja suurin osa Oulun läänin ovat korkean hedelmällisyyden alueita.

Kokonaishedelmällisyysluku – naisten synnyttämien lasten keskimäärä – koko maassa

1980-luvun loppupuolella oli noin 1,7. Kun Etelä-Suomen kunnissa tuo luku oli alle koko maan keskiarvon, niin Vaasan ja Oulun läänin korkean hedelmällisyyden kunnissa se oli yleisesti yli 2,0 lasta naista kohti.

Syntyneiden määrän lasku vaikuttaa kaikissa lääneissä alle kouluikäisten lasten ja peruskoulussa olevien lasten määrien alenemiseen. Voimakkainta lasku tulee olemaan Kymen ja Lapin lääneissä. Hitainta näiden ikäryhmien aleneminen on Uudenmaan läänissä ja Ahvenanmaalla. Viimemainitussa jopa peruskoululaisten määrä tulee kasvamaan vuoteen 2010 mennessä.

Maassamuutto ja siirtolaisuus ovat vaikuttaneet väestön määrään alueellisesti eri tavalla. Uudenmaan ja Hämeen läänejä lukuunottamatta muut läänit ovat muutamaa vuotta lukuunottamatta olleet viimeiset vuosikymmenet muuttotappiollisia. Muuttajat ovat pääosin nuoria joten heidän väestönkehitykseen vaikutuksensa on ollut kaksijakoinen – ensin muutetaan pois, sitten perustetaan perhe ja synnytetään lapset muuttopaikkakunnalla.

Taulukossa 1.6 on esitetty lääneittäin 0–6-vuotiaiden, 7–15-vuotiaiden ja 16–19-vuotiaiden määrälliset muutokset vuosina 1980–2010. Lisäksi taulukkoon on laskettu indeksi siten, että vuosi 1990=100.

16–19-vuotiaiden määrät tulevat kasvamaan jonkin verran kaikilla alueilla lukuunottamatta Keski-Suomen ja Lapin läänin vuoden 2000 jälkeen. Vuonna 2000 tämä ikäryhmä sisältää 1980-luvun alussa syntyneet lapset, joten senaikainen hieman kohonnut hedelmällisyys heijastuu tämän ikäryhmän kasvuna vuonna 2000. Vuonna 2010 heijastuu taas 1990-luvun alun kohonnut hedelmällisyys tämän ikäryhmän kokoon.

1 KOULUIKÄINEN VÄESTÖ

1.6 0–6-vuotiaiden, 7–15-vuotiaiden ja 16–19-vuotiaiden määrät lääneittäin vuosina 1980–2010

Alue	Vuosi	Ikä			Indeksi (1990=100)		
		0–6	7–15	16–19	0–6	7–15	16–19
Uudenmaan lääni	1980	105 818	132 244	62 929	95	97	113
	1990	111 091	136 204	55 485	100	100	100
	2000	109 649	140 892	62 404	99	103	112
	2010	103 142	130 357	64 170	93	96	116
Turun ja porin lääni	1980	60 842	81 626	40 749	107	103	126
	1990	57 081	79 065	32 319	100	100	100
	2000	52 032	74 740	35 267	91	95	109
	2010	48 355	66 196	33 427	85	84	103
Hämeen lääni	1980	59 642	83 297	42 085	100	104	126
	1990	59 671	79 773	33 521	100	100	100
	2000	55 086	79 188	36 481	92	99	109
	2010	51 281	70 565	35 572	86	88	106
Kymen lääni	1980	29 028	41 613	21 933	112	112	138
	1990	26 007	37 175	15 875	100	100	100
	2000	22 424	34 029	16 070	86	92	101
	2010	20 219	28 936	14 934	78	78	94
Mikkelin lääni	1980	17 165	25 671	14 524	101	110	148
	1990	16 974	23 431	9 792	100	100	100
	2000	14 457	22 769	10 737	85	97	110
	2010	13 213	19 435	10 035	78	83	102
Pohjois-Karjalan lääni	1980	15 620	21 687	12 593	98	102	153
	1990	15 880	21 332	8 234	100	100	100
	2000	13 509	20 725	9 532	85	97	116
	2010	12 366	17 537	8 834	78	82	107
Kuopion lääni	1980	22 913	31 809	17 679	101	102	145
	1990	22 688	31 099	12 169	100	100	100
	2000	19 810	29 420	13 817	87	95	114
	2010	18 298	25 367	12 791	81	82	105
Keski-Suomen lääni	1980	22 524	30 296	16 528	99	98	136
	1990	22 814	30 851	12 125	100	100	100
	2000	20 830	30 824	13 959	91	100	115
	2010	19 502	27 319	13 633	85	89	112
Vaasan lääni	1980	43 537	57 169	28 258	105	99	121
	1990	41 378	58 016	23 304	100	100	100
	2000	36 557	53 493	25 263	88	92	108
	2010	34 068	46 596	23 211	82	80	100
Oulun lääni	1980	47 033	58 266	31 361	102	93	132
	1990	45 949	62 672	23 672	100	100	100
	2000	41 391	59 489	27 641	90	95	117
	2010	39 003	52 697	25 688	85	84	109
Lapin lääni	1980	19 230	27 536	16 019	100	105	154
	1990	19 195	26 264	10 424	100	100	100
	2000	16 199	24 541	11 412	84	93	109
	2010	14 831	20 814	10 349	77	79	99
Ahvenanmaan maakunta	1980	1 959	2 943	1 235	89	114	97
	1990	2 202	2 586	1 268	100	100	100
	2000	2 195	2 968	1 193	100	115	94
	2010	2 050	2 713	1 343	93	105	106
Koko maa	1980	445 311	594 157	305 893	101	101	128
	1990	440 930	588 468	238 188	100	100	100
	2000	404 139	573 078	263 776	92	97	111
	2010	376 328	508 532	253 987	85	86	107

Suomen väestö yhdentyvässä Euroopassa

1980-luvun lopulla voimistunut siirtolaisuus nosti ulkomaan kansalaisten määrän Suomessa vuonna 1992 jo 47 000:een. Tähän kehitykseen vaikutti lähinnä Neuvostoliiton hajoaminen. Inkeriläisten saatua paluumuuttajien oikeudet muuttaessaan Suomeen lisääntyi ulkomaalaisten määrä muutaman vuoden aikana lähes kolminkertaiseksi.

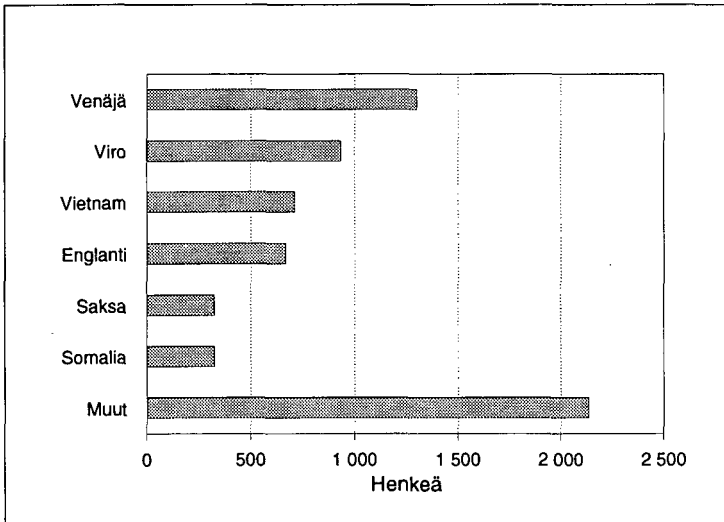
Vuonna 1991 Suomessa asui 8 404 alle 20-vuotiasta ulkomaalaista. Tämä oli 22 prosenttia ulkomaalaisten koko määrästä. Osuus on hieman pienempi kuin vastaava ikäryhmä koko väestössä.

Alle 15-vuotiaista vieraskielisestä väestöstä vuonna 1991 suurimpana ryhmänä (kuvio 1.7) olivat venäjänkieliset (1 300) ja vironkieliset (935). Perinteisistä kieliryhmistä englanninkielisten lasten määrä oli ainoastaan puolet venäjänkielisistä. Vietnamin-kieliset lapset olivat vieraskielisistä ryhmistä

kolmanneksi suurin (712). Vuonna 1991 Suomessa asui kaikkiaan 6 692 vieraskielistä alle 15-vuotiasta lasta.

Väkiluvultaan Suomi kuuluu läntisen Euroopan pienimpiin maihin (kuvio 1.8). Yli miljoonan asukkaan maista ainoastaan Norja ja Irlanti ovat väkiluvultaan pienempiä kuin Suomi. Saksojen yhtymisen jälkeen siitä tuli selvästi läntisen Euroopan väkirikkain maa lähes 80 miljoonalla asukkaallaan. Italia, Iso-Britannia ja Ranska ovat seuraavina ja niissä kussakin on noin 57 miljoonaa asukasta.

Suomessa lasten osuus väestöstä on tällä hetkellä läntisen Euroopan korkeimpia (kuvio 1.9). Lasten osuutta koko väestöstä tarkasteltaessa on muistettava, että eri maiden ikärakenteet poikkeavat toisistaan jonkin verran. Kuitenkin lasten osuudet heijastelevat hedelmällisyyden mennyttä kehitystä. Korkein lasten osuus on Irlannissa, jossa Islannin ohella on pitkään ollut korkea hedelmällisyys.

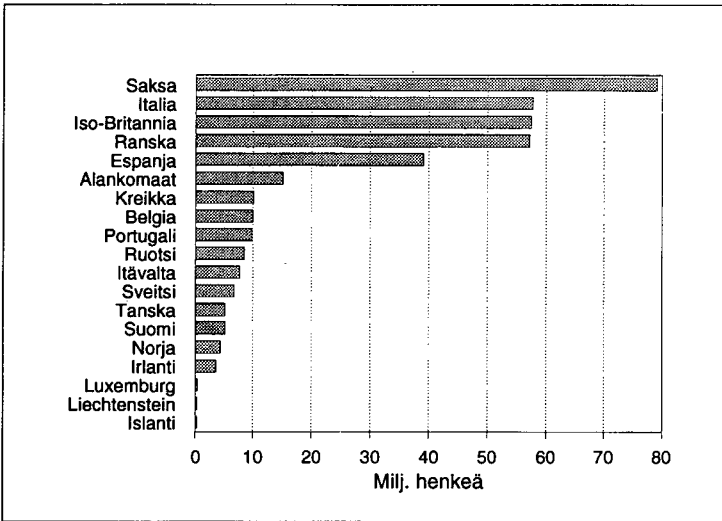

1.7
Suurimmat vieraskielisten alle 15-vuotiaiden ryhmät Suomessa vuonna 1991

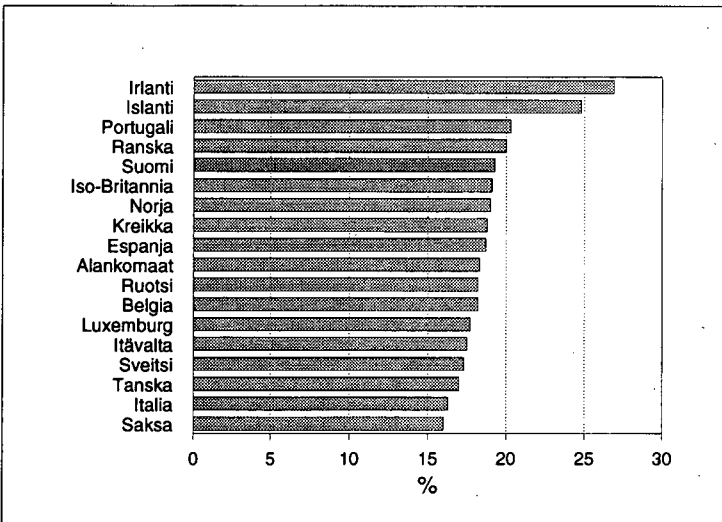
1 KOULUIKÄINEN VÄESTÖ

Suomessa lasten – alle 15-vuotiaiden – osuus koko väestöstä on 19,2 prosenttia, joka on tällä hetkellä läntisen Euroopan viidenneksi korkein. Alhaisin lasten osuus ko-

ko väestöstä on Saksassa ja Italiassa, joissa molemmissa kokonaishedelmällisyysluku oli 1,26, kun samaan aikaan Suomessa vastaava luku oli 1,80.

1.8
EY- ja EFTA-maiden väkiluvut vuonna 1991

1.9
Alle 15-vuotiaiden osuudet koko väestöstä EY- ja EFTA-maissa vuonna 1991

1.10

Väestö iän mukaan 1950–2030

Ikä	1950	1960	1970	1980	1985	1990	1995	2000	2010	2020	2030
0	96 113	79 219	60 983	62 656	62 526	65 276	59 159	55 254	53 427	51 375	46 528
1	99 602	80 389	63 865	63 026	65 048	63 181	60 973	55 870	53 503	51 828	46 955
2	102 897	79 041	69 268	63 414	66 839	63 240	62 791	56 620	53 603	52 209	47 406
3	102 797	83 435	72 260	64 814	66 363	59 894	64 557	57 479	53 712	52 528	47 904
4	101 259	86 504	73 068	65 621	63 966	60 894	66 323	58 409	53 862	52 784	48 428
5	91 393	85 605	73 721	64 386	63 485	62 976	65 893	59 354	54 011	52 989	48 979
6	73 926	86 753	75 953	61 394	63 817	65 469	63 803	61 153	54 210	53 208	49 548
7	70 596	87 012	77 271	55 962	64 226	67 288	63 846	62 944	54 429	53 377	50 121
8	57 808	91 283	76 925	58 237	65 536	66 807	60 495	64 703	54 720	53 534	50 673
9	83 330	88 768	77 290	60 599	66 382	64 287	61 410	66 393	55 094	53 632	51 181
10	60 485	93 895	77 705	63 042	65 034	63 877	63 434	65 983	55 587	53 746	51 640
11	70 784	97 062	78 331	64 874	62 022	64 135	65 878	63 857	56 179	53 773	52 047
12	69 180	100 577	76 563	70 232	56 520	64 509	67 603	63 879	56 879	53 876	52 418
13	65 435	100 873	81 050	73 143	58 705	65 757	67 081	60 534	57 704	53 943	52 688
14	63 194	99 771	84 297	73 809	61 063	66 613	64 519	61 404	58 536	54 034	52 915
15	63 949	90 655	83 850	74 259	63 365	65 195	64 037	63 381	59 404	54 130	53 063
16	61 684	73 509	84 379	76 281	65 112	62 093	64 237	65 739	61 086	54 213	53 196
17	58 921	69 798	83 572	77 328	70 333	56 566	64 464	67 344	62 753	54 343	53 258
18	62 595	56 953	86 155	76 387	73 059	58 640	65 549	66 690	64 338	54 500	53 296
19	64 465	81 523	83 214	75 897	73 512	60 889	66 223	64 003	65 810	54 685	53 228
20	67 534	58 020	86 220	75 670	73 824	63 161	64 736	63 438	65 229	55 019	53 178
21	66 238	67 920	88 725	75 624	75 654	64 764	61 647	63 531	63 010	55 522	53 152
22	66 059	65 858	90 551	73 357	76 575	69 928	56 319	63 723	62 903	56 094	53 097
23	63 623	61 574	90 562	77 049	75 671	72 519	58 523	64 810	59 571	56 776	53 099
24	63 785	59 279	89 041	79 671	75 544	73 236	60 963	65 570	60 382	57 559	53 107
25	64 086	59 638	80 221	79 284	75 463	73 525	63 320	64 191	62 250	58 370	53 207
26	61 759	57 106	84 991	80 032	75 642	75 418	65 029	61 298	64 517	59 997	53 317
27	62 728	54 403	62 241	79 786	73 617	76 499	70 217	56 216	66 128	61 618	53 525
28	59 312	58 159	50 234	83 277	77 492	75 714	72 891	58 464	65 587	63 260	53 768
29	60 508	60 041	73 344	81 145	80 119	75 665	73 686	60 939	63 231	64 829	54 112
30	61 722	62 900	52 781	84 828	79 804	75 635	74 023	63 296	62 787	64 430	54 540
31	45 997	62 272	61 960	88 112	80 516	75 894	75 906	64 966	63 012	62 431	55 100
32	54 365	62 419	60 707	90 550	80 299	73 802	76 913	70 052	63 330	62 414	55 747
33	53 679	60 191	57 259	90 789	83 757	77 681	76 167	72 682	64 460	59 347	56 495
34	52 046	60 753	55 262	89 443	81 540	80 314	76 002	73 407	65 235	60 126	57 282
35	54 359	60 853	56 064	80 482	85 283	79 921	75 949	73 724	63 950	61 950	58 080
36	57 126	58 946	54 107	65 162	88 459	80 452	76 126	75 533	61 134	64 111	59 627
37	57 096	59 968	51 835	62 364	90 721	80 181	73 986	76 467	56 193	65 609	61 174
38	59 813	56 770	55 198	50 215	90 764	83 529	77 654	75 665	58 256	65 057	62 675
39	59 409	57 897	57 321	73 331	89 348	81 285	80 143	75 420	60 533	62 687	64 102
40	59 582	59 057	59 854	52 470	80 269	84 796	79 678	75 303	62 711	62 173	63 611
41	59 928	43 956	59 590	61 701	64 848	87 881	80 080	75 421	64 209	62 289	61 581
42	57 561	52 137	59 553	60 198	62 022	90 017	79 675	73 206	69 019	62 449	61 477
43	57 414	51 129	57 339	56 621	49 900	90 028	82 834	76 706	71 368	63 387	58 337
44	55 156	49 802	57 933	54 478	72 753	88 451	80 523	79 091	71 918	63 990	59 008
45	51 552	51 635	57 909	55 074	51 950	79 367	83 794	78 480	72 057	62 577	60 606
46	51 974	54 535	55 969	52 912	61 000	64 089	86 656	78 787	73 620	59 710	62 523
47	48 251	54 045	56 866	50 557	59 360	61 154	88 596	78 267	74 338	54 787	63 781
48	47 655	56 940	53 614	53 596	55 745	49 157	88 445	81 225	73 360	56 625	63 082
49	46 945	56 065	54 611	55 525	53 544	71 515	86 766	78 881	72 953	58 643	60 659
50	44 610	56 275	55 367	57 667	54 044	51 053	77 736	81 956	72 620	60 561	60 025
51	43 929	56 307	41 118	57 164	51 875	59 749	62 737	84 628	72 538	61 825	59 963
52	42 940	53 723	48 369	56 724	49 396	57 928	59 771	86 377	70 258	66 238	59 936
53	38 817	53 160	47 709	54 477	52 235	54 441	48 012	86 116	73 388	68 310	60 707
54	37 714	51 061	45 934	54 656	53 986	52 094	69 576	84 304	75 428	68 658	61 114

Jatkuu

1 KOULUIKÄINEN VÄESTÖ

ikä	1950	1960	1970	1980	1985	1990	1995	2000	2010	2020	2030
55	37 681	47 359	47 530	54 436	55 768	52 505	49 632	75 441	74 676	68 614	59 615
56	34 078	47 320	49 652	52 296	55 159	50 266	57 885	60 782	74 741	69 902	56 756
57	31 477	43 465	49 098	52 800	54 491	47 687	55 970	57 766	74 032	70 358	51 905
58	31 305	42 844	50 910	49 399	52 144	50 305	52 448	46 320	76 538	69 216	53 471
59	32 207	41 829	50 123	49 888	52 092	51 671	50 025	66 846	74 030	68 621	55 213
60	29 141	39 298	49 498	50 199	51 670	53 149	50 198	47 533	76 576	68 042	56 773
61	28 337	37 866	49 252	36 921	49 456	52 388	47 865	55 244	78 675	67 658	57 691
62	28 868	36 885	46 300	42 952	49 696	51 535	45 211	53 196	79 870	65 176	61 459
63	28 150	32 745	45 533	42 060	46 190	48 903	47 430	49 606	79 103	67 683	63 024
64	26 224	31 391	42 873	40 093	46 332	48 675	48 425	47 061	76 908	69 109	62 937
65	24 124	30 731	39 064	40 815	46 399	47 925	49 525	46 964	68 256	67 875	62 403
66	23 757	27 447	38 438	42 134	33 783	45 652	48 483	44 482	54 527	67 411	62 997
67	22 209	24 798	34 668	40 796	39 074	45 483	47 328	41 695	51 295	66 073	62 823
68	20 875	24 324	33 334	41 811	37 877	41 891	44 544	43 402	40 699	67 569	61 142
69	18 213	24 123	31 959	40 354	35 736	41 650	43 955	43 920	57 928	64 587	59 884
70	18 010	21 253	29 124	38 778	35 916	41 207	42 871	44 530	40 704	65 943	58 624
71	17 118	19 972	27 488	37 626	36 689	29 743	40 406	43 169	46 580	66 730	57 431
72	15 283	19 913	25 649	34 547	34 987	33 912	39 821	41 613	44 043	66 685	54 432
73	14 927	18 344	22 190	32 926	35 303	32 352	36 251	38 711	40 346	64 858	55 504
74	13 119	16 467	20 257	30 065	33 428	30 082	35 477	37 637	37 449	61 784	55 487
75	11 807	14 565	18 872	26 473	31 456	29 714	34 512	36 157	36 450	53 532	53 248
76	11 204	13 517	16 279	24 942	29 948	29 821	24 425	33 468	33 661	41 715	51 550
77	9 550	11 944	13 889	21 665	26 908	27 747	27 246	32 342	30 555	38 081	48 994
78	8 591	10 771	12 608	19 989	24 787	27 172	25 399	28 798	30 778	29 256	48 447
79	7 544	8 417	11 738	17 981	22 103	25 078	23 002	27 473	29 927	40 077	44 600
80	6 989	7 845	9 487	15 459	18 874	22 817	22 042	25 971	29 109	27 011	43 608
81	5 422	6 687	8 105	13 800	16 980	21 015	21 367	17 775	26 877	29 470	42 003
82	3 010	5 457	7 161	11 959	14 218	18 185	19 176	19 131	24 505	26 329	39 754
83	2 974	4 926	6 323	9 540	12 649	15 985	17 981	17 096	21 380	22 667	36 252
84	2 461	3 871	5 073	7 985	10 921	13 591	15 853	14 799	19 348	19 567	32 135
85	2 219	3 143	3 970	6 668	8 830	11 046	13 717	13 402	17 098	17 520	25 617
86	2 095	2 479	3 251	5 256	7 451	9 415	11 906	12 259	14 429	14 718	18 135
87	1 499	1 912	2 528	3 931	6 115	7 424	9 659	10 307	12 527	11 948	14 842
88	1 026	1 522	1 829	3 166	4 579	6 027	7 930	8 981	9 958	10 700	10 123
89	816	1 057	1 198	2 609	3 583	4 977	6 246	7 314	8 358	9 126	12 168
90-	1 808	2 316	3 006	6 107	9 140	13 054	16 791	21 427	23 799	29 973	30 615
Yhteensä	4 029 803	4 446 222	4 598 336	4 787 778	4 910 664	4 998 478	5 078 356	5 095 751	5 076 065	4 983 719	4 771 928

Lähteet

Väestörakenne ja väestönmuutokset (eri vuosilta), SVT, Tilastokeskus

Väestöennuste kunnittain 1991–2020, SVT, Tilastokeskus, Väestö 1992:6

Recent Demographic developments in Europe and North America 1992, Council of Europe, 1993

The Future of Europe's Population, A Scenario Approach, Provisional Edition, Council of Europe, 1992

2 Oppilaitokset ja oppilaat

- Esiopetukseen osallistui vuonna 1992 60 prosenttia kuusivuotiaista. Osuus on OECD-maiden alhaisimpia
- Oppilaitoksia 5 800, niissä miljoona opiskelijaa. Heistä neljä prosenttia opiskeli yksityisissä oppilaitoksissa
- Naisenemmistö päivälukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa
- Suomalaiset osallistuvat koulutukseen enemmän kuin OECD-maissa keskimäärin
- Peruskoulun oppilaita lähes 600 000 vuonna 1992, 0,3 prosenttia edellisvuotista vähemmän. Lakkautettujen alasteen koulujen määrä kääntyi jyrkkään nousuun
- Päivälukion oppilaita 100 000 vuonna 1992, kahdeksan prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna
- Ammatillisissa oppilaitoksissa 200 000 opiskelijaa vuonna 1992, yhdeksän prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin
- Ammattikorkeakoulukokeilu käynnistyi, 6 600 opiskelijaa aloitti vuonna 1992
- Korkeakouluopiskelijoita oli 122 000 vuonna 1992, kuusi prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna

Vesa kiusoitteli Keijoa siitä,
että tämä istui päiväkodin ruoka-
pöydässä tytön vieressä.
Kuusivuotias Artto lohdutti Keijoa:
"Älä välitä. Mun täytyy isona mennä
niiden kanssa naimisiinkin,
muuten meidän suku kuolee
sukupuuttoon."

(Kirjasta Maailman viljelijät, Lastentarhaopettajaliitto)

Esiopetus

Suomen koululaitoksessa ei ole erikseen varsinaisia esiasteen kouluja. Esiopetusta annetaan päiväkodeissa ja peruskoulujen yhteydessä. Esiopetusta koskevat tilastot perustuvat seuraavassa STAKES:n (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus) tilastoihin ja Tilastokeskuksen peruskoulutilastoihin.

Päiväkodit ovat sosiaalitoimen alaisia lasten päivähoidosta vastaavia laitoksia, joiden toimintaan sisältyy myös esiopetuksen antaminen. Lasten kunnallinen päivähoito on maksullista sosiaalipalvelua. Esiopetukseen piiriin luetaan tässä kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa olevat 6-vuotiaat lapset, jotka saavat hoitoa ja opetussuunnitelman mukaisista opetusta yhteensä vähintään 20 tuntia viikossa.

Edellisessä, vuoden 1991 Koulutus-julkaisussa noudatettiin esiopetuksen määrittelyssä eurooppalaista mallia, jonka mukaisesti

esiopetuksen piiriin luettiin 3–6-vuotiaat päiväkotien kokopäivälapset. OECD:n koulutusindikaattorihankkeen yhteydessä kävi kuitenkin ilmi, että muut Pohjoismaat olivat ottaneet mukaan vain 6-vuotiaiden esiopetuksen. Suomessa katsottiin, että emme voi poiketa pohjoismaisesta käytännöstä, ja siksi määrittely muutettiin koskemaan tässä vaiheessa vain 6-vuotiaita. Esiopetus-käsitteestä ei ole tätä julkaisua kirjoitettaessa kansainvälisesti sovittuja tilastokäyttöön sopivia kriteereitä eikä luokituksia. Niiden määrittely on kuitenkin käynnissä OECD:n koulutusindikaattorityön yhteydessä; ks myös apulaisprof. Mikko Ojalan artikkeli *Suomalainen esiopetus kansainvälisessä vertailussa, luku 10*.

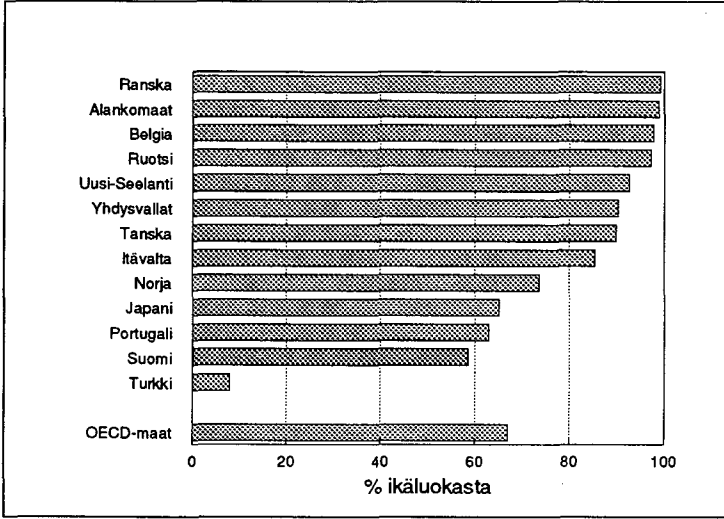
Peruskoulujen yhteydessä esiopetusta annetaan esi- ja yhdysluokilla. Esiopetukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja maksutonta. Systemaattista esiopetusta annetaan sellaisille vakavasti vammaisille, joiden

2.1 Esiopetukseen osallistuneet 6-vuotiaat 1980–1992

	Päiväkodit	Peruskoulut ¹⁾	Yhteensä	Muutos ed. vuodesta %	Osuus 6-vuot. väestöstä %
1980	26 870	630	27 500		44,8
1981	29 320	640	29 960	8,9	46,4
1982	31 210	710	31 920	6,5	48,3
1983	31 650	710	32 360	1,4	49,5
1984	32 730	680	33 410	3,2	52,1
1985	32 960	960	33 920	1,5	53,2
1986	33 050	1 270	34 320	1,2	54,0
1987	34 020	1 470	35 490	3,4	55,4
1988	34 850	1 490	36 340	2,4	54,6
1989	36 130	1 700	37 830	4,1	56,3
1990	36 450	1 800	38 250	1,1	58,4
1991	35 210	1 840	37 050	-3,1	58,6
1992	34 360	1 950	36 310	-2,0	59,2

¹⁾ Esiopetuksen oppilasmäärään sisältyvät vain 6-vuotiaat, joita on noin 82 % peruskoulun esiopetuksen kokonaisoppilasmäärästä.

2.2
Esiopetukseen osallistuminen
viimeisenä esiopetusvuonna
eräissä OECD-maissa 1990/91

Lähde:
 OECD/INES

oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana ja on 11 vuoden pituinen. Heidän esiopetuksensa kestää kaksi vuotta.

Valtion ja kuntien omistamissa kouluissa annettavan esiopetuksen lisäksi tässä tarkasteltavaan tilastoon sisältyvät myös yksityiskoulujen, lähinnä Steiner-koulujen ja ns. kielikoulujen esiasteen oppilaat. Yksityisissä oppilaitoksissa ja päiväkodeissa on ollut 5–7 prosenttia kaikista esiopetukseen osallistuneista.

Esiopetukseen osallistuneiden 6-vuotiaiden lasten määrä kasvoi ripeästi 1980-luvulla. 80-luvun alkupuoliskolla keskimäärin viisi prosenttia vuodessa ja jälkipuoliskolla vajaat kolme prosenttia. Esiopetukseen osallistui 1980-luvun puolivälissä puolet 6-vuotiaista. Osuus nousi lähes 60 prosenttiin vuonna 1992.

Esiopetusoppilasmäärän kasvu pysähtyi 1990-luvun alkupuolella. Asia selittyy sillä, että 6-vuotiaan väestön määrä aleni. Osallistumisaste on kuitenkin noussut koko ajan.

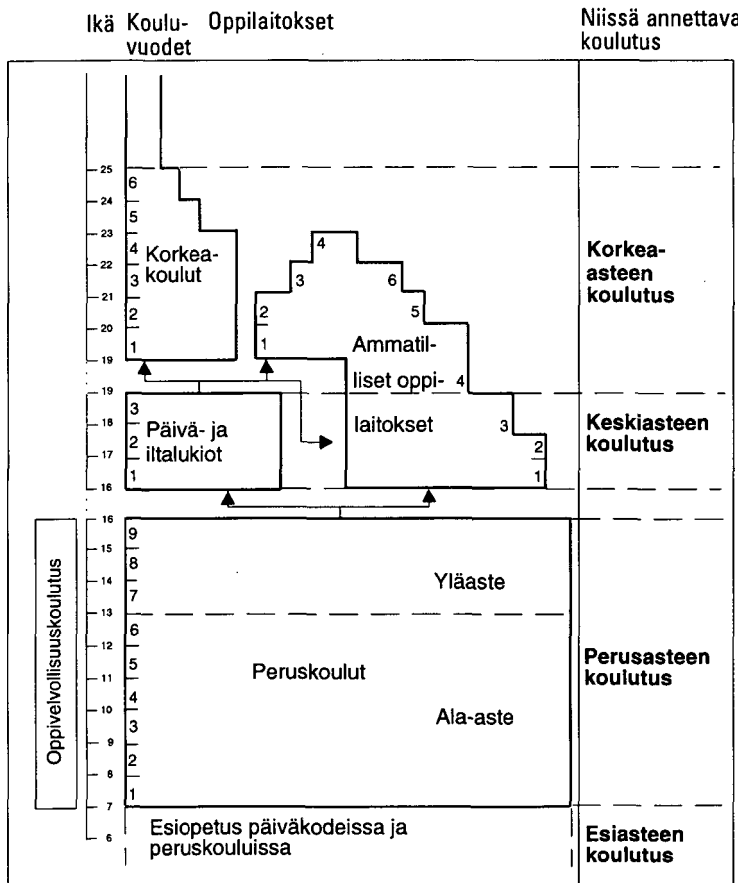
Kuviossa 2.2 on esitetty OECD:n koulutusindikaattoriaineistoon perustuvaa esiopetuksen määrällistä vertailua eräistä OECD-maista. Vaikka kansainvälisiin vertailuihin on suhtauduttava erityisesti esiopetuksesta puheen ollen hyvin varovasti, voidaan kuitenkin arvioida, että Suomessa esiopetukseen osallistuvan lapsimäärän suhde esiopetusikäiseen väestöön on OECD-maiden alhaisimpia. Kuviossa on verrattu vain yhtä ikäluokkaa, viimeistä esiopetusikäistä vuosiluokkaa ennen varsinaisen peruskoulun alkamista. Esimerkiksi Ranskassa oli 2-vuotiaista kolmasosa, lähes kaikki 3-vuotiaat ja kaikki 4- ja 5-vuotiaat esiopetuksessa lukuvoonna 1991/92 (L'état de L'École, indicateur 12, 1992).

Keski-Euroopassa esiopetus kuuluu tavallisesti opetushallinnon alaisuuteen ja esikoulua käyvät useimmissa maissa 3–5-vuotiaat lapset. Peruskoulun aloitusikä on yleensä kuusi vuotta, kun se meillä on seitsemän vuotta.

Koulujärjestelmä

Suomen koulujärjestelmällä tarkoitetaan tässä julkaisussa peruskouluja, lukioita, ammatillisia oppilaitoksia ja korkeakouluja. Lisäksi on olemassa muita koululaitoksen oppilaitoksia (esim. musiikkioppilaitokset, kansanopistot ja kansalais- ja työväenopistot). Musiikkioppilaitoksista kerrotaan tarkemmin koulujärjestelmäjakson lopussa, muista edellä mainituista oppilaitoksista sekä aikuiskoulutuksesta *luvussa 7 Aikuiskoulutus*.

Oppilaitoksissa annettava koulutus voidaan luokitella koulutuksen pituuden mukaan neljällä eri koulutusasteella annettavaan koulutukseen: esiasteen, perusasteen, keskiasteen ja korkea-asteen koulutukseen. Peruskoulun oppilaille annetaan esi- ja perusasteen koulutusta, lukion oppilaille keskiasteen koulutusta ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille keski- ja korkea-asteen koulutusta. Kaikki korkeakouluopiskelijat saavat korkea-asteen koulutusta.

2.3 Suomen koulujärjestelmä

Peruskoulu on kaikille oppivelvollisuusikäisille pakollinen, ja se käsittää yhdeksän luokkaa. Ala-asteeseen kuuluvat luokat 1–6 ja yläasteeseen luokat 7–9. Peruskoulun jälkeen on mahdollista suorittaa vapaaehtoinen kymmenes luokka.

Perusasteen jälkeistä opetusta antavat lukiot ja ammatilliset oppilaitokset. Lukio on kolmevuotinen yleissivistävä koulu, jonka pääteeksi voi suorittaa ylioppilastutkinnon. Ammatillisissa oppilaitoksissa annetaan yhdestä kuuteen vuotta kestävää ammatillista koulutusta peruskoulun suorittaneille oppilaille ja ylioppilaille. Peruskoulun jälkeisen koulutuksen kehittämiseksi on käynnistetty ammattikorkeakoulukokeiluja ja nuorisasteen koulutuskokeiluja.

Korkeakouluopetusta annetaan 20 korkeakoulussa. Niissä opiskelevat pääsääntöisesti ylioppilaat. Ylemmän kandidaattiasteen tutkinnon suorittaminen kestää keskimäärin 6–8 vuotta, lisensiaatin- ja tohtorintutkinnon suorittaminen useita vuosia enemmän.

Tekstissä käytetyt käsitteet ja luokitukset on määritelty tarkemmin *luvussa Käsitteet ja luokitukset*.

Oppilaitokset ja opiskelijat

Vuonna 1992 oli toiminnassa 5 815 koulujärjestelmän oppilaitosta. Oppilaitoksia oli 54 edellisvuotista vähemmän. Ruotsinkielisessä opetuksessa oli peruskoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista viisi prosenttia. Korkeakouluopiskelijoista seitsemän prosenttia oli ruotsinkielisiä.

Oppilaitosten väheneminen johtuu peruskoulujen lakkauttamisesta. Vuonna 1992 oli toiminnassa 85 peruskoulua vähemmän kuin edellisenä vuonna. Lukioita oli kaksi enemmän ja ammatillisia oppilaitoksia kahdeksan vähemmän kuin edellisenä vuonna. Korkeakoulujen määrä pysyi ennallaan.

Koulujärjestelmän oppilaitoksissa opiskeli 1 041 000 opiskelijaa. Opiskelijoita oli kolme prosenttia enemmän kuin vuonna 1991, jolloin miljoonan opiskelijan raja ylittyi. Koulujärjestelmän opiskelijoista on naisia hieman yli puolet.

Koulujärjestelmän oppilaitosten opiskelijat vähenivät 1980-luvun alkupuolella. Laskun aiheutti peruskoulun oppilasmäärän pieneneminen.

2.4

Koulujärjestelmän oppilaitokset ja niiden opiskelijat 1992

Oppilaitosryhmä	Oppilaitoksia	Opiskelijoita	Muutos ed.	Opiskelijoista	Opiskelijoista	
			vuodesta	naisia	ruotsinkielisessä opetuksessa	
			%	%	%	
Peruskoulu	4 734	584 749	-0,3	48,8	5,6	
Päivä- ja iltalukiot	467	121 516	9,3	60,0	5,0	
Muut peruskoulu ja lukiot	24	12 406	1,5	51,9	9,3	
Ammatilliset oppilaitokset	570	201 053	8,9	54,6	4,7	
Korkeakoulu	20	121 736	5,5	52,0	7,4 ¹⁾	
Yhteensä	1992	5 815	1 041 460	3,3	51,6	5,6
	1991	5 869	1 008 266	3,2	51,6	5,6
	1990	5 899	976 693	2,2	51,3	5,6
	1989	5 900	955 747	..	51,1	5,7

¹⁾ Äidinkieltään ruotsinkieliset korkeakouluopiskelijat.

1980-luvun lopulla opiskelijamäärä kasvoi peruskouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa, mutta lukioiden oppilaat vähenivät.

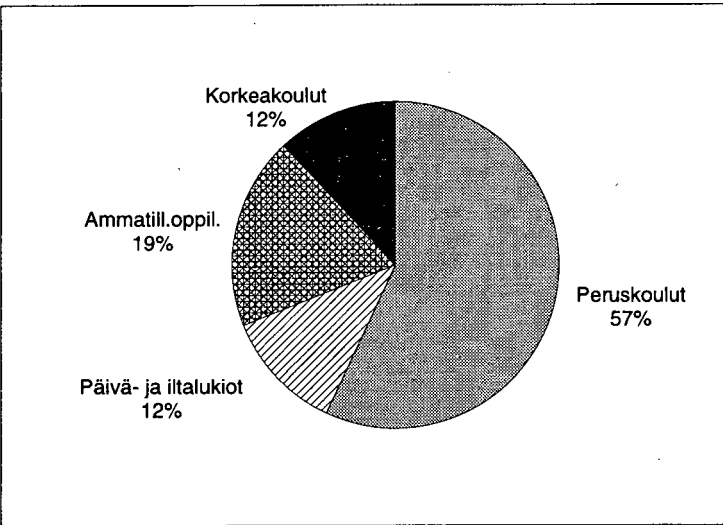
Vuonna 1992 peruskoulun oppilasmäärä väheni edellisestä vuodesta, mutta lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen opiskelijamäärät kasvoivat.

Peruskoululaisten ja lukiolaisten osuus koulujärjestelmän opiskelijoista on supistunut. Vuonna 1980 peruskouluissa ja lukioissa opiskeli 76 prosenttia koulujärjestelmän

opiskelijoista. Vuonna 1992 vastaava osuus oli 69 prosenttia. Ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen osuus kasvoi edellä mainittuina vuosina 24 prosentista 31 prosenttiin.

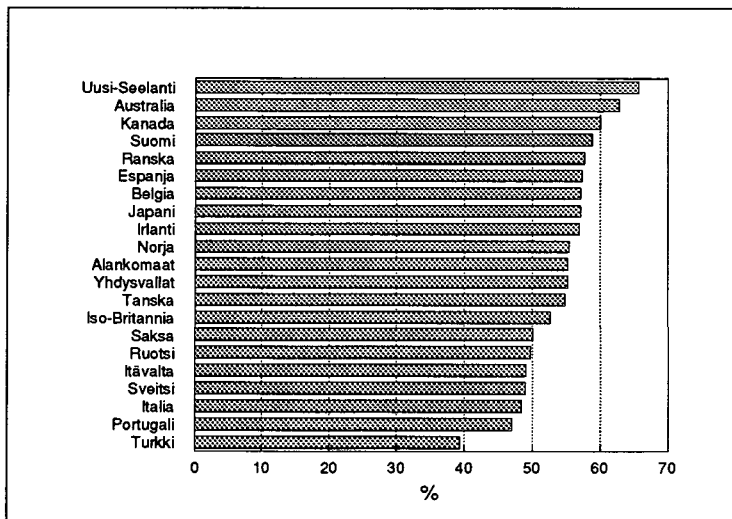
Vuonna 1992 noin 68 prosenttia 7–29-vuotiaasta väestöstä opiskeli jossain koulujärjestelmän oppilaitoksista. Koulutukseen hakeutuminen näyttää voimistuneen. Vuonna 1992 koulutukseen osallistuneiden määrä oli 2,5 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 1991.

2.5
Koulujärjestelmän opiskelijat oppilaitosryhmän mukaan 1992

2.6
Koulujärjestelmän opiskelijat 1980–1992

	Peruskoulut	Päivä- ja iltalukiot	Ammatilliset oppilaitokset	Korkeakoulut	Yhteensä	7–29-vuotiasta väestöä kohti
1980	598 587	115 744	140 827	84 176	939 334	55,2
1981	587 262	117 370	142 130	86 026	932 788	55,7
1982	579 519	116 312	146 042	87 488	929 361	56,1
1983	573 887	116 988	147 589	88 242	926 706	56,4
1984	569 553	115 453	149 317	89 716	924 039	56,7
1985	569 452	111 751	149 763	92 230	923 196	57,3
1986	570 183	108 280	150 784	95 987	925 234	58,0
1987	572 919	105 040	151 719	99 246	928 924	58,8
1988	577 552	102 229	154 705	103 895	938 381	59,9
1989	587 213	102 642	157 767	108 125	955 747	61,4
1990	592 920	104 409	166 443	112 921	976 693	63,0
1991	595 997	113 988	182 923	115 358	1 008 266	65,3
1992	594 221	124 450	201 053	121 736	1 041 460	67,7

2.7
Opiskelijamäärä verrattuna
väkilukuun (5-29-vuotiaat)
eräissä OECD-maissa 1991

Lähde:
OECD/INES

Kuviossa 2.7 on vertailtu OECD-maiden peruskoulujen, lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen kokonaisoppilasmäärän ja 5-29-vuotiaan väestön suhdetta. Mittaimen avulla voidaan tarkastella yleispiirteisesti eri maiden panostusta koululaitoskoulutukseen. Voidaan arvioida, että Suomi OECD-maista panostaa keskimääräistä enemmän koululaitoskoulutukseen.

Vuonna 1991 koulujärjestelmän opiskelijoista 60 prosenttia opiskeli perusasteella, 23 prosenttia keskiasteella ja 17 prosenttia korkea-asteella. Vuonna 1989 vastaava prosenttijakauma oli perusaste 62, keskiaste 22 ja korkea-aste 16 prosenttia.

Vuonna 1991 kunnat ja kuntainliitot omistivat 94 prosenttia oppilaitoksista. Niissä opiskeli 77 prosenttia kaikista opiskelijoista. Lähes kaikki peruskoulut ovat kunnallisia. Valtio omisti neljä prosenttia oppilaitoksista, esimerkiksi kaikki korkeakoulut ovat valtion oppilaitoksia. Valtion kouluissa oli 19 prosenttia oppilaitosten opiskelijoista. Yksityisten omistuksessa oli kaksi prosenttia oppilaitoksista, ja niissä opiskeli neljä prosenttia opiskelijoista.

Vuoteen 1989 nähden yksityisissä ja valtion kouluissa opiskelevien suhteellinen osuus on hieman kasvanut ja kunnallisissa oppilaitoksissa opiskelevien osuus hieman pienentynyt.

2.8 Koulujärjestelmän opiskelijat koulutusasteen mukaan oppilaitosryhmittäin 1991

	Oppi- laitoksia	Opiskelijoita		Koulutusaste									
		Yhteensä	Naisia	%	Esiaste		Perusaste		Keskiaste		Korkea-aste		Tutkija- koulutus
					Alempi perus- aste	Ylempi perus- aste	Alempi ¹⁾ keski- aste	Ylempi keski- aste	Alin korkea- aste	Alempi kandi- daatti- aste	Ylempi kandi- daatti- aste		
Peruskoulut	4 819	586 586	48,9	1 955	386 368	198 263
Päivä- ja iltalukiot	465	111 177	60,2	.	.	4 666	.	106 511
Muut peruskoulut ja lukiot	24	12 222	51,8	285	5 691	3 435	.	2 811
Ammatilliset oppilaitokset	541	182 923	55,5	.	.	.	76 622	49 788	41 023	15 490	.	.	.
Korkeakoulut	20	115 358	51,7	3 935	97 395	14 028	.
Yhteensä 1991	5 869	1 008 266	51,6	2 240	392 059	206 364	76 622	159 110	41 023	19 425	97 395	14 028	
1990	5 899	976 693	51,3	2 189	389 410	204 855	69 240	148 012	36 189	17 814	93 441	15 543	
1989	5 900	955 747	51,2	2 067	387 951	200 578	63 707	149 676	31 231	16 465	88 997	15 075	

¹⁾ Alempi keskiaste sisältää myös ammatillisten oppilaitosten yleisjaksojen opiskelijat (36 000) sekä ammatillisen aikuis-koulutuksen jatkolinjojen opiskelijat (5 800).

2.9 Koulujärjestelmän oppilaitokset ja niiden opiskelijat omistajan mukaan 1991

Oppilaitosryhmä	Omistaja				
	Yksityinen	Valtio	Kunta	Kuntainliitto	Yhteensä
Peruskoulut					
Oppilaita	6 188	579	579 819	–	586 586
Kouluja	28	18	4 773	–	4 819
Päivä- ja iltalukiot					
Oppilaita	7 566	–	103 611	–	111 177
Kouluja	24	–	441	–	465
Muut peruskoulut ja lukiot					
Oppilaita	3 239	8 983	–	–	12 222
Kouluja	9	15	–	–	24
Ammatilliset oppilaitokset					
Opiskelijoita	19 359	65 698	57 633	40 233	182 923
Kouluja	81	182	172	106	541
Korkeakoulut					
Opiskelijoita	–	115 358	–	–	115 358
Kouluja	–	20	–	–	20
Yhteensä 1991					
Opiskelijoita	36 352	190 618	741 063	40 233	1 008 266
Kouluja	142	235	5 386	106	5 869
Yhteensä 1990					
Opiskelijoita	32 565	181 492	726 415	36 221	976 693
Kouluja	139	240	5 416	104	5 899
Yhteensä 1989					
Opiskelijoita	30 905	172 967	717 238	34 637	955 747
Kouluja	142	240	5 414	104	5 900

2 OPPILAITOKSET JA OPPILAAT

Seuraavassa taulukossa kunnat on jaettu taa-
jama-asteen perusteella kolmeen ryhmään:
kaupunkimaiset, taajaan asutut ja maaseutu-
maiset kunnat. Oppilaitoksen kuntaryhmä
määräytyy pääkoulun sijaintikunnan mu-
kaan, ja kaikki pääkoulun alaisuuteen kuulu-
vien opetuspaikkojen opiskelijat on laskettu
pääkoulun opiskelijoiksi. Tilastollista kunta-

ryhmittelyä selostetaan tarkemmin *luvussa*
Käsitteet ja luokitukset.

Oppilaitosten koko vaihtelee suuresti. Vuon-
na 1991 oppilaitosten keskipöytä oli 171
opiskelijaa koulua kohti, 12 opiskelijaa suu-
rempi kuin vuonna 1988. Oppilaitosten kes-
kipöytä on kasvanut vuodesta 1988 lähtien.

2.10

Koulujärjestelmän oppilaitosten keskipöytä opiskelijamäärällä mitattuna kuntaryhmän mukaan 1991

Oppilaitosryhmä	Kuntaryhmä				
	Kaupunkimaiset	Taajaan asutut	Maaseutumaiset	Yhteensä	
Peruskoulun ala-asteen koulut	218	114	56	100	
Peruskoulun yläasteen koulut	345	404	231	303	
Päivä- ja iltalukiot	332	206	130	239	
Muut peruskoulut ja lukiot	131	33	18	74	
Ammatilliset oppilaitokset	413	196	125	328	
Korkeakoulut	5 768	–	–	5 768	
Yhteensä	1991	336	151	76	171
	1990	326	147	73	165
	1989	320	144	73	162
	1988	315	143	71	159

2.11

Koulujärjestelmän opiskelijat lääneittäin 1991

Lääni	Peruskoulut		Päivä- ja iltalukiot		Ammatilliset oppilaitokset		Korkeakoulut		Yhteensä	
	Oppilaita	Muutos ed. vuodesta %	Oppilaita	Muutos ed. vuodesta %	Opiskelijoita	Muutos ed. vuodesta %	Opiskelijoita	Muutos ed. vuodesta %	Opiskelijoita	Muutos ed. vuodesta %
Uudenmaan	136 886	0,5	32 296	10,0	39 155	8,9	45 737	-2,3	254 074	2,3
Turun ja Porin	83 528	0,2	15 446	9,0	23 899	10,0	17 404	2,5	140 277	3,0
Hämeen	76 973	0,5	15 847	13,3	26 757	10,2	16 821	5,4	136 398	4,3
Kymen	37 188	0,7	6 700	9,9	12 355	10,6	2 882	9,4	59 125	3,1
Mikkelin	23 821	0,2	4 047	5,1	8 466	11,0	1 093	1,0	37 427	3,0
Pohjois-Karjalan	21 868	0,2	3 460	8,5	6 203	9,6	4 145	6,8	35 676	3,2
Kuopion	32 160	1,1	5 689	7,1	10 272	10,9	3 594	4,8	51 715	3,8
Keski-Suomen	31 686	1,7	5 266	8,5	9 849	9,1	8 392	17,9	55 193	4,5
Vaasan	58 476	0,4	9 973	7,7	17 718	11,6	3 481	7,9	89 648	3,5
Oulun	63 957	1,2	10 084	7,3	18 364	8,7	10 037	5,9	102 442	3,5
Lapin	26 885	0,5	4 845	5,9	9 171	8,9	1 772	8,2	42 673	3,5
Ahvenanmaan maakunta	2 569	0,0	335	1,8	714	-3,3	–	–	3 618	-0,5
Yhteensä	595 997	0,5	113 988	9,2	182 923	9,8	115 358	2,2	1 008 266	3,2

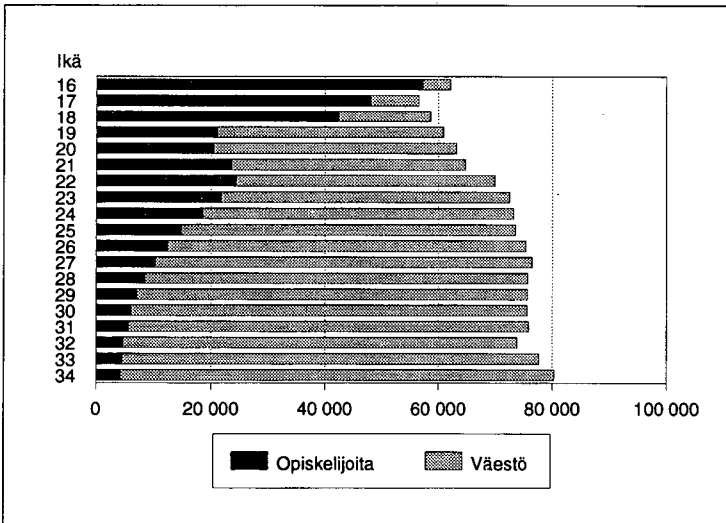
Kaupunkimaisten kuntien oppilaitoksissa on keskimäärin enemmän opiskelijoita kuin tajaan asuttujen ja maaseutumaisten kuntien oppilaitoksissa. Vuonna 1991 kaupunkimaisten kuntien kouluissa oli keskimäärin 336 opiskelijaa, maaseutumaisten kuntien kouluissa keskimäärin 76 opiskelijaa. Vuoteen 1988 verrattuna oppilaitosten keskikoko on kasvanut, kaupunkimaisissa kunnissa maaseutumaisia ripeämmin.

Vuonna 1991 koulujärjestelmän opiskelijamäärä kasvoi edellisestä vuodesta kaikissa lääneissä, eniten Keski-Suomen (4,5 %) ja Hämeen läänissä (4,3 %). Peruskoululaisten määrä kasvoi eniten Keski-Suomen läänissä ja lukiolaisten määrä Hämeen läänissä. Amatillisten oppilaitosten oppilasmäärän kasvu oli suhteellisesti voimakkainta Vaasan läänissä ja korkeakoulujen opiskelijamäärän kasvu Keski-Suomen läänissä.

Koulutukseen osallistuminen

Suomalaisten koulutukseen osallistuminen on OECD-maiden keskimääräistä korkeampaa tasoa. Suomessa koulunkäynti aloitetaan keskimäärin seitsenvuotiaana eli monien muitten maitten koulun aloitusikää vanhempana. Eräissä OECD-maissa esikoulu aloitetaan jo kaksivuotiaana.

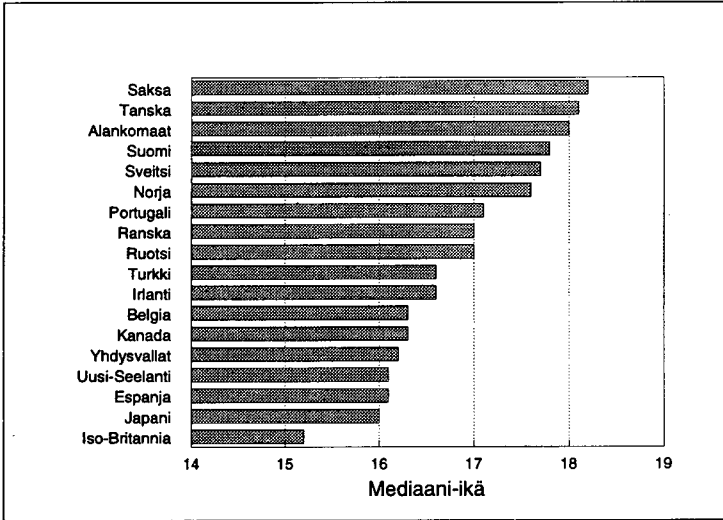
Suomen osalta koulutukseen osallistumista kuvaavat luvut perustuvat vuosien 1978, 1985 ja 1990 opiskelijoiden ikärakennetilaston tietoihin. OECD-maita koskevat tiedot perustuvat OECD:n koulutusindikaattoriaineistoon.

2.12
Opiskelijoiden osuus
ikäluokasta Suomessa 1990

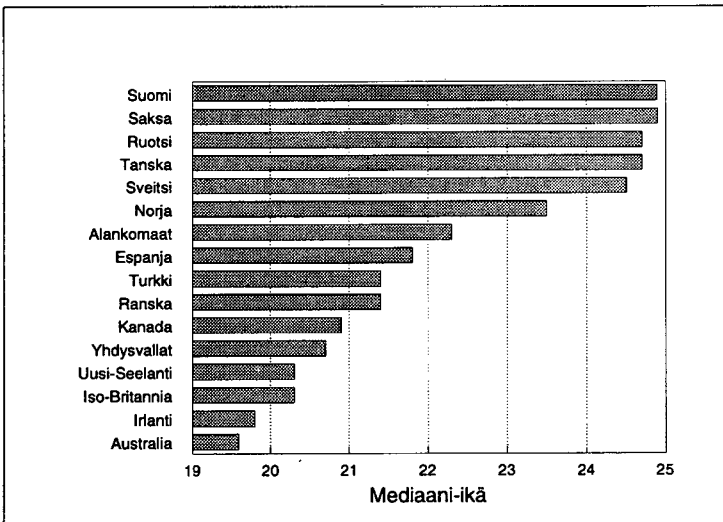
Kuvioissa 2.13 ja 2.14 on vertailtu oppilaiden keskimääräistä (mediaani) ikää eräissä OECD-maissa lukuvuonna 1990/91. Tiedot perustuvat OECD:n koulutusindikaattoritöiden yhteydessä kerättyihin alustaviin tietoihin. Kuviossa 2.13 "upper secondary"-koulu-

tusasteelle luokitellaan Suomessa lukion ja lähinnä ammatillisten koulujen oppilaat. Kuviossa 2.14 "higher education"-koulutusasteelle luokitellaan Suomessa korkeakoulujen oppilaat ja teknillisten oppilaitosten insinöörioppilaat.

2.13
Oppilaiden keskimääräinen ikä keskiasteella¹⁾ eräissä OECD-maissa lukuvuonna 1990/91

Lähde:
OECD/INES

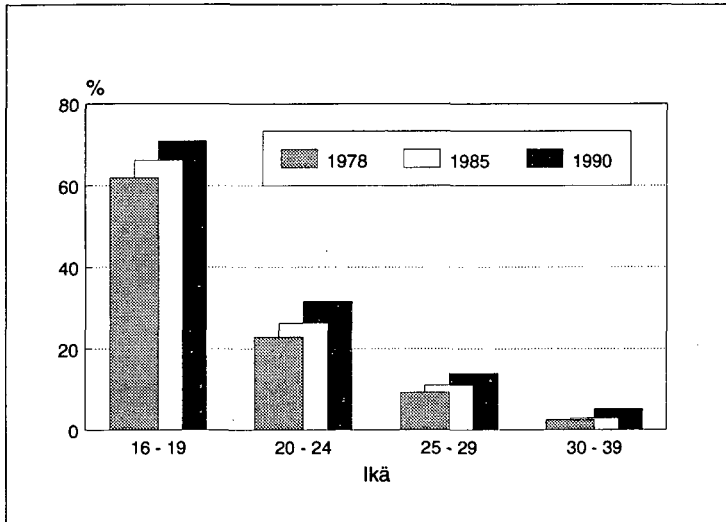

2.14
Oppilaiden keskimääräinen ikä ylempällä korkeasteella²⁾ eräissä OECD-maissa lukuvuonna 1990/91

Lähde:
OECD/INES

1) Kansainvälisen koulutusluokituksen (ISCED) mukaisesti: Upper secondary, levels 3 ja 4
2) Kansainvälisen koulutusluokituksen (ISCED) mukaisesti: Higher education, levels 6 ja 7

2.15
Koulutukseen osallistuminen
Suomessa iän mukaan
1978, 1985 ja 1990

Niistä maista, joista tietoja on ollut käytettävissä, erottuvat Pohjoismaat ja saksankieliset alueet maiksi, joissa oppilaiden ikä on keskimääräistä korkeampi. Nuorimpia oppilaat ovat englanninkielisillä alueilla. Mediaanikien erot ovat suuria: 2–3 vuotta keskiasteella ja 4–5 vuotta korkea-asteella. Erot johtuvat koulun aloituksesta, koulujärjestelmän rakenteellisista eroista ja koulutusaikojen pituuksista.

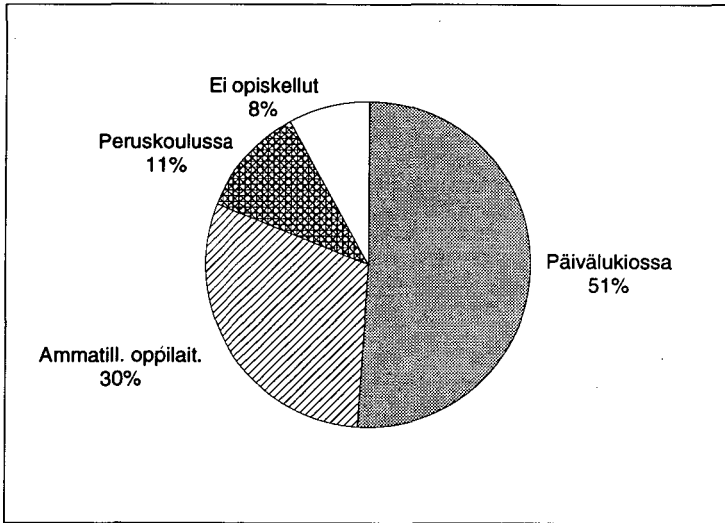
Koulutuksen kaikilla asteilla suomalaiset oppilaat ovat vanhempia muihin OECD-maihin verrattuna. Vaikka kansainvälisiin vertailuihin kouluasioissa on suhtauduttava hyvin varovasti, näyttää siltä, että Suomessa erityisesti korkea-asteen oppilaat (mediaani 24,9 vuotta) ovat vanhimpia OECD-maissa. Luvvuonna 1990/91 keskiasteella suomalais-

ten mediaani-ikä oli 17,8, jolla sijoitumme oppilasiältään vanhimpien maiden joukkoon.

Koulutukseen osallistuminen on lisääntynyt. Vuonna 1990 kaikissa ikäryhmissä oli koulua käyviä opiskelijoita vastaavan ikäiseen väestöön verrattuna enemmän kuin vuosina 1978 ja 1985. Sekä miesten että naisten koulunkäynti on lisääntynyt.

Vuonna 1990 koulutukseen osallistui 83 prosenttia kaikista 16–18-vuotiaista. Heistä lähes puolet opiskeli päivälukiassa, tytöistä 56 ja pojista 39 prosenttia. Samasta ikäryhmästä kolmasosa opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa, tytöistä 24 ja pojista 38 prosenttia. Tytöt opiskelivat poikia useammin lukiassa ja pojat tyttöjä useammin ammatillisissa oppilaitoksissa.

2.16
Kuusitoistavuotiaiden
koulutukseen osallistuminen
oppilaitosryhmittäin 1990

Lähes 17 prosenttia 16–18-vuotiaista ei opiskellut missään koululaitoksen oppilaitoksista. Kyseisen ikäryhmän pojista useampi (18 %) kuin tytöistä (15 %) ei opiskellut.

Kuusitoistavuotiaista nuorista puolet aloitti opiskelun päivälukioissa syksyllä 1990, tytöistä 61 prosenttia ja pojista 41 prosenttia. Ammatillisissa oppilaitoksissa kuusitoistavuotiaista opiskeli noin kolmannes, tytöistä 20 prosenttia ja pojista 39 prosenttia. Kahdeksan prosenttia kuusitoistavuotiaista ei

opiskellut missään koululaitoksen oppilaitoksista.

Vuonna 1990 19–24-vuotiaista kolmetoista prosenttia ja 25–29-vuotiaista yhdeksän prosenttia opiskeli korkeakouluissa. Naisten osallistuminen korkeakouluopiskeluun on kasvanut ripeästi. Vuonna 1990 korkeakouluissa opiskelevien 19–24-vuotiaiden naisten ja miesten välillä oli kahden prosenttiyksikön ero naisten hyväksi.

2.17
Opiskelijat Suomessa iän mukaan oppilaitosryhmittäin 1990

Ikä vuoden 1990 lopussa	Peruskoulut	Päivälukiot	Iltalukiot	Ammatilliset oppilaitokset	Korkeakoulut	Opiskelemassa yhteensä	Ei opiskele	Väestö 31.12.1990
15	64 517	277	14	56	–	64 864	331	65 195
16	6 879	31 643	285	18 479	3	57 289	4 804	62 093
17	474	26 094	544	20 905	5	48 022	8 544	56 566
18	63	25 838	919	15 465	104	42 389	16 251	58 640
19	–	4 127	1 046	11 508	4 414	21 095	39 794	60 889
20	–	150	796	12 294	7 186	20 426	42 735	63 161
21	–	15	726	13 909	8 968	23 618	41 146	64 764
22	–	5	646	13 632	10 038	24 321	45 607	69 928
23	–	5	575	10 993	10 253	21 826	50 693	72 519
24	–	1	562	8 069	9 873	18 505	54 731	73 236
25–29	–	2	2 268	18 367	32 226	52 863	323 958	376 821
30–39	–	1	3 931	14 762	22 107	40 801	747 893	788 694

2.18 Opiskelijat Suomessa iän mukaan oppilaitosryhmittäin 1990, %-osuudet

Ikä vuoden 1990 lopussa	Peruskoulut %	Päivälukiot	Ilta-lukiot	Ammatilliset oppilaitokset	Korkeakoulut	Opiskelemassa yhteensä	Ei opiskele	Yhteensä	Väestö 31.12.1990
15	99	1	0	0	—	100	—	100	65 195
16	11	51	0	30	0	92	8	100	62 093
17	1	46	1	37	0	85	15	100	56 566
18	0	44	2	26	0	72	28	100	58 640
19	—	7	2	19	7	35	65	100	60 889
20	—	0	1	20	11	32	68	100	63 161
21	—	0	1	22	14	37	63	100	64 764
22	—	0	1	20	14	35	65	100	69 928
23	—	0	1	15	14	30	70	100	72 519
24	—	0	1	11	14	26	74	100	73 236
25–29	—	0	0	5	9	14	86	100	376 821
30–39	—	0	0	2	3	5	95	100	788 694

Naisten koulunkäynti on miesten koulunkäyntiä yleisempää kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi 16- ja 17-vuotiaissa. Vuonna 1990 lähes 74 prosenttia 16–19-vuotiaista tytöistä opiskeli. Vastaavan ikäisistä pojista oli koulussa 68 prosenttia.

Sukupuolten väliset erot näyttävät tasoittuneen nuoremmissa ikäryhmissä. 16–19-vuotiaiden poikien ja tyttöjen välinen ero koulutukseen osallistumisessa oli vuonna 1978 tyttöjen hyväksi 7,0 prosenttiyksikköä. Vuonna 1985 vastaava ero oli 6,3 prosenttiyksikköä, ja vuonna 1990 ero oli kaventunut 5,3 prosenttiyksikköön.

20–24-vuotiaiden ryhmässä naisten koulutukseen osallistuminen on miehiin verrattuna lisääntynyt voimakkaasti. Vuonna 1978 ero sukupuolten välillä oli naisten hyväksi 3,6 prosenttiyksikköä. Vuonna 1990 ero oli 10,7 prosenttiyksikköä.

2.19 Koulutukseen osallistuminen sukupuolen mukaan 1990

Opiskelijan ikä vuoden 1990 lopussa	Opiskelijoiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä		
	Yhteensä %	Miehet %	Naiset %
16–19	70,9	68,3	73,6
20–24	31,6	26,4	37,1
25–29	14,0	12,9	15,2
30–39	5,2	4,0	6,4

Musiikkioppilaitokset

Suuri osa maamme kunnista kuuluu musiikkioppilaitostoiminnan piiriin. Useat musiikkioppilaitokset toimivat alueellisesti ja järjestävät opetusta useissa eri kunnissa. Pelkkä musiikkioppilaitosten lukumäärä ei anna suoraan kuvaa siitä, miten laajaa toiminta käytännössä on.

Musiikkioppilaitoksissa annetaan opetusta musiikkikouluissa, musiikkiopistoissa ja konservatorioissa. Musiikkikoulu on tarkoitettu pääsääntöisesti peruskouluikäisille ja musiikkiopisto lukioikäisille. Konservatorio on musiikin ammattikoulutusta antava yksikkö.

Vuonna 1991 valtionosuusrahoitusta saavia musiikkioppilaitoksia oli yhteensä 62. Valtionosuusrahoituksen piiriin on tullut kymmenessä vuodessa 24 oppilaitosta lisää.

Vuonna 1991 toimineista musiikkioppilaitoksista 11 oli konservatorioita, 19 musiikkikouluja ja 32 musiikkiopistoa. Seitsemässä oppilaitoksessa annettiin opetusta ruotsin kielellä.

Musiikkioppilaitokset ovat joko kuntien tai yksityisten omistuksessa. Työkautena 1990/91

2.20

Valtionosuutta saavat musiikkioppilaitokset, niiden päätoimiset opettajat ja opiskelijat 1980–1991

Työkausi (esim. 1980= 1980/81)	Musiikki- oppilaitoksia	Päätoimisia opettajia	Opiskelijoita
1980	36	744	20 614
1981	38	832	23 289
1982	34	764	22 002
1983	39	992	25 324
1984	41	925	27 824
1985	43	945	26 548
1986	43	1 004	26 816
1987	49	1 132	30 051
1988	56	1 279	32 578
1989	60	1 344	35 258
1990	61	1 423	37 270
1991	62	1 539	38 129

musiikkioppilaitoksista 35 oli kunnallisia ja 25 yksityisiä.

Musiikkioppilaitosten opiskelijamäärä kasvoi 1980-luvulla runsaasta 20 000 opiskelijasta 35 000 opiskelijaan. Vuonna 1991 musiikkioppilaitoksissa opiskeli noin 38 000 opiskelijaa. Musiikkioppilaitosten opiskelijoista kaksi kolmasosaa on tyttöjä ja kolmasosa poikia.

2.21

Valtionosuutta saavien musiikkioppilaitosten tutkinnot opetussuunnitelman mukaan 1980–1989¹⁾

Työkausi (esim. 1980= 1980/81)	Opetussuunnitelma				
	Musiikkikoulu	Musiikkiopisto	Konservatorio	Aikuisosasto	Yhteensä
1980	510	89	116	–	715
1981	553	149	135	–	837
1982	623	160	5	13	801
1983	655	156	107	10	928
1984	530	132	102	25	789
1985	657	187	91	35	970
1986	644	130	107	15	896
1987	779	136	137	17	1 069
1988	844	203	139	29	1 215
1989	879	187	137	29	1 232

¹⁾ Tietoja ei ole vuodesta 1990 lähtien saatavissa

Musiikkioppilaitosten päätoimisten opettajien määrä on kasvanut vuosina 1980–1991 kaksinkertaiseksi. Vakinaisten opettajien määrän kasvuun on vaikuttanut paitsi uusien musiikkioppilaitosten siirtyminen valtionosuusrahoituksen piiriin myös vuodesta 1982 lukien mahdollistettu tuntiopetuksen muuntaminen vakinaisiksi viroiksi tai toimiksi.

Musiikkioppilaitoksissa suoritetaan tutkintoja niin harrastustavoitteisella perusopetusasteella kuin ammattikoulutuksessakin. Musiikkioppilaitoksissa suoritettujen tutkintojen kokonaismäärä kasvoi 1980-luvulla 700 tutkinnosta 1 200 tutkintoon. Harrastustavoitteisten tutkintojen määrä lisääntyi 600 tut-

kinnosta 1 100 tutkintoon, ja sadan tutkinnon tuntumassa pysytellyt ammattitutkintojen määrä vakiintui 140 tutkinnon vuositasolle.

Valtionosuutta saavien musiikkioppilaitosten lisäksi Suomessa on musiikkioppilaitoksia, joille opetusministeriö on vuosittain voinut myöntää pientä harkinnanvaraista valtionavustusta. Vuonna 1990 tätä avustusta sai 52 musiikkioppilaitosta. Lisäksi maassamme toimii joukko musiikkioppilaitoksia, jotka eivät ole minkäänlaisen valtionavustusjärjestelmän piirissä. Musiikkioppilaitoksia koskevat tiedot perustuvat opetushallituksen musiikkioppilaitostilastoihin.

Peruskoulut

Peruskouluja koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen kunnan kouluvirastoilta ja yksityisiltä kouluilta keräämiin tietoihin. Aineiston muodostavat valtion, kunnan sekä yksityisten omistamat perusasteen oppilaitokset.

Lisätietoja peruskouluista saa Tilastokeskuksen Koulutus-sarjan julkaisuista. Englannin kielellä Suomen koulutusta esittelevässä Education in Finland 1993-julkaisussa kerrotaan peruskouluista kansainvälisin käsittein ja luokituksin. Tämän julkaisun *luvussa 3 Oppilaaksi hakeutuminen, keskeyttäminen, tutkinnot* käsitellään peruskoulusta valmistuneiden jatko-opintoihin hakeutumista ja peruskoulun päästötodistuksia sekä peruskoulun käyneiden työhön sijoittumista.

Syyslukukaudella 1992 oli toiminnassa 4 758 peruskoulua. Uusia kouluja perustettiin 14 ja kouluja lakkautettiin 106. Peruskouluja oli

85 vähemmän kuin edellisenä syksynä. Kaikissa Suomen kunnissa toimii vähintään yksi peruskoulu.

Peruskoulujen määrä oli 1980-luvulla alimmillaan vuonna 1984, jolloin peruskouluja oli toiminnassa 4 840. Vuosikymmenen loppupuolella peruskoulujen kokonaismäärä ei suuresti muuttunut. Vuonna 1990 peruskoulujen määrä kääntyi laskuun.

Vuonna 1992 peruskoulussa opiskeli 594 200 oppilasta, joista 49 prosenttia oli tyttöjä. Kaksi kolmasosaa peruskoulun oppilaista opiskeli ala-asteen kouluissa, kolmasosa yläasteen kouluissa.

Vuonna 1992 lähes kaikki peruskoulut olivat kuntien omistuksessa. Valtio ja yksityiset omistivat kumpikin noin prosentin perusasteen kouluista.

2.22 Peruskoulut 1992

Koulutyyppi	Kouluja	Muutos ed. vuodesta	Oppilaita			Oppilaita yksityisissä oppilaitoksissa	Päästötodistuksia
			Muutos ed. vuodesta	Muutos ed. vuodesta	%		
Ala-asteen koulut	3 729	-84	380 753	-166	-0,1	-	-
Yläasteen koulut	625	1	186 391	-2 428	-1,3	-	63 042 ¹⁾
Peruskoulua korvaavat koulut	31	7	6 849	880	14,8	100,0	1 458
Erityiskoulut	349	-9	10 756	-123	-1,1	1,8	..
Harjoittelukoulut	13	0	5 602	60	1,1	-	717
Muut peruskoulu- ja lukioasteen koulut	11	0	3 870	1	0,0	68,8	417
Yhteensä 1992	4 758	-85	594 221	-1 776	-0,3	1,6	65 634
1991	4 843	-26	595 997	3 077	0,5	1,5	64 175
1990	4 869	1	592 920	5 707	1,0	1,4	61 054
1989	4 868	6	587 213	9 661	1,7	1,4	55 802
1988	4 862	-10	577 552	4 633	0,8	1,4	58 077

¹⁾ Sisältää myös erityiskouluista saadut peruskoulun päästötodistukset

Kuntien omistamissa peruskouluissa kävi koulua 577 200 oppilasta eli 97 prosenttia peruskoulun oppilasmäärästä. Sekä valtion että yksityisten omistamissa peruskouluissa opiskeli kummassakin runsas prosentti peruskoululaisista. Vieraskielisiä peruskouluja oli toiminnassa kolme ja niissä kävi koulua 900 peruskoululaista.

Suomessa on vaihtoehtokouluja, jotka toimivat virallisen koululaitoksen ulkopuolella. Ne ovat yksityisin varoin ylläpidettyjä kouluja, joilla ei ole oikeutta antaa peruskoulun päästötodistusta vastaavaa todistusta. Näissä kouluissa opiskelleet suorittavat peruskoulun päästötodistuksen erityisessä kuulustelussa, josta vastaavat tehtävään määrätyt opettajat.

Syyslukukaudella 1992 toimi ilman koulu-oikeuksia seitsemän perusasteen opetusta antavaa koulua: yksi Rudolf Steiner -koulu, neljä Adventtikirkon koulua, Helsingin kristillinen koulu ja Toivonlinnan seurakuntakoulu. Kouluissa oli noin 200 oppilasta, jotka ovat mukana vain taulukossa 2.23, eivät kä siten sisälly muihin taulukoihin.

Vaihtoehtokoulujen määrä kasvoi vuoteen 1990 asti, jolloin niissä opiskeli yli 1 400 oppilasta. Helmikuussa 1991 voimaan tullut vaihtoehtokoululaki mahdollisti ilman koulu-oikeuksia toimineiden koulujen hakeutu-

2.23 Vaihtoehtokoulut 1984–1992

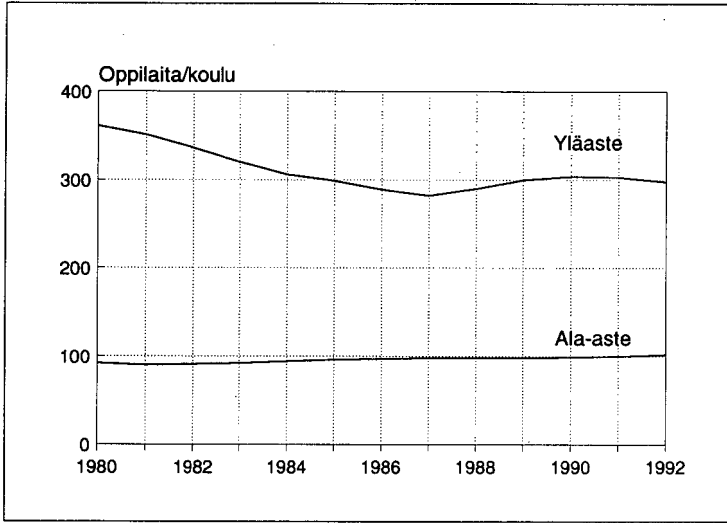
	Kouluja	Oppilaita	Oppilasmäärän muutos ed. vuodesta	
				%
1984	6	300	.	.
1985	9	462	162	54,0
1986	9	657	195	42,2
1987	10	811	154	23,4
1988	11	1 018	207	25,5
1989	13	1 263	245	24,1
1990	13	1 432	169	13,4
1991	8	816	-616	-43,0
1992	7	226	-590	-72,3

misen osaksi peruskoululaitosta. Lain voimaantulon jälkeen vuosina 1991 ja 1992 kolmetoista vaihtoehtokoulua on saanut peruskoulua korvaavan koulun oikeudet.

Vuonna 1992 peruskouluissa oli keskimäärin 125 oppilasta koulua kohti eli kaksi oppilasta enemmän kuin edellisenä syksynä. Pienimmässä peruskoulussa oli 3 ja suurimmassa 927 oppilasta. Ala-asteen kouluissa oppilaita oli koulua kohti keskimäärin 102, yläasteen kouluissa 298 ja erityiskouluissa 31.

2.24 Peruskoulujen keskipäivä 1987–1992

Koulutyyppi	Oppilaita koulua kohti					
	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Ala-asteen koulut	98	98	98	99	100	102
Yläasteen koulut	282	290	300	304	303	298
Peruskoulua korvaavat koulut	366	290	295	292	249	221
Erityiskoulut	30	29	30	30	30	31
Harjoittelukoulut	465	424	418	413	426	431
Muut peruskoulu- ja lukioasteen koulut	479	347	343	352	352	352
Yhteensä	127	119	121	122	123	125

2.25
Ala- ja yläasteen koulujen
keskikoko 1980-1992¹⁾

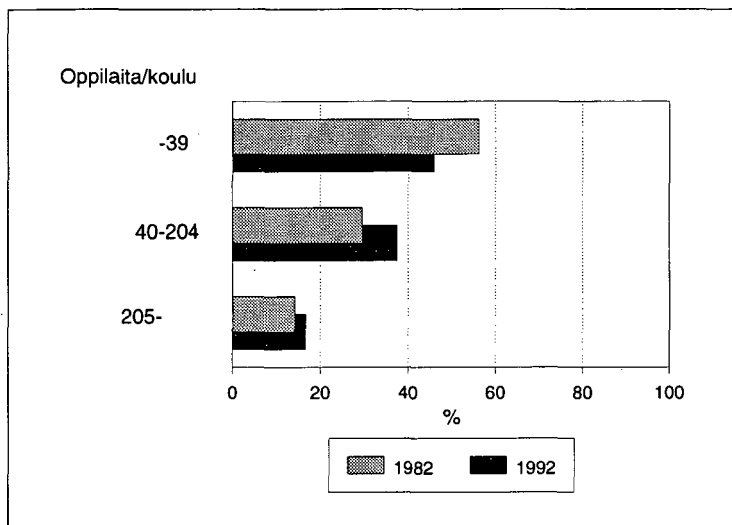
¹⁾ Vuodet 1985 ja 1986 arvioitu.

Ala-asteen koulujen keskikoko on kasvanut hieman. 1980-luvun alkuvuosina ala-asteen kouluissa oli alle sata oppilasta koulua kohti. Vuonna 1992 keskikoko oli 102 oppilasta. Yläasteen koulujen keskikoko pieneni 1980-luvulla ollen alimmillaan vuonna 1987 (282 oppilasta). Vuoden 1987 jälkeen yläasteiden keskikoko kasvoi, ja se on vuosittain vaihdellut 300 oppilaan molemmin puolin.

Peruskouluasetuksessa määritellään kuinka monta kouluun tulevaa lasta täytyy ala-asteen koulupiirissä olla, jotta tietty määrä opettajia voidaan palkata. Esimerkiksi yhden opettajan palkkaukseen tarvitaan 13-19 oppilasta, kahden opettajan palkkaukseen 20-39 oppilasta, kolmen opettajan palkkaukseen 40-79 oppilasta ja neljän opettajan palkkaukseen 80-104 oppilasta. Taulukossa 2.26 peruskoulut on ryhmitelty tätä luokitusta soveltaen. Opettajista kerrotaan tarkemmin tämän julkaisun luvussa 5 *Voimavarat*.

2.26
Peruskoulut oppilasmäärän mukaan koulutypeittäin 1992

Koulutyyppi	Kouluja	Koulun oppilasmäärä										
		-12	13-19	20-39	40-79	80-104	105-204	205-249	250-399	400-549	550-699	700-
Ala-asteen koulut	3 729	107	474	1 130	734	178	488	126	340	121	29	2
Yläasteen koulut	625	1	2	2	20	28	121	73	237	108	27	6
Peruskoulua korvaavat koulut	31	-	1	1	3	5	7	2	8	3	1	-
Eryityskoulut	349	93	68	108	54	16	9	1	-	-	-	-
Harjoittelukoulut	13	-	-	-	-	-	-	1	6	1	5	-
Muut peruskoulu- ja lukioasteen koulut	11	-	-	-	1	1	2	1	3	-	2	1
Yhteensä 1992	4 758	201	545	1 241	812	228	627	204	594	233	64	9
1992 %	100,0	4,2	11,4	26,1	17,1	4,8	13,2	4,3	12,5	4,9	1,3	0,2
1991 %	100,0	5,0	13,2	25,0	16,5	4,7	12,8	4,1	11,9	5,3	1,2	0,3
1990 %	100,0	5,9	13,4	25,2	16,1	4,5	12,4	3,7	11,7	5,5	1,4	0,2
1989 %	100,0	6,4	14,3	24,6	15,6	4,8	11,9	4,0	11,4	5,4	1,4	0,2
1988 %	100,0	7,5	14,5	24,5	15,3	4,4	11,9	4,1	11,1	5,1	1,3	0,3

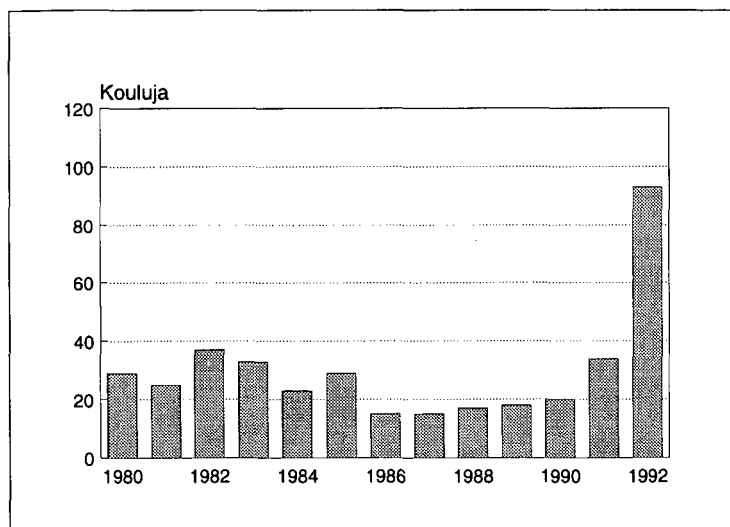
2.27
Ala-asteen koulut
oppilasmäärän mukaan
1982 ja 1992

Peruskoulujen koko vaihtelee suuresti. Ala-asteen koulut, yläasteen koulut ja peruskoulua korvaavat koulut sijoittuvat melko tasaisesti kaikkiin kokoluokkiin. Erityiskoulut ovat pienemmäjä yksikköjä, harjoittelukoulut sekä muut peruskoulu- ja lukioasteen koulut suurehkoja.

Oppilasmäärältään suurten peruskoulujen määrä on kasvanut. Vuonna 1982 puolet peruskouluista oli kooltaan vähintään 40 oppilaan kouluja. Vuonna 1992 vastaavan kokoisia peruskouluja oli 58 prosenttia.

Suurten peruskoulujen määrän lisääntyminen näkyy selvimmän ala-asteen koulujen lukumääriä tarkasteltaessa. Vuonna 1982 ala-asteen kouluista 44 prosenttia oli vähintään 40 oppilaan kouluja, kun vastaava prosenttiosuus vuonna 1992 oli 54 prosenttia.

Peruskoulujen lakkautukset ovat kohdistuneet erityisesti ala-asteen kouluihin. Yhteensä 1980-luvulla lakkautettiin 241 ala-asteen koulua. Vuosina 1991 ja 1992 lakkautettujen ala-asteiden määrä on kasvanut, ala-asteita on kahden vuoden aikana lakkautettu yhteensä 147.

2.28
Lakkautetut ala-asteen koulut
1980-1992

2.29

Lakkautetut ala-asteen koulut oppilasmäärän mukaan 1992

	Oppilaita koulussa 1991				Yhteensä
	-12	13-19	20-39	40-	
Lakkautettuja ala-asteen kouluja	44	32	13	4	93
%	47,3	34,4	14,0	4,3	100,0

Vuonna 1992 lakkautetuista 93 ala-asteen koulusta lähes puolet oli kouluja, joissa vuonna 1991 oli opiskellut enintään 12 oppilasta ja kolmasosa kouluja, joissa oli opiskellut 13-19 oppilasta. Koulua näissä vuonna 1992 lakkautetuissa kouluissa oli lakkautusta edeltävänä vuonna käynyt yhteensä 1 650 oppilasta.

Ala-asteen koulujen lakkautukset jakautuvat lääneittäin epätasaisesti. Oulun läänissä lakkautettiin 1980-luvulla 59 ala-asteen koulua, Lapin ja Pohjois-Karjalan lääneissä kummassakin 28. Vähiten ala-asteen kouluja lakkautettiin vastaavana aikana Hämeen (8), Kymen (8) ja Uudenmaan lääneissä (9).

Vuonna 1992 ala-asteen kouluja lakkautettiin eniten Oulun läänissä (20), Turun ja Porin läänissä (14) ja Kuopion läänissä (14).

Peruskoulun oppilaat

Peruskoulun oppilasmäärä väheni 1980-luvun alkuvuosina ja kasvoi vuodesta 1985 vuoteen 1991. Vuonna 1992 peruskoulussa oli 594 000 oppilasta, 0,3 prosenttia edellisvuotista vähemmän.

Peruskoulun luokittainen oppilasmäärä vaihtelee ikäluokkien koon mukaan. Tietyn luokka-asteen oppilasmäärä säilyy lähes samana sen edetessä ensimmäiseltä luokalta yhdeksännelle.

Vuonna 1992 peruskoulun ensiluokkalaisia oli 63 800. Heitä oli vajaa neljä prosenttia vähemmän kuin vuonna 1991. Tyttöjä ensimmäisen luokan oppilaista oli 49 prosenttia.

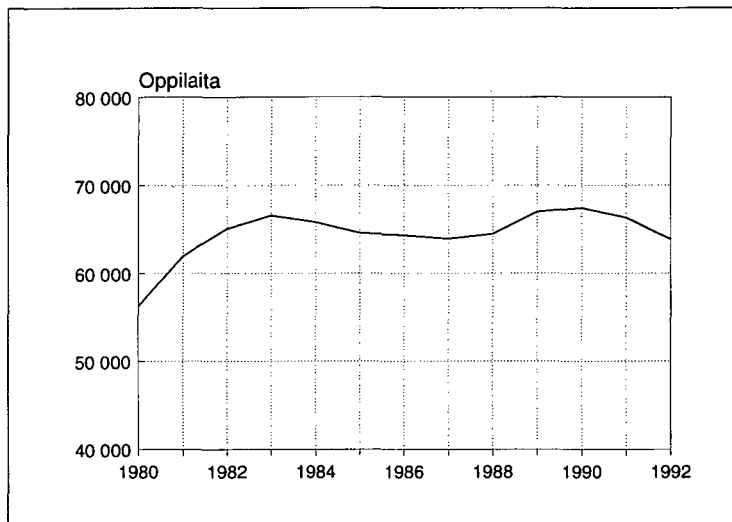
Peruskouluopetuksen ulkopuolelle jää vuosittain alle prosentti oppivelvollisuusikäisistä. Vuonna 1992 noin 3 500 oppivelvollisista oli muualla kuin peruskoulussa. Heistä 41 prosenttia oli tyttöjä ja 59 prosenttia poikia.

Suurin ryhmä (1 200) näistä peruskoulusta poissa olevista oppivelvollisista oleskeli tilapäisesti ulkomailla. Tilapäisesti ulkomailla olleiden määrä on kasvanut vuosittain vuodesta 1985 vuoteen 1992.

2.30

Peruskoulun oppilaat luokittain 1981-1992

Syys-lukukausi	Luokka-aste										Lisä-opetus 10	Yhteensä
	Esi-opetus	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1981	817	61 932	56 205	58 465	60 646	63 225	64 895	70 501	73 210	75 498	1 868	587 262
1982	867	65 080	61 785	56 261	58 531	60 830	63 478	65 392	70 712	73 347	3 236	579 519
1983	870	66 557	64 904	61 781	56 238	58 700	60 867	63 673	65 365	70 714	4 218	573 887
1984	830	65 803	66 320	64 785	61 679	56 288	58 708	61 114	63 679	65 381	4 966	569 553
1985	1 170	64 582	65 524	66 285	64 763	61 850	56 335	59 126	61 402	63 751	4 664	569 452
1986	1 551	64 306	64 275	65 563	66 183	64 761	61 826	56 707	59 149	61 379	4 483	570 183
1987	1 795	63 900	64 045	64 193	65 524	66 237	64 775	62 076	56 898	59 063	4 413	572 919
1988	1 816	64 471	63 648	63 817	64 048	65 540	66 232	65 095	62 069	56 724	4 092	577 552
1989	2 067	66 977	64 128	63 488	63 684	64 087	65 587	66 525	65 259	62 021	3 390	587 213
1990	2 189	67 427	66 599	64 083	63 344	63 768	64 189	66 023	66 652	65 044	3 602	592 920
1991	2 240	66 320	67 356	66 716	64 227	63 535	63 905	64 708	66 229	66 568	4 193	595 997
1992	2 375	63 837	66 348	67 428	66 778	64 424	63 722	64 335	64 855	66 342	3 777	594 221

2.31
Peruskoulun ensimmäisen
luokan oppilasmäärä
1980-1992

Lykkäystä koulun aloittamiseen oli saanut 1 100 oppivelvollisuusikäistä, ja 700 oppivelvollista oli sijoitettu sosiaalitoimen yksiköihin.

Noin 500 oppivelvollista opiskeli kotona tai niissä kouluissa, joilla ei ollut ns. kouluoikeuksia. Tämä peruskoulun ulkopuolella oleva oppivelvollisten ryhmä on pienentynyt vuodesta 1991 useiden ilman kouluoikeuksia toimineiden steinerkoulujen saatua peruskoulua korvaavan koulun oikeudet.

Oppivelvollisuutensa oli kokonaan lukuvuonna 1991/92 laiminlyönyt 120 oppivelvollista.

Noin puoli prosenttia peruskoulun oppilaista jää vuosittain luokalle. Suhteellisesti eniten luokalle jää ensimmäisen ja yhdeksännen luokan oppilaita. Vuonna 1992 luokalle jäi noin 2 500 oppilasta. Ensimmäisen ja yhdeksännen luokan luokallejäämisprosentit olivat suurimmat. Sekä ensimmäisen että yhdeksännen luokan oppilaita luokalle jäi 0,8 prosenttia.

Pojista jää luokalle suhteellisesti suurempi osa kuin tytöistä. Vuonna 1992 pojista jäi luokalle 0,6 ja tytöistä 0,3 prosenttia.

Peruskoulun päästötodistuksen voi saada peruskoulun lisäksi peruskoulusta yksityisoppilaana, iltalukion peruskouluasteelta, kansanopistosta tai kansalais- ja työväenopistosta.

Peruskoulusta päästötodistuksen saaneiden lukumäärä pieneni 1980-luvulla. Pienin peruskoulun päättävä ryhmä vuosikymmeniin, 55 700 oppilasta, sai päästötodistuksensa vuonna 1989. Vuonna 1992 päästötodistuksen sai peruskoulusta 65 500 oppilasta, runsaat kaksi prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Tyttöjä päästötodistuksen saaneista oli 49 prosenttia. Muualta kuin suoraan peruskoulusta peruskoulun päästötodistuksen saa vuosittain noin 1 000 opiskelijaa.

Vuonna 1991 peruskoulun päättäneistä 32 prosenttia jatkoi opintojaan suoraan ammatillisissa oppilaitoksissa. Lukioihin siirtyi suoraan noin puolet peruskoulun päättäneistä. Yksityiskohtaisia tietoja oppilaaksi hakeutumisesta, opintojen jatkamisesta ja tutkimuksista esitetään tämän julkaisun *luvussa 3 Oppilaaksi hakeutuminen, keskeyttäminen, tutkinnot.*

Peruskoulun ainevalinnat 1992

Ainevalintoja koskevat tiedot perustuvat opetushallituksesta saatuihin tietoihin. Aineistoon sisältyvät suomenkielisten ja ruotsinkielisten peruskoulujen oppilaat, mutta siitä puuttuvat erityiskoulujen ja Ahvenanmaan tiedot.

Peruskoulun kolmannella luokalla jokainen oppilas aloittaa ensimmäisen vieraan kielen opiskelun. Tätä kolmannella luokalla aloitettua kieltä kutsutaan A-kieleksi. B-kieli on peruskoulun seitsemännellä luokalla alkava pakollinen kieli (toinen kotimainen kieli tai englanti). C-kielen, toisen vieraan kielen, opiskelu aloitetaan kahdeksannella luokalla vapaaehtoisena valinnaisaineena.

Peruskoulun oppilaat voivat yläasteella valita vapaaehtoisiksi valinnaisaineikseen C-kielen lisäksi seuraavia aineita: tietotekniikka, kotitalous, tekninen työ, kaupalliset aineet, konekirjoitus, tekstiilityö, kuvaamataito, maa- ja metsätalous sekä musiikki. Vapaaehtoisia valinnaisaineita täytyy valita kuusi viikkotuntia.

Karkeasti arvioiden lähes kaikki peruskoulua käyvän ikäluokan oppilaat opiskelevat englantia A-, B- tai C-tasolla. Yli 90 prosenttia ikäluokasta opiskelee suomea tai ruotsia jollain em. tasolla. Saksan opetusta saa kolmasosa ja ranskan opetusta yhdeksännen prosenttia ikäluokasta. Muita kieliä opiskelee kutakin alle prosentti peruskoulua käyvän ikäluokan oppilaista.

Vuonna 1992 peruskoulun kolmannen luokan oppilaista 88 prosenttia luki A-kielenä englantia. Englanti on säilyttänyt asemansa luetuimpana A-kielenä viime vuosina. Saksaa A-kielenä opiskelevien osuus on kasvanut alle prosentin osuuksista yli kolmen prosenttiin. Ruotsia opiskelevien osuus on pie-

2.32

Peruskoulun kolmannella luokalla A-kieltä opiskelevat 1992 (prosenttiosuudet A-kieltä opiskelevista)

A-kieli	Oppilaita	%
Englanti	58 395	87,6
Suomi	3 087	4,6
Saksa	2 238	3,4
Ruotsi	2 126	3,2
Ranska	669	1,0
Venäjä	169	0,2
Yhteensä	66 684	100,0

2.33

Peruskoulun seitsemännellä luokalla B-kieltä opiskelevat 1992 (prosenttiosuudet B-kieltä opiskelevista)

B-kieli	Oppilaita	%
Ruotsi	54 500	87,9
Englanti	7 294	11,7
Suomi	227	0,4
Yhteensä	62 021	100,0

nentynyt seitsemän prosentin tasolta noin kolmeen prosenttiin.

Kaikkiaan vuonna 1992 peruskoulussa opiskeli A-kielenä englantia 392 200 oppilasta, ruotsia 22 600, suomea 21 400, saksaa 9 200, ranskaa 3 500 ja venäjää 1 900 oppilasta.

Vuonna 1992 suurin osa, 88 prosenttia, seitsemännän luokan B-kielen opiskelijoista opiskeli ruotsia. Osuus on hieman pienentynyt edellisistä vuosista. Kaikkiaan vuonna 1992 B-tasolla ruotsia opiskeli 169 000, englantia 21 200 ja suomea 650 peruskouluista.

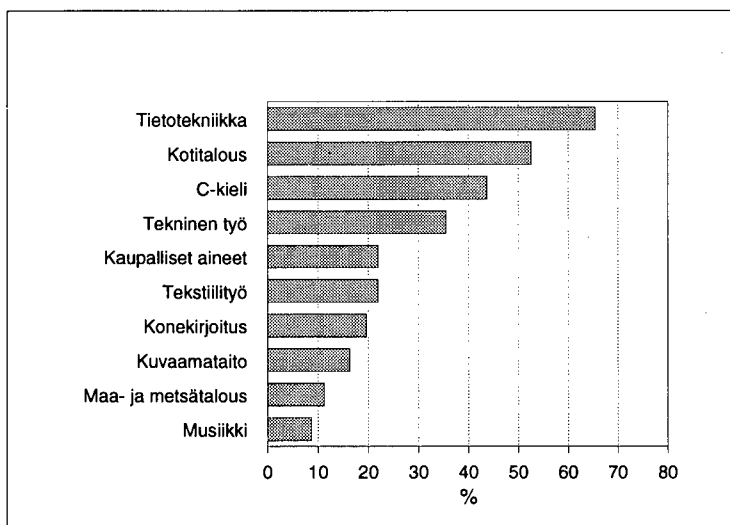
Vuonna 1992 C-kieltä opiskeli 44 prosenttia peruskoulun kahdeksannen luokan oppilaisista. Suosituin C-kieli oli saksa, jonka oli valinnut kolmasosa kahdeksaluokkalaisista. Saksan valinneiden osuus kahdeksannen luokan oppilaisista ylitti 30 prosenttia vuonna 1991.

Kahdeksannella luokalla suosituin vapaaehtoisena valittu aine oli tietotekniikka. Tietotekniikkaa opiskeli kaksi kolmesta kahdeksannen luokan oppilaasta. Puolet kahdeksannen luokan oppilaisista opiskeli valinnaisaineena kotitaloutta ja 44 prosenttia jotain C-kielistä. Valinnaisaineiden suosituimmuusjärjestys ei ole viime vuosina muuttunut.

2.34

Peruskoulun kahdeksannen luokan C-kielivalinnat 1992 (prosenttiosuudet kahdeksannen luokan 62 995 oppilaasta)

C-kieli	Oppilaita	%
Saksa	20 422	32,4
Ranska	5 374	8,5
Englanti	951	1,5
Latina	386	0,6
Venäjä	200	0,3
Saame	183	0,3
Yhteensä	27 516	43,7

2.35

Peruskoulun kahdeksannen luokan vapaaehtoiset valinnaisainevalinnat 1992 (prosenttiosuudet kahdeksannen luokan 62 995 oppilaasta)

Peruskoulun ruotsinkielinen opetus

Ruotsinkielistä peruskouluopetusta annetaan Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen, Kymen, Kuopion, Vaasan ja Oulun lääneissä. Kaikki Ahvenanmaan peruskoulut ovat ruotsinkielisiä.

Vuonna 1992 seitsemässä prosentissa peruskouluista annettiin opetusta ruotsin kielellä. Näissä 349 ruotsinkielisessä peruskoulussa opiskeli 33 200 oppilasta eli kuusi prosenttia kaikista peruskoululaisista. Ruotsinkielisten peruskoululaisten suhteellinen osuus kaikista

peruskoulun oppilaista on pysynyt viime vuosina lähes muuttumattomana.

Vuonna 1992 ruotsinkielistä opetusta antavien peruskoulujen ensimmäisillä luokilla oli 3 750 oppilasta eli kuusi prosenttia kaikista ensimmäisen luokan oppilaista.

Vuosittain peruskoulun päästötodistuksista noin kuusi prosenttia annetaan ruotsinkielisistä peruskouluista. Vuonna 1992 ruotsinkielisistä peruskouluista sai peruskoulun päästötodistuksen 3 640 oppilasta, 0,4 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna. Päästötodistuksen saaneista 49 prosenttia oli tyttöjä.

2.36 Ruotsinkieliset peruskoulut 1992

Koulutyyppi	Kouluja	Muutos ed.	Oppilaita	Muutos ed.	Ruotsink. kouluissa opisk. osuus koulutyyppin oppilaista	Päästö- todistuksia
		vuodesta		vuodesta		
		%		%	%	
Ala-asteen koulut	279	-0,7	21 461	0,9	5,6	-
Yläasteen koulut	40	0,0	10 132	-0,4	5,4	3 489 ¹⁾
Peruskoulua korvaavat koulut	5	25,0	526	16,9	7,7	68
Eryityskoulut	24	-7,7	355	-4,3	3,3	..
Harjoittelukoulut	1	0,0	486	-1,6	8,7	65
Muut peruskoulu- ja lukioasteen koulut	-	-	256 ²⁾	4,1	6,6	22
Yhteensä 1992	349	-0,9	33 216	0,7	5,6	3 644
1991	352	0,0	33 003	0,3	5,5	3 657
1990	352	0,0	32 922	0,6	5,6	3 533
1989	352	0,6	32 742	1,5	5,6	3 283
1988	350	0,0	32 266	0,4	5,6	3 497

1) Sisältää myös erityiskouluista saadut peruskoulun päästötodistukset

2) Helsingin Rudolf Steiner -koulun ruotsinkielisen osaston oppilaat

Päivälukiot

Päivälukioita koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen päivälukioilta keräämiin tietoihin. Päivälukiotilaston aineiston muodostavat valtion, kunnan ja yksityisten omistamat lukioasteen oppilaitokset.

Lisätietoja päivä- ja iltalukioista saa Tilastokeskuksen Koulutus-sarjan julkaisuista. Englannin kielellä Suomen koulutusta esittelevässä Education in Finland 1993-julkaisussa kerrotaan lukioista kansainvälisin käsittein ja luokituksin. Tämän julkaisun *luvussa 3 Oppilaaksi hakeutuminen, keskeyttäminen,*

tutkinnot käsitellään lukioihin hakeutumista, keskeyttämistä ja ylioppilastutkintoja sekä ylioppilastutkinnon suorittaneiden työhön sijoittumista. Iltalukioista kerrotaan *luvussa 7 Aikuiskoulutus.*

Vuonna 1992 oli toiminnassa 464 päivälukiota, yksi vähemmän kuin edellisellä vuonnalla. Uusia päivälukioita perustettiin kaksi ja yksi päivälukio lakkautettiin. Viimeisten viiden vuoden aikana päivälukioiden kokonaismäärä on vähentynyt viidellä. Noin joka toisessa kunnassa (280) on päivälukio.

2.37 Päivälukiot 1980–1992

	Päivälukioita	Ensimmäisen luokan oppilaita ¹⁾	Oppilaita yhteensä	Muutos ed. vuodesta	Oppilaita		Ylioppilastutkintoja päivälukioissa
				%	Tyttöjä	Yksityisissä oppilaitoksissa	
				%	%	%	
1980	458	37 679	102 559	1,9	60,1	6,0	.
1981	461	36 923	103 330	0,8	60,1	6,0	27 597
1982	464	35 973	101 816	-1,5	60,2	5,4	28 830
1983	465	36 100	102 289	0,5	60,2	5,3	29 086
1984	464	35 950	101 883	-0,4	60,0	5,1	29 819
1985	464	33 893	99 582	-2,3	59,6	4,8	29 611
1986	467	33 423	96 887	-2,7	59,0	4,6	29 219
1987	468	32 874	93 578	-3,4	58,3	4,5	29 186
1988	469	32 242	91 158	-2,6	57,8	4,5	27 045
1989	468	30 891	87 940	-3,5	57,5	4,6	26 347
1990	463	33 388	88 160	0,3	57,6	4,7	25 816
1991	463	35 443	92 278	4,7	57,4	4,8	25 027
1992	464	37 292	99 477	7,8	57,2	4,8	24 358

¹⁾ Vuosina 1980 ja 1981 luokattomien lukioiden aloittaneet sisältyvät luokattomien lukioiden oppilaisiin ja vuodesta 1982 lähtien ensimmäisen luokan oppilaisiin

Vuonna 1992 toiminnassa olleista päivälukioista 23 oli luokatonta. Vuoteen 1986 asti luokattomia päivälukioita oli maassamme kaksi, vuodesta 1990 alkaen niitä toimi 23. Luokattomia lukioita ei ole tullut lisää vuoden 1990 jälkeen.

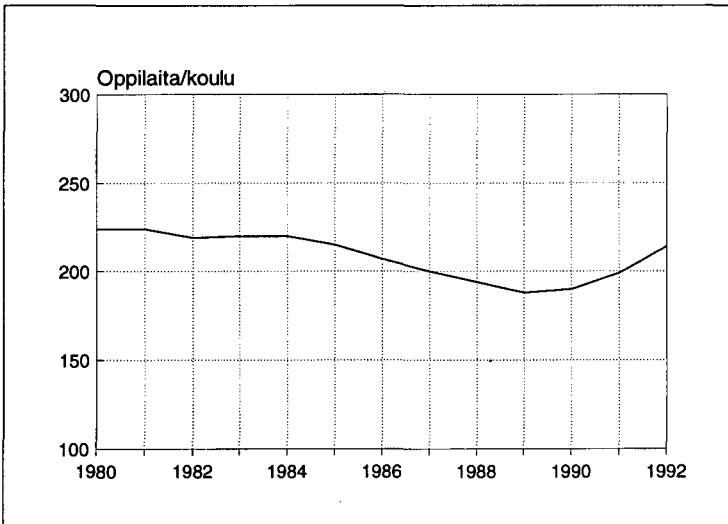
Vuonna 1992 päivälukioista 92 prosentissa annettiin suomenkielistä, 7 prosentissa ruotsinkielistä ja vajaassa prosentissa vieraskielistä opetusta. Suomenkielisissä päivälukioissa opiskeli päivälukiolaisista 94 prosenttia, ruotsinkielisissä kuusi prosenttia ja vieraskielisissä vajaa prosentti.

Päivälukioista 92 prosenttia oli kunnallisia. Yksityiset omistivat kuusi prosenttia ja valtio kaksi prosenttia päivälukioista. Kunnallisissa päivälukioissa opiskeli 93 prosenttia,

yksityisissä viisi prosenttia ja valtion omistamissa kaksi prosenttia päivälukiolaisista.

Päivälukioiden oppilasmäärällä mitattu keskikoko pieneni 1980-luvulla. Koulukohtainen oppilasmäärä laski 224 oppilaasta 188 oppilaaseen. Vuosina 1990–1992 koulujen keskikoko on kasvanut. Vuonna 1992 päivälukioissa oli keskimäärin 214 oppilasta koulua kohti.

Vuonna 1992 pienimmässä päivälukiossa oli 12 oppilasta ja suurimmassa 692 oppilasta. Kahdessa kolmasosassa päivälukioista opiskeli 100–299 oppilasta. Joka kuudes päivälukioista oli alle sadan oppilaan koulu ja joka viidennessä päivälukiossa opiskeli vähintään 300 oppilasta.

2.38
Päivälukioiden keskikoko
1980–1992

Päivälukion oppilaat

Vuonna 1992 päivälukioissa opiskeli 99 500 lukiolaista. Päivälukioiden oppilaat vähenivät vuodesta 1983 vuoteen 1989, minkä jälkeen oppilasmäärä on kasvanut vuosittain. Vuonna 1992 päivälukioiden oppilasmäärä kasvoi edellisestä syksystä lähes kahdeksan prosenttia.

Päivälukion oppilaista oli vuonna 1992 tyttöjä 57 prosenttia. Tyttöjen osuus päivälukion oppilaista on lievästi vähentynyt 1980-luvun alusta lähtien.

Vuonna 1992 päivälukioissa oli 3 131 luokkaa. Luokallisten päivälukioiden luokkien keskimääräinen pöytätyö 1980-luvulla 28–29 oppilaan välillä. Vuonna 1992 yhdessä luokassa opiskeli keskimäärin 30 oppilasta, yksi oppilas enemmän kuin edellisenä vuonna.

Yhteisvalinnan kautta lukioon jätetyt ensisijaiset hakemukset vähenivät 1980-luvun loppupuoliskolla. Vähiten ensisijaisia hakemuksia jätettiin keväällä 1989, 30 000 hakemusta. Ensisijaisella hakemuksella tarkoitetaan hakijan ensimmäistä hakutoivetta.

Keväällä 1992 päivälukioon jätettiin yhteisvalinnan kautta 38 000 ensisijaista hakemus-

ta. Hakemuksia oli lähes kahdeksan prosenttia enemmän kuin edellisenä keväänä. Yksityiskohtaisia tietoja oppilaaksi hakeutumisesta esitetään tämän julkaisun *luvussa 3 Oppilaaksi hakeutuminen, keskeyttäminen, tutkinnot.*

Päivälukion ensimmäisen luokan oppilasmäärä pieneni lähes koko 1980-luvun kääntymisen kasvuun vuonna 1989. Vuonna 1992 päivälukion ensimmäisellä luokalla oli 37 300 oppilasta, 5,2 prosenttia edellisvuotista enemmän. Tyttöjä ensimmäisen luokan oppilaista oli 57 prosenttia. Ensimmäisen luokan oppilasmäärä kasvoi kaikissa lääneissä, eniten Oulun (12,2 %) ja Lapin (10,3 %) lääneissä.

Päivälukiassa on sataa 16-vuotiasta kohti keskimäärin 53 ensimmäisen luokan oppilasta. Alhaisimmillaan, 1980-luvun alkuvuosina, suhdeluku oli 49 päivälukion ensiluokkalaista sataa 16-vuotiasta kohti. Vuonna 1992 suhdeluku oli seitsemää oppilasta suurempi eli 56 sataa 16-vuotiasta kohti.

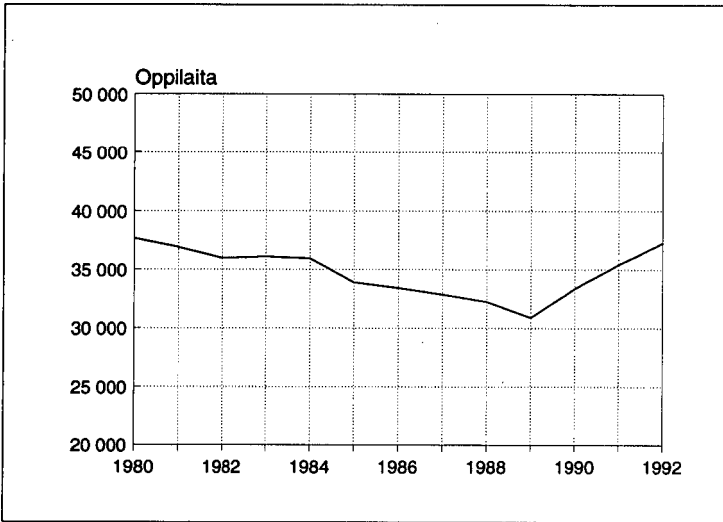
On huomattava, että noin kymmenen prosenttia ensimmäisen luokan oppilaista on muun ikäisiä kuin 16-vuotiaita. Ei voida siis suoraan sanoa, että puolet 16-vuotiaista opiskelee päivälukion ensimmäisellä luokalla.

2.39 Päivälukion oppilaat luokittain 1980–1992

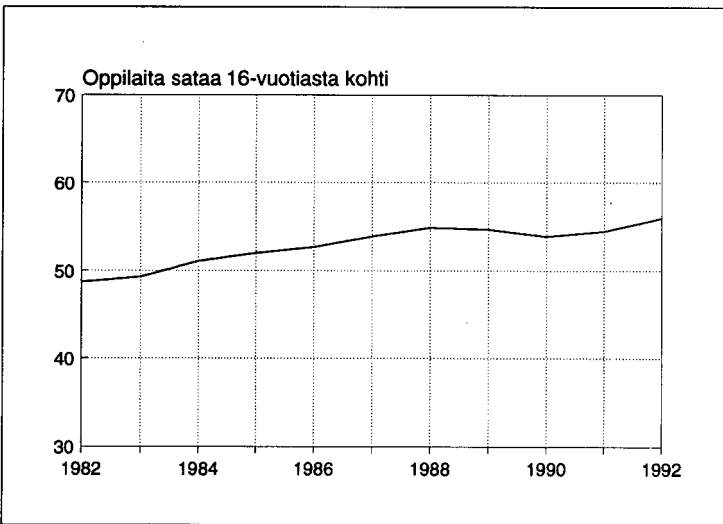
	Luokka-aste			Luokaton	Yhteensä
	1	2	3		
1980 ¹⁾	37 679	36 031	28 537	312	102 559
1981 ¹⁾	36 923	36 055	29 727	625	103 330
1982	35 973	35 412	29 970	461	101 816
1983	36 100	35 220	30 511	458	102 289
1984	35 950	35 204	30 271	458	101 883
1985	33 893	35 341	29 916	432	99 582
1986	33 423	33 219	29 852	393	96 887
1987	32 874	31 737	27 064	1 903	93 578
1988	32 242	30 452	26 438	2 026	91 158
1989	30 891	28 931	25 320	2 798	87 940
1990	33 388	26 942	23 977	3 853	88 160
1991	35 443	29 587	23 170	4 078	92 278
1992	37 292	31 904	25 970	4 311	99 477

¹⁾ Vuosina 1980 ja 1981 luokattomien lukioiden aloittaneet sisältyvät luokattomien lukioiden oppilaisiin ja vuodesta 1982 lähtien ensimmäisen luokan oppilaisiin.

2.40
Päivälukion ensimmäisen luokan oppilaat 1980–1992

2.41
Päivälukion ensimmäisen luokan oppilasmäärä sataa 16-vuotiasta kohti 1982–1992

Syyslukukaudella 1992 luokattomissa päivälukioissa oli 6 600 oppilasta. Oppilasmäärä kasvoi edellisestä vuodesta kuusi prosenttia. Luokattomissa lukioissa opiskelevien osuus kaikista päivälukiolaisista on kasvanut. Vuonna 1980 alle prosentti päivälukiolaisista opiskeli luokattomissa lukioissa, vuonna 1992 vastaava osuus oli lähes seitsemän prosenttia.

Vuonna 1992 sai päivälukioissa ehdot 3 800 oppilasta eli viisi prosenttia kevään oppilasmäärästä. Ehdot saaneitten osuus oli 0,2 prosenttiyksikköä pienempi kuin edellisenä vuonna. Ehtoja saaneitten osuudet ovat pienentyneet vuoden 1983 lähes kahdeksasta prosentista 1990-luvun alkuvuosien viiteen prosenttiin.

Ehtoja saadaan eniten päivälukion toisella luokalla, vaikka toisella luokalla saadut ehdot ovat vähentyneet. Vuonna 1983 yli 15 prosenttia toisen luokan oppilaista sai ehdot, vuonna 1992 vastaava osuus oli 7 prosenttia.

Pojat saavat suhteellisesti useammin ehtoja kuin tytöt. Vuonna 1992 pojista kuusi ja tytöistä kolme prosenttia sai ehdot. Vuodesta 1980 vuoteen 1986 ero tyttöjen ja poikien välillä oli neljä prosenttiyksikköä, vuodesta 1987 lähtien kolme prosenttiyksikköä.

Vuonna 1992 päivälukiolaisista jäi luokalle neljä prosenttia eli 3 300 oppilasta. Prosenttiosuus on laskettu kevään oppilasmäärästä. Luokalle jääneitten osuudet ovat pienentyneet 1980-luvun viidestä prosentista 1990-luvun alkuvuosien neljään prosenttiin.

Päivälukion toisella luokalla saadaan eniten ehtoja ja toisella luokalla jäädään myös eniten luokalle. Vuonna 1992 seitsemän prosenttia toisen luokan oppilaista jäi luokalle. Toiselle luokalle jääminen on vähentynyt vuodesta 1987 lähtien vuosittain. Vuonna

1987 luokalle jäi vielä kymmenen prosenttia toisen luokan oppilaista.

Pojista jää luokalle suhteellisesti useampi kuin tytöistä. Vuonna 1992 pojista jäi luokalle kuusi prosenttia, tytöistä kolme prosenttia. Tämä noin kolmen prosenttiyksikön ero tyttöjen ja poikien välillä on säilynyt 1980-luvun puolivälistä lähtien.

Vuonna 1992 päivälukioissa suoritettiin 24 400 ylioppilastutkintoa, kolme prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ylioppilastutkinnon suorittaneista 59 prosenttia oli tyttöjä. Päivälukioissa ylioppilastutkinnon suorittaneita oli lähes 30 000 vielä vuonna 1984, minkä jälkeen ylioppilaiden määrä on vähentynyt vuosittain.

Vuoden 1992 päivälukioista valmistuneista ylioppilaista 21 prosenttia oli suorittanut tutkintonsa yleisarvosanalla laudatur ja 31 prosenttia arvosanalla magna cum laude approbatur. Tarkemmin ylioppilastutkintoja käsitellään tämän julkaisun luvussa 3 *Oppilaaksi hakeutuminen, keskeyttäminen, tutkinnot*.

2.42

Päivälukion ehtoja saaneet ja luokalle jääneet luokittain 1983–1992

	Luokka-aste						Yhteensä	
	1	%	2	%	3	%		%
Ehtoja saaneet								
1983	2 156	6,2	5 266	15,4	58	0,2	7 480	7,6
1984	2 515	7,2	3 883	11,4	49	0,2	6 447	6,5
1985	2 519	7,2	4 221	12,5	101	0,3	6 841	6,9
1986	2 064	6,3	3 470	10,3	53	0,2	5 587	5,8
1987	1 927	6,0	3 179	10,1	48	0,2	5 154	5,5
1988	1 990	6,5	2 803	9,4	38	0,1	4 831	5,5
1989	1 897	6,5	2 383	8,4	42	0,2	4 322	5,2
1990	1 703	6,3	2 034	7,6	26	0,1	3 763	4,8
1991	1 780	6,0	1 898	7,4	29	0,1	3 707	4,7
1992	1 688	5,3	2 052	7,2	24	0,1	3 764	4,5
Luokalle jääneet								
1983	1 515	4,3	3 441	10,1	50	0,2	5 006	5,1
1984	1 762	5,0	3 163	9,3	30	0,1	4 955	5,0
1985	1 744	5,0	3 309	9,8	63	0,2	5 116	5,2
1986	1 659	5,1	3 244	9,6	89	0,3	4 992	5,2
1987	1 669	5,2	3 149	10,0	66	0,2	4 884	5,2
1988	1 842	6,0	2 726	9,1	50	0,2	4 618	5,3
1989	1 741	6,0	2 247	8,0	50	0,2	4 038	4,9
1990	1 467	5,4	1 837	6,9	36	0,1	3 340	4,3
1991	1 440	4,8	1 714	6,7	31	0,1	3 185	4,0
1992	1 450	4,5	1 831	6,5	26	0,1	3 307	4,0

Päivälukion ainevalinnat 1992

Ainevalintoja koskevat tiedot perustuvat pääosin opetushallituksesta saatuihin lukuihin. Aineistoon sisältyvät suomenkielisten ja ruotsinkielisten päivälukioiden oppilaat, mutta siitä puuttuvat Ahvenanmaan tiedot. Ensimmäisen luokan oppilaisiin eivät sisälly luokattomien lukioiden aloittaneet.

Matematiikan ja fysiikan valinnat perustuvat vuosilta 1985–1989 edellä mainittuihin opetushallituksen lukuihin ja vuodesta 1990 lähtien Tilastokeskuksen tilastoihin.

Kaikki päivälukion ensimmäisen luokan oppilaat opiskelevat yhteisenä oppiaineena A-kieltä eli peruskoulun yläasteella A-oppimäärän mukaan aloitettua ensimmäistä vierasta kieltä.

Vuonna 1992 päivälukion ensimmäisen luokan oppilaista 88 prosenttia opiskeli A-kielenä englantia. Muiden A-kielten osuudet jäivät vähäisiksi. Englanti on säilyttänyt asemansa luetuimpana A-kielenä viime vuosina.

B-kieli on peruskoulun seitsemännellä luokalla aloitettu, kaikille pakollinen toinen kotimainen kieli tai englantia. Vuonna 1992 noin 94 prosenttia päivälukion ensiluokkalaisista oli valinnut B-kielekseen ruotsin. Englannin opiskelijoiden osuus B-kieltä opiskelevista oli noin kuusi prosenttia.

Kun päivälukion ensimmäisen luokan oppilas on valinnut matematiikan yleisen oppimäärän, hänen täytyy opiskella lisäksi toista vierasta kieltä. Tämä kieli on C-kieli eli peruskoulun kahdeksannella luokalla aloitettu toinen vieras kieli.

Vuonna 1992 noin 43 prosenttia päivälukion ensimmäisen luokan oppilaista opiskeli C-kieltä. Suosituin C-kieli oli saksa, jota opiskeli kolmasosa ensiluokkalaisista. C-kielekseen ranskan oli valinnut runsas kahdeksan

prosenttia päivälukion ensimmäisen luokan oppilaista. Saksan ja ranskan suosio C-kielenä on hieman kasvanut, venäjän hieman vähentynyt.

2.43 Päivälukion ensimmäisellä luokalla A-kieltä opiskelevat 1992 (prosenttiosuudet A-kieltä opiskelevista)

A-kieli	Oppilaita	%
Englanti	32 046	87,8
Ruotsi	1 985	5,5
Suomi	1 762	4,8
Saksa	344	1,0
Ranska	191	0,5
Venäjä	158	0,4
Yhteensä	36 486	100,0

2.44 Päivälukion ensimmäisellä luokalla B-kieltä opiskelevat 1992 (prosenttiosuudet B-kieltä opiskelevista)

B-kieli	Oppilaita	%
Ruotsi	30 428	94,1
Englanti	1 882	5,8
Suomi	26	0,1
Yhteensä	32 336	100,0

2.45 Päivälukion ensimmäisen luokan C-kielivalinnat 1992 (prosenttiosuudet ensimmäisen luokan 34 951 oppilaasta)

C-kieli	Oppilaita	%
Saksa	11 211	32,1
Ranska	2 905	8,3
Englanti	583	1,7
Venäjä	276	0,8
Latina	34	0,1
Saame	9	0,0
Yhteensä	15 018	43,0

2.46
Päivälukion ensimmäisen luokan D-kielivalinnat
1992 (prosenttiosuudet ensimmäisen luokan 34 951
oppilaasta)

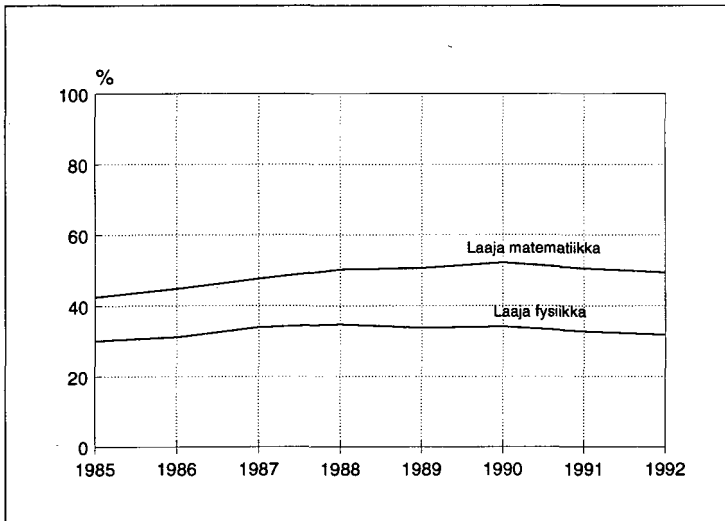
D-kieli	Oppilaita	%
Saksa	8 989	25,7
Ranska	3 043	8,7
Venäjä	402	1,2
Espanja	351	1,0
Latina	151	0,4
Italia	126	0,4
Saame	5	0,0
Yhteensä	13 067	37,4

D-kieli on lukion ensimmäiseltä luokalta valinnaisaineena aloitettu vieras kieli. Vuonna 1992 noin 37 prosenttia päivälukion ensimmäisen luokan oppilaista opiskeli jotain D-kielistä. Joka neljäs ensiluokkainen opiskeli D-saksaa ja joka kymmenes D-ranskaa.

Karkeasti arvioiden 95 prosenttia päivälukion oppilaista opiskelee englantia A-, B- tai C-tasolla. Lähes 90 prosenttia päivälukiolaisista opiskelee suomea tai ruotsia jollain em. tasolla. Saksan opetusta saa joka toinen ja ranskan opetusta joka kuudes päivälukiolainen. Muita kieliä opiskellaan kokonaisuutteen nähden vähän.

Kaikki päivälukiolaiset opiskelevat yhteisenä oppiaineena matematiikkaa. Matematiikkaa opiskellaan joko yleisen tai laajan oppimäärän mukaan.

Yhä useammat päivälukion ensiluokkalaiset opiskelevat matematiikan laajaa oppimäärää. Vuonna 1985 laajan matematiikan opiskelijoita oli 43 prosenttia päivälukion ensimmäisen luokan oppilaista. Vuonna 1992 laajaa matematiikkaa opiskeli lähes puolet päivälukion ensiluokkalaisista.

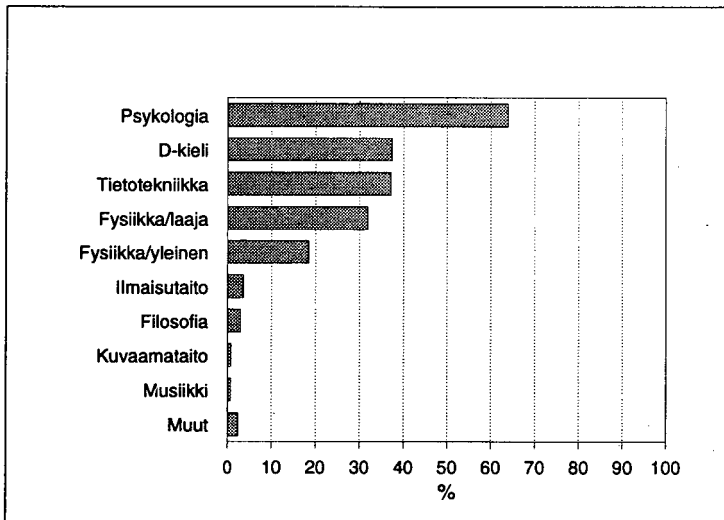
2.47
Päivälukion ensimmäisellä
luokalla matematiikan ja
fysiikan laajaa oppimäärää
opiskelevat 1985-1992
 (prosenttiosuudet ensimmäisen luokan oppilaista)

Fysiikka on päivälukion vapaaehtoinen valinnaisaine. Sitä opiskellaan joko yleisen tai laajan oppimäärän mukaan. Suurin osa matematiikan laajaa oppimäärää opiskelevista valitsee joko yleisen tai laajan fysiikan valinnaisaineekseen.

Joka kolmas päivälukion ensimmäisen luokan oppilas opiskelee fysiikan laajaa oppimäärää. Laajaa fysiikkaa opiskelevien osuus päivälukion ensiluokkalaisista oli 1980-luvun loppupuoliskolla korkeimmillaan vuonna 1988, jolloin fysiikan laajaa oppimäärää opiskeli 35 prosenttia ensimmäisen luokan oppilaista. Vuonna 1992 laajaa fysiikkaa opiskeli 32 prosenttia päivälukion ensiluokkalaisista.

Päivälukion oppilaat voivat valita vapaaehtoisiksi valinnaisaineikseen D-kielen ja fysiikan lisäksi seuraavia aineita: psykologia, tietotekniikka, filosofia, ilmaisutaito, kemia, biologia, historia ja yhteiskuntaoppi, maantiede, musiikki ja kuvaamataito.

Vuonna 1992 päivälukion ensimmäisellä luokalla suosituin vapaaehtoisena valittu aine oli psykologia. Psykologiaa opiskeli lähes kaksi kolmasosaa päivälukion ensiluokkalaisista. Jonkin D-kielistä oli valinnut 37 prosenttia ensimmäisen luokan oppilaista, samoin tietotekniikan. Valinnaisaineiden suosituimmuusjärjestys ei ole viime vuosina muuttunut.

2.48
Päivälukion ensimmäisen luokan vapaaehtoiset valinnaisainevalinnat 1992
 (prosenttiosuudet ensimmäisen luokan 34 951 oppilaasta)

Päivälukion ruotsinkielinen opetus

Vuonna 1992 seitsemässä prosentissa päivälukioista annettiin opetusta ruotsin kielellä. Ruotsinkielisissä päivälukioissa opiskeli kuusi prosenttia kaikista päivälukiolaisista. Vuonna 1983 vastaava osuus oli 5,5 prosenttia.

Keväällä 1992 ruotsinkielisiin päivälukioihin jätettiin yhteisvalinnan kautta noin 2 160 ensisijaista hakemusta. Ruotsinkielisissä päivälukioissa opiskeli syyslukukauden alkaessa 2 180 ensiluokkalaista.

Ruotsinkielistä lukio-opetusta annetaan Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen, Kymen,

Vaasan ja Oulun lääneissä sekä Ahvenanmaan maakunnassa.

Ruotsinkielisistä päivälukioista valmistuu vuosittain noin kuusi prosenttia kaikista ylioppilaista. Vuonna 1992 ruotsinkielisissä päivälukioissa suoritti ylioppilastutkinnon 1 600 oppilasta, joista 59 prosenttia oli tyttöjä. Tutkintoja suoritettiin kolme prosenttia vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Ruotsinkielisten päivälukioiden ylioppilastutkinnoista 29 prosenttia suoritettiin yleisarvosanalla laudatur ja 38 prosenttia arvosanalla magna cum laude approbatur. Vastaavat osuudet suomenkielisissä päivälukioissa olivat 20 ja 30 prosenttia.

2.49 Ruotsinkieliset päivälukiot 1980–1992

	Päivälukioita	Ensimmäisen luokan oppilaita ¹⁾	Oppilaita yhteensä	Muutos ed. vuodesta %	Ruotsink. kouluissa opisk. osuus päivälukion oppilaista %	Ylioppilastutkintoja ruotsinkielisissä päivälukioissa
1980	35	2 039	5 693	1,9	5,6	..
1981	35	2 057	5 807	2,0	5,6	1 519
1982	35	2 019	5 622	-3,2	5,5	1 620
1983	35	1 961	5 637	0,3	5,5	1 677
1984	35	2 094	5 709	1,3	5,6	1 680
1985	35	1 925	5 575	-2,4	5,6	1 746
1986	35	1 995	5 705	2,3	5,9	1 607
1987	35	1 975	5 606	-1,7	6,0	1 800
1988	35	2 028	5 608	0,1	6,2	1 666
1989	35	1 828	5 373	-4,2	6,1	1 683
1990	33	1 957	5 431	1,1	6,2	1 628
1991	33	2 163	5 676	4,5	6,2	1 641
1992	33	2 178	6 029	6,2	6,1	1 600

¹⁾ Vuosina 1980 ja 1981 luokattomien lukioiden aloittaneet sisältyvät luokattomien lukioiden oppilaisiin ja vuodesta 1982 lähtien ensimmäisen luokan oppilaisiin.

Ammatilliset oppilaitokset

Ammatillista koulutusta koskevat luvut perustuvat Tilastokeskuksen oppilaitoksilta keräämiin tietoihin pitkäkestoisesta ammatillisesta koulutuksesta. Tällä tarkoitetaan ammatillisia, vähintään 400 tuntia kestäviä nuorisoasteen opintolinjoja, koulutusammattiin tai tutkintoon johtavia aikuiskoulutuslinjoja sekä jatkolinjoja. Tietoihin eivät sisälly aikuisten kurssikoulutus, työvoimakoulutus, oppisopimuskoulutus, auskultointityyppinen opettajankoulutus, taiteen ja liikunnan harastajakoulutus eikä sotilasalan koulutus.

Lisää tietoa ammatillisesta koulutuksesta saa Tilastokeskuksen Koulutus-sarjan julkaisuista. Englannin kielellä Suomen koulutusta esittelevässä *Education in Finland 1993* -julkaisussa kerrotaan ammatillisesta koulutuksesta kansainvälisin käsittein ja luokituksin. Lisäksi tämän julkaisun *luvussa 3* on tietoja ammatilliseen koulutukseen hakeutumisesta, keskeyttämisestä, suoritetuista tutkinnoista, työhön sijoittumisesta ja *luvussa 7* ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutuksesta.

Oppilaitokset ja opiskelijat

Syksyllä 1992 ammatillisia oppilaitoksia oli toiminnassa 570. Oppilaitosten määrä väheni kahdeksalla edellisestä vuodesta. Lisäksi pitkäkestoista ammatillista koulutusta annettiin 31 kansanopistossa, 11 musiikkioppilaitoksessa, 7 urheiluoopistossa sekä Kuvataideakatemiassa.

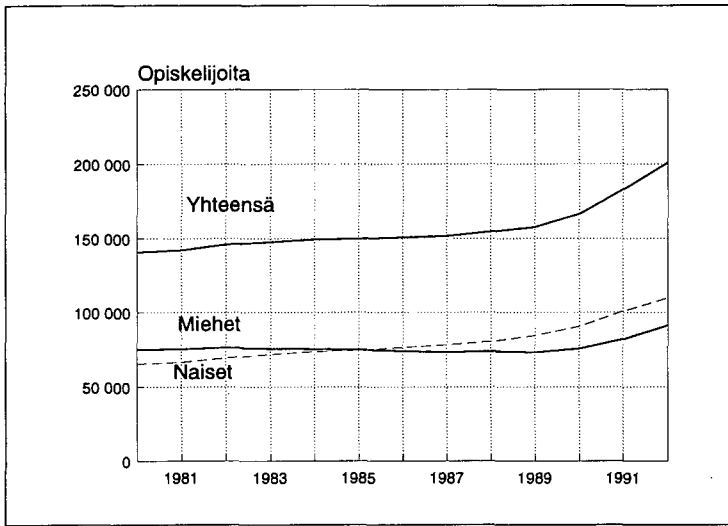
2.50 Ammatillinen koulutus 1992

	Yhteensä	Muutos ed. vuodesta	%
Oppilaitoksia	570	-8	-1,5
Opiskelijoita	201 053	16 370	8,9
Tutkintoon johtavan koulutuksen aloittaneita	83 245	5 109	6,6
Suoritettuja tutkintoja	64 307	6 032	10,4

Ammatillisessa koulutuksessa oli yhteensä 201 100 opiskelijaa vuonna 1992. Opiskelijamäärällä tarkoitetaan tässä kalenterivuoden opiskelijamäärää, joka on laskettu lisäämällä tiedusteluajankohdan 10.9. opiskelijamäärään tiedusteluajankohdan ulkopuolelle jäävien, tilastovuonna alkaneiden, alle vuoden mittaisten opintolinjojen aloittaneet.

Opiskelijamäärä kasvoi edellisvuodesta 16 400:lla eli yhdeksän prosenttia vuonna 1992. Se on kasvanut jatkuvasti 1980- ja 1990-luvulla. Opiskelijamäärän kasvuun ovat vaikuttaneet koulunuudistuksen myötä pidentyneet koulutusajat ja aloituspaikkojen lisäys. Vuonna 1992 aloituspaikkoja lisättiin etenkin ammatilliselle korkea-asteelle.

**2.51
Ammatillisen koulutuksen
opiskelijat 1980–1992**

Naisia opiskelijoista oli 55 prosenttia. Vuodesta 1986 alkaen naiset ovat olleet enemmistönä ammatillisessa koulutuksessa.

Tutkintoon johtavassa koulutuksessa aloitti 83 200 opiskelijaa vuonna 1992, seitsemän prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Tutkintoja suoritettiin 64 300. Kasvua edelliseen vuoteen oli 10 prosenttia.

Syksyllä 1992 ammatillisissa oppilaitoksissa oli keskimäärin 339 opiskelijaa. Pienimmässä oppilaitoksessa (maatalousoppilaitoksessa) opiskeli alle 10 ja suurimmassa (teknillisessä oppilaitoksessa) 2 300 opiskelijaa. Syksystä 1991 oppilaitosten keskikoko kasvoi 11 opiskelijalla.

Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista yli puolet (55 %) opiskeli kunnan tai kuntainliiton, 35 prosenttia valtion ja 10 prosenttia

yksityisen omistamassa oppilaitoksessa vuonna 1992. Kunnallisten ja yksityisten oppilaitosten osuudet opiskelijamäärästä kasvoivat hieman edellisvuodesta. Valtion oppilaitosten osuus pieni.

Opiskelijamäärältään suurimpia pitkäkestoisien ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ovat ammattioppilaitokset (ent. ammattikoulut), kauppappilaitokset, terveydenhuolto-oppilaitokset ja teknilliset oppilaitokset. Opiskelijamäärä kasvoi vuosina 1991–92 määrällisesti eniten juuri näissä oppilaitoksissa. Suhteellisesti suurinta kasvu oli ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa, hotelli- ja ravintolaoppilaitoksissa sekä taide- ja viestintäkulttuurioppilaitoksissa. Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitoksissa opiskelijamäärä väheni, koska etenkin poliisikoulutuksessa oli edellisvuotista vähemmän aloittaneita.

2 OPPILAITOKSET JA OPPILAAT

2.52

Ammatillinen koulutus oppilaitostyypeittäin 1992 ¹⁾

Oppilaitostyyppi	Oppilaitoksia syksyllä	Muutos ed. vuodesta	Opiskelijoita		Naisia		Tutkintoon johtavassa koulutuksessa aloittaneita	Suoritettuja tutkintoja	
			Yhteensä	Muutos ed. vuodesta	%	%			
Ammatilliset oppilaitokset									
Maatalousalan oppilaitokset	53	-5	5 549	.. ²⁾	.. ²⁾	48,8	3 290	2 751	
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	24	-1	3 690	549	17,5	10,7	1 645	1 177	
Teknilliset oppilaitokset	32	-	24 880	2 528	11,3	9,9	8 326	4 960	
Ammattioppilaitokset	107	-	53 727	4 285	8,7	31,7	21 626	16 461	
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	17	-1	1 483	252	20,5	30,7	517	486	
Ammatilliset erityisoppilaitokset	15	-	2 191	194	9,7	37,8	1 061	805	
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset									
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	37	..	2 651	46,4	1 184	454	
Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset	44	-	7 092	882	14,2	72,4	2 450	1 452	
Kauppoppilaitokset	12	-	688	112	19,4	64,4	231	126	
Merenkulkuoppilaitokset	69	-	36 331	1 666	4,8	68,1	15 041	12 800	
Terveystieteiden oppilaitokset	5	-	904	96	11,9	24,0	388	296	
Sosiaalialan oppilaitokset	48	-	31 736	2 926	10,2	90,6	12 442	9 827	
Lastentarhanopettajaopistot	27	-	11 270	1 141	11,3	93,5	5 130	3 838	
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	5	-	1 699	-35	-2,0	96,4	537	526	
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	46	-3	8 292	952	13,0	96,8	4 814	4 404	
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilait.	16	1	4 422	719	19,4	63,7	2 242	2 003	
Muut ammatilliset oppilaitokset	4	1	692	-230	-24,9	8,2	650	701	
	9	-	597	78	15,0	25,3	549	498	
Ammatillista koulutusta antavat yleissivistävät ja muut koululaitoksen oppilaitokset									
Musiikkioppilaitokset	(11)	-	1 180	130	12,4	58,4	379	143	
Urheiluopistot	(7)	-	446	64	16,8	48,0	158	131	
Kansanopistot	(31)	-	1 412	48	3,5	78,2	564	449	
Kuvataideakatemia	(1)	-	121	13	12,0	59,5	21	19	
Yhteensä	1992	570	-8	201 053	16 370	8,9	54,6	83 245	64 307
	1991	541	-7	182 923	16 285	9,8	55,1	76 888	57 821
	1990	546	-5	166 443	8 676	5,5	54,5	71 167	55 666
	1989	546	1	157 767	3 062	2,0	53,6	69 333	57 572
	1988	545	7	154 705	2 986	2,0	52,2	68 316	58 942
	1987	538	2	151 719	935	0,6	51,6	70 760	61 365
	1986	536	12	150 784	1 021	0,7	50,8	61 067	62 459
	1985	524	8	149 763	446	0,3	49,9	73 567	65 535

¹⁾ Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset sisältyvät tietoihin vuodesta 1992 alkaen. Vuodesta 1991 lähtien lukuihin sisältyvät tiedot kahdesta oppilaitostyyppiin "muut ammatilliset oppilaitokset" kuuluvasta oppilaitoksesta ja vuodesta 1990 alkaen viidestä taide- ja viestintäkulttuurioppilaitoksesta, jotka eivät olleet aiempien vuosien tiedonkeruussa mukana. Nämä seikat on otettu huomioon laskettaessa oppilaitosten määrän muutoksia vuosina 1985–1992 ja opiskelijamäärän muutoksia vuosina 1991–1992.

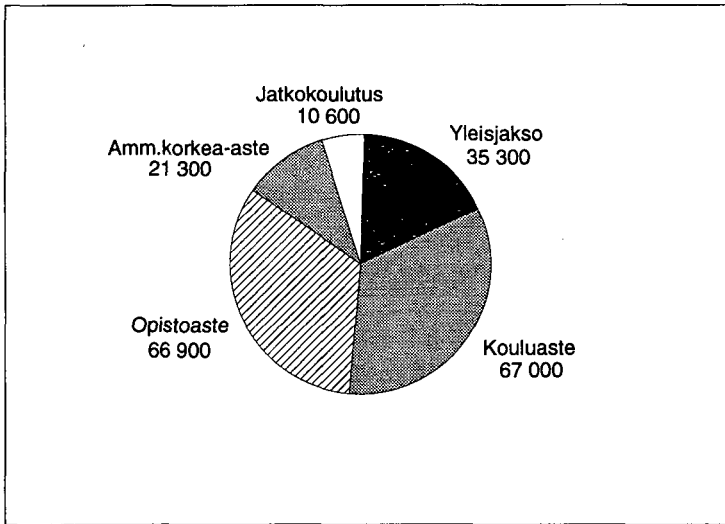
²⁾ Muutosta edellisestä vuodesta ei ole laskettu, koska vuosien 1991–1992 tiedot eivät ole eri tiedusteluajankohtien vuoksi vertailukelpoiset.

Keskiasteen koulunuudistuksen yhteydessä vuosina 1982–1988 perustettiin 25 ammatillista peruslinjaa ja joukko erillisiä opintolinjoja. Peruslinjat koostuvat yksivuotisesta yleisjaksosta ja tämän jälkeen suoritettavista, tutkintoon johtavista erikoistumislinjoista. Kaikki opiskelijat eivät käy yleisjaksoa, vaan osa aloittaa opintonsa suoraan jollakin tutkintoon johtavalla ylioppilaspohjaisella, erillisellä tai aikuiskoulutuksen opintolinjalla.

Tutkintoon johtava koulutus voidaan jakaa opintoasteen perusteella koulu-, opisto- ja ammatillisen korkea-asteen koulutukseen. Yleisjaksot ja muut aloitusjaksot, aikuiskoulutuksen jatkolinjat sekä ammatillisista oppi-

laitoksista valmistuneille tarkoitettut lukukauden mittaiset kieli-, yrittäjä-, tietotekniikka-, kansainvälistymis- ja näitä vastaavat jatkokoulutusjaksot eivät sellaisenaan johda tutkintoon. Ne on luokiteltu ryhmään "aste eriytymätön".

Peruskoulupohjalta kouluasteisen tutkinnon suorittamiseen kuluu harjoitteluineen yleensä 2–3 vuotta, opistoasteisen tutkinnon suorittamiseen 3–5 vuotta ja ammatillisen korkea-asteen tutkinnon suorittamiseen 5–6 vuotta. Ylioppilaspohjaisilla opintolinjoilla koulutusajat ovat noin 1/2–1 vuotta lyhyemmät. Aikuiskoulutuslinjoilla koulutusaika vaihtelee opetustavan, opiskelijoiden pohjakoulutuksen ja työkokemuksen mukaan.

2.53
Ammatillisen koulutuksen opiskelijat 1992

2 OPPILAITOKSET JA OPPILAAT

Opiskelijoista kolmasosa opiskeli vuonna 1992 kouluasteella, kolmasosa opistoasteella ja reilu kymmenesosa ammatillisella korkeaasteella. Yleisjaksoilla opiskelijoista oli 18 prosenttia ja ammatillisessa jatkokoulutuksessa viisi prosenttia.

Eri oppilaitostyypeissä koulu-, opisto- ja ammatillisen korkea-asteen opiskelijoiden osuudet vaihtelivat suuresti. Esimerkiksi suurin osa koti- ja laitostalousoppilaitosten opiskelijoista oli kouluasteella, taide- ja viestintäkulttuurioppilaitosten opiskelijoista opistoasteella ja teknillisten oppilaitosten opiskelijoista ammatillisella korkea-asteella.

2.54

Ammatillisen koulutuksen opiskelijat oppilaitostyypeittäin ja opintoasteittain 1992

Oppilaitostyyppi	Opiskelijoita		Opintoaste				
	Yhteensä		Kouluaste	Opistoaste	Amm.korkea-aste ¹⁾	Aste eriytymätön ²⁾	
		%	%	%	%	%	
Ammatilliset oppilaitokset							
Maatalousalan oppilaitokset	5 549	100,0	40,8	23,0	2,0	34,2	
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	3 690	100,0	32,3	23,7	21,5	22,5	
Teknilliset oppilaitokset	24 880	100,0	—	38,7	57,2	4,1	
Ammattioppilaitokset	53 727	100,0	58,7	2,7	0,1	38,5	
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	1 483	100,0	22,8	28,5	2,4	46,3	
Ammatilliset erityisoppilaitokset	2 191	100,0	60,0	16,6	—	23,4	
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	2 651	100,0	42,6	1,8	—	55,6	
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	7 092	100,0	50,1	22,4	4,7	22,8	
Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset	688	100,0	—	83,0	5,1	11,9	
Kauppaoppilaitokset	36 331	100,0	9,5	62,0	6,4	22,1	
Merenkuoppilaitokset	904	100,0	33,6	17,2	8,2	41,0	
Terveystieteiden oppilaitokset	31 736	100,0	23,6	60,3	3,6	12,5	
Sosiaalialan oppilaitokset	11 270	100,0	53,4	28,9	1,6	16,1	
Lastentarhanopettajaopistot	1 699	100,0	—	—	100,0	—	
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	8 292	100,0	57,4	15,5	0,6	26,5	
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	4 422	100,0	58,4	26,1	5,1	10,4	
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset	692	100,0	23,8	73,0	3,2	—	
Muut ammatilliset oppilaitokset	597	100,0	88,3	9,9	—	1,8	
Ammatillista koulutusta antavat yleissivistävät ja muut koululaitoksen oppilaitokset							
Musiikkioppilaitokset	1 180	100,0	11,9	81,3	—	6,8	
Urheiluopistot	446	100,0	7,6	87,0	5,4	—	
Kansanopistot	1 412	100,0	15,4	82,2	—	2,4	
Kuvataideakatemia	121	100,0	—	62,0	—	38,0	
Yhteensä	1992	201 053	100,0	33,3	33,3	10,6	22,8
	1991	182 923	100,0	32,4	36,2	8,5	22,9
	1990	166 443	100,0	32,8	36,2	8,5	22,5
	1989	157 767	100,0	34,3	34,9	7,9	22,9
	1988	154 705	100,0	34,5	33,7	7,6	24,2
	1987	151 719	100,0	35,7	33,1	7,5	23,7
	1986	150 784	100,0	37,0	31,7	7,4	23,9
	1985	149 763	100,0	46,9	31,0	7,2	14,9

¹⁾ Opintoala- ja opintoasteluokituksen opintoastekoodit 3,4 ja 8

²⁾ Yleis- ja aloitusjaksot, ammatillinen jatkokoulutus

Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 34 800 eli 17 prosenttia opiskeli aikuiskoulutuslinjoilla. Osuus on kasvanut vuosina 1988–1992. Koulutusammattiin tai tutkintoon johtavilla aikuiskoulutuslinjoilla opiskeli 25 600 ja jatkolinjoilla 9 200 opiskelijaa. Nuorisoasteella opiskelijoita oli vuonna 1992 yhteensä 166 300.

Ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa (jotka ovat lähinnä teollisuuden ammattioppilaitoksia) kaikki sekä ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa lähes kaikki opiskelivat aikuiskoulutuslinjoilla. Opiskelijamäärältään suurimpia aikuiskoulutuksen järjestäjiä olivat kauppaoppilaitokset ja terveydenhuolto-oppilaitokset.

2.55

Ammatillisen koulutuksen opiskelijat oppilaitostyypeittäin nuorisoasteella ja aikuiskoulutuksessa 1992

Oppilaitostyyppi	Opiskelijoita		Nuorisoaste ¹⁾		Aikuiskoulutus ²⁾		
	Yhteensä	%		%		%	
Ammatilliset oppilaitokset							
Maatalousalan oppilaitokset	5 549	100,0	4 317	77,8	1 232	22,2	
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	3 690	100,0	2 593	70,3	1 097	29,7	
Tekniset oppilaitokset	24 880	100,0	20 587	82,8	4 293	17,2	
Ammattioppilaitokset	53 727	100,0	51 100	95,1	2 627	4,9	
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	1 483	100,0	–	–	1 483	100,0	
Ammatilliset erityisoppilaitokset	2 191	100,0	2 071	94,5	120	5,5	
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	2 651	100,0	262	9,9	2 389	90,1	
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	7 092	100,0	6 065	85,5	1 027	14,5	
Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset	688	100,0	530	77,0	158	23,0	
Kauppaoppilaitokset	36 331	100,0	28 274	77,8	8 057	22,2	
Merenkuluoppilaitokset	904	100,0	819	90,6	85	9,4	
Terveydenhuolto-oppilaitokset	31 736	100,0	24 395	76,9	7 341	23,1	
Sosiaalialan oppilaitokset	11 270	100,0	9 291	82,4	1 979	17,6	
Lastentarhanopettajaopistot	1 699	100,0	1 699	100,0	–	–	
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	8 292	100,0	6 815	82,2	1 477	17,8	
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	4 422	100,0	3 588	81,1	834	18,9	
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset	692	100,0	432	62,4	260	37,6	
Muut ammatilliset oppilaitokset	597	100,0	569	95,3	28	4,7	
Ammatillista koulutusta antavat yleissivistävät ja muut koululaitoksen oppilaitokset							
Musiikkioppilaitokset	1 180	100,0	1 089	92,3	91	7,7	
Urheiluopistot	446	100,0	372	83,4	74	16,6	
Kansanopistot	1 412	100,0	1 273	90,2	139	9,8	
Kuvataideakatemia	121	100,0	103	85,1	18	14,9	
Yhteensä	1992	201 053	100,0	166 244	82,7	34 809	17,3
	1991	182 923	100,0	158 522	86,7	24 401	13,3
	1990	166 443	100,0	148 444	89,2	17 999	10,8
	1989	157 767	100,0	143 906	91,2	13 861	8,8
	1988	154 705	100,0	143 612	92,8	11 093	7,2

¹⁾ Yleis- ja aloitusjaksot (35 264), koulutusammattiin tai tutkintoon johtavat nuorisoasteen opintolinjat (129 599) sekä ammatillisista oppilaitoksista valmistuneille tarkoitetut lukukauden mittaiset kieli-, yrittäjä-, tietotekniikka-, kansainvälistymis- ja näitä vastaavat jatkokoulutusjaksot (1 381)

²⁾ Koulutusammattiin tai tutkintoon johtavat aikuiskoulutuslinjat (25 634) ja aikuiskoulutuksen jatkolinjat (9 175)

Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettiin tämän tilaston ulkopuolelle jäävää ammatillista aikuiskoulutusta, kuten kurssi- ja työvoimakoulutusta. Näistä koulutuksista sekä laajemmin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta kerrotaan *luvussa 7*.

Ammatillisista oppilaitoksista lähes viidenes sijaitsi Uudenmaan läänissä, jossa myös opiskeli runsas viidenes opiskelijoista.

Opiskelijamäärä kasvoi edellisvuodesta kaikissa lääneissä vuonna 1992. Määrällisesti suurinta kasvu oli Uudenmaan ja suhteellisesti suurinta Pohjois-Karjalan läänissä.

Vuonna 1992 pitkäkestoista ammatillista koulutusta annettiin 216 kunnassa eli lähes joka toisessa maamme kunnassa. Koulutus- kuntien määrä oli sama kuin vuotta aiemmin.

**2.56
Ammatillinen koulutuksen opiskelijat lääneittäin 1992**

Lääni	Ammatillisia oppilaitoksia syksyllä	Opiskelijoita		Opintoaste			Amm. korkea-aste ²⁾	Aste eriytymätön ³⁾	Yhteensä
		Yhteensä	Muutos ed. vuodesta	Kouluaste	Opistoaste	%			
			%	%	%	%	%	%	
Uudenmaan pääkaupunkiseutu ¹⁾	110 63	43 946 31 889	9,7 9,6	30,6 28,0	40,1 42,8	10,0 13,5	19,3 15,7	100,0 100,0	
Turun ja Porin	80	26 224	9,2	34,3	31,3	8,9	25,5	100,0	
Hämeen	80	29 248	8,5	32,2	33,6	11,3	22,9	100,0	
Kymen	39	13 178	6,4	32,5	30,5	12,5*	24,5	100,0	
Mikkelin	28	9 363	9,3	32,4	36,3	7,6	23,7	100,0	
Pohjois-Karjalan	21	6 904	12,7	39,9	25,7	10,2	24,2	100,0	
Kuopion	32	11 530	9,9	34,0	30,6	10,7	24,7	100,0	
Keski-Suomen	25	10 723	9,0	33,5	32,0	13,4	21,1	100,0	
Vaasan	63	19 455	9,5	34,8	29,2	12,3	23,7	100,0	
Oulun	55	19 548	6,4	35,5	28,5	11,7	24,3	100,0	
Lapin	29	10 149	9,7	33,7	36,7	8,6	21,0	100,0	
Ahvenanmaan maakunta	8	785	10,9	46,8	16,8	8,4	28,0	100,0	
Yhteensä	570	201 053	8,9	33,3	33,3	10,6	22,8	100,0	

¹⁾ Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen
²⁾ Opintoala- ja asteluokituksen opintoastekoodit 3,4 ja 8
³⁾ Yleis- ja aloitusjaksot, ammatillinen jatkokoulutus

Opintolinjan aloittaneet

Aloittaneilla tarkoitetaan tässä opintolinjan kuten yleisjakson tai tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijamäärää kuukausi koulutuksen alkamisen jälkeen.

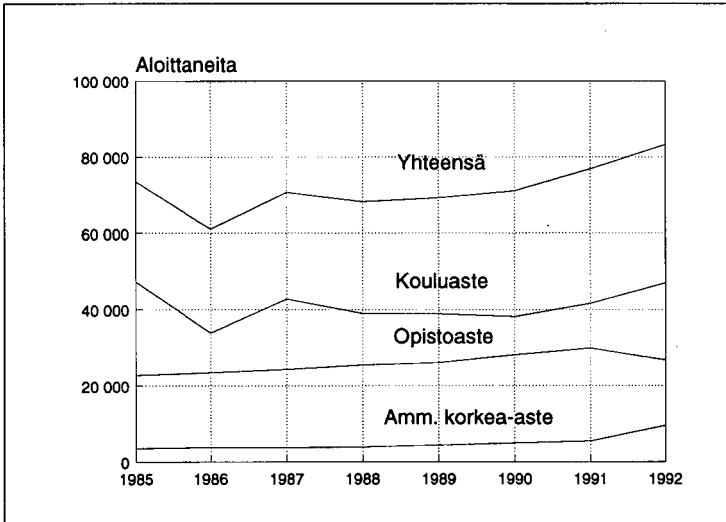
Yleisjaksoilla aloitti vuonna 1992 yhteensä 35 200 opiskelijaa, joista 45 prosenttia oli naisia. Aloittaneita oli kaksi prosenttia eli 800 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Metsätalouden peruslinjalla yleisjaksoista luovuttiin kokonaan vuonna 1992. Ennen vuotta 1992 yleisjakson aloittaneiden määrä kasvoi usean vuoden ajan lukuunottamatta vuotta 1989, jolloin peruskoulun päätti pienin ikäluokka vuosikymmeniin. Aloittaneiden määrän muutoksiin 1980-luvulla on vaikuttanut ikäluokan koon lisäksi keskiasteen kouluuudistus.

Tutkintoon johtavassa koulutuksessa aloitti vuonna 1992 yhteensä 83 200 opiskelijaa, joista 56 prosenttia oli naisia. Aloittaneiden

määrä kasvoi 5 100:lla eli seitsemän prosenttia edellisvuodesta. Seuraavassa aloittaneilla tarkoitetaan nimenomaan tutkintoon johtavassa koulutuksessa aloittaneita.

Aloittaneista 46 900 aloitti kouluasteella, 26 800 opistoasteella ja 9 600 ammatillisella korkea-asteella. 1980-luvun jälkipuoliskolla kouluasteella aloittaneiden määrä väheni, mutta alkoi kasvaa jälleen 1990-luvulla. Aloituspaikat täyttyivät entistä paremmin samaan aikaan kun työllisyysilanne heikkeni.

Ammattikorkeakoulukokeilun laajamittaisen käynnistymisen seurauksena vuonna 1992 osa aiemmin opintoasteisina järjestetyistä opintolinjoista korvattiin ammatillisen korkea-asteen koulutuksilla. Opistoasteella aloittaneiden määrä kääntyi monen vuoden kasvun jälkeen laskuun, ja ammatillisella korkea-asteella aloittaneiden määrän kasvu voimistui. Vuonna 1992 ammatillisella korkea-asteella aloittaneita oli 76 prosenttia eli 4 100 enemmän kuin vuotta aiemmin.

2.57
Ammatillisilla tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneet 1985–1992

Kuoppa kouluasteen kuvaajassa vuosina 1986–1987 kuviossa 2.57 johtuu keskiasteen koulunuudistuksesta, joka muutenkin on vaikuttanut paljolti aloittaneiden määrän muutoksiin 1980-luvulla. Vuonna 1986 perustettiin tekniikan peruslinjat, jolloin suuri osa opiskelijoista aloitti yleisjaksolla ja siirtyi vasta seuraavana vuonna tutkintoon johtaville opintolinjoille.

Aloittaneiden määrä kasvoi vuosina 1991–1992 kaikilla muilla koulutusaloilla paitsi opettajankoulutuksessa, jossa mm. lastentarhanopettajankoulutuksessa aloittaneiden määrä väheni. Määrällisesti nopeinta kasvu oli hoitoalojen, tekniikan ja muiden erikoisalojen koulutusaloilla.

Suhteellisesti suurin lisäys oli muiden erikoisalojen sekä maa- ja metsätalouden koulutusaloilla, joilla aloittaneiden määrä kasvoi edellisvuodesta 12 prosenttia. Maa- ja metsätalouden koulutusaloilla aloittaneiden määrän kasvuun on vaikuttanut yleisjaksoista luopuminen metsätalouden peruslinjalla, minkä seurauksena kaikki opiskelijat aloittivat suoraan tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Muilla erikoisaloilla aloittaneiden määrä kasvoi etenkin koti- ja laitostalouden sekä ravitsemis- ja hotellipalveluiden koulutuksissa.

2.58 Ammatillisilla tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneet koulutusaloittain ja opintoasteittain 1992

Koulutusala	Aloittaneita		Opistoaste	Amm. korkea-aste	Yhteensä	Muutos ed. vuodesta		%		
	Kouluaste	Muutos ed. vuodesta				Muutos ed. vuodesta	Muutos ed. vuodesta		Muutos ed. vuodesta	
Käsitéollisuus- ja taideala	1 781	91	764	-172	327	327	2 872	246	9,4	
Opettajankoulutus	205	5	669	-43	688	-70	1 562	-108	-6,5	
Kauppa- ja toimistoala	3 419	192	10 404	-2 322	2 374	2 374	16 197	244	1,6	
Tekniikka	17 382	1 247	3 970	-129	4 609	296	25 961	1 414	5,8	
Liikenne ja tietoliikenne	752	61	91	-57	65	28	908	32	3,7	
Hoitoalat	9 473	1 089	8 364	-526	904	904	18 741	1 467	8,6	
Maa- ja metsätalous	3 525	522	630	-223	372	176	4 527	475	11,8	
Muut erikoisalat	10 398	1 073	1 866	176	213	90	12 477	1 339	12,4	
Yhteensä	1992	46 935	4 280	26 758	-3 296	9 552	4 125	83 245	5 109	6,6
	1991	41 626	3 438	29 899	1 743	5 427	535	76 952	5 716	8,0
	1990	38 188	-704	28 156	2 044	4 892	522	71 236	1 862	2,7
	1989	38 892	-117	26 112	662	4 370	459	69 374	1 004	1,5
	1988	39 009	-3 759	25 450	1 139	3 911	184	68 370	-2 436	-3,4
	1987	42 768	8 822	24 311	865	3 727	-28	70 806	9 659	15,8
	1986	33 946	-13 311	23 446	655	3 755	177	61 147	-12 479	-17,0
	1985	47 257	-4 645	22 791	1 121	3 578	169	73 626	-3 355	-4,4

Miesten ja naisten opintoalat

Vuonna 1992 tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneista 55,6 prosenttia oli naisia. Monen vuoden kasvun jälkeen naisten osuus aloittaneista pieneni, sillä vielä vuonna 1991 se oli 56,8 prosenttia. Naisten prosenttiosuus aloittaneista vuonna 1992 oli kouluasteella 52, opistoasteella 66 ja ammatillisella korkea-asteella 42.

Vaatetusala, koti- ja laitostalous sekä sosiaaliala olivat naisten opintoaloja, joilla yli 95 prosenttia opiskelijoista oli naisia. Miesten opintoaloja olivat mm. LVI-tekniikka, kone- ja metallitekniikka sekä auto- ja kuljetustekniikka (taulukko 2.59).

Muutokset ammatillisessa koulutuksessa aloittaneiden sukupuolijakautumisissa ovat opintoaloittain tarkasteltuna hitaita. Naisten ja miesten alojen kärkipaikoilla olivat samat opintoalat vuonna 1985 kuin vuonna 1992.

2.59

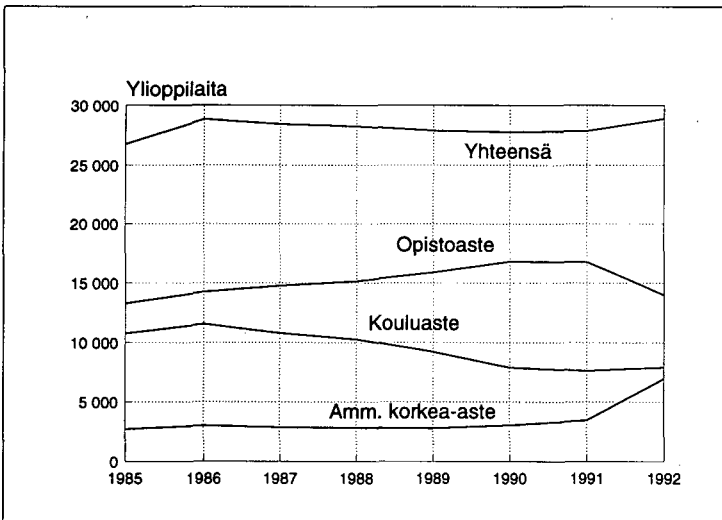
Ammatillisilla tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneet sukupuolen mukaan opintoaloittain 1992

Opintoala	Tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneita		
	Yhteensä	Miehiä %	Naisia %
Miesten alat (miehiä 91–100 %)			
LVI-tekniikka	1 170	98,9	1,1
Kone- ja metallitekniikka	4 972	95,4	4,6
Auto- ja kuljetustekniikka	3 456	95,4	4,6
Sähkötekniikka	6 503	95,0	5,0
Metsätalous	1 537	92,8	7,2
Kalatalous	104	92,3	7,7
Merenkulku	275	92,0	8,0
Puutekniikka	1 105	91,1	8,9
Miesvaltaiset alat (miehiä 61–90 %)			
Rakennustekniikka	4 220	90,5	9,5
Pintakäsittelytekniikka	363	70,5	29,5
Maanmittaustekniikka	193	68,4	31,6
Maatilatalous	2 336	65,5	34,5
Tasa-alat (miehiä ja naisia 41–60 %)			
Graafinen tekniikka	472	59,7	40,3
Prosessi- ja laboratoriotekniikka	1 145	54,8	45,2
Viestintäkulttuuri	62	54,8	45,2
Meijerialous	75	40,0	60,0
Elintarviketeollisuus	932	39,5	60,5
Naisvaltaiset alat (naisia 61–90 %)			
Kauppa ja hallinto	13 692	32,7	67,3
Ravitsemis- ja hotellipalvelut	5 642	31,5	68,5
Käsi- ja taideteollisuus	2 311	30,5	69,5
Puutarhatalous	803	26,8	73,2
Terveystieteet	12 053	11,5	88,5
Naisten alat (naisia 91–100 %)			
Tekstiilitekniikka	36	8,3	91,7
Sosiaaliala	5 876	5,0	95,0
Koti- ja laitostalous	5 080	1,9	98,1
Vaatetusala	1 015	1,3	98,7
Muu ammatillinen koulutus	7 817	34,7	65,3
Kaikki opintoalat	83 245	44,4	55,6

Ylioppilaat ammatillisessa koulutuksessa

Tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneista 28 900 eli noin joka kolmas oli ylioppilas vuonna 1992. Aloittaneiden ylioppilaiden määrä kasvoi edellisvuodesta 900:lla eli kolme prosenttia. Aloittaneista ylioppilaista 67 prosenttia oli naisia.

Kouluasteella aloittaneista ylioppilaita oli 17, opistoasteella 52 ja ammatillisella korkea-asteella 73 prosenttia. Aloittaneiden ylioppilaiden määrä kasvoi kouluasteella ja ammatillisella korkea-asteella, mutta väheni opistoasteella vuosina 1991–1992. Muutokseen vaikutti ammattikorkeakoulukokeilun laajeneminen vuonna 1992, jolloin osa aiemmin opistoasteisina järjestetyistä opintolinjoista korvattiin ammatillisen korkea-asteen koulutuksilla.

2.60
Ammatillisilla tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneet ylioppilaat opintoasteittain 1985–1992

Ylioppilaiden osuus aloittaneista oli mm. tekniikan koulutusalaalla selvästi keskimääräistä pienempi ja opettajankoulutuksessa keskimääräistä suurempi. Vuonna 1992 ylioppilaiden prosenttiosuus aloittaneista oli esimerkiksi perushoitajakoulutuksessa 16, sairaanhoitajakoulutuksessa 58, teknikkokoulutuksessa 32, insinöörinkoulutuksessa 57, merkanttikoulutuksessa 16 ja merkonomikoulutuksessa 51 prosenttia.

Aloittaneista ylioppilaista 80 prosenttia aloitti ylioppilaspohjaisilla opintolinjoilla. Ammatillista koulutusta ja/tai työkokemusta edellyttävillä opintolinjoilla heistä aloitti 11 ja peruskoulupohjaisilla opintolinjoilla 9 prosenttia.

2.61 Ammatillisilla tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneet ylioppilaat koulutusaloin ja opintoasteittain 1992

Koulutusala	Opintoaste		Opistoaste		Amm. korkea aste		Yhteensä		
	Kouluaste Aloittaneita ylioppilaita	Yli- oppilaiden osuus koulu- asteella aloittaneista	Aloittaneita ylioppilaita	Yli- oppilaiden osuus opisto- asteella aloittaneista	Aloittaneita ylioppilaita	Yli- oppilaiden osuus amm. korkea- asteella aloittaneista	Aloittaneita ylioppilaita	Yli- oppilaiden osuus kaikista aloittaneista	
		%		%		%		%	
Käsityöllisyys- ja taideala	590	33,1	478	62,6	281	85,9	1 349	47,0	
Opettajankoulutus	74	36,1	432	64,6	621	90,3	1 127	72,2	
Kauppa- ja toimistoala	567	16,6	5 654	54,3	2 205	92,9	8 426	52,0	
Tekniikka	1 728	9,9	1 267	31,9	2 623	56,9	5 618	21,6	
Liikenne ja tietoliikenne	55	7,3	34	37,4	35	53,9	124	13,7	
Hoitoalat	2 057	21,7	4 967	59,4	781	86,4	7 805	41,7	
Maa- ja metsätalous	676	19,2	249	39,5	228	61,3	1 153	25,5	
Muut erikoisalajat	2 167	20,8	913	48,9	190	89,2	3 270	26,2	
Yhteensä	1992	7 914	16,9	13 994	52,3	6 964	72,9	28 872	34,7
	1991	7 632	18,3	16 760	56,1	3 451	63,6	27 843	36,2
	1990	7 883	20,6	16 806	59,7	3 040	62,1	27 729	38,9
	1989	9 225	23,7	15 872	60,8	2 770	63,4	27 867	40,2
	1988	10 270	26,3	15 145	59,5	2 815	72,0	28 230	41,3
	1987	10 795	25,2	14 759	60,7	2 867	76,9	28 421	40,1
	1986	11 555	34,0	14 249	60,8	3 017	80,3	28 821	47,1
	1985	10 762	22,8	13 276	58,3	2 704	75,6	26 742	36,3

Ruotsinkielinen ammattillinen opetus

Ruotsinkielistä ammatillista koulutusta annettiin 9 500 opiskelijalle 56 ammatillisessa ja 7 yleissivistävässä oppilaitoksessa vuonna 1992. Opiskelijoita oli 500 enemmän kuin vuotta aiemmin. Naisten osuus ruotsinkielisten linjojen opiskelijoista oli 52 prosenttia, mikä on vähemmän kuin ammatillisessa koulutuksessa yleensä (55 %).

Kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista ruotsinkielisen koulutuksen osuus oli 4,7 prosenttia. Se on hieman vähemmän

kuin ruotsinkielisten osuus 16–29 vuotiaasta väestöstä (5,3 %).

Suhteellisesti eniten ruotsinkielistä koulutusta järjestettiin merenkulkuoppilaitoksissa, joiden opiskelijoista lähes kolmannes oli ruotsinkielisessä koulutuksessa. Ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa ja ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ei annettu lainkaan ruotsinkielistä ammatillista koulutusta.

Ruotsinkielistä opetusta saavista 2 900 opiskeli kouluasteella, 3 500 opistoasteella ja 1 200 ammatillisella korkea-asteella. Loput 1 900 opiskelivat yleisjaksolla ja ammatillisessa jatkokoulutuksessa. Opetusta annettiin

2.62 Ruotsinkielinen ammatillinen opetus 1992

Oppilaitostyyppi	Ammatillisia oppilaitoksia syksyllä	Opiskelijoita		Osuus kaikista ko. oppilaitostyyppin opiskelijoista	Tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloittaneita	Tutkintoja	
		Yhteensä	Naisia				
			%	%			
Ammatilliset oppilaitokset							
Maatalousalan oppilaitokset	7	428	50,2	7,7	273	216	
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	2	122	12,3	3,3	59	42	
Teknilliset oppilaitokset	4	1 297	7,0	5,2	385	240	
Ammattioppilaitokset	9	2 250	27,1	4,2	935	740	
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	1	12	50,0	0,4	12	–	
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	5	319	74,6	4,5	129	76	
Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset	2	88	71,6	12,8	32	29	
Kauppaooppilaitokset	8	1 643	61,0	4,5	715	623	
Merenkulkuoppilaitokset	3	274	8,4	30,3	134	86	
Terveystieteiden oppilaitokset	5	1 839	93,0	5,8	629	590	
Sosiaalialan oppilaitokset	1	186	96,2	1,6	79	41	
Lastentarhanopettajaopistot	1	180	95,6	10,6	58	45	
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	4	300	94,0	3,6	151	158	
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	3	301	51,8	6,8	205	134	
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset	1	24	33,3	3,5	24	–	
Ammatillista koulutusta antavat yleissivistävät oppilaitokset							
Musiikkioppilaitokset	(1)	38	55,3	3,2	13	11	
Urheiluopistot	(1)	65	46,2	14,6	–	12	
Kansanopistot	(5)	108	80,6	7,6	63	25	
Yhteensä	1992	56	9 474	51,8	4,7	3 896	3 068
	1991	58	8 983	51,6	4,9	3 756	2 924
	1990	56	8 283	51,2	5,0	3 442	2 804
	1989	57	8 090	51,2	5,1	3 476	2 920
	1988	55	7 682	49,3	5,0	3 308	2 701
	1987	57	7 655	49,0	5,1	3 516	3 128
	1986	55	7 667	48,9	5,1	3 159	3 064
	1985	53	7 439	47,4	5,0	3 656	–

Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen ja Vaasan lääneissä sekä Ahvenanmaan maakunnassa.

Ruotsinkielisillä tutkintoon johtavilla opintolinjoilla aloitti 3 900 opiskelijaa vuonna 1992. Tutkintoja suoritettiin 3 100.

Ammattikorkeakoulukokeilu 1992

Ammattikorkeakoulukokeilussa yksi tai useampi ammatillinen oppilaitos voi muodostaa kokeiluyksikön, jota kutsutaan väliaikaiseksi ammattikorkeakouluksi. Kokeilussa etsitään mahdollisuuksia kohottaa opistoasteisten ja ammatillisen korkea-asteen koulutusten ammatillista ja teoreettista tasoa.

Ammattikorkeakouluopinnot järjestetään 120–140 opintoviikon (3–4 vuoden) pituisina koulutusohjelmina. Koulutukseen pääsyt edellytyksenä on ylioppilastutkinnon tai jonkin ammatillisen tutkinnon suoritus. Koulutus johtaa ammattikorkeakoulututkintoon.

Ammattikorkeakoulukokeilu aloitettiin kahdessa kokeiluyksikössä jo vuonna 1991. Laajamittaisena kokeilu käynnistyi syksyllä 1992. Kokeilussa oli tuolloin mukana 80 ammatillista oppilaitosta, jotka muodostivat 22 kokeiluyksikköä eli väliaikaista ammattikorkeakoulua.

Vilkkaimmin kokeiluun osallistuivat kauppaoppilaitokset (22), teknilliset oppilaitokset (21) ja terveydenhuolto-oppilaitokset (10). Kokeilussa oli mukana kaksi kolmasosaa kaikista teknillisistä oppilaitoksista, lähes joka kolmas kauppaoppilaitos ja joka viides terveydenhuolto-oppilaitos.

2.63

Ammattikorkeakoulukokeilun koulutukset ammattikorkeakouluittain syksyllä 1992

Väliaikainen ammattikorkeakoulu	Oppilaitoksia	Aloittaneita	Aloittaneita naisia	%	Opiskelijoita
Etelä-Karjalan väliaik. ammattikorkeakoulu	4	266	96	36,1	216
Espoon-Vantaan väliaik. teknill. ammattikorkeakoulu	1	295	48	16,3	295
Haaga instituutin väliaik. ammattikorkeakoulu	1	85	30	35,3	184
Helsingin väliaik. tal. ja hall. ammattikorkeakoulu	2	360	205	56,9	360
Hämeen väliaik. ammattikorkeakoulu	8	343	121	35,3	342
Jyväskylän väliaik. ammattikorkeakoulu	4	230	159	69,1	230
Kajaanin väliaik. ammattikorkeakoulu	3	211	133	63,0	177
Kemi-Tornion väliaik. ammattikorkeakoulu	5	243	174	71,6	243
Kokkolan väliaik. ammattikorkeakoulu	4	209	95	45,5	209
Kotkan väliaik. ammattikorkeakoulu	3	330	52	15,8	514
Lahden väliaik. ammattikorkeakoulu	8	487	303	62,2	487
Mikkelin väliaik. ammattikorkeakoulu	2	236	81	34,3	312
Oulun väliaik. ammattikorkeakoulu	5	444	347	78,2	445
Pohjois-Karjalan väliaik. ammattikorkeakoulu	6	283	145	51,2	301
Pohjois-Savon väliaik. ammattikorkeakoulu	5	607	297	48,9	563
Satakunnan väliaik. ammattikorkeakoulu	7	734	424	57,8	734
Seinäjoen väliaik. ammattikorkeakoulu	4	303	174	57,4	268
Tampereen väliaik. teknillinen ammattikorkeakoulu	1	324	56	17,3	324
Turun väliaik. teknillinen ammattikorkeakoulu	1	188	20	10,6	188
Vantaan väliaik. ammattikorkeakoulu	4	285	200	70,2	285
Vasa temporära tekniska yrkeshögskola	1	113	10	8,8	203
Yrittäjien väliaik. ammattikorkeakoulu	1	35	13	37,1	35
Yhteensä	80	6 611	3 183	48,1	6 915

Vuonna 1992 ammattikorkeakoulutuksen aloitti 6 600 opiskelijaa, joista 48 prosenttia oli naisia. Opiskelijoita ammattikorkeakouluissa oli hieman enemmän (6 900), sillä osa vuonna 1991 vastaavassa koulutuksessa aloittaneista siirrettiin toisluokkalaisina ammattikorkeakoulujen piiriin vuonna 1992.

Eniten järjestettiin insinöörin ja merkonomin ammattikorkeakoulututkintoon tähtävää kou-

lutusta, joissa molemmissa aloitti yli 2 000 opiskelijaa. Suurin väliaikainen ammattikorkeakoulu vuonna 1992 oli Satakunnan väliaikainen ammattikorkeakoulu, jossa aloittaneita oli 730.

Ammattikorkeakouluissa aloittaneista 210 opiskelijaa eli kolme prosenttia aloitti aikuissovelluksena järjestetyssä koulutuksessa.

2.64

Ammattikorkeakoulukokeilun koulutukset tutkintonimikkeittäin syksyllä 1992

Väliaikainen tutkintonimike	Aloittaneita	Aloittaneita naisia	%	Opiskelijoita
Artenomi, amkk	300	221	73,7	320
Kuvataiteilija, amkk	27	22	81,5	27
Merkonomi, amkk	2 153	1 430	66,4	2 153
Datanomi, amkk	186	67	36,0	186
Yritystoiminta, amkk	35	13	37,1	35
Vaatetusala, amkk	35	34	97,1	35
Insinööri, amkk	2 410	312	13,1	2 640
Puutalousinsinööri, amkk	12	3	25,0	12
Rakennusarkkitehti, amkk	85	35	41,1	60
Merikapteeni, amkk	24	7	29,2	24
Sosiaali- ja terveysala, amkk	103	93	90,3	103
Sosiaaliaja, amkk	159	143	89,9	159
Terveysala, amkk	642	558	86,9	639
Agrologi, amkk	99	45	45,4	64
Hortonomi, amkk	49	30	61,2	49
Metsätalousinsinööri, amkk	79	32	40,5	97
Koti- ja laitostalousala, amkk	64	59	92,2	64
Matkailu- ja ravitsemisala, amkk	64	49	76,6	64
Restonomi, amkk	85	30	35,3	184
Yhteensä	6 611	3 183	48,1	6 915

Korkeakoulut

Korkeakouluopiskelijoita koskevat tiedot perustuvat korkeakouluilta kerättyihin opiskelijakohtaisiin ilmoittautumistietoihin. Tilastossa on tiedot syyslukukauden aikana ilmoittautuneista opiskelijoista.

Korkeakouluopiskelijoilla tarkoitetaan tässä julkaisussa varsinaisia eli tutkintoon täh-

tävässä koulutuksessa olevia opiskelijoita. Myös erillisiä aineenopettajan kasvatustieteellisiä opintoja suorittavat, joita oli 213 syyslukukaudella 1991, on laskettu varsinaisiksi opiskelijoiksi. Uusilla korkeakouluopiskelijoilla tarkoitetaan tässä korkeakoulun kannalta uusia opiskelijoita eli korkeakouluun uusina kirjoittautuvia opiskelijoita.

2.65

Korkeakoulut syyslukukaudella 1991

Korkeakoulu	Opiskelijoita yhteensä	Uusia opiskelijoita	Tutkintoja yhteensä	Perus-tutkintoja	Lisensiaatin ja tohtorintutkintoja	Muita tutkintoja	
Helsingin yliopisto	26 671	3 738	2 449	1 650	358	441	
Joensuun yliopisto	5 238	951	532	405	35	92	
Jyväskylän yliopisto	8 392	1 486	1 009	732	82	195	
Kuopion yliopisto	3 520	653	540	269	52	219	
Lapin yliopisto	1 772	306	179	162	8	9	
Oulun yliopisto	10 037	1 442	1 117	840	114	163	
Tampereen yliopisto	11 314	1 381	975	617	67	291	
Turun yliopisto	11 514	1 561	1 196	896	105	195	
Vaasan yliopisto	2 251	426	295	289	6	—	
Åbo Akademi	4 936	665	451	363	41	47	
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	325	49	61	49	10	2	
Helsingin kauppakorkeakoulu	3 536	450	363	346	17	—	
Svenska handelshögskolan	1 918	318	161	155	6	—	
Turun kauppakorkeakoulu	1 805	266	178	170	8	—	
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	2 513	454	160	153	7	—	
Tampereen teknillinen korkeakoulu	5 507	851	455	397	58	—	
Teknillinen korkeakoulu	11 081	1 191	822	675	147	—	
Sibelius-Akatemia	1 340	241	143	138	2	3	
Taideteollinen korkeakoulu	1 429	175	88	85	3	—	
Teatterikorkeakoulu	259	49	21	20	1	—	
Yhteensä	1991	115 358	16 653	11 195	8 411	1 127	1 657
	1990	112 921	15 977	10 982	8 419	1 031	1 532
	1989	108 125	15 572	10 239	7 844	902	1 547
	1988	103 895	14 965	10 524	8 099	912	1 513
	1987	99 246	14 094	9 652	7 179	792	1 681
	1986	95 987	13 349	9 721	6 761	731	2 229
	1985	92 230	12 815	9 778	6 728	667	2 383

Lisätietoja korkeakouluista saa Tilastokeskuksen Koulutus-sarjan julkaisuista. Englanninkielisessä Suomen koulutusta esittelevässä *Education in Finland 1993* -julkaisussa kerrotaan korkeakouluista kansainvälisin käsittein ja luokituksin.

Tämän julkaisun *luvussa 3* on yksityiskohtaisia tietoja korkeakouluihin hakeutumisesta, keskeyttämisestä, korkeakouluissa suoritetuista tutkinnoista sekä korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden jatko-opintoihin ja työhön sijoittumisesta. Korkeakoulujen tutkijankoulutuksesta on kerrottu tarkemmin *luvussa 4* ja korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskusten aikuiskoulutuksesta *luvussa 7*.

Syyslukukaudella 1991 korkeakouluja oli 20, joista kolme on taidealan korkeakouluja. Korkeakoulujen koko vaihtelee suuresti. Syyslukukaudella 1991 pienimmässä korkeakoulussa (Teatterikorkeakoulu) oli 260 opiskelijaa ja suurimmassa (Helsingin yliopisto) 26 700 opiskelijaa. Yli 10 000 opiskelijan korkeakouluja oli 5 ja alle 2 000 opiskelijan korkeakouluja 7.

Korkeakouluissa oli syyslukukaudella 1991 opiskelijoita yhteensä 115 400. Uusia opiskelijoita korkeakouluihin kirjoitettiin 16 700. Edelliseen syyslukukauteen verrattuna uu-

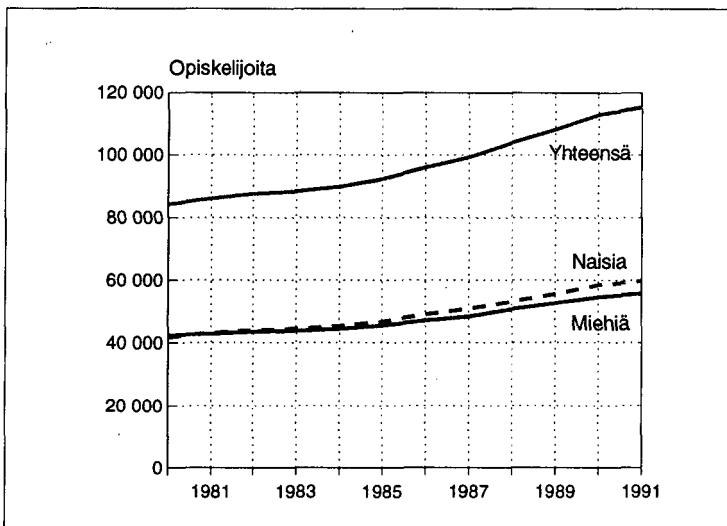
sien opiskelijoiden määrä kasvoi 4 prosenttia ja opiskelijamäärä yhteensä 2 prosenttia.

Ennakkotietojen mukaan syyslukukaudella 1992 korkeakouluissa oli opiskelijoita yhteensä 121 700, joista uusia opiskelijoita oli 17 100. Edelliseen syyslukukauteen verrattuna opiskelijamäärä yhteensä kasvoi lähes 6 prosenttia ja uusien opiskelijoiden määrä lähes 3 prosenttia.

Korkeakouluissa suoritettiin vuonna 1991 lähes 11 200 tutkintoa, mikä on 2 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Kasvu johtuu lisensiaatin ja tohtorin tutkintojen sekä muiden tutkintojen (lähinnä erikoislääkärin tutkintojen) määrän kasvusta. Perustutkintojen määrä pysyi ennallaan.

Korkeakouluopiskelijat

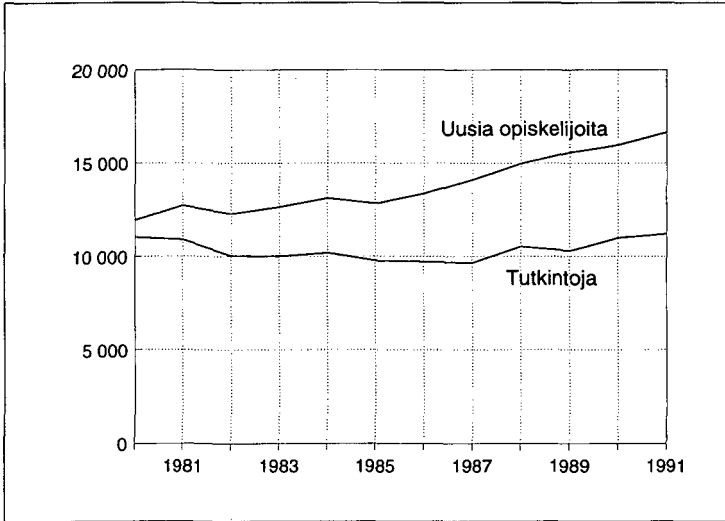
Korkeakoulujen opiskelijamäärät kasvoivat jatkuvasti 1980-luvulla. Kasvu voimistui 1980-luvun lopulla. Kasvu johtui uusien opiskelijoiden määrän kasvusta, tutkintorakenteen muutoksesta (alempien korkeakoulututkintojen poistamisesta) sekä opintojen viivästyimisestä.

2.66
Korkeakouluopiskelijat
syyslukukausina 1980–1991

Korkeakouluopiskelijoiden määrällinen kasvu on ollut suurinta teknillistieteellisellä alalla. Syyslukukaudella 1981 teknisiä tieteitä opiskeli 14 300 opiskelijaa, syyslukukaudella 1991 opiskelijoita oli jo lähes 22 600. Suhteellisesti eniten 1980-luvulla kasvoi ter-

veydenhuollon ala, jonka opiskelijamäärä on syyslukukaudesta 1985 yli kolminkertaistunut syyslukukauteen 1991 verrattuna. Sen sijaan hammaslääketieteellisen alan opiskelijamäärä on vähentynyt.

2.67
Korkeakoulujen uudet opiskelijat ja korkeakouluissa suoritettut tutkinnot 1980–1991

2.68
Korkeakouluopiskelijat syyslukukaudella 1991 ja korkeakouluissa suoritettut tutkinnot opintoaloittain 1991

Tutkintoasetusten mukainen opintoala	Opiskelijoita		Uusia opiskelijoita		Tutkintoja	
		Muutos ed. vuodesta %		Muutos ed. vuodesta %		Muutos ed. vuodesta %
Teologinen	1 841	-6,9	204	-3,8	160	-1,2
Humanistinen	19 820	0,6	2 609	8,8	1 293	1,3
Taideteollinen	1 478	29,4	199	3,1	88	46,7
Musiikkiala	1 340	1,3	241	22,3	143	19,2
Teatteri- ja tanssiala	299	-1,3	62	21,6	24	50,0
Kasvatustieteellinen	10 678	5,5	2 058	5,2	1 644	11,5
Liikuntatieteellinen	609	5,0	84	0,0	77	42,6
Yhteiskuntatieteellinen	11 693	0,4	1 431	-1,3	1 002	-23,8
Psykologia	1 405	-3,4	157	9,0	155	-10,9
Terveystieteellinen	1 712	12,4	324	15,3	174	9,4
Oikeustieteellinen	3 812	-7,7	505	10,3	486	1,5
Kauppätieteellinen	11 230	5,2	1 646	10,5	1 142	-6,5
Luonnontieteellinen	15 425	1,9	2 759	7,6	1 087	-2,1
Maatalous-metsätieteellinen	2 887	-5,3	377	13,2	283	-9,9
Teknillistieteellinen	22 580	5,2	2 917	-4,9	1 730	9,6
Lääketieteellinen	6 184	0,3	575	-6,8	1 148	13,0
Hammaslääketieteellinen	875	-5,3	129	8,4	143	4,4
Eläinlääketieteellinen	325	-2,1	49	14,0	61	32,6
Farmasia	1 165	-7,5	327	2,2	355	32,5
Yhteensä	115 358	2,2	16 653	4,2	11 195	1,9

Korkeakoulujen uusien opiskelijoiden määrä on kymmenessä vuodessa kasvanut yli 30 prosenttia. Uusien opiskelijoiden määrän kasvu on ollut suurinta teknillistieteellisellä ja luonnontieteellisellä opintoalalla. Teknillistieteellisellä opintoalalla uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut 55 prosenttia syyslukukauteen 1981 verrattuna, mutta laskenut 5 prosenttia edelliseen syyslukukauteen verrattuna.

Uusien opiskelijoiden määrässä on jo saavutettu Valtioneuvoston 20.11.1991 hyväksymässä koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1991–1996 esitetty tavoite 16 000 – 17 000 uutta opiskelijaa.

Syyslukukaudella 1991 teknillistieteellinen ala oli opiskelijamäärältään suurin. Teknillistieteellisen alan opiskelijoita oli vajaa 20 prosenttia kaikista opiskelijoista. Humanistisen alan opiskelijoita oli noin 17 prosenttia kaikista opiskelijoista.

Liitetaulukoissa 2.1 ja 2.2 on esitetty varsinaiset ja uudet korkeakouluopiskelijat opintoaloittain syyslukukausina 1981–1991.

Arviolta 5–6 prosenttia korkeakouluopiskelijoista on sellaisia, joilla on tutkinnon suorittamisoikeus useammassa kuin yhdessä korkeakoulussa. Turun kauppakorkeakoulun opiskelijoista 9,7 prosentilla oli samanaikainen kirjoissaolo toisessa korkeakoulussa. Eniten täältä opiskeltiin samanaikaisesti Turun yliopistossa. Taideteollisen korkeakoulun opiskelijoista 9,4 prosentilla ja Teknillisen korkeakoulun opiskelijoista 9,2 prosentilla oli samanaikainen kirjoissaolo toisessa korkeakoulussa. Sekä Taideteollisesta korkeakoulusta että Teknillisestä korkeakoulusta eniten opiskeltiin Helsingin yliopistossa. Oulun yliopiston opiskelijoista vain 2,9 prosentilla ja Joensuun yliopiston opiskelijoista 3,6 prosentilla oli samanaikainen kirjoissaolo toisessa korkeakoulussa.

2.69 Korkeakouluopiskelijoiden samanaikainen opiskelu useammassa korkeakoulussa syyslukukaudella 1991

Korkeakoulu	Opiskelijoita	Näistä samanaikaisesti opiskeli useammassa korkeakoulussa	%
Helsingin yliopisto	26 671	1 691	6,3
Joensuun yliopisto	5 238	187	3,6
Jyväskylän yliopisto	8 392	349	4,2
Kuopion yliopisto	3 520	174	4,9
Lapin yliopisto	1 772	75	4,2
Oulun yliopisto	10 037	288	2,9
Tampereen yliopisto	11 314	731	6,5
Turun yliopisto	11 514	603	5,2
Vaasan yliopisto	2 251	121	5,4
Åbo Akademi	4 936	224	4,5
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	325	24	7,4
Helsingin kauppakorkeakoulu	3 536	270	7,6
Svenska handelshögskolan	1 918	167	8,7
Turun kauppakorkeakoulu	1 805	175	9,7
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	2 513	109	4,3
Tampereen teknillinen korkeakoulu	5 507	480	8,7
Teknillinen korkeakoulu	11 081	1 023	9,2
Sibelius-Akatemia	1 340	98	7,3
Taideteollinen korkeakoulu	1 429	134	9,4
Teatterikorkeakoulu	259	13	5,0

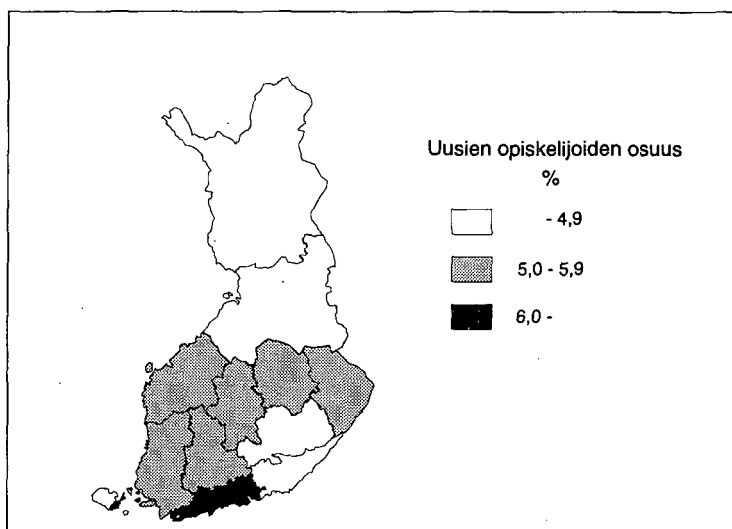
Korkeakoulun aloittamisikäisen väestön ikäluokkien koko on pienentynyt ja samanikäisesti uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut lähes neljällä tuhannella syyslukukauden 1985 verrattuna. 19–21-vuotiaiden uusien korkeakouluopiskelijoiden osuus samanikäisestä väestöstä syyslukukaudella

1991 oli 5,3 prosenttia. Vastaava osuus syyslukukaudella 1985 oli 3,9 prosenttia. Syyslukukaudella 1991 korkeakouluihin päässeiden 19–21-vuotiaiden osuus samanikäisestä väestöstä oli korkein Uudenmaan, Pohjois-Karjalan ja Vaasan lääneissä (noin 6 %).

2.70

19–21-vuotiaat uudet korkeakouluopiskelijat kotiläänin mukaan ja osuus läänin vastaavan ikäisestä väestöstä syyslukukausina 1985 ja 1991

Opiskelijan kotilääni	Uusia opiskelijoita		Näistä 19–21-vuotiaita		Osuus läänin vastaavan ikäisestä väestöstä	
	1985	1991	1985	1991	1985 %	1991 %
Uudenmaan	3 604	4 936	2 272	2 688	4,4	6,0
Turun ja Porin	1 718	2 172	1 229	1 364	3,9	5,2
Hämeen	1 655	2 062	1 105	1 230	3,7	5,0
Kymen	697	824	532	545	3,5	4,6
Mikkelin	457	533	307	328	3,1	4,4
Pohjois-Karjalan	440	574	310	357	3,8	5,8
Kuopion	692	799	452	478	3,7	5,1
Keski-Suomen	635	880	445	481	4,0	5,2
Vaasan	1 137	1 498	859	1 007	4,2	5,8
Oulun	1 120	1 371	789	819	3,7	4,7
Lapin	458	618	287	358	2,8	4,6
Ahvenanmaan maakunta	30	40	26	27	2,5	2,7
Ulkomaat	172	346	26	53	–	–
Yhteensä	12 815	16 653	8 639	9 735	3,9	5,3

2.71

Uusien 19–21-vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden osuus kotilääninsä vastaavan ikäisestä väestöstä syyslukukaudella 1991

Uusia korkeakouluja perustettaessa on ajateltu, että korkeakoulujen opiskelijat tulevat suurelta osin korkeakoulun omalta vaikutusalueelta. Noin puolet uusista opiskelijoista opiskeli kotilääninsä korkeakoulussa syyslukukaudella 1991. Pääkaupunkiseudun korkeakoulujen uusista opiskelijoista tulee keskimäärin yli 60 prosenttia oman läänin

alueelta, Svenska handelshögskolanin uusista opiskelijoista yli 90 prosenttia. Myös Åbo Akademin kasvatustieteiden tiedekunta Vaasassa ja Svenska handelshögskolanin Vaasan koulutusyksikkö rekrytoivat suurimman osan opiskelijoistaan Vaasan läänin alueelta. Sen sijaan Åbo Akademi rekrytoi alueeltaan 25 prosenttia uusista opiskelijoista.

2.72

Korkeakoulun sijaintiläänistä kotoisin olevien uusien opiskelijoiden osuudet korkeakouluittain syyslukukaudella 1991

Korkeakoulun sijaintilääni Korkeakoulu	Uusia opiskelijoita	Näistä korkeakoulun sijaintiläänistä kotoisin %
Uudenmaan	6 044	63,1
Helsingin yliopisto	3 665	64,5
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	49	51,0
Helsingin kauppakorkeakoulu	450	73,3
Svenska handelshögskolan	237	91,1
Teknillinen korkeakoulu	1 191	56,3
Sibeliuksen Akatemia	228	40,4
Taideteollinen korkeakoulu	175	52,0
Teatterikorkeakoulu	49	49,0
Turun ja Porin	2 315	51,0
Turun yliopisto	1 561	60,0
Åbo Akademi	488	25,0
Turun kauppakorkeakoulu	266	46,2
Hämeen	2 232	42,7
Tampereen yliopisto	1 381	46,9
Tampereen teknillinen korkeakoulu	851	36,0
Kymen	527	32,6
Helsingin yliopisto (Kouvolaan kääntäjänkoulutuslaitos)	73	34,2
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	454	32,4
Mikkelin	230	26,5
Joensuun yliopisto (Savonlinnan opettajankoulutuslaitos ja kääntäjänkoulutuslaitos)	230	26,5
Pohjois-Karjalan	721	38,3
Joensuun yliopisto	721	38,3
Kuopion	666	28,5
Kuopion yliopisto	653	28,9
Sibeliuksen Akatemia	13	7,7
Keski-Suomen	1 486	27,1
Jyväskylän yliopisto	1 486	27,1
Vaasan	684	55,4
Vaasan yliopisto	426	44,8
Åbo Akademi (pedagogiska fakulteten)	177	68,4
Svenska handelshögskolan	81	82,7
Oulun	1 442	49,2
Oulun yliopisto	1 442	49,2
Lapin	306	45,4
Lapin yliopisto	306	45,4
Yhteensä	16 653	49,7

Perustutkintoa ja perustutkintoa alemmaa tutkintoa opiskelevien keskimääräinen ikä (mediaani) oli 24 vuotta syyslukukaudella 1991. Perustutkintoa ja perustutkintoa alemmaa tutkintoa aloittaneiden uusien opiskelijoiden keskimääräinen ikä oli 21 vuotta. Näistä syyslukukauden 1991 uusista opiskelijoista lähes puolet oli 18–20-vuotiaita. Yli 24-vuotiaita heistä oli 21 prosenttia. Uudet opiskelijat olivat keskimäärin vanhempia kuin syyslukukaudella 1989.

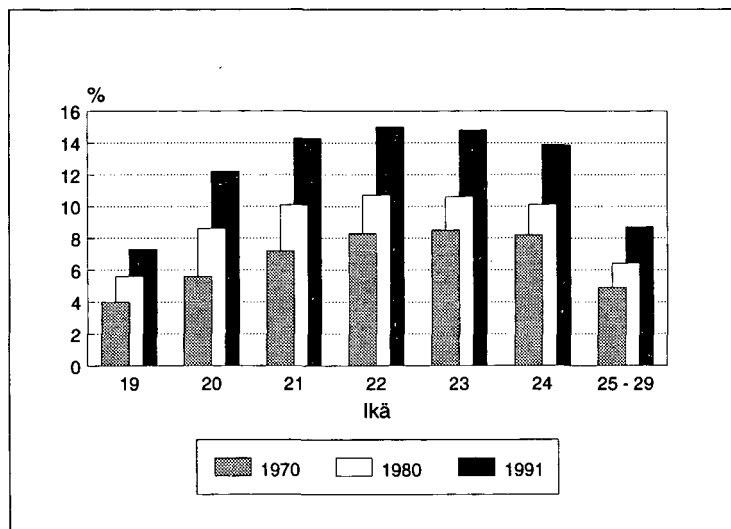
Korkeakouluopiskelijoiden osuus väestöstä on kasvanut kaikissa 15–29-vuotiaiden ikä-

ryhmissä. 20–24-vuotiaista 14,1 prosenttia opiskeli korkeakouluissa syyslukukaudella 1991, vastaava osuus syyslukukaudella 1970 oli 7,6 prosenttia. 25–29-vuotiaista opiskeli korkeakouluissa 8,7 prosenttia syyslukukaudella 1991, vastaava osuus syyslukukaudella 1970 oli 4,9 prosenttia.

Nuoret naiset opiskelevat korkeakouluissa miehiä useammin. 20–24-vuotiaista naisista opiskeli korkeakouluissa 15,4 prosenttia ja miehistä 12,8 prosenttia. 25–29-vuotiaista naisista 8,8 prosenttia ja miehistä 8,7 prosenttia oli korkeakouluopiskelijoita.

2.73
Perustutkintoa ja perustutkintoa alemmaa tutkintoa opiskelevat iän mukaan syyslukukaudella 1991

Ikä	Opiskelijoita		Uusia opiskelijoita	
		%		%
-18	105	0,1	98	0,6
19	4 273	4,2	4 174	26,2
20	7 476	7,4	3 347	21,1
21	9 064	9,0	2 214	13,9
22	9 745	9,6	1 209	7,6
23	10 370	10,3	881	5,5
24	10 051	10,0	678	4,3
25–29	29 840	29,5	1 594	10,0
30–	20 138	19,9	1 714	10,8
Yhteensä	101 062	100,0	15 909	100,0

2.74
Korkeakouluopiskelijoiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä syyslukukausina 1970, 1980 ja 1991

Mies- ja naisvaltaiset opintoalat korkeakouluissa

Korkeakoulujen uusista opiskelijoista oli naisia 56 prosenttia syyslukukaudella 1991.

Muutamat opintoalat ovat selvästi eriytyneet sukupuolen mukaan. Naisten aloja ovat terveydenhuolto ja farmasia, joiden uusista opiskelijoista oli naisia yli 90 prosenttia. Eläinlääketieteellisellä, psykologian ja kasvatustieteellisellä alalla uusista opiskelijoista

oli naisia yli 80 prosenttia. Naisten osuus uusista opiskelijoista on kasvanut eniten syyslukukauden 1983 verrattuna eläinlääketieteellisellä, psykologian ja oikeustieteellisellä alalla. Selvästi miesvaltaisina alaa oli teknillistieteellinen ala, jonka uusista opiskelijoista oli miehiä lähes 83 prosenttia.

Opintoaloittain tarkasteltuna muutokset korkeakouluissa aloittaneiden opiskelijoiden jakautumisessa sukupuolen mukaan ovat melko hitaita.

2.75 Uudet korkeakouluopiskelijat sukupuolen mukaan opintoaloittain syyslukukaudella 1991

Tutkintoasetusten mukainen opintoala	Uusia opiskelijoita		
	Yhteensä	Miehiä %	Naisia %
Miesvaltaiset alat (miehiä 61–90 %)			
Teknillistieteellinen	2 917	82,8	17,2
Tasa-alat (miehiä ja naisia 41–61 %)			
Kauppätieteellinen	1 646	53,3	46,7
Luonnontieteellinen	2 759	52,4	47,6
Oikeustieteellinen	505	50,1	49,9
Maatalous-metsätieteellinen	377	49,6	50,4
Liikuntatieteellinen	84	48,8	51,2
Teologinen	204	45,6	54,4
Musiikkiala	241	44,0	56,0
Lääketieteellinen	575	43,7	56,3
Naisvaltaiset alat (naisia 61–90 %)			
Taideteollinen	199	35,2	64,8
Yhteiskuntatieteellinen	1 431	35,2	64,8
Teatteri- ja tanssiala	62	33,9	66,1
Hammaslääketieteellinen	129	32,6	67,4
Humanistinen	2 609	23,5	76,5
Kasvatustieteellinen	2 058	18,4	81,6
Psykologia	157	16,6	83,4
Eläinlääketieteellinen	49	10,2	89,8
Naisten alat (naisia 91–100 %)			
Farmasia	327	6,1	93,9
Terveydenhuolto	324	4,6	95,4
Kaikki opintoalat	16 653	44,2	55,8

Ruotsinkieliset ja ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat

Syyslukukauden 1991 korkeakouluopiskelijoista 7,4 prosenttia (8 500) ilmoitti äidinkielen ruotsin. Koko väestöstä oli ruotsinkielisiä vajaa 6 prosenttia.

Ruotsinkielisten määrä vaihtelee huomattavasti opintoaloittain. Syyslukukaudella 1991 kauppatieteellisen alan opiskelijoista lähes 19 prosenttia oli ruotsinkielisiä. Sen sijaan lääketieteellisen alan opiskelijoista oli 3 prosenttia ja hammaslääketieteellisen alan opiskelijoista vajaa 3 prosenttia ruotsinkielisiä.

2.76 Ruotsinkieliset korkeakouluopiskelijat syyslukukaudella 1991 ja ruotsinkielisten suorittamat tutkinnot opintoaloittain 1991

Tutkintoasetusten mukainen opintoala	Opiskelijoista ruotsinkielisiä		Uusista opiskelijoista ruotsinkielisiä		Tutkinnoista ruotsin- kielisten suorittamia	
		%		%		%
Teologinen	150	8,1	18	8,8	10	6,3
Humanistinen	1 441	7,3	201	7,7	92	7,1
Taideteollinen	68	4,6	6	3,0	5	5,7
Musiikkiala	84	6,3	13	5,4	9	6,3
Teatteri- ja tanssiala	28	9,4	11	17,7	4	16,7
Kasvatustieteellinen	713	6,7	151	7,3	104	6,3
Liikuntatieteellinen	21	3,4	2	2,4	5	6,5
Yhteiskuntatieteellinen	1 126	9,6	135	9,4	110	11,0
Psykologia	90	6,4	6	3,8	11	7,1
Terveystieteellinen	102	6,0	23	7,1	8	4,6
Oikeustieteellinen	178	4,7	38	7,5	22	4,5
Kauppatieteellinen	2 079	18,5	307	18,7	174	15,2
Luonnontieteellinen	876	5,7	131	4,7	67	6,2
Maatalous-metsätieteellinen	108	3,7	20	5,3	7	2,5
Teknillistieteellinen	1 102	4,9	117	4,0	103	6,0
Lääketieteellinen	184	3,0	15	2,6	35	3,0
Hammaslääketieteellinen	22	2,5	5	3,9	3	2,1
Eläinlääketieteellinen	31	9,5	6	12,2	6	9,8
Farmasia	90	7,7	28	8,6	28	7,9
Yhteensä	8 493	7,4	1 233	7,4	803	7,2

Syyslukukaudella 1991 korkeakouluissa oli tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa 1 900 opiskelijaa, jotka olivat ulkomaan kansalaisia. Ulkomaalaisten osuus kaikista opiskelijoista oli 1,6 prosenttia. Osuus on viime vuosina selvästi noussut. Vuoteen 1978 verrattuna ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä on yli kolminkertaistunut.

Ulkomaalaisista opiskelijoista 12 prosenttia oli Pohjoismaista ja 31 prosenttia muista Euroopan maista. Aasian maiden osuus oli 30 prosenttia. Lähes puolet ulkomaalaisista opiskeli Helsingin yliopistossa ja Teknillisessä korkeakoulussa. Ulkomaalaisten osuus kaikista opiskelijoista oli suurin Sibelius-Akatemiassa (5,6 %) ja toiseksi suurin Åbo Akademiassa (3,2 %).

2.77
Ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat kotimaanosan mukaan
syyslukukausina 1978, 1984, 1988, 1989, 1990 ja 1991

Maanosa	1978	1984	1988	1989	1990	1991
Eurooppa	305	439	550	583	688	807
Pohjoismaat	94	148	173	210	224	226
Ruotsi	68	99	115	150	159	168
Norja	10	22	23	26	25	25
Tanska	10	12	18	18	27	21
Islanti	6	15	17	16	13	12
Muut Euroopan maat	211	291	377	373	464	581
Aasia	91	168	259	340	444	575
Afrikka	86	170	244	265	297	301
Pohjois-Amerikka	85	118	139	129	130	143
Etelä-Amerikka	34	24	29	29	41	47
Australia	3	7	4	6	7	9
Tuntematon	1	3	5	4	10	17
Yhteensä	605	929	1 230	1 356	1 617	1 899
Osuus kaikista opiskelijoista %	0,7	1,0	1,2	1,3	1,4	1,6

Lähteet:

L'état de L'École, numéro 2-octobre 1992, Ministère de l'éducation Nationale et de la culture.

OECD/CERI/INES, työpäperit 1993.

Opetushallituksen musiikkioppilaitostilastot.

Opetushallituksen PELU-rekisterin ainevalintatiedot.

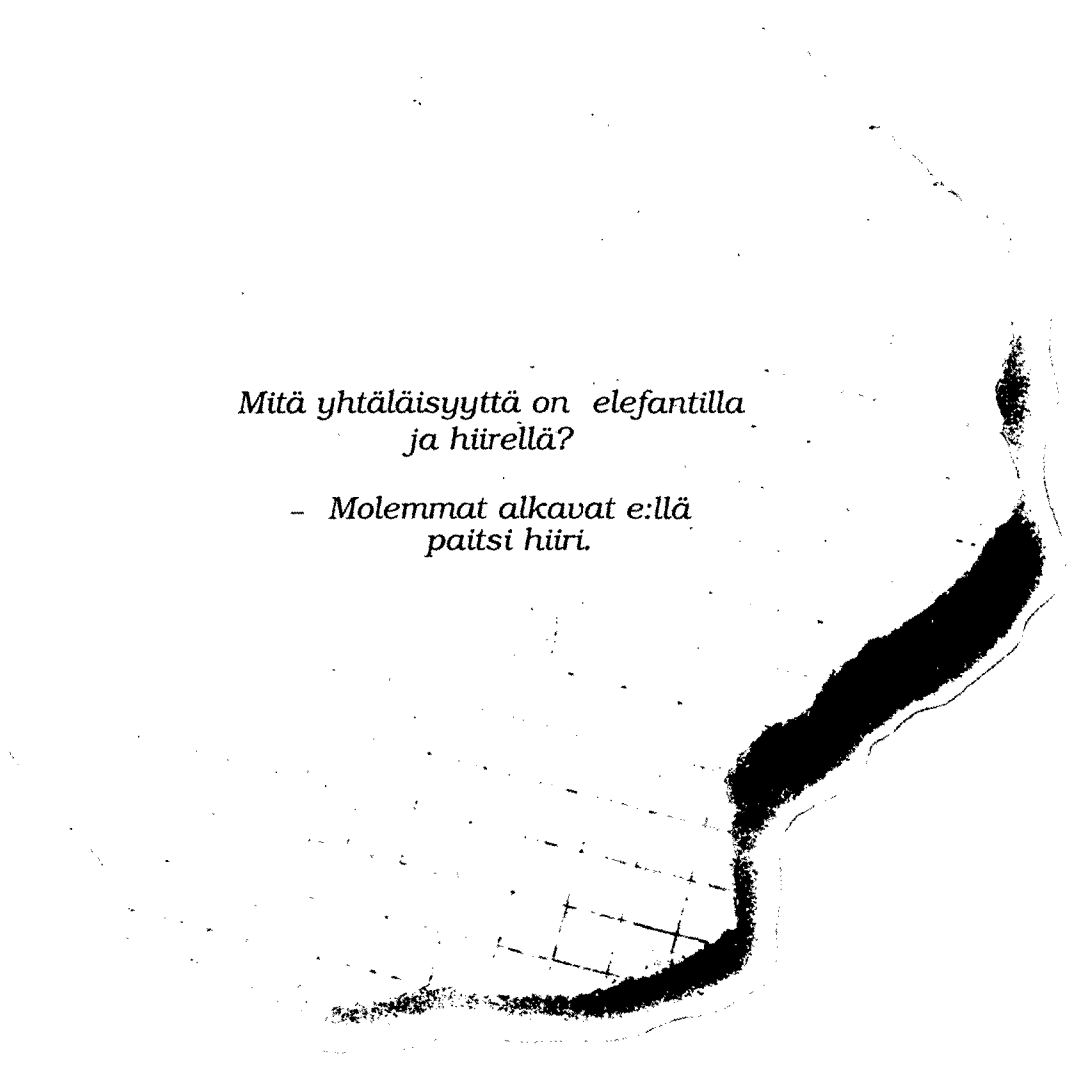
STAKES:n (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen) päiväkotitilastot.

Tilastokeskuksen koulutustilastot.

Ylioppilastutkintolautakunnan ylioppilastutkintotiedosto.

3 Oppilaaksi hakeutuminen, keskeyttäminen, tutkinnot

- Peruskoulun päättöluokkalaisista 50 prosenttia aloitti välittömästi lukiossa ja 32 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa
- Ylioppilaista 22 prosenttia aloitti välittömästi ammatillisissa oppilaitoksissa ja 19 prosenttia korkeakouluissa
- Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa keskeyttäminen väheni vuonna 1991
- Uusia ylioppilaita valmistui 26 200 vuonna 1992, kaksi prosenttia edellisvuotta vähemmän
- Ammatillisissa oppilaitoksissa jaettiin vuonna 1991 päästötodistuksia 57 700, 3,7 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna
- Korkeakouluissa suoritettiin 11 200 tutkintoa vuonna 1991, kaksi prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Tutkin-tojen suorittamisajat ovat pidentyneet lähes kaikilla aloilla
- Ylioppilastutkinnon suoritti 44 prosenttia ja ylemmän korkeakoulututkinnon 11 prosenttia ikäluokasta vuonna 1990
- Vuonna 1985 peruskoulun päättäneistä oli viiden vuoden kuluttua 22 prosenttia edelleen peruskoulun varassa. Korkeakouluissa tutkinnon suorittaneista sijoittui julkiselle sektorille yli puolet (54 %) vuonna 1990

Mitä yhtäläisyyttä on elefantilla
ja hiirellä?

- Molemmat alkavat e:llä
paitsi hiiri.

Oppilaaksi hakeutuminen

Tiedot lukioon tai ammatillisiin oppilaitoksiin hakeutumisesta perustuvat opetushallituksen yhteishakuaineistoihin vuosilta 1989-1991. Yhteishauulla tarkoitetaan keskitettyä oppilasvalintaa, jossa oppilaat voivat pyrkiä lukioihin sekä ammatillisiin oppilaitoksiin.

Yhteishaku kattaa useimmat opintolinjat, joille voi hakea suoraan peruskoulusta tai lukiosta. Aineistoon eivät kuitenkaan sisälly iltalukiot, suurin osa kansanopistolinjoista, musiikkioppilaitokset, urheiluopistot, teknillisten oppilaitosten peruskoulupohjainen koulutus, opettajankoulutus, osa erityisoppilaitosten opintolinjoista, ammatillisen aikuiskoulutuksen opintolinjat eivätkä korkeakoulut. Korkeakouluihin hakeutumista koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tilastoihin.

Yksityiskohtaisia tietoja yhteishausta saa opetushallituksesta. Korkeakouluihin hakeutumisesta ja sijoittumisesta saa lisätietoja Tilastokeskuksen Koulutus-sarjan *Korkeakouluihin hakeneet ja hyväksytyt* -julkaisuista.

Lukion hakeutumistietoihin on laskettu mukaan joitakin kansanopistolinjoja. Vuonna 1991 näillä kansanopistolinjoilla oli 1 600 ensisijaista hakijaa ja 1 200 aloittanutta.

Välitön koulutukseen hakeutuminen

Vuonna 1991 peruskoulun päättöluokkalaisia oli kaikkiaan 67 800, 3 200 enemmän kuin vuotta aiemmin. Heistä 93 prosenttia haki samana vuonna yhteishaussa lukioihin tai ammatillisiin oppilaitoksiin. Seitsemän prosenttia ei pyrkinyt välittömästi mihinkään yhteishaussa mukana olleeseen koulutukseen.

Ensisijaisesti lukioihin (lukio ensisijaisena hakutoiveena yhteishaussa) pyrki 53 ja ammatillisiin oppilaitoksiin 40 prosenttia peruskoulun päättöluokkalaisista. Vuosina 1989-1991 lukion suosio välittömän hakeutumisen kohteena kasvoi mutta ammatillisten oppilaitosten väheni.

3.1 Peruskoulun päättöluokkalaisten hakeutuminen lukioon ja ammatillisiin oppilaitoksiin välittömästi peruskoulun suorittamisen jälkeen 1989-1991

	1989		1990		1991	
		%		%		%
Päättöluokkalaisia yhteensä (9. ja 10. luokka)	59 800	100	64 600	100	67 800	100
Ensisijaisia hakijoita	55 500	93	59 600	92	63 100	93
Lukiot	30 400	51	33 500	52	36 000	53
Ammatilliset oppilaitokset	25 100	42	26 100	40	27 100	40
Pyrkimättä jättäneitä	4 300	7	5 000	8	4 700	7

3 OPPILAAKSI HAKEUTUMINEN, KESKEYTTÄMINEN, TUTKINNOT

3.2 Peruskoulun päättöluokkalaisten hakeutuminen lukioon ja ammatillisiin oppilaitoksiin välittömästi peruskoulun suorittamisen jälkeen sukupuolen mukaan 1991

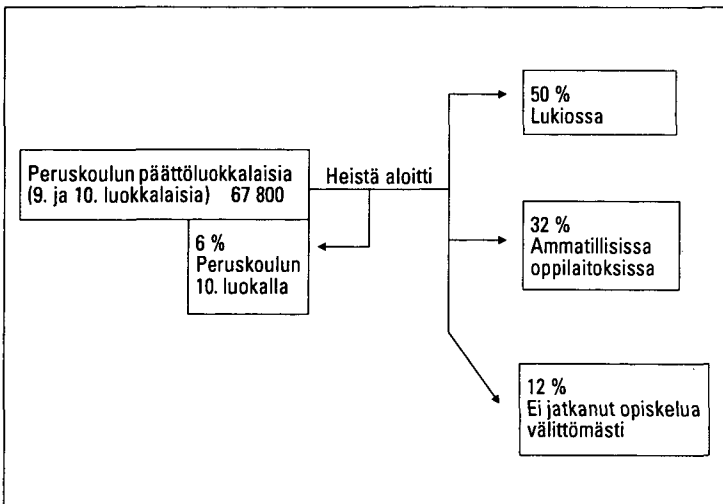
	Yhteensä 1991		Poikia		Tyttöjä	
		%		%		%
Päättöluokkalaista (9. ja 10. luokka)	67 800	100	34 900	100	32 900	100
Ensisijaisia hakijoita	63 100	93	32 300	93	30 800	94
Lukiot	36 000	53	15 300	44	20 700	63
Ammatilliset oppilaitokset	27 100	40	17 000	49	10 100	31
Pyrkimättä jättäneitä	4 700	7	2 600	7	2 100	6

Tytöt hakivat peruskoulun päättöluokalta hieman poikia aktiivisemmin koulutukseen. Tytöt hakivat selvästi poikia useammin lukioon, mutta harvemmin ammatillisiin oppilaitoksiin.

Peruskoulun päättöluokkalaista 82 prosenttia aloitti opintonsa lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa heti peruskoulun päättymisen jälkeen. Aloittaneista pojista puolet aloitti lukiossa, puolet ammatillisissa oppi-

laitoksissa. Sen sijaan aloittaneista tytöistä lähes kolme neljästä aloitti lukiossa.

Kaikkiaan 8 000 päättöluokkalaista, noin joka kahdeksas ei jatkanut samana vuonna missään yhteishaussa mukana olleessa oppilaitoksessa tai peruskoulun 10. luokalla. Peruskoulun 10. luokalle siirtyi päättöluokkalaista kuusi prosenttia.

3.3 Peruskoulun päättöluokkalaisten sijoittuminen koulutukseen välittömästi peruskoulun suorittamisen jälkeen 1991

3.4 Peruskoulun päättöluokkalaisten sijoittuminen koulutukseen välittömästi peruskoulun suorittamisen jälkeen 1989–1991

	1989		1990		1991	
		%		%		%
Päättöluokkalaisia yhteensä (9. ja 10. luokka)	59 800	100	64 600	100	67 800	100
Aloittaneita	49 500	83	52 800	82	55 600	82
Lukiot	29 300	49	31 800	49	33 800	50
Ammatilliset oppilaitokset	20 200	34	21 000	33	21 800	32
Peruskoulun 10. luokalle siirtyi	3 600	6	3 600	5	4 200	6
Ei jatkanut välittömästi opiskelua	6 700	11	8 200	13	8 000	12

3.5 Peruskoulun päättöluokkalaisten sijoittuminen koulutukseen välittömästi peruskoulun suorittamisen jälkeen sukupuolen mukaan 1991

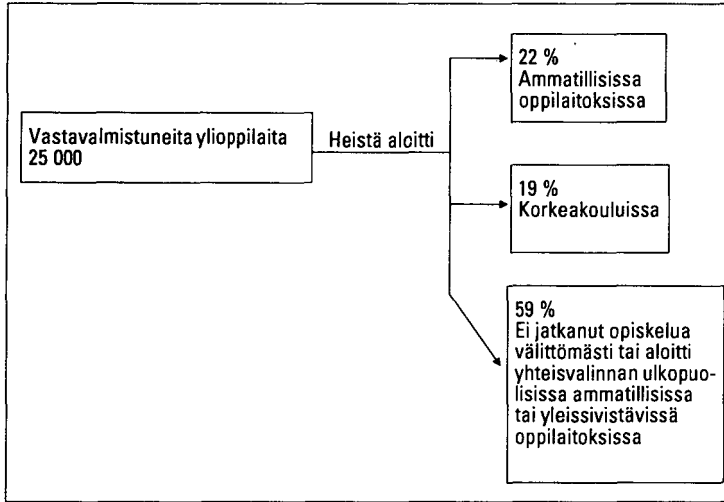
	Yhteensä 1991		Poikia		Tyttöjä	
		%		%		%
Päättöluokkalaisia yhteensä (9. ja 10. luokka)	67 800	100	34 900	100	32 900	100
Aloittaneita	55 600	82	28 500	82	27 100	83
Lukiot	33 800	50	14 200	41	19 600	60
Ammatilliset oppilaitokset	21 800	32	14 300	41	7 500	23
Peruskoulun 10. luokalle siirtyi	4 200	6	2 100	6	2 100	6
Ei jatkanut välittömästi opiskelua	8 000	12	4 300	12	3 700	11

Ylioppilastutkinnon suoritti keväällä 1991 yhteensä 25 000 oppilasta. Näistä naisten osuus oli 59 prosenttia.

Suoraan lukiosta ammatillisiin oppilaitoksiin pyrki yhteishaussa 13 300 opiskelijaa, josta 76 prosenttia oli naisia. Heti lukion jälkeen opintonsa aloitti 41 prosenttia pyrkineistä eli 5 500 opiskelijaa vuonna 1991. Noin joka viides lukion oppimäärän suorittanut jatkoi samana vuonna opintojaan jossain yhteis-

haussa mukana olleessa ammatillisessa oppilaitoksessa.

Korkeakoulujen uusina opiskelijoina aloitti vastavalmistuneista ylioppilaista 19 prosenttia eli 4 800 opiskelijaa vuonna 1991. Suoraan lukiosta korkeakouluun siirtyneiden osuus on ollut 14–19 prosenttia vuosina 1978–1991. Kaikista vuoden 1991 syysluku-kauden 16 700 uudesta opiskelijasta lähes joka kolmas oli saman vuoden ylioppilas.

3.6
Välittömästi lukion jälkeen
koulutukseen sijoittuminen 1991

Toisin sanoen kaikkiaan noin 41 prosenttia kevään 1991 ylioppilaista (tai lukion oppimäärän suorittaneista) jatkoi opintojaan samana vuonna jossakin yhteishaussa mukana olleessa ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa. Osa ei jatkanut välittömästi missään oppilaitoksessa, osa aloitti jossakin yhteisvalinnan ulkopuolisessa yleissivistävässä tai ammatillisessa oppilaitoksessa.

3.7
Ylioppilaaksitulovuotenaan korkeakouluopiskelun
aloittaneet 1978–1991

Vuosi	Ylioppilas- tutkinnon kevääällä suorittaneita	Ylioppilastutkinnon suorittaneista samana vuonna korkeakoulu- opiskelun aloittaneita	%
1978	24 090	4 453	18
1981	27 395	4 504	16
1985	29 660	4 211	14
1988	26 994	4 515	17
1990	25 894	4 945	19
1991	24 991	4 808	19

**Lukioihin ja ammatillisiin
oppilaitoksiin hakeutuminen**

Kaikkiaan yhteishaussa oli 141 500 hakijaa vuonna 1991. Heistä 95 500 haki peruskoulu- ja 46 000 lukiopohjalta. Peruskoulupohjalta pyrkineistä suurin osa, 66 prosenttia, oli suorittanut oppivelvollisuutensa samana vuonna, 34 prosenttia aikaisemmin. Lukiopohjalta tilanne oli päinvastainen. Hakeneista 29 prosenttia oli samana vuonna lukio-opintonsa päättäneitä ja 71 prosenttia aiemmin lukiosta valmistuneita.

Ensisijaisesti lukioihin haki vuonna 1991 yhteensä 37 000 oppilasta, joista 58 prosenttia oli naisia. Lähes kaikki hakijat (94 %) myös aloittivat opinnot lukiossa.

3.8
Lukioihin ensisijaisesti hakeneet ja niissä aloittaneet
1991

	Ensisijaisia hakijoita	%	Aloittaneita	%	Aloittaneita ensisijaisiin hakijoihin verrattuna
Miehiä	15 600	42	14 500	42	93
Naisia	21 400	58	20 300	58	95
Yhteensä 1991	37 000	100	34 800	100	94
1990	34 200	100	32 400	100	95
1989	31 300	100	30 100	100	96

Ensisijaisesti ammatillisiin oppilaitoksiin hakijavoukko vuonna 1991 yhteishaussa 104 500 henkeä. Yli puolet hakijoista pyrki peruskoulupohjalta, kun vielä kaksi vuotta aiemmin enemmistö hakijoista oli lukion suorittaneita.

Ensisijaisesti ammatillisiin oppilaitoksiin hakeneista 13 700 eli 13 prosenttia peruutti hakemuksensa ennen aloittamista. Lisäksi noin 1 000 opiskelijaa keskeytti opintonsa ensimmäisen kuukauden aikana. Peruskoulupohjalta hakeneet peruvivat hakemuksensa harvemmin kuin lukiopohjalta pyrkineet, joilla on peruskoululaisia laajemmat mahdollisuudet hakea myös yhteisvalinnan ulkopuolisiin oppilaitoksiin kuten korkeakouluihin.

Yhteishaussa mukana olevassa ammatillisessa koulutuksessa aloitti 55 900 opiskelijaa, 53 prosenttia ensisijaisten hakijoiden määrään verrattuna. Peruskoulupohjalta tuo prosentiosuus oli 62 ja lukiopohjalta 42. Vaikka lukiopohjalta aloittaneiden määrä ensisijaisiin hakijoihin verrattuna on selvästi peruskoulupohjalta aloittaneiden määrää alempi, se on kasvanut vuosina 1989–1991. Samalla lukiopohjalta yhteisvalinnan ammatillisiin oppilaitoksiin hakeutuvien määrä on vähentynyt.

3.9 Ammatillisiin oppilaitoksiin ensisijaisesti hakeneet ja niissä aloittaneet pohjakoulutuksen mukaan 1989–1991

Vuosi	Pohjakoulutus	Ensisijaisia hakijoita	Aloittaneita		Aloittaneita ensisijaisiin hakijoihin verrattuna	
			%	%	%	%
1989	Yhteensä	108 300	100	52 800	100	49
	Peruskoulu	52 800	49	33 100	63	63
	Lukio	55 500	51	19 700	37	35
1990	Yhteensä	102 000	100	51 400	100	50
	Peruskoulu	52 400	51	32 700	64	62
	Lukio	49 600	49	18 700	36	38
1991	Yhteensä	104 500	100	55 900	100	53
	Peruskoulu	58 500	56	36 500	65	62
	Lukio	46 000	44	19 400	35	42

Ensisijaisiin pyrkijöihin verrattuna aloittaneita naisia oli selvästi vähemmän kuin aloittaneita miehiä. Naiset hakivat paljon esimerkiksi terveydenhuollon ja sosiaalialan koulutuksiin, joihin oli tungosta ja siten vaikeampi päästä.

Vertaamalla aloittaneiden määrää ensisijaisiin pyrkijöihin peruslinjoittain voidaan arvioida eri opintoalojen suosituimmuutta suhteessa tarjolla olevaan koulutukseen.

3.10

Ammatillisiin oppilaitoksiin ensisijaisesti hakeneet ja niissä aloittaneet pohjakoulutuksen ja sukupuolen mukaan 1991

Pohjakoulutus Sukupuoli	Ensisijaisia hakijoita	Aloittaneita		Aloittaneita ensisijaisiin hakijoihin verrattuna	Peruuttaneita	Peruuttaneita ensisijaisiin hakijoihin verrattuna
		%	%			
Peruskoulu	58 500	56	36 500	65	62	6 700
Miehiä	25 100	24	19 100	34	76	2 400
Naisia	33 400	32	17 400	31	52	4 300
Lukio	46 000	44	19 400	34	42	7 000
Miehiä	14 700	14	6 400	11	44	2 500
Naisia	31 300	30	13 000	23	42	4 500
Yhteensä	104 500	100	55 900	100	53	13 700

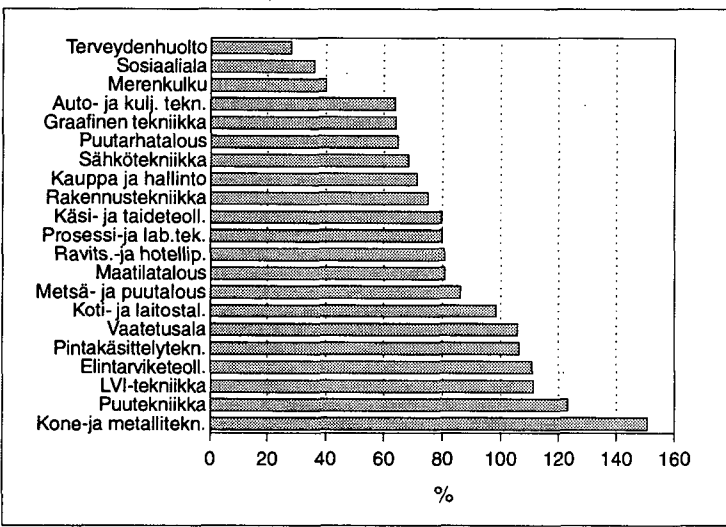
3 OPPILAAKSI HAKEUTUMINEN, KESKEYTTÄMINEN, TUTKINNOT

Kuvioissa 3.11 ja 3.12 ovat peruslinjoittain aloittaneiden prosenttiosuudet ensisijaisiin pyrkijöihin verrattuna vuonna 1991. Mitä lyhyempi kuvion pylväs on, sitä suositummas- ta alasta on kyse.

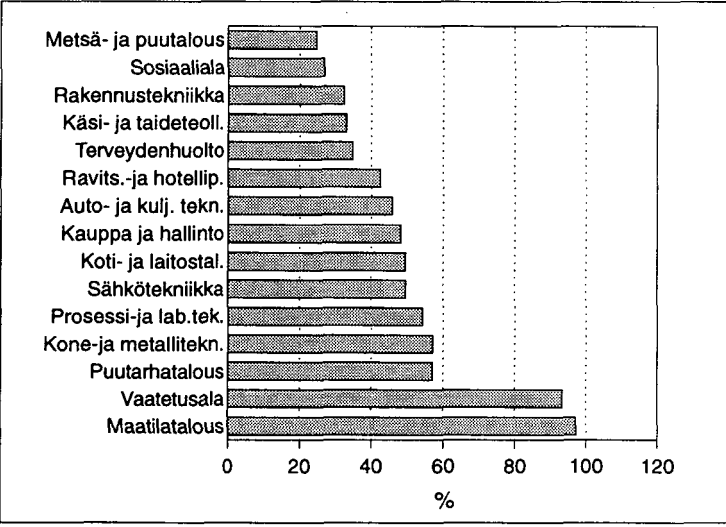
Kuvioista on poistettu peruslinjat, joilla oli alle 200 ensisijaista hakijaa, sekä erilliset opintolinjat. Niillä peruslinjoilla, joilla prosenttiosuus on yli 100, koulutuksen aloittaneita on ollut enemmän kuin ensisijaisia pyrkijöitä. Tämä on mahdollista, koska aloittaneissa on mukana myös muilta hakutoivesijoilta pyrkineitä sekä jälkivalinnan kautta valittuja.

Terveystenhooltoalan ja sosiaalialan koulu- tus oli suosittua pohjakoulutuksesta riippu- matta. Vähemmän suosittuja aloja olivat vuonna 1991 peruskoulupohjalta kone- ja metallitekniikka, puutekniikka, LVI-tekniikka, elintarviketeollisuus, pintakäsittelytek- niikka ja vaatetusala, joilla aloittaneita oli enemmän kuin ensisijaisia pyrkijöitä.

Lukiopohjalta hakeneiden suosimia aloja olivat metsä- ja puutalous, sosiaaliala, raken- nustekniikka, käsi- ja taideteollisuus ja terveydenhuolto. Vähiten suosiossa olivat maatilatalous ja vaatetusala.

3.11
Ammatillisissa oppilaitoksissa peruskoulupohjalta aloittaneet (%) verrattuna ensisijaisiin pyrkijöihin peruslinjoittain 1991

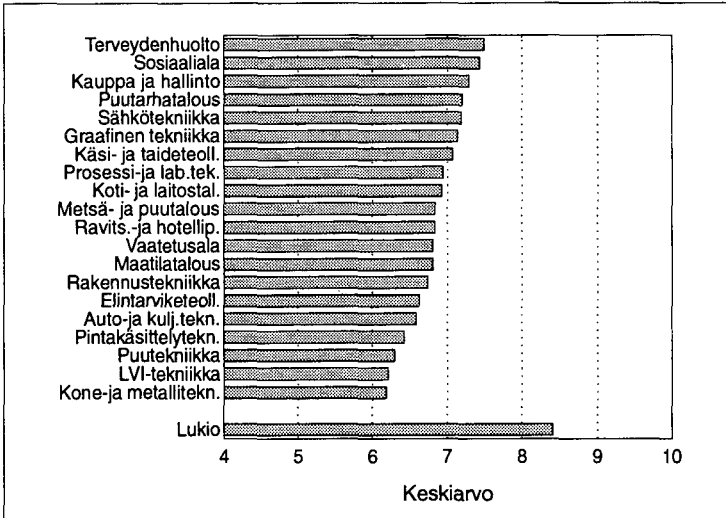
3.12
Ammatillisissa oppilaitoksissa lukiopohjalta aloittaneet (%) verrattuna ensisijaisiin pyrkijöihin peruslinjoittain 1991

Peruskoulupohjalta ammatillisissa oppilaitoksissa aloittaneiden todistuksen lukuaineiden keskiarvo oli 7,0 vuonna 1991. Naisilla se oli 7,3 ja miehillä 6,7.

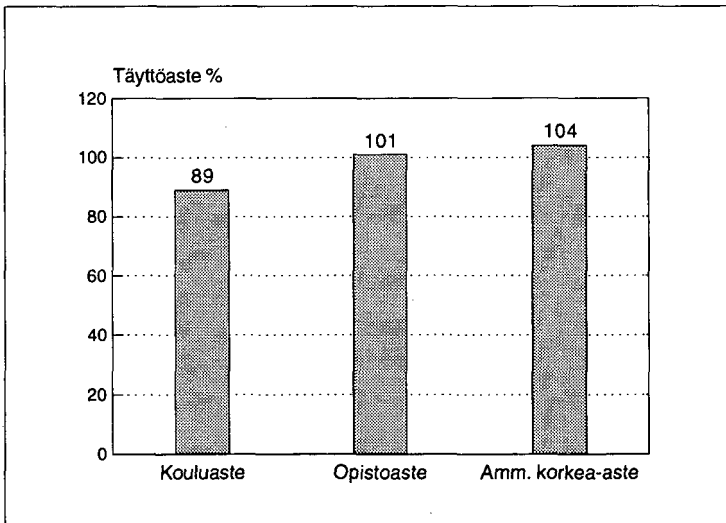
Lukiossa aloittaneiden peruskoulun lukuaineiden keskiarvo oli selvästi ammatillisissa oppilaitoksissa peruskoulupohjalta aloittaneiden keskiarvoa korkeampi, 8,4 vuonna 1991. Naisten keskiarvo oli 8,5 ja miesten 8,3.

Aloittaneiden todistusten keskiarvot olivat suosituilla opintoaloilla usein muita korkeammat ja vähemmän suosituilla opintoaloilla muita alhaisemmat. Esimerkiksi peruskoulupohjalta aloittaneiden lukuaineiden keskiarvot olivat terveydenhuollossa ja sosiaalialalla yli numeroa korkeammat kuin kone- ja metallitekniikan, LVI-tekniikan ja puutekniikan peruslinjoilla.

Kuviosta 3.13 on poistettu peruslinjat, joilla oli alle 200 aloittanutta, sekä erilliset opintolinjat.

3.13
Lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa peruskoulupohjalta aloittaneiden todistuksen lukuaineiden keskiarvot peruslinjoittain 1991

3.14
Ammatillisissa oppilaitoksissa alkaneiden opintolinjojen täyttöasteet opintoasteittain 1991

Lukiopohjalta ammatillisissa oppilaitoksissa aloittaneiden lukiotodistuksen lukuaineiden keskiarvo oli 7,5. Naisilla se oli 7,6 ja miehillä 7,3. Keskiarvot vaihtelivat peruslinjoittain 7,3:sta 7,6:een. Korkeimmat keskiarvot olivat kaupan ja hallinnon, puutarhatalouden ja metsätalouden peruslinjoilla.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan ammatillisen korkea-asteen ja opistoasteen opintolinjat olivat selvästi kouluasteisia opintolinjoja suositumpia vuonna 1991. Täyttöaste oli ammatillisella korkea-asteella 104, opistoasteella 101 ja kouluasteella 89 prosenttia. Joidenkin opintolinjojen alussa suoritettavalla yleisjaksolla täyttöaste oli 93 prosenttia. Täyttöasteprosentti on laskettu vertaamalla alkaneen opintolinjan aloittaneiden määrää aloituspaikkojen määrään. Jos opintolinjan aloittaneita on enemmän kuin aloituspaikkoja, täyttöaste on yli 100 prosenttia.

Korkeakouluihin hakeutuminen

Korkeakouluihin jätettiin vuonna 1992 yhteensä 85 400 ensisijaista hakemusta, 8,6 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Valintakokeisiin osallistumisia oli 53 800,

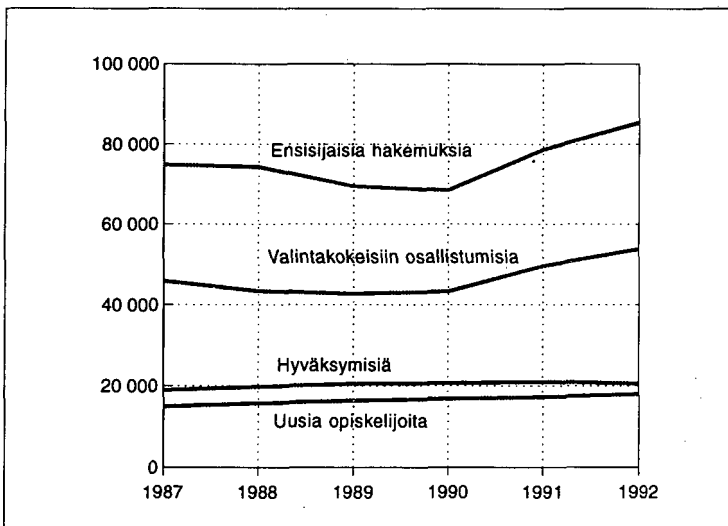
8,3 prosenttia lisää edellisvuoteen. Sekä hakemusten että valintakokeisiin osallistumisten määrä on hakeneiden tai valintakokeisiin osallistuneiden henkilöiden määrää suurempi, sillä hakija voi pyrkiä useampaan kuin yhteen koulutusohjelmaan tms.

Vuonna 1992 korkeakouluihin hyväksymisiä oli 20 600. Keskimäärin noin joka neljäs hakemus hyväksyttiin.

Korkeakouluopinnot aloitti 17 900 uutta opiskelijaa syksyllä 1992. Määrä on neljä prosenttia suurempi kuin edellisenä vuonna. Uusista opiskelijoista 56 prosenttia oli naisia.

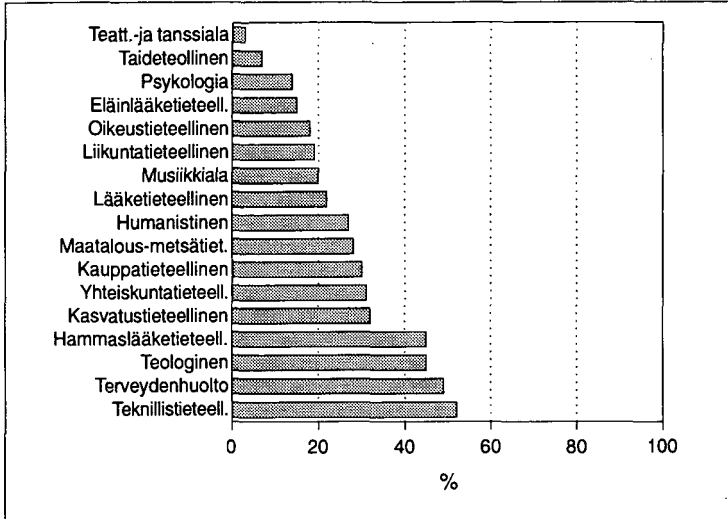
Vuosina 1987–1990 korkeakouluihin jätettyjen hakemusten määrä väheni, mutta kääntyi vuoden 1990 jälkeen kasvuun. Hyväksymisten määrä sen sijaan kasvoi hieman vuosina 1987–1991, mutta väheni vuosina 1991–1992.

Ensisijaisten hakemusten määrä kasvoi edellisvuodesta suhteellisesti eniten musiikin (45 %), teologian (39 %) ja farmasian (33 %) opintoaloilla. Terveystieteissä, teknillistieteellisellä, eläinlääketieteellisellä ja kauppatieteellisellä opintoalalla ensisijaisten hakemusten määrä sen sijaan väheni.

3.15
Korkeakoulujen ensisijaiset hakemukset, valintakokeisiin osallistumiset, hyväksymiset ja uudet opiskelijat 1987–1991

3.16
Korkeakouluihin hyväksytyjen
osuus (%) valintakokeissa olleista
opintoaloittain 1992

Hyväksytyjen osuus valintakokeissa olleista oli pienin taidealoilla. Teatteri- ja tanssialalle hyväksyttiin vain kolme ja taideteolliselle alalle seitsemän prosenttia valintakokeissa olleista vuonna 1992. Yli puolet pyrkineistä pääsi opiskelemaan teknillisiä tieteitä, lähes puolet terveydenhuoltoon, teologiaa ja hammaslääketiedettä.

Luvuista ei voi yksiselitteisesti päätellä, mihin koulutukseen oli helppo ja mihin vaikea tulla hyväksytyksi. Hakijajoukko valikoituu jo ennen hakeutumista. Lisäksi valintamenettelyt vaihtelevat jopa vuosittain, ja ne ovat erilaiset eri koulutusaloilla, korkeakouluissa, tiedekunnissa ja koulutusohjelmissa.

3.17
Korkeakouluihin hakeutuminen ja sijoittuminen opintoaloittain syyslukukaudella 1992

Opintoala	Ensisijaisia hakemuksia	Valintakokeisiin osallistuneita	Hyväksytyjä	Tiedekuntien uusia opiskelijoita
Teologinen	843	536	243	237
Humanistinen	16 490	11 818	3 183	2 705
Taideteollinen	2 680	1 120	190	192
Musiikki	930	799	163	216
Teatteri- ja tanssiala	2 363	1 408	47	55
Kasvatustieteellinen	11 500	5 702	1 841	2 314 ¹⁾
Liikuntatieteellinen	1 228	519	101	94
Yhteiskuntatieteellinen	8 747	5 638	1 767	1 793
Psykologia	1 753	1 185	166	175
Terveydenhuolto	914	635	310	416
Oikeustieteellinen	4 490	3 180	568	557
Kauppatieteellinen	6 950	5 553	1 656	1 672
Luonnontieteellinen	13 537	5 557	6 058	3 103
Maatalous-metsätieteellinen	1 480	1 286	365	391
Teknillistieteellinen	6 619	5 486	2 859	2 949
Lääketieteellinen	2 585	2 312	503	526
Hammaslääketieteellinen	359	282	126	134
Eläinlääketieteellinen	316	296	43	47
Farmasia	1 600	456	363	331
Yhteensä	85 384	53 768	20 552	17 907

¹⁾ Kasvatustieteellisellä alalla tiedekuntien uusista opiskelijoista oli opettajien poikkeuskoulutuksessa olevia 169 ja opettajan erillisiä opintoja suorittavia 336.

Keskeyttäminen

Opintojen keskeyttämistä voidaan tarkastella siten, että selvitetään kuinka moni suorittaa aloittamansa koulutuksen loppuun. Tämä edellyttää usean vuoden seurantaa.

Opintojen keskeyttämistä voidaan selvittää myös ns. keskeyttämistapausten määrällä kalenteri- tai lukuvuoden aikana. Tämä ei kerro sitä, kuinka moni aloittaneista ei suorita koulutustaan loppuun. Keskeyttämistapausten määrällä voidaan kuitenkin osoittaa, lisääntyykö vai väheneekö keskeyttäminen tai onko keskeyttämisessä eroja opiskelijaryhmien välillä.

Opintojen keskeyttämistä lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tarkastellaan seuraavassa ns. keskeyttämistapausten määrällä. Lisäksi tarkastellaan syyslukukaudella 1985 aloittaneiden korkeakouluopiskelijoiden opintojen kulkua vuoden 1991 loppuun asti heidän aloittamillaan opintoaloilla.

Tiedot ovat Tilastokeskuksen keskeyttämis-tilastoista. Tarkempia tietoja oppilaitoksista ja opiskelijoista on *luvussa 2*.

Keskeyttäminen lukioissa

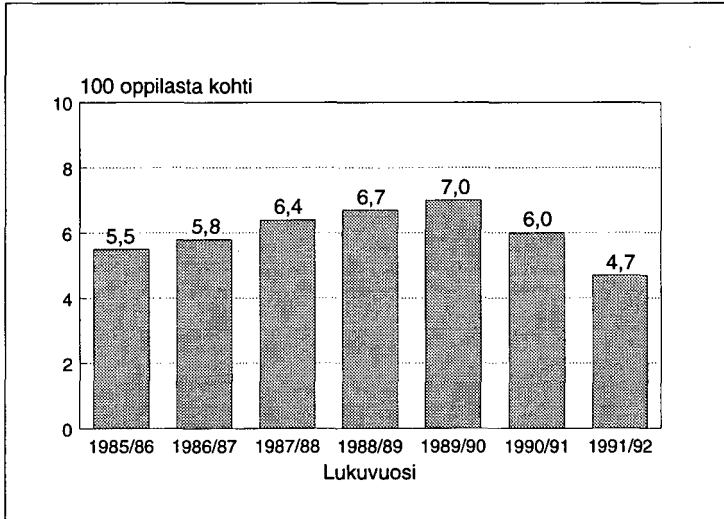
Keskeyttäneiksi lukiossa lasketaan ne oppilaat, jotka ovat lukuvuoden aikana siirtyneet toiseen lukioon tai lukion iltalinjalle, muuhun kouluun, eronneet tai erotettu lukiosta, siirtyneet kotiin, työelämään tms. Keskeyttämistapausten määrä lasketaan siten, että esimerkiksi lukuvuonna 1991/92 keskeyttäneiden määrää verrataan syyslukukauden 1991 oppilasmäärään.

Lukion keskeyttämistapausten todellinen määrä on jonkin verran pienempi kuin tilastoissa esitetään. Tilastoteknisistä syistä keskeyttäneisiin luetaan myös toiseen lukioon siirtyneet ja väliaikaisesti keskeyttäneet.

Päivälukiossa keskeyttämistapausten määrä sataa oppilasta kohti kasvoi lukuvuosina 1984/85–1989/90. Tämän jälkeen keskeyttäminen on vähentynyt. Lukuvuonna 1991/92 keskeyttämistapauksia oli 4 300 eli 4,7 keskeyttämistapauksia sataa oppilasta kohti.

3.18 Päivälukioissa keskeyttämistapauksia sataa oppilasta kohti lukuvuosina 1982/83–1991/92

Lukuvuosi	Keskeyttämistapauksia	Keskeyttämistapauksia 100 oppilasta kohti				
		1.luokka	2.luokka	3.luokka	Luokaton	Yhteensä
1982/83	4 874	5,2	7,5	1,0	5,8	4,8
1983/84	4 714	5,5	6,8	1,0	6,6	4,6
1984/85	5 140	5,7	7,6	1,2	7,0	5,0
1985/86	5 488	6,4	8,2	1,3	8,5	5,5
1986/87	5 605	6,8	8,6	1,5	7,4	5,8
1987/88	5 981	7,9	9,1	1,7	3,7	6,4
1988/89	6 148	8,8	9,3	1,6	5,3	6,7
1989/90	6 135	9,5	9,2	1,7	5,4	7,0
1990/91	5 300	7,7	8,4	1,4	4,5	6,0
1991/92	4 335	5,9	6,4	1,1	3,5	4,7

3.19
Päivälukiossa keskeyttämistapauksia sataa oppilasta kohti lukuvuosina 1985/86–1991/92

Päivälukiossa keskeyttäminen on yleisintä lukion toisella luokalla ja harvinaisinta viimeisellä, kolmannella luokalla. Pojat ja tytöt keskeyttivät opintonsa lukuvuonna 1991/92 yhtä usein. Yleisintä keskeyttäminen oli Lapin läänissä, 6,7 tapausta sataa oppilasta kohti. Vähiten keskeytettiin Vaasan läänissä, jossa vain neljä oppilasta sadasta keskeytti päivälukio-opintonsa.

Keskeyttäminen ammatillisissa oppilaitoksissa

Keskeyttämisellä tarkoitetaan kalenterivuoden aikana ammatillisen koulutuksen opintolinjalla tapahtuneita keskeyttämisistä, toiselle

opintolinjalle tai toiseen kouluun siirtymisiin sekä pitkäaikaisia poissaoloja. Ammatillisen koulutuksen opintolinja-käsitteestä kerrotaan tarkemmin *luvussa 2 Oppilaitokset ja oppilaat*.

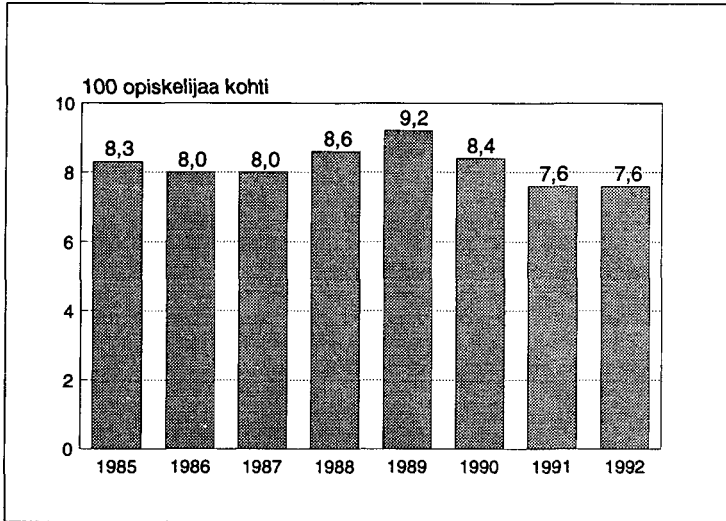
Ammatillisessa koulutuksessa keskeyttämis-tapausten määrä sataa opiskelijaa kohti kasvoi 1980-luvun loppupuoliskolla, mutta kääntyi laskuun vuonna 1990. Vuonna 1991 opintolinjoilla keskeyttämisistä oli 13 800 eli 7,6 tapausta sataa opiskelijaa kohti. Miehet keskeyttävät opintonsa useammin kuin naiset.

Keskeyttäminen on yleisintä opintojen alkuvaiheessa. Vuonna 1991 peruslinjan yleisjaksoilla keskeyttämisistä oli 11,4 tapausta,

3.20

Ammatillisen koulutuksen opintolinjoilla keskeyttämistapauksia sataa opiskelijaa kohti 1985–1991

Vuosi	Yhteensä	Keskeyttämistapauksia 100 opiskelijaa kohti			Yleis-jaksoilla	Koulu-asteella	Opisto-asteella	Ammatillisella korkea-asteella
		Yhteensä	Miehet	Naiset				
1985	12 389	8,3	8,7	7,8	13,2	9,4	5,4	4,1
1986	12 091	8,0	8,4	7,7	11,6	8,9	5,4	4,0
1987	12 187	8,0	8,3	7,8	13,4	7,6	5,8	4,1
1988	13 259	8,6	9,0	8,1	13,7	8,0	6,6	4,8
1989	14 522	9,2	9,8	8,7	14,9	8,9	6,8	5,6
1990	14 005	8,4	9,1	7,8	13,3	7,8	6,9	5,8
1991	13 822	7,6	8,0	7,2	11,4	6,7	6,7	5,8

3.21
Ammatillisen koulutuksen
opintolinjoilla keskeyttämistapauksia
sataa opiskelijaa kohti
1985–1992

tutkintoon johtavien opintolinjojen ensimmäisillä luokilla 8,0 tapausta ja muilla luokilla 5,0 tapausta sataa opiskelijaa kohti.

Keskeyttäminen oli vuonna 1991 yhtä yleistä kouluasteella ja opistoasteella, 6,7 tapausta sataa opiskelijaa kohti. Aikaisempina vuosina keskeyttäminen on ollut yleisempää kouluasteella. Ammatillisella korkea-asteella keskeyttämissä oli 5,8 tapausta sataa opiskelijaa kohti.

Keskeyttämistapauksia sataa opiskelijaa kohti oli vuonna 1991 eniten Lapin läänissä (8,9) ja vähiten Vaasan läänissä (6,6). Opintoaloittain tarkasteltuna eniten keskeyttämissä sataa opiskelijaa kohti oli pintakäsittelytekniikan (16,4) ja merenkulun (14,4) opintoaloilla. Vähiten keskeyttämissä sataa opiskelijaa kohti oli sosiaalialan (4,1) ja terveydenhuollon (5,6) opintoaloilla.

Keskeyttäminen korkeakouluissa

Opintojen keskeyttämistä korkeakouluissa tarkastellaan seuraavassa kahdella tavalla.

Ensiksi keskeyttämissä tarkastellaan keskeyttämistapausten määrällä. Keskeyttämistapauksiksi määritellään ne, jotka ovat ilmoittautuneet syyslukukaudella korkeakouluun, mutta seuraavan vuoden syyslukukautena eivät ole ilmoittautuneina missään korkeakoulussa eivätkä ole suorittaneet tutkintoa. Jos opiskelija esimerkiksi on ilmoittautunut syyslukukaudella 1990, niin tutkinnon suorittamista on seurattu kalenterivuosi-ina 1990 ja 1991.

Keskeyttämistapausten määrä sataa opiskelijaa kohti oli 6,7 vuonna 1990. Vuosina 1985–1989 määrä on ollut 5,8–6,2.

3.22
Korkeakouluissa keskeyttämistapauksia sataa
opiskelijaa kohti 1985–1990

Vuosi	Keskeyttämistapauksia	
	Yhteensä	100 opiskelijaa kohti
1985	5 429	6,0
1986	5 761	6,2
1987	5 563	5,8
1988	6 314	6,2
1989	6 249	5,9
1990	7 310	6,7

Toiseksi opintojen keskeyttämistä tarkastellaan siten, että seurataan syyslukukaudella 1985 aloittaneiden opiskelijoiden opintojen kulkua aloitusyksikössä vuoden 1991 loppuun asti. Aloitusyksiköllä tarkoitetaan korkeakoulua, opintoalaa ja tutkintoa, jossa opiskelija on aloittanut opiskelunsa syyslukukaudella 1985.

Tarkastelussa seurataan, moniko opiskelija

- on suorittanut tutkinnon aloitusyksikössä,
- jatkaa opiskelua aloitusyksikössä tai
- on keskeyttänyt aloitusyksikössä.

Uusia opiskelijoita ovat tässä korkeakouluun uusina syyslukukaudella 1985 ilmoittautuneet opiskelijat, jotka suorittavat perustutkintoa tai perustutkintoa alemmaa tutkintoa.

Syyslukukaudella 1985 opintonsa aloittaneista uusista opiskelijoista 23 prosenttia ei enää opiskellut aloitusyksikössään syyslukukaudella 1991 eikä ollut suorittanut tutkintoa aloitusyksikössään. 42 prosenttia jatkoi opiskelua aloittamallaan opintoalalla. 35 prosenttia syyslukukaudella 1985 aloittaneista oli suorittanut tutkinnon vuoden 1991 loppuun mennessä aloitusyksikössä.

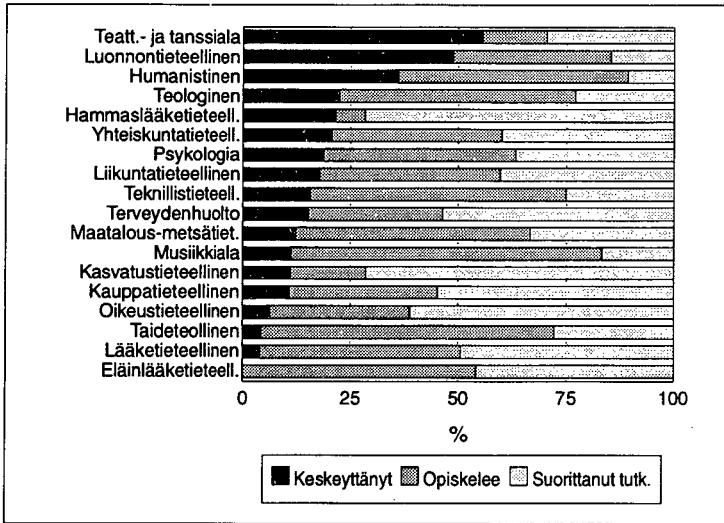
3.23 Syyslukukaudella 1985 aloittaneiden korkeakouluopiskelijoiden opintojen kulku aloitusyksikössä vuoden 1991 loppuun asti

Tutkintoasetusten mukainen opintoala	Syksyllä 1985 aloittaneet uudet opiskelijat	Suoritti tutkinnon aloitusyksikössä 1985–1991	Opiskelee aloitusyksikössä syksyllä 1991	Ei opiskele aloitusyksikössä syksyllä 1991 eikä ole suorittanut tutkintoa aloitusyksikössä 1985–1991
		%	%	%
Teatteri- ja tanssiala	54	29,6	14,8	55,6
Luonnontieteellinen	1 744	14,7	36,5	48,8
Humanistinen	2 064	10,8	53,1	36,1
Teologinen	209	23,0	54,5	22,5
Hammaslääketieteellinen	116	71,6	6,9	21,5
Yhteiskuntatieteellinen	1 175	39,9	39,4	20,7
– perustutkintoa alempi	270	68,5	18,9	12,6
– perustutkinto	905	31,4	45,5	23,1
Psykologia	117	36,8	44,4	18,8
Liikuntatieteellinen	62	40,3	41,9	17,8
Farmasia	242	76,8	5,4	17,8
– perustutkintoa alempi	211	81,5	0,5	18,0
– perustutkinto	31	45,2	38,7	16,1
Teknillistieteellinen	2 152	25,1	59,2	15,7
Terveyshuolto	151	53,7	31,1	15,2
Maatalous- ja metsätieteellinen	319	33,6	54,2	12,2
Musiikkiala ¹⁾	148	16,2	72,3	11,5
Kasvatustieteellinen ²⁾	1 301	71,3	17,6	11,1
– perustutkintoa alempi	280	93,9	1,1	5,0
– perustutkinto	1 021	65,1	22,2	12,7
Kauppätieteellinen	1 383	54,7	34,3	11,0
Oikeustieteellinen	458	61,2	32,5	6,3
– perustutkintoa alempi	65	86,2	4,6	9,2
– perustutkinto	393	57,0	37,1	5,9
Taideteollinen	115	27,8	67,8	4,4
Lääketieteellinen	362	49,5	46,4	4,1
Eläinlääketieteellinen	37	45,9	54,1	–
Yhteensä	12 209	35,2	42,1	22,7

¹⁾ Musiikkialalta mukana ovat musiikin kandidaatin tutkintoa suorittavat.

²⁾ Kasvatustieteelliseltä alalta mukana ovat kasvatustieteiden kandidaatin ja lastentarhanopettajan tutkintoa suorittavat.

3.24
Syyslukukaudella 1985 aloittaneiden
korkeakouluopiskelijoiden
opintojen kulku aloitusyksikössään
1991 loppuun asti

Teatteri- ja tanssialalla 56 prosenttia, luonnontieteellisellä alalla 49 prosenttia ja humanistisella alalla 36 prosenttia syyslukukaudella 1985 aloittaneista opiskelijoista ei syyslukukaudella 1991 opiskellut eikä ollut suorittanut tutkintoa aloitusyksikössä. Näiden tietojen perusteella ei voida sanoa kuinka moni luonnontieteellisellä alalla aloittaneista vaihtoi esimerkiksi lääketieteelliselle tai teknillistieteelliselle alalle.

Eläinlääketieteellisellä alalla kaikki syyslukukaudella 1985 aloittaneet opiskelijat olivat joko suorittaneet tutkinnon tai jatkoivat opiskelua aloitusyksikössä syyslukukaudella 1991.

Lääketieteellisellä alalla 4,1 prosenttia, taideteollisella alalla 4,4 prosenttia ja oikeustieteellisellä alalla 6,3 prosenttia syyslukukaudella 1985 aloittaneista opiskelijoista ei syyslukukaudella 1991 opiskellut eikä ollut suorittanut tutkintoa aloitusyksikössä.

Suoritetut tutkinnot

Suoritetuilla tutkinnoilla tarkoitetaan tässä luvussa koulujärjestelmän tutkintoja eli peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa loppuun suoritettuja koulutuksia ja tutkintoja.

Ylioppilastutkintoja koskevat tiedot on saatu ylioppilastutkintolautakunnalta. Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa suoritettuja tutkintoja koskevat tiedot on poimitu Tilastokeskuksen ylläpitämästä tutkintorekisteristä. Luvussa 7 on esitetty tietoja aikuiskoulutuksena suoritetuista tutkinnoista.

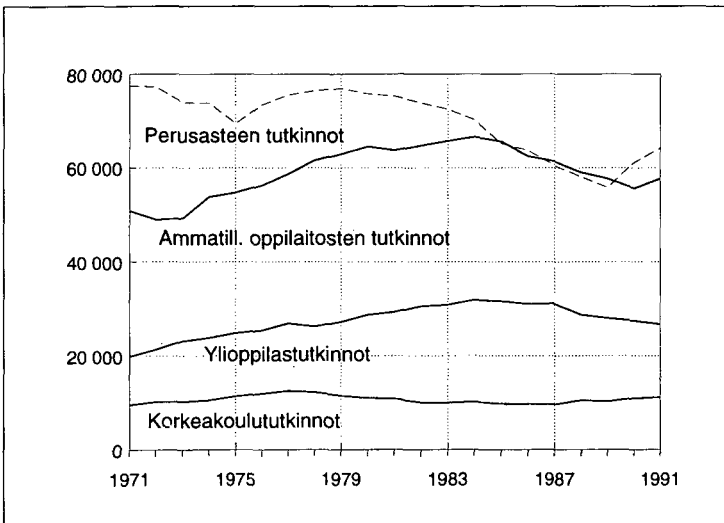
Lisätietoja suoritetuista tutkinnoista saa Koulutus-sarjan julkaisuista.

Englanninkielisessä Suomen koulutusta esittelevässä *Education in Finland 1993* -julkaisussa kerrotaan tutkinnoista kansainvälisin käsittein ja luokituksin.

3.25 Koulujärjestelmän tutkinnot 1991

Oppilaitosryhmä	Tutkintoja	Muutos edell. vuodesta %	Naisten osuus tutkinnoista %
Peruskoulut	64 175	5,1	48,8
Lukiot	26 724	-2,7	59,0
Ammatilliset oppilaitokset	57 709	3,7	58,0
Korkeakoulut	11 176	2,1	55,1
Yhteensä	159 784	3,0	54,3

Vuonna 1991 suoritettiin peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa yhteensä 160 000 tutkintoa. Määrä on kolme prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Naiset suorittivat kaikista tutkinnoista 54 prosenttia. Naisten suorittamien tutkintojen osuus oli suurin lukioissa, 59 prosenttia.

3.26 Perusasteella, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa suoritettut tutkinnot 1971-1991

3 OPPILAAXI HAKEUTUMINEN, KESKEYTTÄMINEN, TUTKINNOT

3.27

Koulujärjestelmän tutkinnot 1980–1991

	Perusasteen päästö- todistukset ¹⁾	Ylioppilas- tutkinnot	Ammatill. oppilait. tutkinnot	Korkeak. suoritetut tutkinnot	Yhteensä
1980	75 779	28 692	64 464	11 032	179 967
1981	75 277	29 261	63 670	10 853	179 061
1982	73 822	30 481	64 658	10 048	179 009
1983	72 473	30 823	65 643	10 023	178 962
1984	70 200	31 881	66 522	10 208	178 811
1985	65 048	31 615	65 535	9 808	172 006
1986	63 627	31 050	62 410	9 764	166 851
1987	60 491	31 117	61 352	9 661	162 621
1988	58 077	28 726	58 991	10 520	156 314
1989	55 802	28 029	57 706	10 284	151 821
1990	61 054	27 469	55 661	10 950	155 134
1991	64 175	26 724	57 709	11 176	159 784

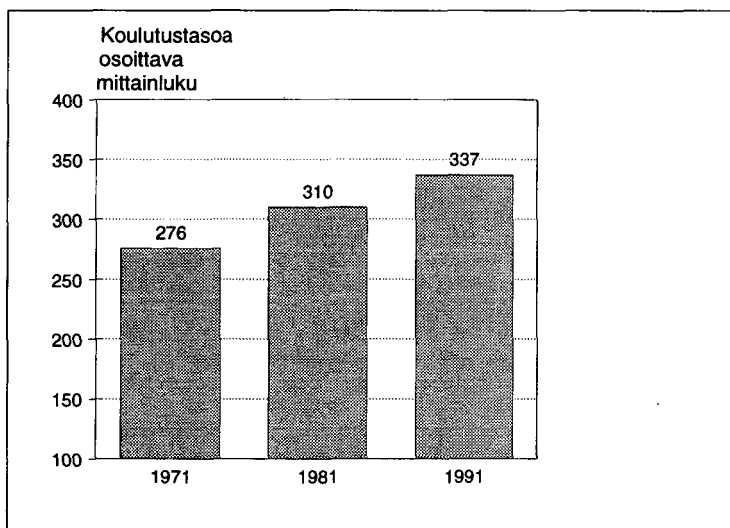
¹⁾ Päästötodistukset peruskoulusta, keskikoulusta ja iltalukiosta (1980–1986) ja kansakoulusta 1980–1991.

Koulujärjestelmässä suoritettujen tutkintojen yhteismäärä on pienentynyt 11 prosenttia ikäluokkien pienentymisen myötä vuodesta 1980 vuoteen 1991. Tutkintojen määrän pienentyessä on kuitenkin tutkintojen koulutustaso noussut.

Vuonna 1991 kaikkien koulujärjestelmässä suoritettujen tutkintojen koulutustasoa osoittava mittainluku oli 337. Koulutustaso on

noussut 22 prosenttia vuodesta 1971 vuoteen 1991. (ks. Koulutustaso *Käsitteet ja luokitukset*-luvusta).

Vuonna 1991 suoritetuista tutkinnoista oli 40 prosenttia peruskoulun päästötodistuksia, 17 prosenttia ylioppilastutkintoja, 36 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa ja 7 prosenttia korkeakouluissa suoritettuja tutkintoja.

3.28

Koulujärjestelmän tutkintojen koulutustaso 1971, 1981 ja 1991

Perusasteen (kansa-, keski- ja peruskoulujen) tutkintojen osuus suoritetuista tutkinnoista on vähentynyt hieman vuoteen 1980 verrattuna. Vuonna 1980 osuus oli 42 prosenttia. Kaikkien muiden oppilaitosryhmien tutkintojen osuudet ovat jonkin verran nousseet vastaavana ajanjaksona.

Liitetaulukoissa 3.1–3.6 on esitetty tutkintotietoja koulutuksittain vuosilta 1971–1991.

Peruskoulun päästötodistukset

Peruskoulun päästötodistuksen voi saada peruskoulun lisäksi peruskoulusta yksityisoppilaana, iltalukion perusasteelta, kansanopistosta tai kansalais- ja työväenopistosta. Muuten kuin peruskoulusta peruskoulun päästötodistuksen saaneita on vuosittain yhdestä kahteen prosenttia (noin 1 000) kaikista peruskoulun päästötodistuksen saaneista.

Peruskoulua koskeva lainsäädäntö astui voimaan vuonna 1970. Peruskoulujärjestelmään siirryttiin vuosina 1972–1977. Ennen peruskoulu-uudistusta suoritettiin joko 6–8 vuotta kestänyt kansakoulu tai viisivuotinen keski-koulu neljän kansakouluvuoden jälkeen. Peruskoulujärjestelmään siirtymisen jälkeen oli mahdollista suorittaa keskikoulun oppimäärä iltalukiassa vuoteen 1986 saakka.

Vuonna 1992 peruskoulusta sai päästötodistuksen 65 600 oppilasta eli 2 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Näiden lisäksi peruskoulun päästötodistuksen sai kansanopistosta, kansalais- ja työväenopistosta tai iltalukiasta yhteensä 700 oppilasta. Peruskoulusta päästötodistuksen saaneiden lukumäärä on laskenut koko 1980-luvun. Pienin peruskoululaisten ryhmä vuosikymmeniin sai päästötodistuksen vuonna 1989. Tämän jälkeen peruskoulun päättäneiden määrä on alkanut kasvaa. Peruskoulun päästötodistuksen saaneiden määrä noudattelee melko tarkoin 16-vuotiaiden ikäluokan ko-
koa.

3.29 Peruskoulun päästötodistuksen saaneet 1980–1992

	Koulutyyppi					
	Peruskoulu ¹⁾	Peruskoulu, yksityisoppilas	Iltalukio	Kansanopisto	Kansalais- ja työväenopisto	Yhteensä
1980	49 608	350	1 286	51 244
1981	63 287	292	1 302	155	..	65 036
1982	72 338	173	1 090	118	8	73 727
1983	71 245	170	1 037	137	33	72 622
1984	69 099	172	907	108	48	70 334
1985	64 007	176	846	110	58	65 197
1986	62 595	147	853	..	34	63 629
1987	60 343	148	635	..	26	61 152
1988	57 987	90	572	108	17	58 774
1989	55 707	95	571	91	30	56 494
1990	60 908	146	591	103	23	61 771
1991	64 077	98	444	170	..	64 789
1992	65 522	112	462	217	6	66 319

¹⁾ Ei sisällä keskikoulun eikä kansakoulun päästötodistuksia.

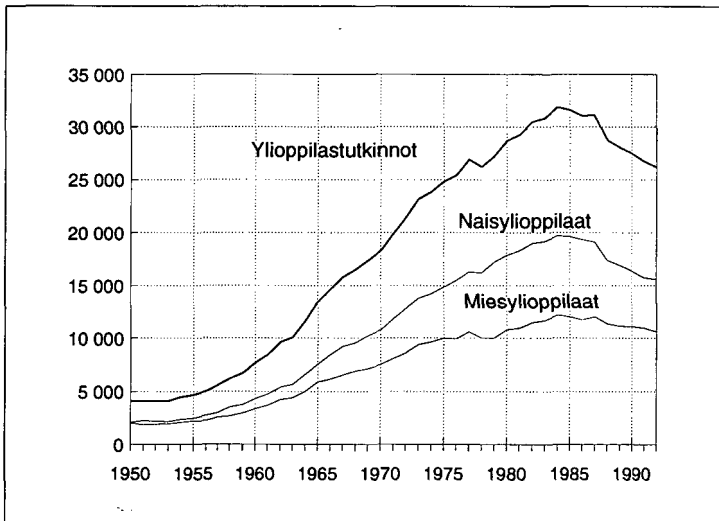
Ylioppilastutkinnot

Vuonna 1992 suoritettiin 26 200 ylioppilastutkintoa, joista iltalukioiden osuus oli 1 800. Ylioppilaita valmistui kaksi prosenttia vähemmän kuin vuonna 1991. Ylioppilastutkinnon suorittaneista oli tyttöjä 59 prosenttia.

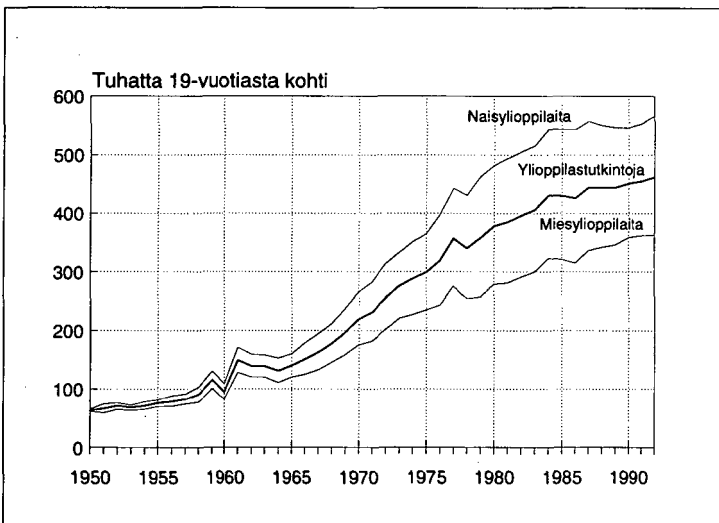
Lukiokoulutuksen suosio on kasvanut voimakkaasti 1950-luvulta, jolloin ylioppilastutkinnon suoritti keskimäärin 4 900 henkeä vuodessa. Suurimmillaan ylioppilastutkin-

non suorittaneiden määrä oli vuonna 1984, jolloin ylioppilaita valmistui noin 32 000 (kuvio 3.30).

Ylioppilastutkinnon suorittaneiden määrä on kasvanut ripeästi 1970-luvulla. Ikäluokkien pientenytessä ylioppilastutkinnon suorittaneiden määrä on vähentynyt vuodesta 1987 lähtien, mutta suhteessa 19-vuotiaaseen väestöön kasvanut (kuvio 3.31). Ylioppilastutkinnon suorittaneista on vuodesta 1947 lähtien ollut yli puolet tyttöjä. Korkeimmillaan tyttöjen osuus oli vuonna 1979 63 prosenttia.

3.30
Ylioppilastutkinnot 1950–1992

3.31
Ylioppilastutkintoja tuhatta
19-vuotiasta kohti 1950–1992

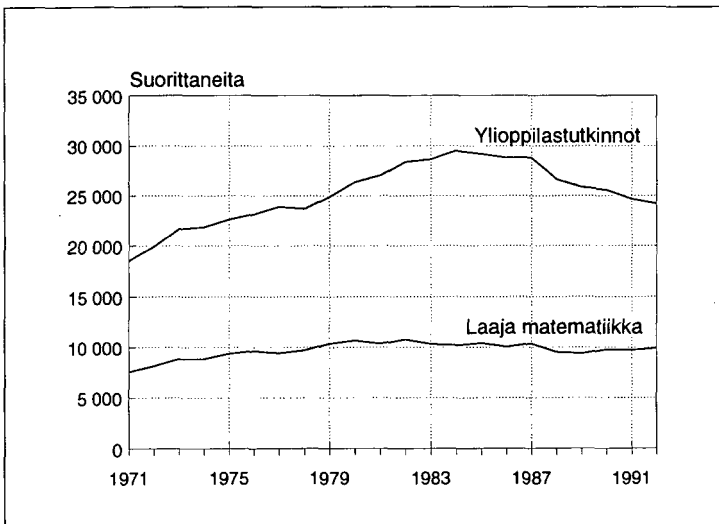
Vuonna 1992 päivälukioissa ylioppilastutkinnon suorittaneista 83 prosenttia oli 19-vuotiaita. Päivälukioissa tytöistä 86 prosenttia suoritti ylioppilastutkinnon 19-vuotiaana tai sitä nuorempana ja pojista 82 prosenttia. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden keskimääräinen ikä (mediaani) päivälukioissa oli 19 vuotta ja iltalukioissa 23 vuotta.

Vuonna 1992 ylioppilastutkinnon suorittaneista 94 prosenttia suoritti ylioppilaskokeen keväällä ja 6 prosenttia syksyllä. Kevään ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautui 26 400 ja syksyn ylioppilaskirjoituksiin 2 400 osallistujaa. Kevään ylioppilaskirjoituksiin osallistuneista hyväksytään suhteellisesti useampi kuin syksyn ylioppilaskirjoituksiin osallistuneista. Vuonna 1992 kevään ylioppilaskirjoituksiin osallistuneista hyväksyttiin 93 prosenttia ja syksyn kokeista 68 prosenttia. Suhteellisesti eniten hylättiin hylätyn pakollisen kokeen uusijoita ja lukion suorittaneita yksityisoppilaita.

Ylioppilastutkinnoissa on neljä pakollista koetta, äidinkielen, toisen kotimaisen kielen, vieraan kielen ja joko matematiikan koe tai reaalikoe. Matematiikan laajan oppimäärän opiskellut kokeelas kirjoittaa ylioppilastutkinnon matematiikan pakollisena. Päivä- ja iltalukion laajan matematiikan kirjoittaneita oli vuoden 1992 keväällä 9 900 eli 41 prosenttia kirjoittaneista. Vuonna 1971 vastaava määrä oli 7 600, mikä oli myös 41 prosenttia kirjoittaneista.

3.32 Ylioppilaskokeessa hyväksytyt oppilaslajin mukaan 1992

Oppilaslaji Sukupuoli	Hyväksytyt		Syksy	Yhteensä
	Kevät	Hyväksymisprosentti		
Päivä- ja iltalukion oppilas	24 217	93,9	441	24 658
Lukion suorittanut yksityisoppilas	95	72,0	36	131
Ammatillisen koulutuksen suorittanut yksityisoppilas	103	75,7	72	175
Hylätyn pakollisen kokeen uusija	148	37,6	1 053	1 201
Kesken jäänyttä tutkintoa suorittava	-	-	4	4
Uudet ylioppilastutkinnot yhteensä	24 563	92,9	1 606	26 169
Pojat	9 860	91,2	727	10 587
Tytöt	14 703	94,0	879	15 582

3.33 Laajan matematiikan suorittaneet keväällä 1971–1992

3.34

Ylioppilastutkinnon suorittaneet yleisarvosanan, koulumuodon ja sukupuolen mukaan 1992

Koulumuoto	Tutkinnon suorittaneet		Yleisarvosana				
	Yhteensä	%	L	M	C	B	A
Päivälukiot	24 358	100,0	20,5	30,7	24,2	20,8	3,8
Pojat	10 114	100,0	16,5	28,4	25,6	24,8	4,7
Tytöt	14 244	100,0	23,4	32,1	23,2	18,1	3,2
Iltalukiot	1 811	100,0	9,6	27,2	26,6	29,3	7,3
Pojat	473	100,0	9,5	28,1	23,3	32,3	6,8
Tytöt	1 338	100,0	9,6	26,8	27,8	28,3	7,5
Yhteensä	26 169	100,0	19,8	30,4	24,4	21,4	4,0
Pojat	10 587	100,0	16,2	28,4	25,5	25,1	4,8
Tytöt	15 582	100,0	22,2	31,8	23,6	18,9	3,5

Kevään 1992 ylioppilaskokeissa kirjoitti englannin pakollisena vieraana kielenä 24 300 oppilasta, mikä on 98 prosenttia kaikista pakollisen vieraan kielen kirjoittaneista. Vuonna 1971 vastaava luku oli 12 200 eli 62 prosenttia kirjoittaneista.

Pakollisena vieraana kielenä kirjoitti kevään 1992 ylioppilaskirjoituksissa saksan noin 400 oppilasta eli yksi prosentti vieraan kielen pakollisena kirjoittaneista. Vuonna 1971 pakollisen saksan kirjoittajia oli vielä 7 200 eli 37 prosenttia kirjoittaneista. Pakollisen ranskan tai venäjän kirjoitti yhteensä alle prosentti oppilaista vuonna 1992. Määrä on lähes sama kuin vuonna 1971.

Tytöt suorittavat ylioppilastutkinnon paremmin arvosanoin kuin pojat. Vuonna 1992 ylioppilastutkinnon suorittaneista pojista 16 prosenttia ja tytöistä 22 prosenttia suoritti tutkintonsa yleisarvosanalla laudatur.

Päivälukioissa suoritettiin ylioppilastutkinto paremmin arvosanoin kuin iltalukiassa. Päivälukiassa suoritti joka viides ylioppilastutkinnon yleisarvosanalla laudatur ja vastavasti iltalukiassa joka kymmenes.

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettut tutkinnot

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritetuilla tutkinnoilla tarkoitetaan koulutusammattiin tai tutkintoon johtaneiden koulutusten suorittamisia. Mukaan on laskettu myös kansanopistoissa, musiikkioppilaitoksissa ja urheiluopistoissa ammatillisen koulutuksen suorittaneet.

Tietoihin eivät sisälly aikuiskoulutuksena järjestettävät jatkolinjat, kurssikoulutus, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, oppisopimuskoulutus, auskultointityyppinen opettajankoulutus, taiteen ja liikunnan harrastajakoulutus eikä sotilasalan koulutus.

Ammatillisissa oppilaitoksissa vuonna 1991 suoritettiin 57 700 tutkintoa. Määrä on 2 000 eli 4 prosenttia suurempi kuin edellisessä vuonna. Tutkinnoista oli naisten suorittamia 58 prosenttia. Tutkintoon johtavan aikuiskoulutuslinjan suorittaneita oli 6 300.

Vuonna 1991 suoritettiin tutkintoja määrällisesti eniten tekniikan koulutusalaalla (17 200 tutkintoa) ja seuraavaksi eniten kauppa- ja toimistoalan koulutusalaalla (12 900 tutkintoa). Hoitoalojen koulutusalaalla tutkintojen määrä kasvoi lähes neljänneksen (24 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvuun vaikutti eniten se, että vuosina 1989 ja 1990 valmistui poikkeuksellisen vähän sairaanhoitajia koulutuksen uudistamisesta johtuen. Eniten tutkintojen määrä väheni maa- ja metsätalouden koulutusalaalla, 10 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

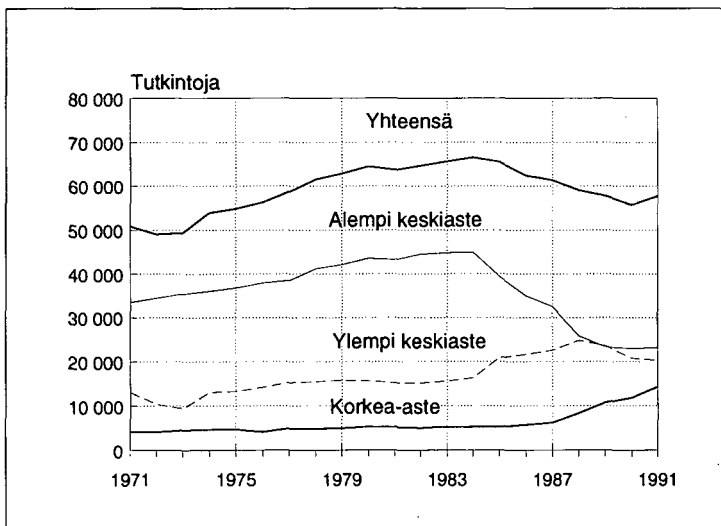
Ammatillisissa oppilaitoksissa vuonna 1991 suoritettiin tutkintoja eniten alemmalla keskiasteella 40 prosenttia, ylemmällä keskiasteella 35 prosenttia ja korkea-asteella 25 prosenttia. Eniten tutkintojen määrä kasvoi edellisvuodesta alimmalla korkea-asteella 26 prosenttia. Kasvuun vaikutti teknikkokoulutuksen piteneminen sekä sairaanhoitajakoulutuksen uudistuminen.

Liitetaulukossa 3.6 on esitetty tarkempia tietoja tutkintojen määristä koulutuksittain.

3.35

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettut tutkinnot koulutusalan ja -asteen mukaan 1991

Koulutusala	Alempi keskiaste	Ylempi keskiaste	Alin korkea-aste	Alempi kand.aste	Suoritettuja tutkintoja yhteensä	Muutos ed. vuodesta	%	
Käsiteollisuus- ja taideala	21	1 072	402	-	1 495	-92	-5,8	
Opettajankoulutus	219	6	362	747	1 334	97	7,8	
Kauppa- ja toimistoala	2 602	9 606	738	-	12 946	357	2,8	
Tekniikka	6 398	5 981	2 662	2 194	17 235	-595	-3,3	
Liikenne ja tietoliikenne	626	134	-	40	800	183	29,7	
Hoitoalat	6 463	541	5 407	-	12 411	2 402	24,0	
Maa- ja metsätalous	1 944	379	794	-	3 117	-330	-9,6	
Muut erikoisalajat	4 892	2 522	957	-	8 371	26	0,3	
Yhteensä	23 165	20 241	11 322	2 981	57 709	2 048	3,7	
	1990	23 017	20 758	8 974	2 912	55 661	-2 045	-3,5
	1989	23 340	23 598	9 918	850	57 706	-1 285	-2,2
	1988	25 778	24 822	7 636	755	58 991	-2 361	-3,8
	1987	32 536	22 583	5 555	678	61 352	-1 058	-1,7
	1986	35 027	21 633	5 134	616	62 410	-3 125	-4,8
	1985	39 425	20 830	4 920	360	65 535	-987	-1,5

3.36

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettut tutkinnot koulutusasteen mukaan 1971-1991

3 OPPILAAXI HAKEUTUMINEN, KESKEYTTÄMINEN, TUTKINNOT

3.37

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettut tutkinnot koulutusalan ja sukupuolen mukaan 1991

Koulutusala	Yhteensä	Miehiä %	Naisia %
Miesvaltaiset alat (miehiä 61–90 %)			
Liikenne ja tietoliikenne	800	87,5	12,5
Tekniikka	17 235	83,5	16,5
Maa- ja metsätalous	3 117	66,8	33,2
Naisvaltaiset alat (naisia 61–90 %)			
Kauppa- ja toimistoala	12 946	28,7	71,3
Käsityöllisyys- ja taideala	8 371	22,8	77,2
Muut erikoisalot	1 495	22,3	77,7
Opettajankoulutus	1 334	14,2	85,8
Naisten alat (naisia 91–100 %)			
Hoitoalat	12 411	7,5	92,5
Kaikki koulutusalat	57 709	42,0	58,0

Vuonna 1991 naiset suorittivat yli 90 prosenttia hoitoalojen tutkinnoista. Miesvaltaisia aloja olivat edelleen liikenteen ja tietoliikenteen, tekniikan sekä maa- ja metsätalouden koulutusalat. Yhtään sellaista koulutusala, jolla miehet ja naiset olisivat suorittaneet lähes saman verran tutkintoja ei ollut vuonna 1991. Tutkintojen jakautumisessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia sukupuolen mukaan koulutusaloittain kahden vuosikymmenen aikana.

Vuonna 1991 ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneiden keskimääräinen ikä (mediaani) oli 22 vuotta. Keskimäärin yhtä vanhana suoritettiin ylempään keskiasteeseen tutkinto. Alemman keskiasteeseen tutkinto suoritettiin keskimääräistä kaksi vuotta nuorempana ja alimman korkea-asteen sekä alemman kandidaattiasteeseen tutkinto kolme vuotta vanhempana eli 25-vuotiaana. Aikuiskoulutuslinjan suorittaneiden keskimääräinen ikä oli alhaisin eli 31 vuotta ylempällä keskiasteella. Muilla koulutusasteilla keskimääräiset iät vaihtelivat 37:stä 39:ään vuoteen.

3.38

Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneiden keskimääräinen ikä koulutusalan ja -asteen mukaan 1991

Koulutusala	Yhteensä	Alempi keskiaste	Ylempi keskiaste	Alin korkea-aste	Alempi kand.aste
Käsityöllisyys- ja taideala	24	27	23	25	–
Opettajankoulutus	25	29	22	25	25
Kauppa- ja toimistoala	22	20	23	24	–
Tekniikka	20	18	19	25	25
Liikenne ja tietoliikenne	20	19	25	–	30
Hoitoalat	25	24	24	27	–
Maa- ja metsätalous	23	20	27	26	–
Muut erikoisalot	20	19	20	24	–
Yhteensä	1991	22	20	22	25
	1990	22	20	22	25
	1989	22	20	22	25

3.39

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritetut tutkinnot koulutusasteen ja iän mukaan 1991

Koulutusaste	Tutkintoja yhteensä	Tutkinnon suorittaneiden ikä						
		%	-18 %	19-20 %	21-22 %	23-24 %	25-29 %	30- %
Alempi keskiaste	23 165	100,0	31,0	23,5	13,6	8,2	7,4	16,3
Ylempi keskiaste	20 241	100,0	0,3	36,5	21,1	19,1	12,2	10,8
Alin korkea-aste	11 322	100,0	-	0,6	13,4	26,4	36,4	23,2
Alempi kand.aste	2 981	100,0	-	-	3,5	31,5	50,6	14,4
Yhteensä	57 709	100,0	12,5	22,3	15,7	16,8	17,0	15,7

Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneista oli 16 prosenttia 30-vuotiaita tai sitä vanhempia, alemman keskiasteen tutkinnon suorittaneista 16 prosenttia ja korkean asteen tutkinnon suorittaneista 23 prosenttia.

Korkeakouluissa suoritetut tutkinnot

Korkeakouluissa suoritetuilla tutkinnoilla tarkoitetaan kaikkia tiede- ja taidekorkeakouluissa suoritettuja ylempiä kandidaattitutkintoja eli perustutkintoja, ylempää kan-

didaattitutkintoa alempia tutkintoja ja jatko-tutkintoja. Jatkotutkintoihin on luettu lisensiaatitutkinnot ja hyväksytyt tohtorinväitös-kirjat sekä erikoislääkärin, erikoishammaslääkärin ja erikoiseläinlääkärin tutkinnot.

Korkeakouluissa suoritettuihin tutkintoihin on laskettu vuodesta 1971 lähtien Svenska social- och kommunalhögskolanissa sekä Tampereen yliopiston opetusjaostoissa suoritettut tutkinnot. Sibelius-Akatemiassa sekä Taideteollisessa korkeakoulussa (myös koulutuskeskuksessa) suoritetut tutkinnot vuodesta 1978 ja Teatterikorkeakoulussa suoritettut tutkinnot vuodesta 1980 lähtien.

3.40

Korkeakouluissa suoritetut tutkinnot koulutusalan ja -asteen mukaan 1991

Koulutusala	Alempi kand.aste	Ylempi kand.aste	Tutkija-koulutus	Muu aste ¹⁾	Suoritettuja tutkintoja yhteensä	Muutos ed. vuodesta	%	
Humanistinen ja esteettinen	37	1 104	160	-	1 301	56	4,5	
Opettajankoulutus	463	1 573	-	-	2 036	216	11,9	
Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	274	2 556	236	-	3 066	-372	-10,8	
Tekniikka ja luonnontieteet	21	2 159	497	-	2 677	120	4,7	
Hoitoalat	278	756	780	-	1 814	238	15,1	
Maa- ja metsätalous	-	250	32	-	282	-32	-10,2	
Yhteensä	1991	1 073	8 398	1 705	-	11 176	226	2,1
	1990	1 063	8 399	1 488	-	10 950	666	6,5
	1989	1 116	7 838	1 324	6	10 284	-236	-2,2
	1988	1 390	8 073	1 030	27	10 520	859	8,9
	1987	1 676	7 172	796	17	9 661	-103	-1,1
	1986	2 224	6 753	733	54	9 764	-44	-0,4
	1985	2 099	6 724	662	323	9 808	-400	-3,9

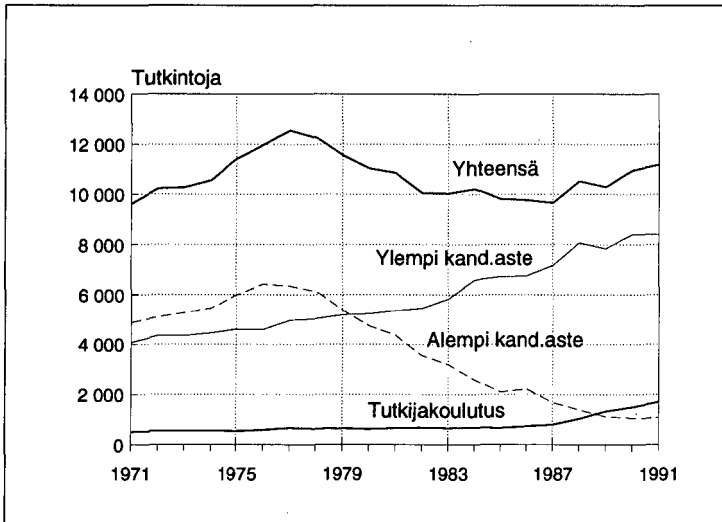
¹⁾ Taideteollisen korkeakoulun sekä alimman korkea-asteen tutkinnot.

Korkeakouluissa suoritettiin vuonna 1991 tutkintoja ja hyväksyttiin tohtorinväitöskirjoja yhteensä 11 200, mikä on 2 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Tutkinnoista oli naisten suorittamia 55 prosenttia.

Määrällisesti eniten tutkintoja suoritettiin kauppa-, laki- sekä yhteiskuntatieteiden koulutusosalalla, 3 100 tutkintoa, mikä on lähes kolmasosa tutkinnoista. Toiseksi eniten tutkintoja suoritettiin tekniikan ja luonnontieteiden koulutusosalalla, 2 700 tutkintoa, mikä on lähes neljäsosa tutkinnoista. Suhteellisesti eniten edelliseen vuoteen verrattuna kasvoivat hoitoalojen koulutusosalalla sekä opettajankoulutusosalalla suoritettujen tutkintojen määrät.

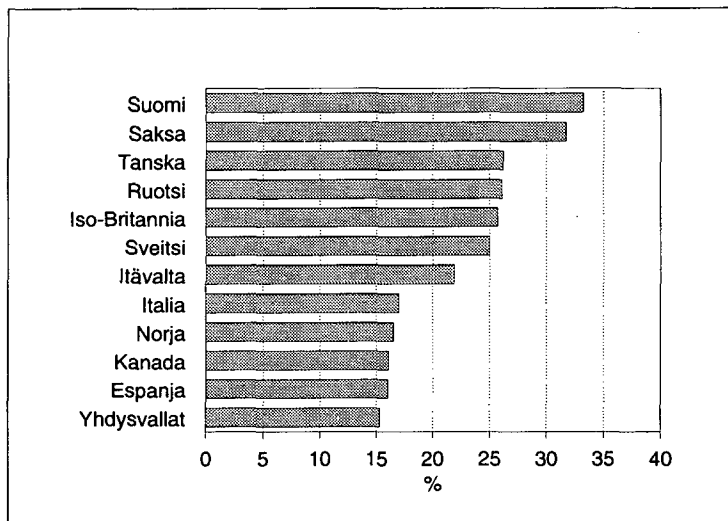
Tutkintomäärän aleneminen vuosina 1977–1987 johtui korkeakoulujen tutkintojärjestelmän uudistamisesta 1970-luvulla. Tutkinnon uudistuksen yhteydessä ns. välitutkinnot (HuK ja LuK tutkinnot) poistettiin. Tiedekorkeakoulujen tutkintojen uudistuksen kanssa samanaikaisesti uudistettiin taidealan tutkinnot, jotka järjestettiin tiedekorkeakoulujen tutkintojen tapaan.

Korkeakouluissa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen määrä on kaksinkertaistunut vuodesta 1971 vuoteen 1991. Alemmalla kandidaattiasteella on vastaavasti vuonna 1991 suoritettujen tutkintojen määrä vajaa neljäsosa vuonna 1971 samalla koulutusasteella suoritettujen tutkintojen määrästä.

3.41
Korkeakouluissa suoritettut
tutkinnot 1971–1991

3.42
Tekniikan ja luonnontieteiden
ylemmän korkea-asteen¹⁾
tutkintojen osuudet kaikista
ylemmän korkea-asteen
tutkinnoista eräissä OECD-maissa
1991

Lähde:
OECD/INES

¹⁾ Kansainvälisen koulutusluokituksen (ISCED) mukaisesti: Higher education, levels 6 ja 7

Suomessa suoritetaan suhteellisesti eniten muihin OECD maihin verrattuna korkea-asteen tutkinnoista tekniikan ja luonnontieteiden alan tutkintoja. Suomessa tekniikan ja luonnontieteiden tutkintojen osuus kaikista korkea-asteen tutkinnoista oli 33 prosenttia, miehillä 52 prosenttia. Kuviossa 3.42 korkea-asteen tutkintoihin sisältyvät korkeakouluissa suoritettut tutkinnot sekä opistoin-sinöoritutkinnot.

Korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden ikä on noussut. Tutkinnon suorittaneiden keskimääräinen ikä (mediaani) oli 28 vuotta

vuonna 1991, kun se vuonna 1971 oli kolme vuotta alhaisempi. Humanistisen ja esteettisen sekä tekniikan ja luonnontieteiden koulutusalan alemman kandidaattiasteen korkeat keskimääräiset iät vuonna 1991 johtuvat siitä, että henkilöillä on ollut vielä oikeus suorittaa vanhamuotoinen ns. välitutkinto (HuK ja LuK). Vuonna 1991 ylempään kandidaattiasteen tutkinto suoritettiin keskimäärin 27-vuotiaana ja tutkijakoulutus 35-vuotiaana. Tutkijakoulutuksen suorittaneiden keskimääräinen ikä oli 35 vuotta. Tutkijakoulutuksesta löytyy lisätietoja *luvusta 4*.

3.43
Korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden keskimääräinen ikä koulutusalan ja -asteen mukaan 1991

Koulutusala		Yhteensä	Alempi kand.aste	Ylempi kand.aste	Tutkija-koulutus
Humanistinen ja esteettinen		30	37	29	37
Opettajankoulutus		27	27	27	–
Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet		27	28	27	37
Tekniikka ja luonnontieteet		27	35	27	33
Hoitoalat		31	23	27	36
Maa- ja metsätalous		28	–	28	34
Yhteensä	1991	28	26	27	35
	1990	28	27	27	35
	1989	28	27	27	35

**3 OPPILAAKSI HAKEUTUMINEN,
KESKEYTTÄMINEN, TUTKINNOT**

3.44

Korkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutusasteen ja tutkinnon suorittaneen iän mukaan 1991

Koulutusaste	Tutkintoja		Tutkinnon suorittaneiden ikä				
	Yhteensä	%	-24 %	25-29 %	30-34 %	35-39 %	40 %
Alempi kand.aste	1 073	100,0	37,6	26,7	15,1	11,3	9,3
Ylempi kand.aste	8 398	100,0	9,4	64,1	16,4	5,1	5,0
Tutkijakoulutus	1 705	100,0	0,5	10,1	32,1	31,5	25,8
Yhteensä	11 176	100,0	10,8	52,3	18,7	9,7	8,5

Ylemmän kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneista neljäsosa oli 30 vuotiaita tai vanhempia.

Korkeakoulututkintojen suorittamisajat ovat pidentyneet lähes kaikilla koulutusaloilla.

Suorittamisaika vaihtelee ylemmän kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneiden osalta 6 vuodesta 10 vuoteen. Pisimpään ovat opiskelleet arkkitehdit.

3.45

Korkeakouluissa eräiden ylemmän kandidaattiasteen tutkintojen suorittamisaikoja (mediaaneja) 1976, 1989 ja 1991

Tutkinto	Tutkintoja		Suorittamisaika vuosina	
	1976	1991	1976	1991
Arkkitehti	60	108	7,5	10,0
Diplomi-insinööri	900	1 376	6,0	6,5
Ekonomi(ylempi)	-	1 093	-	6,0
Fil.kand.(hum.)	577	1 124	7,5	8,0
Fil.kand.(luonnont)	667	812	7,0	7,0
Oikeustiet.kand.	341	404	5,5	6,0
Teologian kand.	129	140	5,5	8,0
Valtiot.kand.	317	286	6,5	7,0
Yhteisk.kand.	253	313	5,5	6,5

Ikäluokan tutkinnot

Seuraavassa esitettävät tiedot perustuvat vuonna 1993 kehitettyyn tutkintoikäluokkamittaimen. Mittain osoittaa ikäluokan tutkinnonsuoritusalttiuden tietynä vuonna. Se kertoo kuinka suuri osa yhdestä ikäluokasta suorittaa tietyn tasoisen tutkinnon elämänsä jossain vaiheessa. Mittaimen laskentamenetely ja tietopohja on selostettu *Käsitteet ja luokitukset*-kappaleessa 9 *Tutkintoikäluokkamittain*. Lisää tietoja tutkinto-osuuksista löytyy Tilastokeskuksen Koulutus-sarjan julkaisusta (1993:5) *Ikäluokan tutkinnot* kunnittain 1990. Tutkintoikäluokkamittain.

Vuoden 1990 mittain on laskettu lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa suorittajien tutkintomäärien perusteella. 90-luvun alun tutkintomääriin vaikutavat 80-luvun jälkipuoliskon ja korkeakoulututkintojen osalta 80-luvun alkupuolen oppilaspäikkatarjonta, koulutukseen hakeutumishalukkuus, koulutuspituus, keskeyttäminen ja monenkertainen koulutus. Tutkintomäärien ohella mittaintuloksiin vaikuttavat tutkinnonsuorittaneiden ikärakenne ja tutkintokäisen väestön määrä tutkintojen suoritusvuonna.

Taulukossa 3.46 on esitetty vuoden 1990 tutkinnonsuoritusosuudet prosentteina tutkintoryhmittäin sukupuolen ja alueen mukaan. Sulkeissa on myös tutkintoikäluokkasuuksien muutokset vuodesta 1981. Muutokset on ilmoitettu indekseinä siten, että 1981=100. Yli sadan olevat indeksiarvot ilmaisevat tutkinnon suorittaneiden osuuden kasvaneen, ja alle sadan olevat arvot merkitsevät osuuden pientymistä vuodesta 1981.

3.46

Ikäluokan tutkinnot sukupuolen, kuntaryhmän ja läänin mukaan 1990. Tutkintoikäluokkamittain

	Jokin peruskoulun jälkeinen tutkinto		Ylioppilastutkinto		Ammatillinen tutkinto tai korkea-koulututkinto		Ammatillinen keskijaste (3/4) ¹⁾		Alempi korkeaste (5/6) ¹⁾		Ylempi korkeaste (7/8) ¹⁾	
	%	Δ	%	Δ	%	Δ	%	Δ	%	Δ	%	Δ
Koko maa	82	(101)	44	(115)	70	(102)	53	(92)	17	(150)	11	(162)
Miehet	78	(100)	35	(124)	67	(99)	50	(89)	16	(167)	10	(137)
Naiset	86	(102)	53	(110)	73	(105)	56	(94)	18	(139)	11	(195)
Kaupunkimaiset kunnat	80	(102)	47	(111)	66	(107)	48	(95)	17	(135)	13	(158)
Taajaan asutut kunnat	83	(102)	42	(119)	70	(102)	55	(91)	18	(180)	8	(169)
Maaseutumaiset kunnat	85	(100)	40	(120)	74	(98)	60	(89)	17	(179)	7	(166)
Uudenmaan lääni	75	(104)	49	(111)	59	(109)	41	(100)	13	(111)	13	(143)
Turun ja Porin lääni	83	(102)	43	(113)	71	(105)	54	(95)	18	(150)	10	(155)
Hämeen lääni	81	(102)	44	(115)	69	(103)	53	(93)	17	(154)	10	(161)
Kymen lääni	83	(97)	42	(110)	73	(100)	58	(91)	19	(176)	7	(161)
Mikkelin lääni	84	(97)	42	(112)	72	(98)	57	(86)	19	(187)	8	(188)
Pohjois-Karjalan lääni	85	(98)	42	(126)	74	(97)	58	(86)	18	(163)	10	(192)
Kuopion lääni	85	(101)	43	(115)	74	(105)	59	(94)	19	(180)	9	(167)
Keski-Suomen lääni	84	(101)	41	(114)	77	(104)	59	(94)	19	(156)	11	(173)
Vaasan lääni	86	(103)	43	(115)	74	(103)	58	(99)	19	(177)	9	(202)
Oulun lääni	87	(100)	42	(121)	77	(100)	60	(89)	20	(172)	10	(168)
Lapin lääni	84	(96)	43	(126)	71	(94)	57	(83)	19	(194)	7	(185)
Ahvenanmaan maakunta	85	(128)	29	(144)	70	(127)	62	(122)	8	(118)	7	(252)

¹⁾ Koulutusluokituksen koulutusastekoodi.

% = Osuus yhdestä ikäluokasta. Osuus on vuosien 1989, 1990 ja 1991 keskiarvo.

Δ = Osuuden muutos vuodesta 1981. Indeksi 1981 = 100

Jonkin peruskoulun jälkeisen tutkinnon suorittavien osuus oli 82 prosenttia yhdestä ikäluokasta vuonna 1990. Tämä ikäluokka-osuus on jotakuinkin samalla tasolla kuin vuonna 1981. Tutkintoja suorittavien nuorten koulutustaso ja erityisesti naisten koulutustaso kohosi kuitenkin ripeästi 80-luvulla.

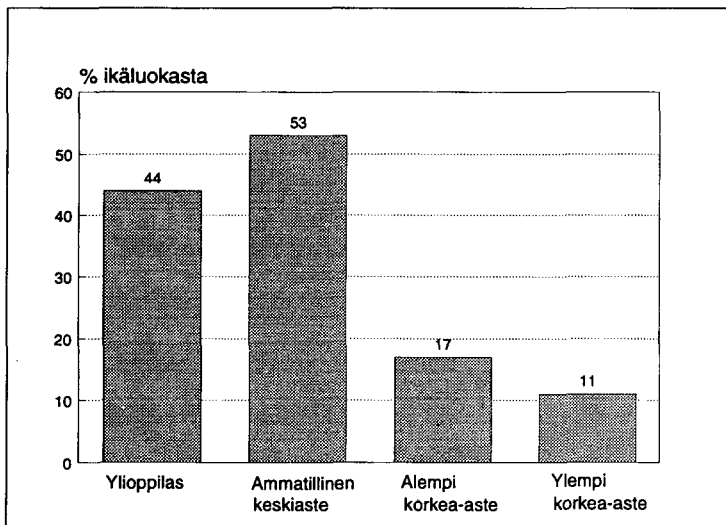
Naisten tutkinto-osuus on selvästi miesten osuutta suurempi. Peruskoulun jälkeisen tutkinnon suorittavien naisten osuus ikäluokasta oli 86 ja miesten 78 prosenttia. Peruskoulun varaan jäävien miesten osuus ikäluokasta oli runsaat 20 prosenttia ja naisten osuus vajaat 15 prosenttia.

Tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa suorittavien osuus ikäluokasta oli 70 prosenttia vuonna 1990. Vuoteen 1981 verrattuna osuus kasvoi hieman.

Maaseutukunnissa tämä ikäluokka-osuus ei kuitenkaan enää kasvanut. Ammatillisesti eriytyvää koulutusta suorittamattomien osuus oli miehillä kolmasosa ikäluokasta ja naisilla noin neljäsosa vuonna 1990.

Kun seuraavassa ikäluokka-osuuksia tarkastellaan tutkintoryhmittäin, on huomattava, että prosenttiluvut eivät ole yhteenlaskettavia.

Ylioppilastutkinnon suorittavien osuus oli 44 prosenttia ikäluokasta 1990. Vastaava osuus oli 38 prosenttia vuonna 1981. Sukupuolierot ovat suuret. Miehistä ylioppilastutkinnon suorittavien osuus ikäluokasta oli 35 prosenttia ja naisista 53 prosenttia. Miesten tutkinto-osuus kasvoi kuitenkin naisten osuutta nopeammin eli ikäluokka-osuuksien sukupuolierot kapenivat 80-luvulla.

3.47
Ikäluokan tutkinnot
koulutusasteryhmittäin 1990.
Tutkintoikäluokkamittain

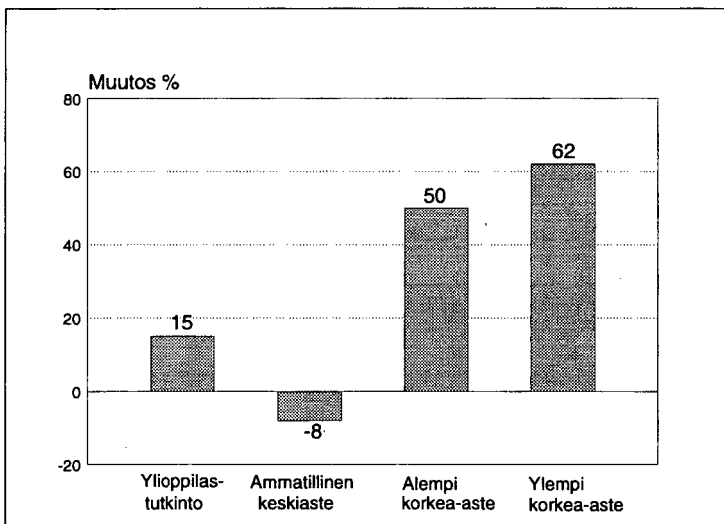
Keskiasteen ammatillisista kouluista päästötodistuksen saavien osuus oli yli puolet (53 %) 90-luvun alun nuorista. Alemman korkea-asteen eli ylemmän ammatillisen opistotutkinnon tai alemman kandidaattias-teen tutkinnon korkeakoulussa suorittavien osuus oli 17 prosenttia ikäluokasta. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittavien osuus ikäluokasta oli 11 prosenttia. Naisten tutkinto-ikäluokkaosuudet ovat miesten osuuksia isommat kaikilla koulutusasteilla.

Kuviossa 3.48 on verrattu vuoden 1990 tutkinnosuoritusalttiutta vuoden 1981 vastaavaan lukuun koulutusasteryhmittäin. Eniten kasvoi ylempien korkeakoulututkintojen ikäluokkaosuus, 62 prosenttia. Naisten vastaava osuus suureni 95 prosenttia ja miesten 37 prosenttia.

Ammattikoulutasoisen tutkinnon suorittavien osuus ikäluokasta pieneni kahdeksan prosenttia 80-luvulla. Miesten osuus väheni enemmän kuin naisten.

Alueittaiset erot ovat selviä. Kaupunkimaisissa kunnissa, joissa väestön koulutustaso on korkea, saa nuoriso korkeamman asteisen koulutuksen kuin matalan koulutustason maaseutukunnissa. Toisaalta peruskoulun varaan jäävien osuus ikäluokasta oli korkein kaupunkimaisissa kunnissa, 20 prosenttia. Vastaava osuus maaseutumaisissa kunnissa oli 15 prosenttia vuonna 1990.

Mielenkiintoista on, että kouluttamattomien ikäluokkaosuus vuonna 1990 oli kaikkein suurin Uudenmaan läänissä, 25 prosenttia. Kuitenkin ylioppilastutkinnon ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittavien osuudet olivat Uudellamaalla maan suurimmat.

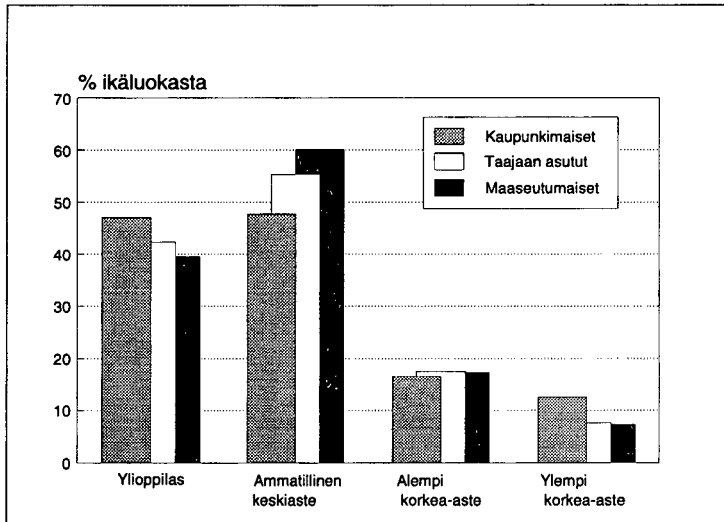
3.48
Tutkintoikäluokkaosuuksien muutos vuodesta 1981 vuoteen 1990 koulutusasteryhmittäin. Tutkintoikäluokkamittain 1990

Kuten kuviosta 3.49 käy ilmi, kaupunkimaisten kuntien ylioppilastutkinnon ja ylempien korkeakoulututkintojen ikäluokkaosuudet ovat paljon isommat kuin vastaavat luvut maaseutumaisissa kunnissa. Kaupunkimaisissa kunnissa ylioppilastutkinnon suorittavien osuus ikäluokasta oli 47 prosenttia ja maaseutumaisissa kunnissa 40 prosenttia vuonna 1990. Ylioppilastutkinnon suorittavien osuus ikäluokasta kuitenkin kasvoi 80-luvulla riippimmin maaseutukunnissa, eli ero kaventui.

Ylempien korkeakoulututkintojen ikäluokkaosuus oli kaupunkimaisissa kunnissa 13 ja

maaseutumaisissa kunnissa 7 prosenttia. Osuudet kasvoivat suunnilleen samaa vauhtia eri kuntaryhmissä.

Ammattikoulutasoisen tutkinnon suorittavia on enemmän maaseutukuntien nuorissa kuin kaupunkikuntien nuorissa. Maaseutukunnissa ammatillisen koulun käyvien osuus ikäluokasta oli 60 prosenttia ja kaupunkimaisissa kunnissa 48 prosenttia. Erot kaventuivat 1980-luvulla, sillä kaupunkimaisten kuntien ikäluokkaosuus pieneni vähemmän kuin maaseutukuntien ikäluokkaosuus.

3.49
Ikäluokan tutkinnot
koulutusasteryhmittäin kunnan
taajama-asteen mukaan 1990.
Tutkintoikäluokkamittain

Tutkinnon suorittaneiden jatko-opintoihin ja työhön sijoittuminen

Tutkinnon suorittaneiden sijoittumista kuvaava tilasto on suunnittelu- ja kehittämissä Tilastokeskuksessa. Tilaston tarkoituksena on kuvata tutkinnon suorittaneiden sijoittumista työelämään ja jatko-opintoihin 1 vuoden ja 5 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta. Vastaavan tyyppinen työ on menossa OECD:n koulutusindikaattorihankkeessa.

Tutkinnon suorittaneiden sijoittumista kuvaavat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tutkintorekisterin ja työssäkäyntitilaston tietoihin.

Tutkinnon suorittaneiden sijoittumista kuvaava tarkastelu jakautuu kahteen osaan. Ensiksi tarkastellaan, mitä tutkintoja vuonna 1985 valmistuneet ovat suorittaneet vuoteen 1990 mennessä. Toiseksi tarkastellaan sitä, miten vuonna 1985 valmistuneet ovat sijoit-

tuneet työelämään viiden vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta.

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneita tarkastellaan neljässä tutkintoryhmässä vuoden 1990 lopussa:

- peruskoulun 9. luokalla olleet
- ylioppilastutkinnon suorittaneet
- ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneet
- korkeakouluissa tutkinnon suorittaneet

Tutkinnon suorittaneista on ensiksi selvitetty se, ovatko he suorittaneet vuoteen 1990 mennessä jonkin muun saman asteisen tai korkeamman asteisen koulutuksen vai onko tutkinto pysynyt samana.

3.50

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden tutkinnot vuoden 1990 lopussa

Tutkinto	Yhteensä 1985		Tutkinto vuoden 1990 lopussa			
		%	Sama	%	Eri ¹⁾	%
Peruskoulu	63 498	100	13 754	22	49 744	78
Ylioppilas	31 133	100	15 528	50	15 605	50
Tutkinto ammatillisesta oppilaitoksesta	66 064	100	52 037	79	14 027	21
Tutkinto korkeakoulusta	9 315	100	8 217	88	1 098	12

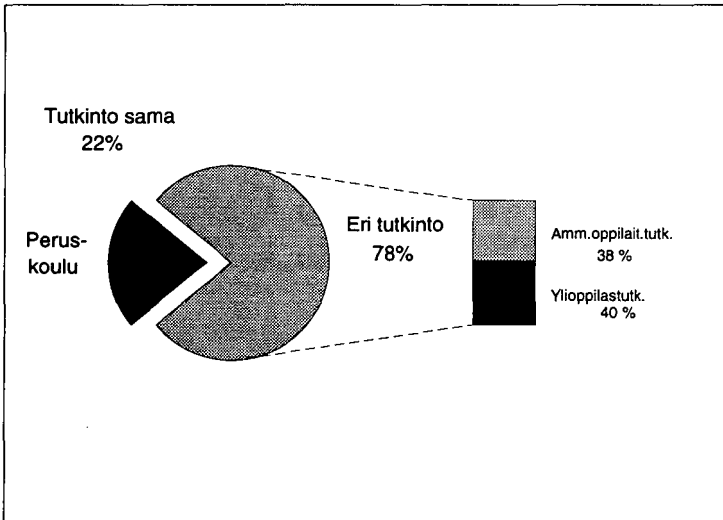
¹⁾ Henkilö suorittanut vuoden 1985 jälkeen muun saman tai korkeampi asteisen tutkinnon.

Jatko-opintoihin sijoittuminen

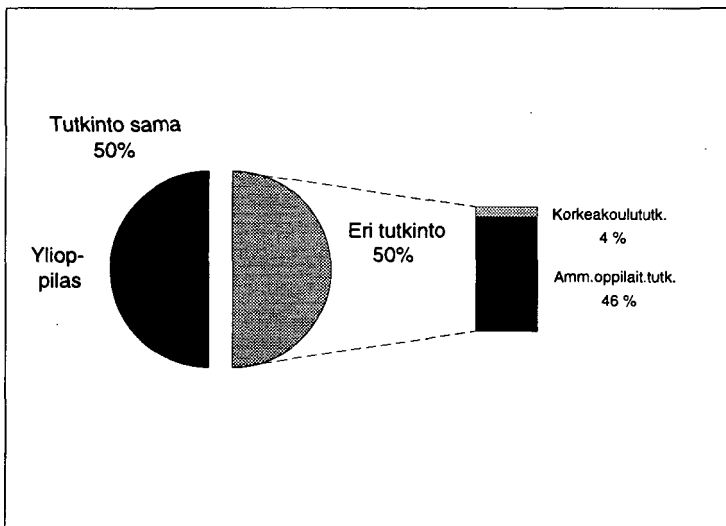
Peruskoulun 9. luokalla vuonna 1985 olleista 63 500 henkilöstä oli 78 prosenttia suorittanut peruskoulun jälkeen jonkin tutkinnon vuoden 1990 loppuun mennessä. Ylioppilas-tutkinnon oli heistä suorittanut 40 prosenttia ja tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa 38 prosenttia. Pojista oli 44 prosenttia suo-

rittanut tutkinnon ammatillisessa oppilaitok-
sessa ja 33 prosenttia ylioppilastutkinnon.
Tytöistä 48 prosenttia oli suorittanut yliop-
pilastutkinnon ja 32 prosenttia tutkinnon
amatillisessa oppilaitoksessa.

Peruskoulun 9. luokalla vuonna 1985 olleista 22 prosenttia ei ollut suorittanut peruskoulun jälkeen mitään tutkintoa vuoden 1990 loppuun mennessä.

3.51
Vuonna 1985 peruskoulun
9. luokalla olleiden tutkinto
vuoden 1990 lopussa

3.52
Vuonna 1985 ylioppilastutkinnon
suorittaneiden tutkinto vuoden
1990 lopussa

Ylioppilastutkinnon vuonna 1985 suorittaneista 31 100 henkilöstä oli suorittanut tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa 46 prosenttia ja 4 prosenttia oli ehtinyt suorittaa tutkinnon korkeakoulussa vuoden 1990 loppuun mennessä. Ylioppilastutkinnon suorittaneista naisista oli huomattavasti useampi (53 %) suorittanut tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa kuin miehistä (35 %). Korkeakouluissa oli tutkinnon ehtinyt suorittaa miehistä 3 prosenttia ja naisista 5 prosenttia.

Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon vuonna 1985 suorittaneesta 66 100 henkilöstä oli 20 prosenttia suorittanut toisen tutkinnon vuoden 1990 loppuun mennessä ja noin yksi prosentti oli suorittanut korkeakoulututkinnon. Miehistä 83 prosentilla ja naisista 75 prosentilla oli tutkinto pysynyt samana vuoden 1990 loppuun mennessä.

Korkeakouluissa vuonna 1985 tutkinnon suorittaneesta 9 300 henkilöstä oli 12 prosenttia suorittanut toisen tutkinnon vuoden 1990 loppuun mennessä. Naisista 89 prosentilla ja miehistä 87 prosentilla tutkinto oli pysynyt samana vuoden 1990 loppuun mennessä.

Työhön sijoittuminen

Niistä vuonna 1985 tutkinnon suorittaneista henkilöistä, joilla koulutus on pysynyt samana vuoteen 1990 verrattuna, on esitetty tietoja työhön sijoittumisesta vuonna 1990 ja työttömyystietoja lokakuulta 1992.

Tutkinnon suorittaneet jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan kuuluviin (palkansaajat, yrittäjät, työttömät) ja työvoiman ulkopuolella oleviin (opiskelijat, eläkeläiset, varusmiehet, kotitaloustyötä tekevät yms.). Työvoimaan kuuluvuus on pääasiallisen toiminnan päättelyssä asetettu etusijalle. Vuoden 1990 lopussa työssä olleet opiskelijat luokitellaan tämän tarkastelun mukaan työllisiin.

Vuonna 1985 valmistuneista oli vuonna 1990 eniten työllisiä korkeakoulututkinnon suorittaneissa (92 %) ja vähiten ylioppilastutkinnon suorittaneissa (53 %). Työllisenä olevista ylioppilastutkinnon suorittaneista oli korkeakouluissa opiskelemassa 40 prosenttia. Vuoden 1985 ylioppilastutkinnon varassa olevista opiskeli yhteensä 63 prosenttia, sillä pääasiallisten opiskelijoiden lisäksi 40 prosenttia työllisistä ylioppilaista opiskeli samanaikaisesti korkeakoulussa.

3.53

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuoden 1990 lopussa ja työttömyys lokakuussa 1992

(Ne henkilöt, joiden koulutus on sama vuonna 1985 ja 1990)

Tutkinto Koulutusaste	Pääasiallinen toiminta vuoden 1990 lopussa						Työtön lokak. 1992 %
	Yhteensä	%	Työllinen %	Työtön %	Opiskelija %	Muu %	
Peruskoulu	13 754	100	61	12	13	14	27
Ylioppilas	15 528	100	53	1	42	4	10
Tutkinto ammatillisesta oppilaitoksesta	52 037	100	83	4	6	7	13
Alempi keskiaste	27 670	100	79	6	7	8	16
Ylempi keskiaste	19 018	100	86	3	5	6	10
Korkea-aste	5 349	100	92	2	2	4	6
Tutkinto korkeakoulusta	8 217	100	92	1	3	4	3
Alin korkea-aste	261	100	83	1	9	7	3
Alempi kand.aste	1 250	100	88	2	5	5	4
Ylempi kand.aste	6 211	100	93	1	3	3	4
Tutkijakoulutus	495	100	95	1	2	2	1

3.54

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneet työssä olevat vuoden 1990 lopussa
(Ne henkilöt, joiden koulutus on sama vuonna 1985 ja 1990)

Tutkinto	Yhteensä 1985	Tutkinto vuoden 1990 lopussa		
		Sama	Näistä työllisenä %	
Peruskoulu	63 498	13 754	8 330	61
Ylioppilas	31 133	15 528	8 192	53
Tutkinto ammatillisesta oppilaitoksesta	66 064	52 037	43 304	83
Tutkinto korkeakoulusta	9 315	8 217	7 564	92

Lukion iltalinjalta vuonna 1985 valmistuneet olivat suhteellisesti enemmän (73 %) työllisenä vuonna 1990 kuin päivälukiosta valmistuneet (51 %). Iltalinjalaisista opiskeli edelleen vuonna 1990 kaikkiaan 17 prosenttia ja päivälukiosta valmistuneista 44 prosenttia.

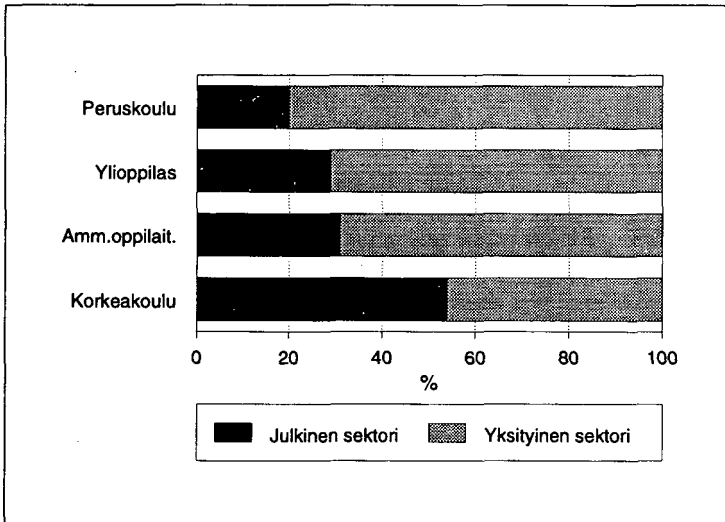
Vuonna 1990 työttömyys oli suurin peruskoulun käyneiden ryhmässä (12 %) ja pienin korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden ryhmässä, yksi prosentti.

Työttömyyden kasvu vuoden 1990 joulukuusta vuoden 1992 lokakuuhun on ollut

suurinta pelkän peruskoulun käyneiden keskuudessa. Tästä ryhmästä 27 prosenttia oli työttömänä lokakuussa 1992. Korkeakoulututkinnon vuonna 1985 suorittaneiden työttömien osuus oli vuoden 1992 lokakuussa 3 prosenttia. Työttömien osuus koko työvoimasta oli vuoden 1992 lokakuussa 16 prosenttia.

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden työnantajaa, toimialaa ja vuosiansiotuloja koskevissa tiedoissa ovat mukana vain ne henkilöt, jotka ovat olleet työssä vuoden 1990 lopussa.

3.55
Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden työnantajasektori 1990

Suurin osa vuonna 1985 valmistuneista oli vuonna 1990 töissä yksityisellä sektorilla kaikissa muissa koulutusryhmissä paitsi korkeakoulututkinnon suorittaneissa. Tässä ryhmässä yksityisellä sektorilla työskenteli 46 prosenttia. Vuonna 1990 yksityisen työnantajan palveluksessa oli peruskoulun käyneistä 80 prosenttia, ylioppilastutkinnon suorittaneista 71 prosenttia ja ammatillisen tutkinnon suorittaneista 69 prosenttia. Yksityiseen sektoriin luokitellaan kaikki ne työpaikat, joissa työnantajana on jokin muu kuin valtio tai kunta.

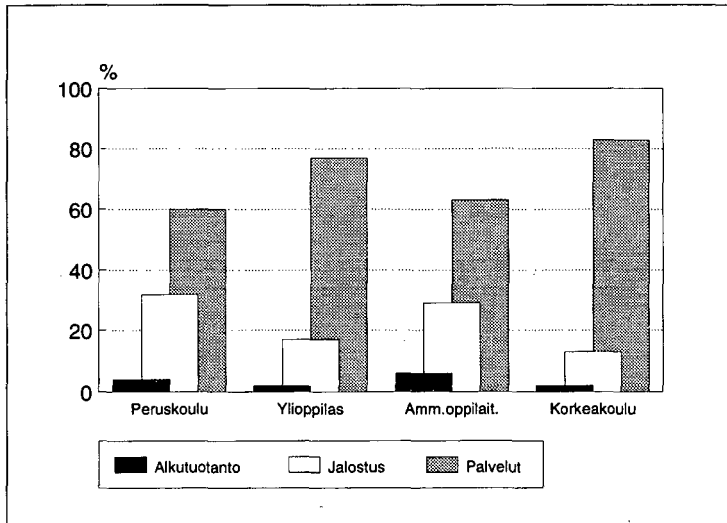
Julkisella sektorilla toimi peruskoulun suorittaneista 20 prosenttia, ylioppilastutkinnon suorittaneista 29 prosenttia, ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneista 31 prosenttia ja korkeakoulututkinnon suorittaneista 54 prosenttia.

Kunta työllisti kaikissa koulutusryhmissä huomattavasti enemmän kuin valtio. Naiset sijoittuivat julkiselle sektorille suhteellisesti useammin kuin miehet.

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden ja työllisenä vuonna 1990 olevien toimiala

(elinkeino) määräytyy henkilön työpaikan toimialan mukaan. Kaikki samassa toimipaikassa työskentelevät saavat saman toimialatiedon ammatistaan riippumatta. Tutkinnon suorittaneiden sijoittumista eri toimialoille tarkastellaan sen mukaan, onko henkilön työpaikka alkutuotannossa, jalostuksessa vai palveluissa. Alkutuotantoon luokitellaan maa- ja metsätalous. Jalostukseen kuuluvat kaivostoiminta, teollisuus, energia- ja vesihuolto sekä rakentaminen. Palvelusektori käsittää sekä yksityisen että julkisen palvelun työpaikat.

Suurin osa (yli 60 %) kaikissa tutkinnon suorittaneiden koulutusryhmissä toimi palvelusektorilla. Eniten palvelusektorilla toimivat korkeakoulututkinnon suorittaneet (83 %) ja vähiten (60 %) pelkän peruskoulun käyneet. Vuonna 1985 ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneista 63 prosenttia oli töissä palvelusektorilla vuonna 1990 ja ylioppilastutkinnon suorittaneista 77 prosenttia. Vuoden 1990 lopussa koko maan työllisestä työvoimasta toimi palvelusektorilla 60 prosenttia.

3.56
Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden toimiala vuoden 1990 lopussa

3 OPPILAAXSI HAKEUTUMINEN, KESKEYTTÄMINEN, TUTKINNOT

3.57

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden vuosiansiotulot toimialoittain vuoden 1990 lopussa

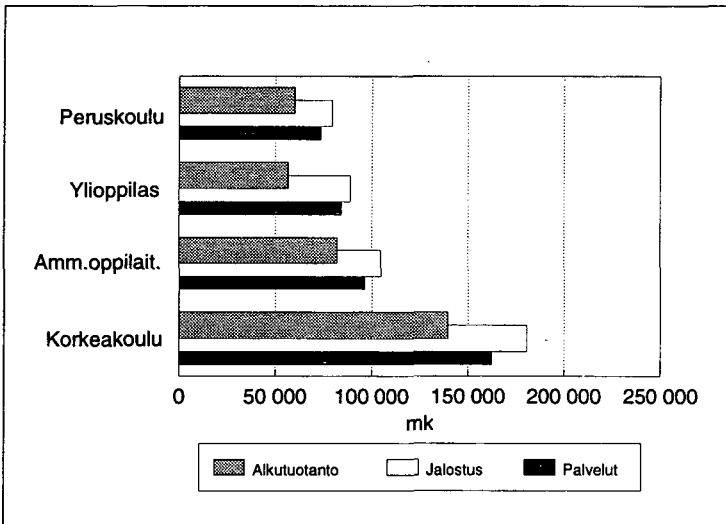
Tutkinto	Vuosiansiotulot vuoden 1990 lopussa (mk)			Toimialat yhteensä
	Alkutuotanto	Jalostus	Palvelut	
Peruskoulu	60 000	79 400	73 500	75 000
Ylioppilas	56 600	88 900	84 200	84 100
Tutkinto ammatillisesta oppilaitoksesta	82 100	104 700	96 100	97 800
Tutkinto korkeakoulusta	139 400	180 600	162 200	164 600

Jalostussektorilla toimi lähes kolmannes sekä pelkän peruskoulun käyneistä (32 %) että ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneista (29 %). Ylioppilastutkinnon suorittaneista 17 prosenttia ja korkeakoulututkinnon suorittaneista 13 prosenttia oli töissä jalostussektorilla. Koko maan työllisestä työvoimasta toimi jalostussektorilla vuonna 1990 kaikkiaan 29 prosenttia.

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneista alkutuotannossa toimivien osuus vuonna 1990 oli vähäistä. Tarkasteltavana olevista koulutusryhmistä alkutuotannossa toimi suhteellisesti eniten (6 %) ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneet. Vuoden 1990 lopussa koko maan työllisestä työvoimasta toimi alkutuotannossa 8 prosenttia.

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden tulot vuonna 1990 olivat sitä suuremmat mitä koulutetummasta ryhmästä oli kyse. Korkeakoulututkinnon vuonna 1985 suorittaneiden tulot olivat vuonna 1990 kaikilla toimialoilla yli kaksi kertaa suuremmat kuin pelkän peruskoulun käyneiden tulot.

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden ja vuonna 1990 työllisenä olevien tulotietoina on käytetty valtionveronalaisia tuloja, joista on laskettu mediaanit. Tulotiedot on laskettu niiden henkilöiden tuloista, jotka olivat töissä koko vuoden 1990.

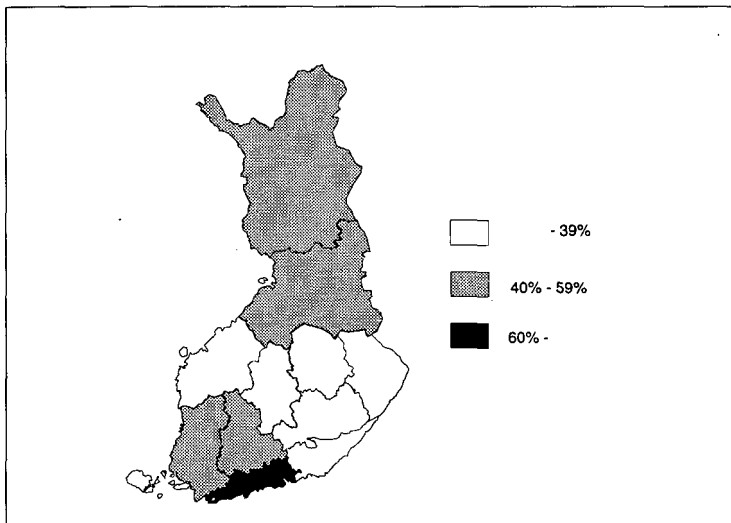
3.58

Vuonna 1985 tutkinnon suorittaneiden vuosiansiotulot toimialoittain vuoden 1990 lopussa

Jokaisessa koulutusryhmässä jalostussektorilla työssä olevien tulot olivat suurimmat ja alkutuotannossa työssä olevien tulot pienimmät.

Vuonna 1990 pienimmillään miesten ja naisten väliset tuloerot olivat pelkän ylioppilastutkinnon varassa olevilla. Viiden vuoden kuluttua ylioppilaaksi tulonsa jälkeen naisylioppilaiden vuosiansiot olivat 94 prosenttia miesylioppilaiden vuosiansiotuloista. Korkeakoulututkinnon suorittaneilla tuloerot olivat suurimmat. Viiden vuoden kuluttua korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen naisten vuosiansiotulot olivat 75 prosenttia miesten ansaitsemista tuloista.

Korkeakouluissa vuonna 1985 tutkinnon suorittaneista asui vuonna 1990 eniten tutkinnon suorituslänissään Uudenmaan läänin korkeakouluista valmistuneet (76 %). Vähiten tutkinnon suorituslänissään viiden vuoden kuluttua valmistumisestaan asui Mikkelin (15 %) ja Kymen (23 %) läänien korkeakouluissa tutkinnon suorittaneet. Mikkelin läänissä sijaitsee Joensuun yliopistoon kuuluva Savonlinnan opettajankoulutuslaitos sekä kääntäjänkoulutuslaitos ja Kymen läänissä sijaitsee Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu sekä Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitos. Kaikista vuonna 1985 korkeakoulututkinnon suorittaneista asui vuonna 1990 Uudenmaan läänissä 43 prosenttia riippumatta siitä, missä he olivat suorittaneet tutkintonsa.

3.59
Vuonna 1985 korkeakouluissa
tutkinnon suorittaneista tutkinnon
suorituslänissään asuvien
osuus (%) vuonna 1990

Lähteet:

Ikäluokan tutkinnot kunnittain 1990. Tutkintoikäluokkamittain, Tilastokeskus, Koulutus-
sarjan julkaisu 1993:5.

OECD/CERI/INES, työpaperit 1993.

Opetushallituksen yhteishakuaineisto.

Tilastokeskuksen koulutustilastot.

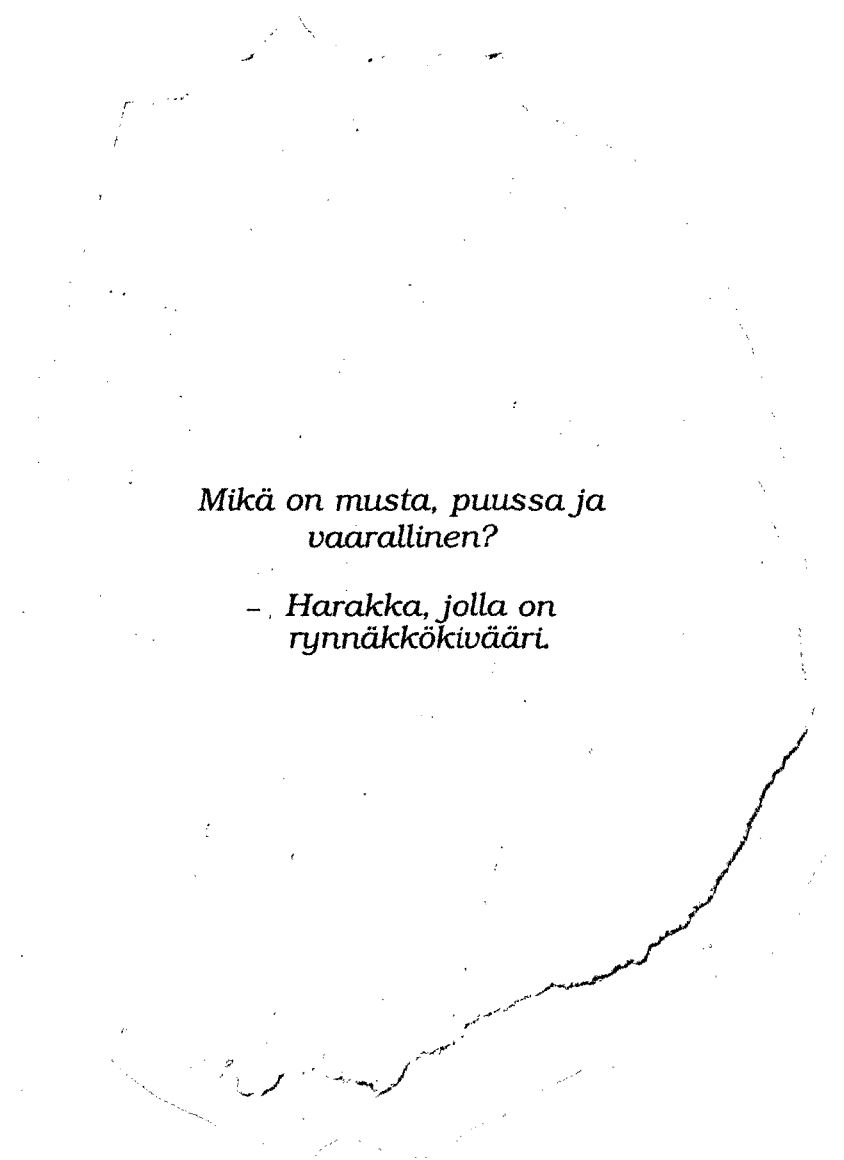
Tilastokeskuksen tutkintorekisteri.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto.

Ylioppilastutkintolautakunnan ylioppilastutkintotiedosto.

4 Tutkijankoulutus

- Vuonna 1991 suoritettiin lisensiaatintutkintoja 603 ja tohtorintutkintoja 520
- Lisensiaatin- ja tohtorintutkinnon suorittaneiden määrä on kasvanut voimakkaasti viime vuosina
- Lisensiaatintutkinnon suorittaneista 36 prosenttia ja tohtorintutkinnon suorittaneista 33 prosenttia oli naisia. Naisten osuus tohtorintutkinnon suorittaneista on Suomessa korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa
- Lisensiaatintutkinto suoritetaan keskimäärin 34-vuotiaana ja tohtorintutkinto keskimäärin 37-vuotiaana
- Tutkijankoulutuksen suorittaneita oli kaikkiaan 13 600 vuonna 1991
- Tutkijankoulutetuista yli puolet on työssä koulutuksen ja tutkimuksen alalla ja vajaa 10 prosenttia teollisuuden ja rakentamisen alalla
- Korkeimmat vuosiansiot olivat lääketieteen tohtoreilla

*Mikä on musta, puussa ja
vaarallinen?*

- Harakka, jolla on
rynnäkkökiivääri.*

Tutkijankoulutus

Suoritetut tutkijankoulutustutkinnot

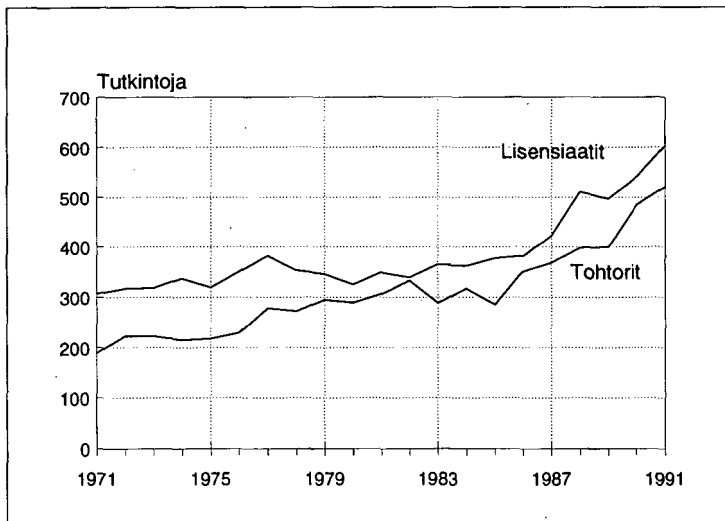
Tutkijankoulutuksella tarkoitetaan tässä lisensiaatin- tai tohtorintutkintoon tähtäävää koulutusta. Tutkijankoulutustutkintoihin luetetaan lisensiaatintutkinnot ja hyväksytyt tohtorinväitöskirjat. Lääketieteen, hammaslääketieteen ja eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinnot eivät ole tutkijankoulutusta vaan korkeakoulujen perustutkintoja. Tutkijankoulutustutkintoihin eivät myöskään sisälly erikoislääkärin, erikoishammaslääkärin, erikoiseläinlääkärin eikä yleisesikuntaupseerin tutkinnot.

Tiedot ovat Tilastokeskuksen tutkintorekisteristä ja työssäkäyntitilastosta. Tässä luvussa käytetään opetushallinnon opintoala- ja -asteluokitusta, joka perustuu tutkintoasetuksiin. Koulutusajako perustuu Tilastokes-

kuksen koulutusluokitukseen. Ks. tarkemmin luvusta *Käsitteet ja luokitukset*.

Korkeakouluissa suoritettiin vuonna 1991 tutkijankoulutustutkintoja yhteensä 1 123. Näistä oli lisensiaatintutkintoja 603 ja hyväksytyjä tohtorinväitöskirjoja 520. Tutkijankoulutustutkintojen määrä on vuoden 1986 jälkeen kasvanut voimakkaasti. Lisensiaatintutkintojen määrä on lisääntynyt 58 prosenttia ja hyväksytyjen väitöskirjojen määrä 48 prosenttia vuoteen 1986 verrattuna.

Vuonna 1991 suoritetuista lisensiaatintutkinnoista 28 prosenttia oli teknillistieteellisen alan ja 23 prosenttia luonnontieteellisen alan tutkintoja. Hyväksytyistä väitöskirjoista 29 prosenttia oli lääketieteen ja 22 prosenttia luonnontieteiden väitöskirjoja. Edelliseen vuoteen verrattuna ovat määrällisesti eniten lisääntyneet teknillistieteellisen alan väitös-

4.1
Korkeakouluissa suoritettut tutkijankoulutustutkinnot 1971–1991

4.2 Korkeakouluissa suoritettut tutkijankoulutustutkinnot opintoalan mukaan 1991

Tutkintoasetusten mukainen opintoala	Lisensiaatintutkintoja			Tohtorintutkintoja		
	Yhteensä	Muutos ed. vuodesta	Naisia %	Yhteensä	Muutos ed. vuodesta	Naisia %
Teologinen	13	-1	15,4	6	-13	16,7
Humanistinen	89	22	51,7	46	14	47,8
Taideteollinen	1	-2	100,0	2	2	100,0
Musiikkiala	1	0	100,0	1	-1	100,0
Teatteri- ja tanssiala	1	1	100,0	-	-	-
Kasvatustieteellinen	27	8	48,1	13	1	38,5
Liikuntatieteellinen	3	1	66,7	2	0	100,0
Yhteiskuntatieteellinen	69	7	44,9	31	-6	22,6
Psykologia	14	-3	57,1	6	-8	50,0
Terveydenhuolto	12	0	91,7	5	-3	100,0
Oikeustieteellinen	19	4	36,8	6	1	16,7
Kauppätieteellinen	28	8	28,6	18	8	22,2
Luonnontieteellinen	136	4	33,8	115	-14	33,0
Maatalous-metsätieteellinen	17	-4	58,8	15	-6	20,0
Teknillistieteellinen	166	16	14,5	80	31	17,5
Lääketieteellinen	.	.	.	150	18	32,7
Hammaslääketieteellinen	.	.	.	6	3	50,0
Eläinlääketieteellinen	.	.	.	10	9	40,0
Farmasia	7	1	71,4	8	0	62,5
Yhteensä	603	62	35,8	520	36	32,5

kirjat. Lisensiaatintutkinnoista 26 prosenttia ja tohtorintutkinnoista 38 prosenttia suoritettiin Helsingin yliopistossa.

Kaikissa Pohjoismaissa Ruotsia lukuun ottamatta tohtorintutkintojen määrän kasvu on 1980-luvun toisella puoliskolla ollut voimakasta. Suhteellisesti suurinta kasvu on ollut Tanskassa. Suomessa suoritetaan enemmän tohtorintutkintoja kuin Norjassa ja Tanskassa. Vuonna 1990 tohtorintutkintoja suoritet-

tiin Suomessa vajaa 500, Norjassa noin 400 ja Tanskassa noin 300. Ruotsissa suoritettiin tohtorintutkintoja vähän yli 1 000. (Nordisk Industrifond 1992)

Valtioneuvoston 20.11.1991 hyväksymässä koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1991–1996 esitetään, että vuosittain pitäisi valmistua 550–650 tohtoria siten, että suunnitelmakauden lopulla vuosittain suori-

4.3 Tavoitteet tohtorintutkintojen vuosittaisille määrille 1991–1996 ja suoritettut tohtorintutkinnot opintoalaryhmän mukaan 1989–1991

Opintoalaryhmä	Suoritettut tutkinnot			Vuosittainen tavoite
	1989	1990	1991	1991–96
Teologinen ja humanistinen	34	51	52	50–60
Kasvatustiet. ja psykologia	25	26	19	25–35
Kauppa-, oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen	42	52	55	55–70
Luonnontieteellinen ja maatalous-metsätieteellinen	105	150	130	150–165
Teknillistieteellinen	47	49	80	100–130
Lääke-, hammaslääke- ja eläinlääketieteellinen, terveydenhuolto, farmasia ja liikuntatieteellinen	149	154	181	165–180
Musiikkiala, taideteollinen, teatteri- ja tanssiala	-	2	3	5–10
Yhteensä	402	484	520	550–650

tetaan noin 650 tohtorintutkintoa. Erityisen suuri tohtorintutkintojen lisäystarve olisi teknillistieteellisellä alalla, jolla tulisi 1990-luvun alkupuoliskolla valmistua vuosittain 100–130 tohtoria.

Vuoden 1991 tohtorintutkintojen määrä 520 on jo aika lähellä minimitalvoitetta. Tavoite on jo saavutettu seuraavissa opintoalaryhmissä: teologinen ja humanistinen, kauppa-, oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen sekä lääke-, hammaslääke- ja eläinlääketieteellinen, terveydenhuolto, farmasia ja liikuntatieteellinen. Muilla aloilla tavoite on melko lähellä, myös teknillistieteellisellä alalla, vaikka tavoitteena on tutkintojen määrän kaksinkertaistaminen vuodesta 1990.

Verrattain uusi ilmiö on tutkijakoulutettujen työttömyys, joka oli vuoden 1992 lokakuun lopussa 200 henkilöä eli runsas prosentti tutkijankoulutuksen suorittaneesta väestöstä (Myrskylä 1993). Tämä on herättänyt keskustelua tohtorintutkintojen määrän tavoitteiden tarkistamiseksi.

Naisten osuus tutkijankoulutustutkinnon suorittaneista kasvoi 1980-luvulla. Vuonna 1980 naisia oli 24 prosenttia liseniaatintutkinnon ja 20 prosenttia tohtorintutkinnon suorittaneista. Vuonna 1991 naisia oli 36 prosenttia liseniaatintutkinnon ja 33 prosenttia tohtorintutkinnon suorittaneista. Naisten osuus tohtorintutkinnon suorittaneista on Suomes-

sa korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa. Vuonna 1990 osuus oli Suomessa 32 prosenttia, Ruotsissa 26 prosenttia, Tanskassa 23 prosenttia ja Norjassa vain 17 prosenttia (Nordisk Industrifond 1992).

Koulutusaloittain tarkasteltuna naisten osuus tohtorintutkinnon suorittaneista oli suurin humanistisella ja esteettisellä alalla, 47 prosenttia. Maa- ja metsätalouden sekä tekniikan ja luonnontieteiden alalla naisten osuus tohtorintutkinnon suorittaneista oli pienin.

Vuonna 1991 valmistuneiden liseniaattien keskimääräinen ikä (mediaani) oli 34 vuotta. Maa- ja metsätalouden sekä tekniikan ja luonnontieteiden alan liseniaatintutkinnon suorittaneet olivat nuorimpia. Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden sekä humanistiselta alalta valmistuneet liseniaatit olivat vanhimpia, keskimäärin 35-vuotiaita. Alle 30-vuotiaita oli liseniaatintutkinnon suorittaneista 22 prosenttia ja yli 39-vuotiaita 22 prosenttia.

Vuonna 1991 tohtoriksi väitelleiden keskimääräinen ikä (mediaani) oli 37 vuotta. Tekniikan ja luonnontieteiden alan tohtorit olivat nuorimpia, keskimäärin 34-vuotiaita. Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden alan tohtorit olivat vanhimpia, keskimäärin 42-vuotiaita. Tohtoriksi väitelleistä alle 30-vuotiaita oli 9 prosenttia ja yli 39-vuotiaita 37 prosenttia.

4.4 Korkeakouluissa liseniaatin- ja tohtorintutkinnon suorittaneiden keskimääräinen ikä (mediaani) koulutusalan mukaan 1991

Koulutusala	Liseniaatteja		Tohtoreita	
	Yhteensä	Keskim. ikä	Yhteensä	Keskim. ikä
Humanistinen ja esteettinen	105	35	55	40
Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	160	35	76	42
Tekniikka ja luonnontieteet	302	32	195	34
Hoitoalat	19	35	179	38
Maa- ja metsätalous	17	31	15	35
Yhteensä	603	34	520	37

4 TUTKIJANKOULUTUS

4.5 Korkeakouluissa suoritettut tutkijankoulutustutkinnot opintoalan mukaan 1980–1991

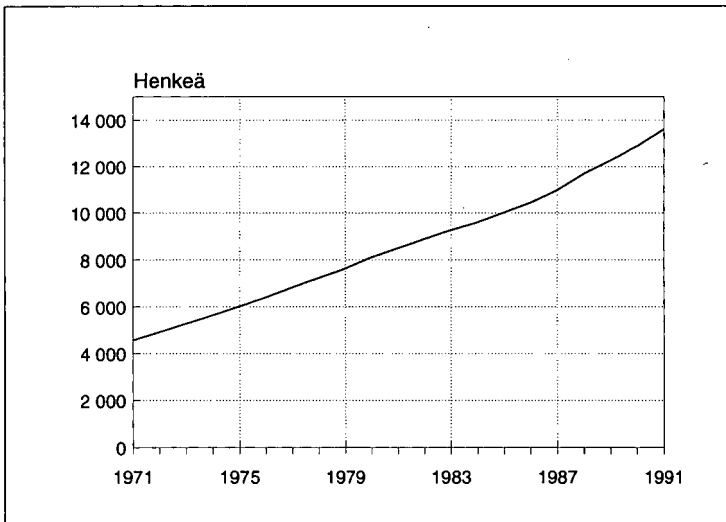
Tutkintoasetusten mukainen opintoala		1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Teologinen	Lis.	12	7	5	8	11	7	5	9	11	14	14	13
	Tri	12	4	14	8	7	4	8	8	7	3	19	6
Humanistinen	Lis.	37	34	46	49	45	40	59	50	80	67	67	89
	Tri	16	18	23	11	23	23	30	30	31	31	32	46
Taideteollinen	Lis.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	3	1
	Tri	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2
Musiikkiala	Lis.	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	1	1
	Tri	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	1
Teatteri- ja tanssiala	Lis.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
	Tri	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Kasvatustieteellinen	Lis.	11	18	12	22	17	14	18	12	30	17	19	27
	Tri	9	9	14	5	12	7	10	4	12	14	12	13
Liikuntatieteellinen	Lis.	2	3	3	3	–	3	1	3	1	3	2	3
	Tri	2	–	3	2	–	–	2	4	–	–	2	2
Yhteiskuntatieteellinen	Lis.	40	41	26	35	38	36	33	43	54	57	62	69
	Tri	16	14	15	15	16	13	26	16	20	25	37	31
Psykologia	Lis.	16	11	15	13	10	11	11	12	9	12	17	14
	Tri	3	6	11	5	8	5	5	9	5	11	14	6
Terveydenhuolto	Lis.	–	–	2	–	4	–	1	3	9	8	12	12
	Tri	–	–	1	1	2	1	3	1	–	4	8	5
Oikeustieteellinen	Lis.	8	16	10	14	12	14	18	10	16	18	15	19
	Tri	6	5	4	5	9	2	4	5	8	8	5	6
Kauppatieteellinen	Lis.	20	13	7	7	11	24	12	16	11	11	20	28
	Tri	6	10	9	7	6	1	9	8	8	9	10	18
Luonnontieteellinen	Lis.	99	119	112	105	107	112	113	111	145	130	132	136
	Tri	74	84	87	80	67	70	87	86	85	94	129	115
Maatalous-metsätieteellinen	Lis.	8	13	20	10	13	17	13	21	27	12	21	17
	Tri	9	11	8	8	10	17	12	11	14	11	21	15
Teknillistieteellinen	Lis.	70	68	73	91	90	96	92	127	113	139	150	166
	Tri	38	28	41	37	42	44	32	39	56	47	49	80
Lääketieteellinen	Tri	91	107	89	95	99	83	99	123	134	129	132	150
Hammaslääketieteellinen	Tri	2	4	8	6	12	8	15	17	7	6	3	6
	Tri	5	3	3	–	2	5	3	1	6	4	1	10
Farmasia	Lis.	2	6	8	8	4	3	6	6	2	9	6	7
	Tri	–	3	3	3	2	2	6	6	6	6	8	8
Yhteensä	Lis.	325	349	339	365	362	377	382	423	511	497	541	603
	Naisia %	23,7	23,5	29,8	29,3	29,8	30,8	31,2	29,8	33,9	33,4	31,8	35,8
	Tri	289	306	333	288	317	285	351	368	399	402	484	520
	Naisia %	20,1	23,2	20,7	21,2	23,0	27,7	23,9	27,7	27,8	34,1	31,8	32,5

Tutkijankoulutuksen suorittanut väestö

Tutkijankoulutuksen (lisenssiaatin- tai tohrintutkinnon) suorittaneita oli vuoden 1991 lopussa yhteensä 13 600. Vuodesta 1971 tutkijankoulutuksen suorittaneen väestön määrä on lähes kolminkertaistunut. Eniten tutkijakoulutettuja oli tekniikan ja luonnontieteiden koulutusalailla, 42 prosenttia kaikista tutkijankoulutuksen suorittaneista. 54 prosenttia

tutkijakoulutetuista asui Uudenmaan läänissä.

Tutkijankoulutuksen suorittaneita oli 15–64-vuotiaasta väestöstä 0,37 prosenttia vuonna 1991. Kun verrataan tutkijakoulutettujen määriä Pohjoismaissa, on luku Ruotsissa korkein. Vuonna 1989 Ruotsin 15–64-vuotiaasta väestöstä oli 0,44 prosenttia suorittanut tutkijankoulutuksen. Suomessa vastaava osuus oli tuolloin 0,33 prosenttia ja Norjassa 0,18 prosenttia (Nordisk Industrifond 1992).

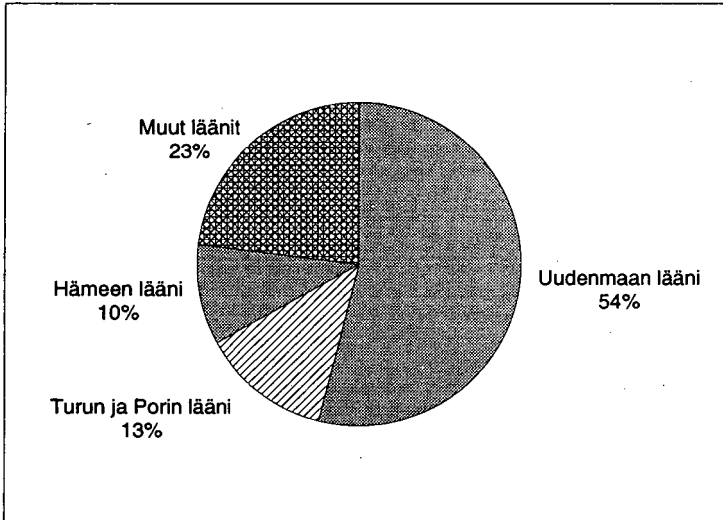

4.6
Tutkijankoulutuksen suorittanut väestö 1971–1991

4.7 Tutkijankoulutuksen suorittanut väestö koulutusalan mukaan 1991

Koulutusala	Tutkijankoulutuksen suorittaneita	Muutos edellisestä vuodesta	
		%	%
Humanistinen ja esteettinen	1 812	5,5	34,8
Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	2 783	5,3	25,6
Tekniikka ja luonnontieteet	5 766	6,2	17,2
Hoitopalat	2 719	4,5	26,0
Maa- ja metsätalous	521	3,8	31,7
Koulutusala tuntematon	4	–	75,0
Yhteensä	13 605	5,5	23,6

4.8
Tutkijankoulutuksen
suorittanut väestö
asuinläänin mukaan 1991

Tutkijankoulutuksen suorittaneesta väestöstä (15–64-vuotias) kuului vuonna 1990 työvoimaan (työlliset ja työttömät) 94 prosenttia. Osuus on selvästi suurempi kuin ylipäätään jonkun tutkinnon perusasteen jälkeen suorit-

taneilla, joista työvoimaan kuului 83 prosenttia. Tutkijankoulutuksen suorittaneista naisista työvoimaan kuului 90 prosenttia ja miehistä 95 prosenttia. Hoitoaloilla tutkijakoulutetuista kuului työvoimaan 97 prosenttia.

4.9
Tutkijankoulutuksen suorittaneen väestön (15–64-vuotias) kuuluminen työvoimaan 1990

Koulutusala	Tutkijakoulutettu väestö	Naisia	Tutkija-koulutetuista työvoimaan kuuluvia	Tutkija-koulutetuista naisista työvoimaan kuuluvia
		%	%	%
Humanistinen ja esteettinen	1 464	35,3	91,3	88,8
Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	2 393	25,1	92,0	88,7
Tekniikka ja luonnontieteet	5 083	17,0	94,7	90,6
Hoitoalat	2 389	25,0	96,6	93,8
Maa- ja metsätalous	408	31,9	90,4	86,9
Yhteensä	11 737	23,1	94,0	90,4

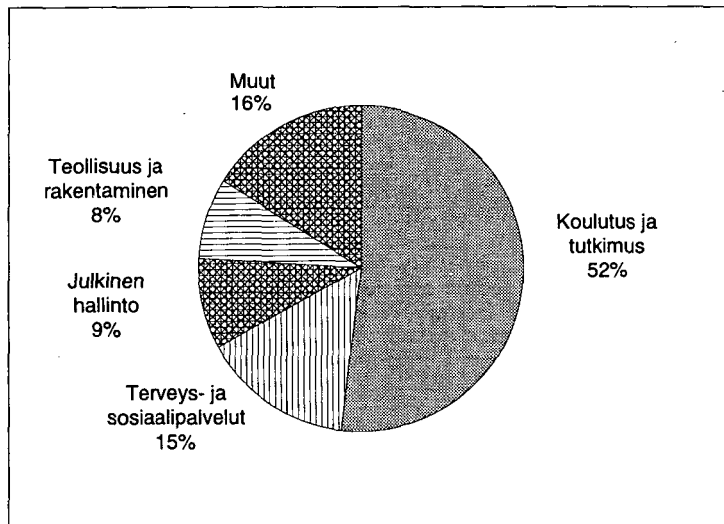
Yli puolet (52 %) tutkijankoulutuksen suorittaneista toimi koulutuksen ja tutkimuksen alalla (lähinnä korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa). Terveys- ja sosiaalipalvelujen alalla toimi 15 prosenttia, julkisessa hallin-

nossa 9 prosenttia sekä teollisuudessa ja rakentamisessa 8 prosenttia. Tutkijankoulutuksen suorittaneiden osuus koko työllisestä työvoimasta (15–74-vuotias) oli 0,5 prosenttia.

4.10

Tutkijankoulutuksen suorittanut työllinen työvoima (15–74-vuotias) koulutusalan ja työpaikan toimialan mukaan 1990

Koulutusala	Maa- ja metsätalous	Teoll. ja rakent.	Kauppa ja majoitus	Liikenne	Rahoitus-toiminta	Julkinen hallinto	Koulutus ja tutkimus	Terv. ja sos. palv.	Kultt. ja järj. palv.	Tunte-maton	Yhteensä
Humanistinen ja esteettinen	9	50	5	2	18	101	825	10	274	49	1 343
Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	12	74	29	9	245	415	1 144	88	126	58	2 200
Tekniikka ja luonnontieteet	33	678	65	37	383	343	2 946	167	62	94	4 808
Hoitoalat	7	58	76	2	37	83	600	1 429	7	36	2 335
Maa- ja metsätalous	27	34	5	–	20	50	202	10	10	14	372
Yhteensä	88	894	180	50	703	992	5 717	1 704	479	251	11 058
Osuus koko työllisestä työvoimasta %	0,04	0,1	0,05	0,03	0,3	0,8	4,0	0,6	0,5	0,5	0,5

4.11

Tutkijankoulutuksen suorittanut työllinen työvoima (15–74-vuotias) työpaikan toimialan mukaan 1990

4 TUTKIJANKOULUTUS

Tutkijankoulutuksen suorittaneen 20–64-vuotiaan väestön vuosiansiot olivat vuonna 1990 keskimäärin 254 000 mk, miehillä 269 000 mk ja naisilla 200 000 mk. Vuosiansiot olivat suurimmat 45–64-vuotiaiden ikäryhmässä, 292 000 mk. Hoitoalojen tutkijankoulutuksen suorittaneiden vuosiansiot olivat korkeimmat.

Tuloilla tarkoitetaan tässä henkilön valtionveronalaisia vuosiansiotuloja, jotka koostuvat palkka- ja yrittäjätuloista. Tulotiedot ovat vuoden 1990 väestö- ja asuntolaskennan aineistosta.

4.12

Tutkijankoulutuksen suorittaneen väestön (20–64-vuotias) vuosiansiot koulutusalan ja iän mukaan 1990

Koulutusala	Ikä			
	20–64 mk	20–29 mk	30–44 mk	45–64 mk
Humanistinen ja esteettinen	196 000	121 000	165 000	218 000
Kauppa-, laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	254 000	143 000	223 000	288 000
Tekniikka ja luonnontieteet	223 000	138 000	203 000	258 000
Hoitoalat	354 000	146 000	308 000	395 000
Maa- ja metsätalous	231 000	106 000	198 000	268 000
Kaikki koulutusalat	254 000	137 000	222 000	292 000

Lähteet

Koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 1991–1996. OPM, Koulutus ja tiedepoliittinen linja. Helsinki 1991.

Myrskylä, Pekka: Keistä tuli työttömiä? Selvitys työttömien työnhakijoiden taustoista. Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus Nro 43. Helsinki 1993.

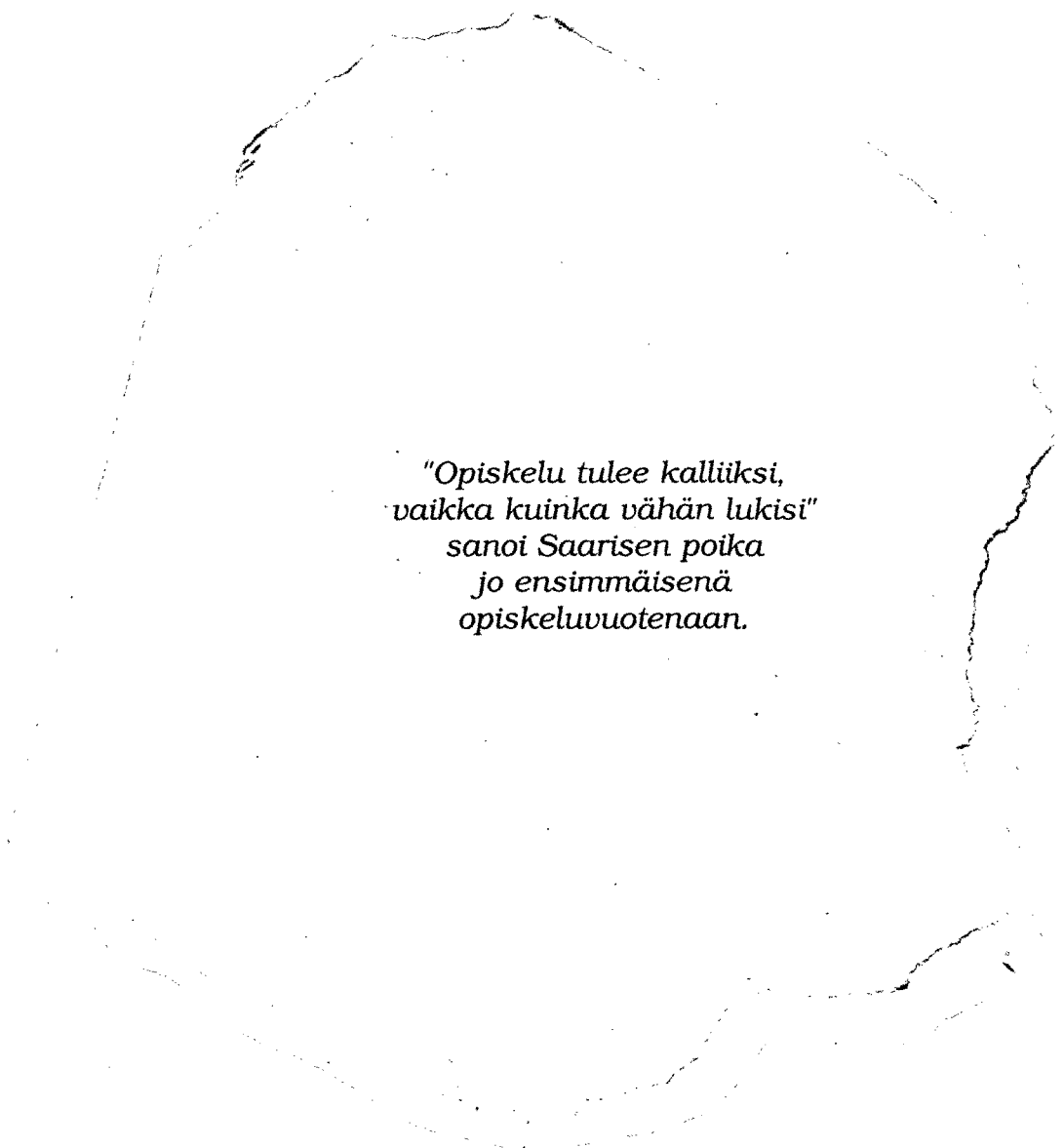
Tilastokeskuksen tutkintorekisteri.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto.

Vitenskaps- og teknologi-indikatorer for Norden. Informasjon nr. 3/1992. Nordisk Industrifond. Oslo 1992.

5 Voimavarat

- Peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa oli 72 000 opettajaa vuonna 1991
- Opettajien reaaliensiot olivat vuonna 1992 keskimäärin samalla tasolla vuoteen 1991 verrattuna
- Koululaitoksen menot 1991 olivat 35 mrd mk, mikä on 7,0 prosenttia bruttokansantuotteesta ja 7 000 mk jokaista suomalaista kohti
- Käyttömenot kasvoivat 80-luvun jälkipuoliskolla opiskelijamäärää nopeammin
- Peruskoulun käyttömenot oppilasta kohti olivat 22 000 mk, lukion 23 000 mk, ammatillisten oppilaitosten 48 000 mk ja korkeakoulujen 53 000 mk
- Julkisista menoista käytettiin noin neljäsosa koulutukseen
- Suomen julkisten koulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta oli vuonna 1991 suunnilleen samalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa. Osuudet olivat OECD-maiden korkeimpia
- Vuonna 1992 yli 450 000:lla oli opintolainaa. Keskimääräinen opintovelka oli 26 000 markkaa. Yli 1 300:lla oli opintovelkaa yli 100 000 markkaa

*"Opiskelu tulee kalliiksi,
vaikka kuinka vähän lukisi"
sanoi Saarisen poika
jo ensimmäisenä
opiskeluvuotenaan.*

Opettajat

Opettajia koskevat tilastot perustuvat opetus- ja kouluviranomaisten aineistoihin, Tilastokeskuksen tutkintorekisteriin, koulustilastoihin ja työssäkäyntitilastoon sekä Tilastokeskuksen vuosina 1983 ja 1992 tekemiin korkeakouluhenkilöstön ajankäytötutkimuksiin. Opettajien palkkatiedot perustuvat Tilastokeskuksen palkkatilastoihin lokakuussa 1992 täyden kuukausipalkan saaneista opettajista.

Opettajia koskevat luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään, koska hallinnollisissa aineistoissa opettajien rekisteröinti- ja laskentamenettelyt vaihtelevat eri oppilaitosryhmissä. Peruskoulussa ja lukiossa opettajalukuihin sisältyvät viranhoitajat, mutta eivät tuntiopettajat eivätkä sijaisina toimivat opettajat. Ammatillisissa oppilaitoksissa opettaja on laskettu mukaan useampaan kertaan, jos hän toimi useammassa kuin yhdessä oppilaitoksessa. Korkeakouluissa luvut tarkoittavat opettajan virkojen ja toimien määrää.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan koululaitoksen oppilaitoksissa (yleissivistävät¹⁾ ja ammatilliset oppilaitokset sekä korkeakoulut) työskenteli vuonna 1990 yhteensä 127 100 henkeä, mikä on 5,2 prosenttia työvoimasta. Koululaitoksen oppilaitoksessa työskennelleiden osuus työvoimasta oli saman suuruinen myös kahta vuotta aiemmin.

Vuonna 1991 peruskouluissa oli 38 000, lukioissa 5 700, ammatillisissa oppilaitoksissa

5.1 Koululaitoksen oppilaitosten kokonaishenkilöstömäärä 1990

	Henkilöstömäärä	Naisia %
Yleissivistävät oppilaitokset	79 110	72,1
Ammatilliset oppilaitokset	30 860	60,4
Korkeakoulut	17 160	50,0
Yhteensä	127 130	66,3

5.2 Peruskoulun, lukion, ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen opettajat 1991

	Opettaja	Muutos ed. vuodesta %	Naisia %
Peruskoulut	38 040	-0,3	65,9
Lukiot	5 660	0,9	60,0
Ammatilliset oppilaitokset	20 100	8,2	52,0 ¹⁾
Korkeakoulut	7 800	0,2	33,6
Yhteensä	71 600	2,1	58,0¹⁾

¹⁾ Arvio.

Lähde: Opetushallituksen peruskoulun ja lukion opettajarekisteri, opetushallituksen toimintailmoitus ja opetusministeriön KOTA-tietokanta.

20 100 opettajaa ja korkeakouluissa vajaa 8 000 opettajan virkaa ja tointa. Yhteensä opettajia oli noin 71 600, joista vajaa 60 prosenttia oli naisia. Sekä opettajien yhteismäärä että naisten osuus opettajista pysyi lähes samana edellisvuoteen verrattuna.

¹⁾ Peruskoulut, lukiot, musiikkikoulut ja -opistot, kansalais- ja työväenopistot sekä muut yleissivistävää koulutusta antavat oppilaitokset.

5.3 Peruskoulun opettajat 1981–1991¹⁾

Lukuvuosi (esim. 1981= 1981/82)	Ala-aste	Yläaste	Erityis- opetus	Yhteensä	Naisia %
1981	19 742	12 535	2 524	34 801	61,3
1982	19 831	12 604	2 637	35 072	61,3
1983	19 954	12 593	2 738	35 258	61,3
1984	20 074	12 522	2 831	35 427	61,4
1985	20 279	12 501	3 194	35 974	64,0
1986	20 559	12 609	3 242	36 410	64,3
1987	20 768	12 790	3 353	36 911	64,5
1988	20 791	13 105	3 401	37 297	64,7
1989	20 782	13 629	3 453	37 864	65,2
1990	20 799	13 894	3 467	38 160	65,5
1991	20 660	13 920	3 462	38 042	65,9

¹⁾ Lukuihin sisältyvät viranhoitajat, mutta eivät päätoimiset tuntiopettajat eivätkä sijaisena toimivat opettajat.

Lähde:
Opetushallituksen peruskoulun ja lukion opettajarekisteri.

5.4 Lukion opettajat 1981–1991¹⁾

Lukuvuosi (esim. 1981= 1981/82)	Päivälukiot	Iltalukiot	Yhteensä	Naisia %
1981	4 953	283	5 236	60,0
1982	5 033	285	5 318	59,8
1983	5 092	300	5 392	60,0
1984	5 106	301	5 407	59,9
1985	5 176	314	5 490	61,3
1986	5 214	317	5 531	59,4
1987	5 217	321	5 538	59,5
1988	5 259	317	5 576	59,7
1989	5 298	311	5 609	59,7
1990	5 271	338	5 609	59,6
1991	5 323	335	5 658	60,0

¹⁾ Lukuihin sisältyvät viranhoitajat, mutta eivät päätoimiset tuntiopettajat eivätkä sijaisena toimivat opettajat.

Lähde:
Opetushallituksen peruskoulun ja lukion opettajarekisteri.

Peruskouluissa oli opettajia vuonna 1991 yhteensä 38 000 ja oppilaita 596 000. Opettajien määrä kasvoi oppilaiden määrää selvästi enemmän vuodesta 1981 vuoteen 1991. Vuonna 1991 opettajia oli 9 prosenttia ja oppilaita vajaa 2 prosenttia enemmän kuin 10 vuotta aiemmin. Opettajista runsas puolet toimi ala-asteella, runsas kolmannes yläasteella ja vajaa 10 prosenttia erityisopetuksessa vuonna 1991. Peruskoulun opettajista vuonna 1991 lähes kaksi kolmasosaa oli naisia. Peruskoulun opettajakunta muuttui yhä naisvaltaisemmaksi 1980-luvulla, jolloin naisopettajien osuus lisääntyi lähes 5 prosenttiyksikköä.

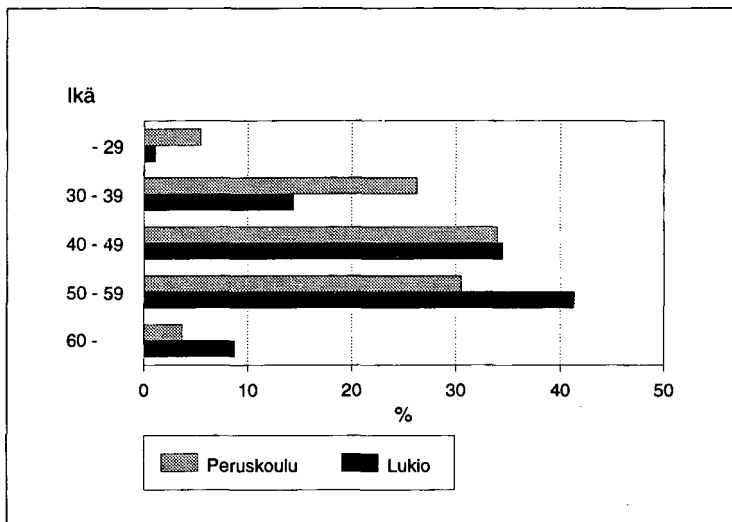
Peruskoulun luokanopettajia valmistui vuonna 1991 noin 770, mikä on lähes viidesosa enemmän edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 1991 valmistuneista kaksi kolmasosaa oli naisia.

Lukioissa oli lähes 5 700 opettajaa ja 114 000 oppilasta vuonna 1991. Lukiossa opettajien määrä kasvoi, vaikka oppilaiden määrä hie-man väheni. Vuonna 1991 opettajia oli 8 prosenttia enemmän ja oppilaita 3 prosenttia vähemmän vuoteen 1981 verrattuna. Naisia lukion opettajista oli 60 prosenttia vuonna 1991.

Vuonna 1991 peruskoulun ja lukion aineenopettajia valmistui noin 800, joista 72 prosenttia oli naisia. Aineenopettajaksi valmistuneita oli vajaa kymmenesosa enemmän kuin vuonna 1990.

Opettajien ikärakenne peruskoulussa ja lukiossa poikkeaa toisistaan. Vuonna 1991 peruskoulussa oli 50-vuotiaita tai sitä vanhempia kolmasosa opettajista, kun taas lukiossa puolet. Lukiossa 50-vuotiaiden tai sitä vanhempien opettajien osuus on kasvanut vuodesta 1989 runsaalla 7 prosenttiyksiköllä. Puolet lukion opettajista onkin lähdössä eläkkeelle runsaan 10 vuoden sisällä.

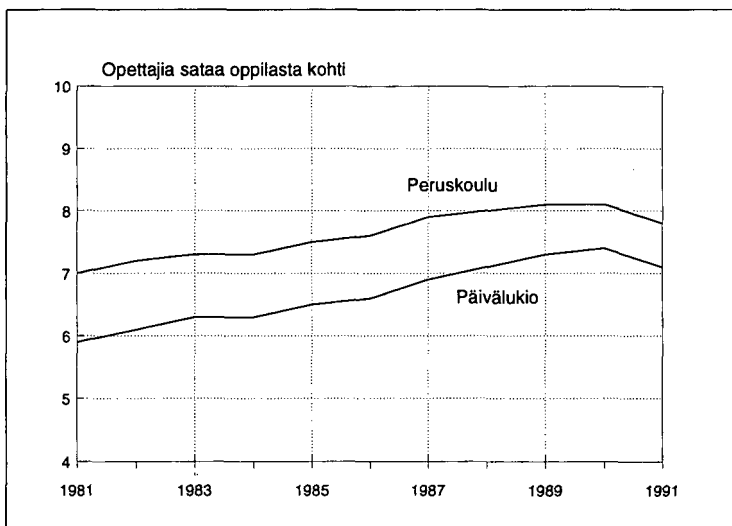
5.5 Peruskoulun ja lukion opettajien ikä 1991

Opettajien ja oppilaiden määrän kehitystä suhteessa toisiinsa kuvaa peruskoulun ja lukion opettajatiheysluku, jossa on laskettu opettajien määrä sataa oppilasta kohti. Opettajien määrään on laskettu mukaan kaikki opettajat (viranhoitajat, viransijaiset ja tuntiopettajat).

Peruskoulun opettajatiheys kasvoi 1980-luvulla keskimäärin 1,6 prosenttia vuodessa, mutta kääntyi laskuun 1990-luvun alussa. Peruskoulussa oli vuonna 1991 sataa oppilasta kohti keskimäärin 7,8 opettajaa. Myös päivälukion opettajatiheys kasvoi 1980-luvulla, keskimäärin 2,6 prosenttia vuodessa ja samoin kääntyi laskuun 1990-luvun alussa. Päivälukiossa oli vuonna 1991 sataa oppilasta kohti keskimäärin 7,1 opettajaa.

5.6 Peruskoulun ja päivälukion opettajatiheys 1981–1991

5.7 Ammatillisten oppilaitosten opettajat 1981–1991

Vuosi	Yhteensä	Naisia %
1981	13 686	43,1
1982	14 175	..
1983	14 701	44,0
1984	15 144	..
1985	15 587	46,1
1986	16 178	47,1
1987	16 738	48,2
1988	17 575	49,1
1989	18 082	50,9
1990	18 557	51,7
1991	20 084	52,0 ¹⁾

¹⁾ Arvio.

Lähde:

Vuodet 1981–1990:

Ammattikasvatushallituksen opettajarekisteri, jonka tiedoista on vähennetty ammatillisten kurssikeskusten opettajat. Lukuun sisältyvät lastentarhanopettajaopistojen opettajat, joita koskevat tiedot Tilastokeskus on kerännyt lastentarhanopettajaopistoista.

Vuosi 1991:

Opetushallituksen toimintailmoitus. Tietoihin eivät sisälly ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset eivätkä lastentarhanopettajaopistot.

Ammatillisissa oppilaitoksissa toimi vuonna 1991 noin 20 100 opettajaa ja opiskelijoita oli 182 900. Opettajien määrä kasvoi runsaalla 45 prosentilla ja opiskelijoiden määrä lähes 30 prosentilla vuoteen 1981 verrattuna. Ammatillisissa oppilaitoksissa naisopettajien osuus kasvoi jatkuvasti 1980-luvulla. Vuonna 1991 naisia arvioitiin olevan puolet opettajista.

Vuonna 1991 ammatillisten oppilaitosten opettajakoulutukseen osallistui 1 570 opiskelijaa, joista kaksi kolmasosaa oli naisia.

Lastentarhanopettajan tutkinnon suoritti vuonna 1991 noin 780 opiskelijaa, joista runsas kaksi kolmasosaa suoritti tutkinnon lastentarhanopettajaopistoissa ja vajaa kolmannes korkeakouluissa. Valmistuneista suurin osa, 97 prosenttia, oli naisia. Lastentarhanopettajan tutkinnon suorittaneiden määrä väheni lähes 7 prosentilla edellisvuoteen verrattuna.

Korkeakouluissa oli vuonna 1991 opettajan virkoja ja toimia 7 800 ja opiskelijoita 115 400. Korkeakouluopettajien virkojen ja toimien määrä lisääntyi viidenneksellä vuoteen 1981 verrattuna. Samana aikana korkeakouluopiskelijoiden määrä lisääntyi runsaalla kolmanneksella.

Tiedot naisopettajista ja korkeakouluopettajien keskimääräisestä iästä perustuvat korkeakouluhenkilöstön ajankäyttötutkimuksiin vuosina 1983 ja 1992.

Korkeakouluopettajista oli naisia 35 prosenttia vuonna 1992. Naisopettajien osuus kasvoi lähes 7 prosenttiyksikköä 10 vuoden aikana. Naisopettajien osuuden kasvusta 2 prosenttiyksikköä selittyi uudesta, naisvaltaisesta virkaryhmästä päätoimiset tuntiopettajat, jota ei ollut vuonna 1983.

Vuonna 1992 eniten naisia toimi korkeakouluopettajina humanistisissa tieteissä, 55 prosenttia, ja maatalous- ja metsätieteissä, 51 prosenttia. Molemmilla tieteenaloilla naisten osuus opettajista on kasvanut ripeästi vuodesta 1983. Selvästi vähiten naisopettajia oli teknisillä aloilla, joissa vuonna 1992 noin joka kymmenes opettaja oli nainen.

5.8 Korkeakoulujen opettajat 1981–1991¹⁾

Vuosi	Professoreita	Apulaisprof.	Yliassistentteja	Assistentteja	Lehtoreita	Tuntiopetus ²⁾	Yhteensä
1981	840	648	210	1 895	1 397	1 481	6 471
1982	857	677	225	1 905	1 426	1 535	6 625
1983	878	693	251	1 888	1 481	1 747	6 938
1984	893	709	266	1 884	1 529	1 828	7 109
1985	920	712	291	1 845	1 581	1 820	7 169
1986	947	725	335	1 827	1 636	1 966	7 436
1987	980	753	380	1 803	1 681	1 915	7 512
1988	1 005	759	421	1 817	1 723	1 900	7 625
1989	1 032	770	476	1 835	1 736	1 895	7 744
1990	1 055	787	523	1 834	1 770	1 819	7 788
1991	1 088	805	603	1 821	1 846	1 639	7 802
Naisia 1991 %	10,1	19,3	26,4	37,7	46,5	53,4 ³⁾	33,6

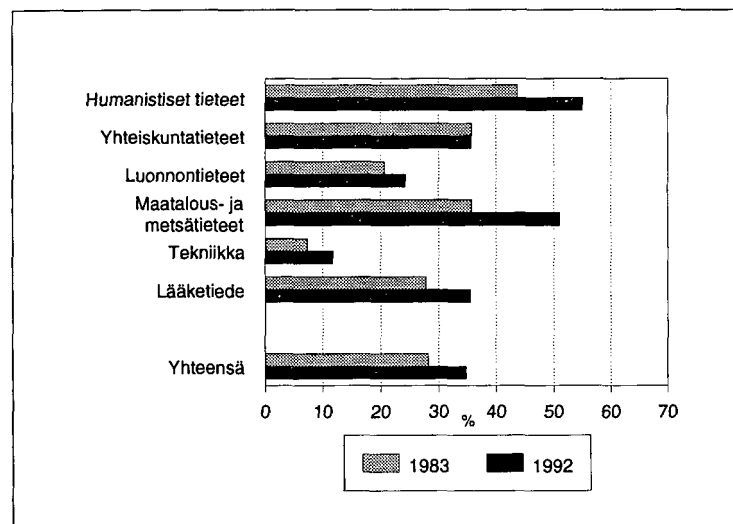
1) Korkeakouluopettajien virat ja toimet. Opettajien virkoihin eivät sisälly opettajankoulutusyksikköjen harjoittelukoulujen rehtorit ja opettajat.

2) Tuntiopetus on muutettu laskennalliseksi opettajanviroiksi. Tuntiopetuksen rahoitus on jaettu assistentin vuosipalkkaa ja kalliinpaikanlisää vastaavalla palkkiomäärällä.

3) Päätoimiset tuntiopettajat.

Lähde:

Opetusministeriön KOTA-tietokanta.

5.9 Naisten osuus opettajista tieteenaloittain 1983 ja 1992

5.10
Korkeakouluopettajien keskimääräinen ikä
(mediaani) eräissä virkaryhmissä 1983 ja 1992

Nimike	Keskimääräinen ikä		Muutos 1983-92
	1992	1983	
Professori	51	48	3
Apulaisprofessori	47	42	5
Yliassistentti	39	36	3
Assistentti	32	33	-1
Lehtori	44	40	4
Muu tutkija	38	38	0
Yhteensä	42	38	4

Virkaa tai tointa hoitaneet (vakinaisena tai sijaisena)

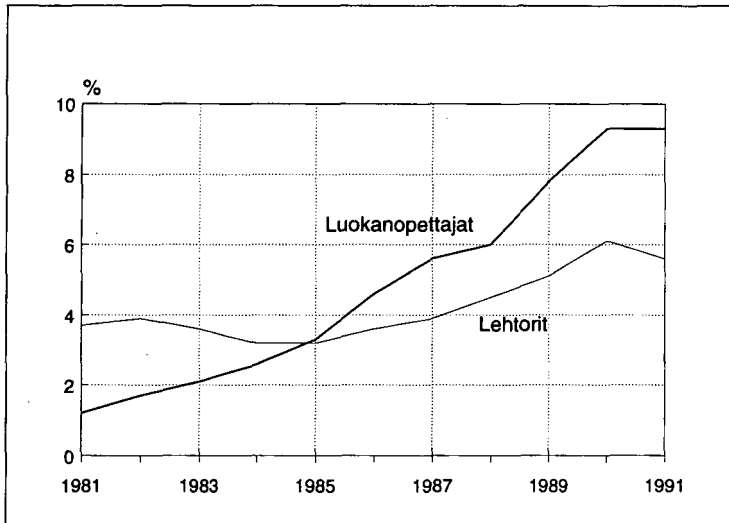
Vuonna 1992 korkeakouluopettajien keskimääräinen ikä mediaania käyttäen oli 42 vuotta, mikä on noin neljä vuotta korkeampi kuin vuonna 1983. Vanhimpia iältään olivat professorit, keskimäärin 51 vuotta ja nuorimpia assistentit, keskimäärin 32 vuotta. Eniten nousi apulaisprofessoreiden keskimääräinen ikä, joka vuoteen 1983 verrattuna oli 5 vuotta korkeampi vuonna 1992.

Muodollisesti epäpätevät opettajat

Oheiset tiedot opettajien epäpätevydestä koskevat peruskoulun ja lukion viranhoitajia. Pätevydellä tarkoitetaan tässä sitä, onko opettaja pätevä siihen virkaan, jota hän hoitaa.

Peruskoulussa 7,9 prosenttia kaikista opettajista oli epäpäteviä hoitamaansa virkaan nähden vuonna 1991. Peruskoulussa epäpätevien opettajien määrä lisääntyi jatkuvasti vuodesta 1981 vuoteen 1991. Vuonna 1981 opettajista 3,6 prosenttia oli epäpäteviä.

Epäpätevien peruskoulun luokanopettajien osuus lisääntyi huomattavasti: vuonna 1981 epäpäteviä oli 1,2 prosenttia ja vuonna 1991 9,3 prosenttia. Epäpätevien lehtorien osuus lisääntyi jonkin verran vuodesta 1981 vuoteen 1991. Vuonna 1991 peruskoulun lehtoreista 5,6 prosenttia oli epäpäteviä. Epäpätevien peruskoulun ja lukion matemaattisten aineiden opettajien osuus sen sijaan väheni: vuonna 1981 opettajista 4,7 prosenttia oli epäpäteviä ja vuonna 1991 2,1 prosenttia.

5.11
Muodollisesti epäpätevien
peruskoulun luokanopettajien
ja lehtorien osuus 1981-1991

Päivälukion opettajista oli 1,8 prosenttia epäpäteviä vuonna 1991. Epäpätevien päivälukioiden opettajien osuus on pysytellyt samalla tasolla koko 1980-luvun.

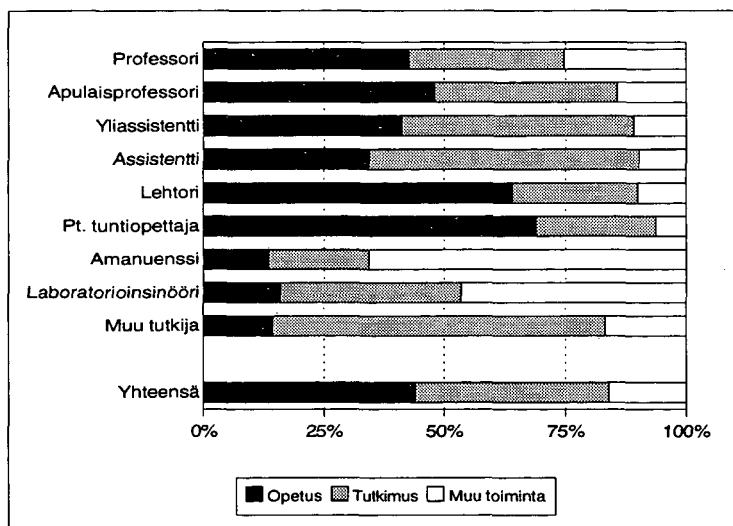
Korkeakouluhenkilöstön ajankäyttötutkimus

Korkeakouluhenkilöstön ajankäyttötutkimukset tehtiin Tilastokeskuksessa vuosina 1983 ja 1992. Tutkimuksilla kerättiin tietoja mm. korkeakoulujen opettajien ajankäytöstä virkanimikkeittäin ja tieteenoittain. Tiedot kerättiin korkeakoulujen valtion budjettirahoitteisista akateemisista viroista ja toimista, joiden hoitoon liittyy opetusta ja tutkimusta. Jokainen virka tai toimi oli viikon ajan mukana seurannassa. Vuonna 1992 kyselyjä lähetettiin 7 166 ja kolme neljäsosaa opettajista vastasi kyselyyn.

Tarkempia tietoja korkeakouluhenkilöstön ajankäytöstä on saatavilla Tilastokeskuksen julkaisusta *Tiede ja teknologia: 1993:2 Korkeakoulujen opettajat ja tutkijat 1992*.

Korkeakouluopettajan ajankäyttö jaettiin kolmeen ryhmään: opetukseen, tutkimukseen ja muihin tehtäviin. Opetukseen kuuluu perus- ja tutkijankoulutustason opetuksen valmistelu ja antaminen sekä opinnäytteiden ohjaus ja tarkastaminen. Tutkimukseen lasketaan lisensiaatti- ja väitöskirjatöiden tekeminen ja muu tutkimustyö. Itsensä kouluttaminen ja osallistuminen tieteellisiin kokouksiin on jaettu puoliksi opetukseen ja tutkimukseen. Muita tehtäviä ovat erilaiset hallinto- ja asiantuntijatehtävät.

Korkeakouluopettajien viikoittainen työaika vuonna 1992 oli keskimäärin 44 tuntia, mikä on selvästi pidempi kuin muiden palkansaa- jien keskimääräinen säännöllinen viikkotyöaika – 37 tuntia vuonna 1991. Korkeakouluopettajat tekivät keskimäärin noin 5 tuntia työviikon tunneista viikonlopun aikana. Pisin työviikko oli professoreilla, keskimäärin 48 tuntia ja lyhyin assistenteilla ja lehtoreilla, 42 tuntia. Vuoteen 1983 verrattuna korkeakouluopettajien normaali työviikko on pidentynyt keskimäärin noin tunnin.

5.12
Korkeakouluopettajien vuotuisen työajan jakauma 1992

5.13

Työajan jakauma päätiiteenalan mukaan 1992

Päätiiteenala	Opetus	Tutkimus	Muut tehtävät	Yhteensä
	%	%	%	
Humanistiset tieteet	54	32	14	100
Yhteiskuntatieteet	45	40	15	100
Luonnontieteet	43	44	13	100
Maa- ja metsätalous-tieteet	46	32	22	100
Tekniikka	46	40	14	100
Lääketieteet	42	45	13	100
Yhteensä	46	40	14	100
Muutos 83-92 (%-yks.)	(1)	(2)	(-3)	

Professori, apulaisprofessori, yliassistentti, assistentti, lehtori, apulaisopettaja

Kaikki korkeakouluopettajat käyttivät opetuksen vuonna 1992 keskimäärin 19 tuntia normaalista viikkotyöajastaan, mikä on noin tunnin enemmän kuin vuonna 1983. Myös tutkimukseen käytettiin aikaisempaa enemmän aikaa: vuonna 1983 keskimäärin runsas 16 tuntia viikkotyöajasta ja vuonna 1992 lähes 18 tuntia. Muuhun toimintaan (lähinnä hallinto- ja asiantuntijatehtävät) käytetty työaika väheni vuoden 1983 runsaasta 8 tunnista vuoden 1992 7 tuntiin.

Opetukseen liittyviin tehtäviin käyttivät eniten aikaa lehtorit ja tuntiopettajat, joilla 27 tuntia viikkotyöajasta kului opetukseen vuonna 1992. Tutkimukseen liittyviin tehtäviin käyttivät eniten työaikaansa muut tutkijat, lähes 31 tuntia viikossa, ja assistentit, lähes 24 tuntia. Hallinto- ja asiantuntijatehtäviin käytettyjen tuntien määrä viikkotyöajasta oli suurin amanuensseilla ja laboratorioinsinööreillä.

Humanistisilla aloilla opetukseen liittyvien tehtävien osuus työajasta oli selvästi keskimääräistä suurempi (54 % viikkotyöajasta

vuonna 1992). Tähän vaikuttaa mm. se, että tutkimuksessa on mukana kielikeskusten lehtorit. Tutkimukseen käytettiin lääketieteellisillä ja luonnontieteellisillä aloilla keskimääräistä enemmän työaikaa vuonna 1992. Huomattavasti keskimääräistä enemmän muita tehtäviä oli maa- ja metsätalous-tieteellisillä aloilla vuonna 1992.

Opettajien palkat 1992

Suurin osa peruskoulun, lukion, ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen opettajista on kuntien palveluksessa. Kuntien lisäksi opettajia on töissä valtiolla ja yksityisissä valtionapulaitoksissa. Kunnan palveluksessa olevista opettajista suurin osa on peruskoulun luokanopettajia, peruskoulun tai lukion lehtoreita sekä ammattioppilaitosten lehtoreita ja valtion palveluksessa olevista korkeakoulujen opettajia.

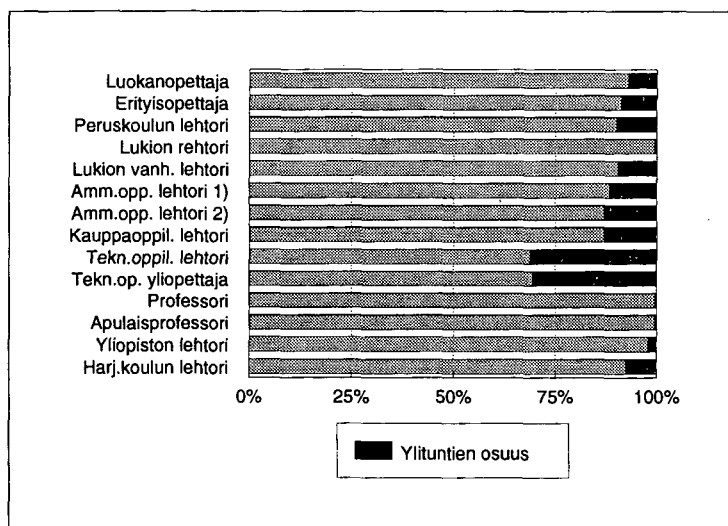
Monissa opettajaryhmissä ylituntipalkkiot muodostavat merkittävän osan ansioista. Enimmillään opettaja voi ylittää viikottaisen opetusvelvollisuutensa yli 50 prosentilla. Esimerkiksi teknillisissä oppilaitoksissa yliopettajan tai lehtorin opetusvelvollisuus on 18 tuntia ja enimmäistuntimäärä viikossa 29 tuntia.

Ammattioppilaitoksissa opetusvelvollisuus vaihtelee 20-25 tuntiin viikossa ja ylitunteja saa olla 10-12. Peruskouluissa ja lukioissa ylituntien määrä jää keskimäärin 2-3 tuntiin, mutta voi satunnaisesti nousta yli kymmenenkin tunnin.

Ylituntipalkkio määräytyy opettajan palkkaluokan ja opetusvelvollisuuden mukaan. Peruskoulussa ylitunnit toivat opettajalle vuonna 1992 keskimäärin noin 1 000 markan ja teknillisessä opistossa keskimäärin 6 600 markan lisätulot kuukaudessa.

5.14 Opettajien kuukausiansiot eräissä opettajaryhmissä lokakuussa 1992

Ammattinimike	Opettaja	Säänn. työajan	Ylituntipalkkio	Kokonaisansio
		ansio		
		mk	mk	mk
Ala-asteen rehtori	378	16 300	–	16 300
Yläasteen rehtori	519	18 500	–	18 500
Luokanopettaja	14 512	10 600	800	11 400
Erytysluokanopettaja	2 328	11 600	1 100	12 700
Peruskoulun lehtori/aineen op.	11 537	11 900	1 300	13 200
Lukion rehtori	364	19 900	100	20 000
Lukion vanh.lehtori	3 289	14 200	1 500	15 700
Amm.opp. leht. (ins./dipl.ins.)	698	12 900	1 700	14 600
Amm.opp. lehtori/muu	1 414	10 700	1 600	12 300
Kauppaoppilaitoksen lehtori:				
– korkeakoulututkinto	621	14 000	2 100	16 100
– muu	104	12 400	1 500	13 900
Tekn. oppilaitoksen lehtori	99	14 100	6 400	20 500
Tekn. oppilaitoksen yliopettaja	83	15 500	6 800	22 300
Professori	1 177	22 800	100	22 900
Apulaisprofessori	823	18 500	100	18 600
Yliopiston lehtori, opettaja	1 970	13 800	300	14 100
Harj.koulun lehtori	690	14 800	1 200	16 000

5.15 Ylituntien osuus eräiden opettajaryhmien palkkauksessa 1992

- 1) Ylempi korkeakoulututkinto
2) Muu virkaan soveltuva tutkinto

Eräissä ammatillisissa oppilaitoksissa muutettiin vertailujaksona 1991/1992 opettajien palkkauksen rakennetta. Opettajilla oli mahdollisuus muuntaa osa ylitunneista varsinaisena palkkana maksettaviksi lisäksi. Tämä näkyy taulukosta 5.16 siten, että säännöllisen työajan ansio on noussut näissä ryhmissä useita prosenttiyksiköitä enemmän kuin kokonaisansio.

Keskimäärin opettajien ansiot nousivat vertailujaksona vajaat 3 prosenttia. Kun hinnat nousivat samana ajanjaksona vastaavasti, riitti ansionnousu juuri ja juuri kattamaan inflaation. Palkan ostovoima on kuitenkin laskenut johtuen muista verojen ja maksujen korotuksista.

5.16
Opettajien keskiansioiden muutos (%) syyskuusta 1991 lokakuuhun 1992 eräissä oppilaitosryhmissä

Oppilaitosryhmä	Säänn.	Kokonais-
	työajan ansion muutos	ansion muutos
	%	%
Peruskoulun ala-aste	2,1	2,2
Peruskoulun yläaste	2,4	2,3
Lukiot	1,2	1,3
Ammattioppilaitokset	6,1	2,4
Kauppaoppilaitokset	8,3	3,8
Yliopistot/korkeakoulut	0,9	1,0

Koululaitoksen menot

Tiedot koululaitoksen menoista perustuvat opetushallituksen koulukustannusrekisteriin, valtion tilinpäätöstietoihin ja valtion opintotukikeskuksen tietoihin.

Menot sisältävät oppilaitosten käyttö- ja perustamismenojen lisäksi kuusivuotiaiden esiopetuksen arvioidut menot, opetusministeriön ja -hallituksen menot, valtion opintotukimenot sekä korkeakoulujen arvioidut tutkimusmenot. Perustamismenoja ovat rakennusten hankinnat, perusparannukset, kalustaminen ja laitteistaminen.

Kaikki tässä koululaitoksen menoista esitetyt markkamääräiset menot on muutettu vastaamaan vuoden 1991 hintoja. Näin ollen esitetyt muutosprosentit kuvaavat reaaliuudosta (ks. taulukko 5.33).

Koululaitoksen kokonaismenot vuonna 1991 olivat 35 miljardia markkaa. Ne kasvoivat reaalisesti edellisestä vuodesta kaksi pro-

senttia. Käyttömenot kasvoivat kolme prosenttia ja perustamismenot laskivat 11 prosenttia edellisvuodesta.

Vuonna 1991 kokonaismenot olivat 7,0 prosenttia bruttokansantuotteesta, 1990 ne olivat 6,1 prosenttia. Menot jokaista suomalaista kohti olivat 7 000 markkaa vuonna 1991 ja 6 700 markkaa vuonna 1990.

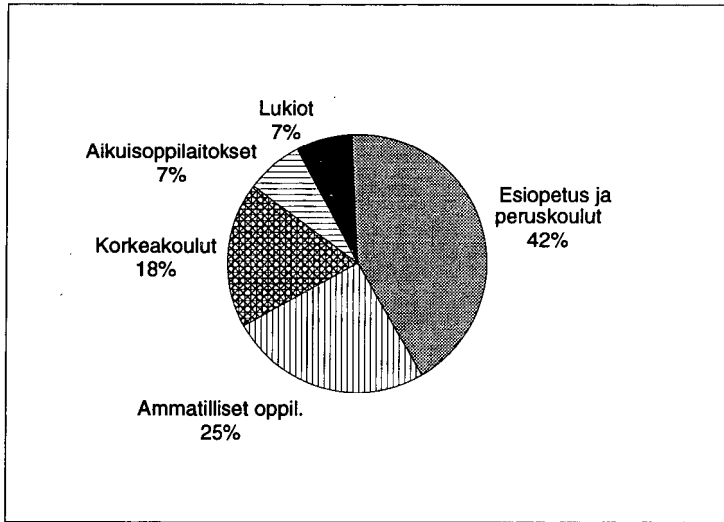
Esiopetukseksella tarkoitetaan kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa sekä peruskouluissa kuusivuotiaille annettavaa opetussuunitelman mukaista opetusta (ks. lähemmin käsitteen määrittämisestä luku 2, *Oppilaitokset ja oppilaat, Esiopetus*).

Opetushallituksen, opetusministeriön, ammattikasvatustalituksen ja kouluhallituksen menot olivat vuonna 1991 yhteensä 217 miljoonaa markkaa. Nämä hallintomenot on lisätty kunkin oppilaitosryhmän menoihin oppilasmäärään mukaisessa suhteessa.

5.17 Koululaitoksen kokonaismenot 1991

	Käyttö- menot Milj. mk	Perustamis- menot Milj. mk	Yhteensä Milj. mk	Reaaliuudost ed.vuodesta %
Esiopetus	827	..	827	-1,7
Peruskoulut	13 117	772	13 889	-2,4
Lukiot	2 481	140	2 621	-0,5
Ammatilliset oppilaitokset	8 455	410	8 865	4,1
Korkeakoulut	6 100	416	6 516	12,8
Aikuisoppilaitokset	2 513	45	2 558	1,4
Yhteensä	33 493	1 783	35 276	2,0

5.18 Kokonaismenot oppilaitosryhmittäin 1991

Valtion opintotukimenot, yhteensä 2 111 miljoonaa markkaa, sisältyvät oppilaitosryhmien menoihin samassa suhteessa kun ryhmissä on opintotukea saaneita opiskelijoita. Opintotukimenot koostuvat opintorahasta, korkotuesta, takausvastuista ja aikuisopintorahasta.

Vuonna 1991 esiopetuksen, peruskoulujen ja lukioiden kokonaismenot laskivat edellisestä vuodesta. Ammatillisten oppilaitosten menot kasvoivat neljä prosenttia ja korkeakoulujen menot 13 prosenttia edellisvuodesta. Korkeakoulujen talonrakennus- ja kiinteistöjen hankintamenot yli kaksinkertaistuivat vuodesta 1990 vuoteen 1991. Näiden menojen osuus korkeakoulujen kokonaismenoista oli kuusi prosenttia.

Peruskoulun ja esiopetuksen osuus kokonaismenoista vuonna 1991 oli 42 prosenttia eli lähes 15 miljardia markkaa. Vielä vuonna 1990 osuus oli 44 prosenttia. Myös lukioiden osuus menosta on laskenut. Vuonna 1990 se oli 7,8 prosenttia ja nyt vuonna 1991 osuus oli 7,4 prosenttia.

Ammatillisten oppilaitosten osuus koululaitoksen kokonaismenoista on vuodesta 1990 vuoteen 1991 noussut 0,7 prosenttiyksikköä ja korkeakoulujen osuus 3,0 prosenttiyksikköä. Korkeakoulujen menoihin sisältyy menoja tutkimus- ja kehittämistoimintaan yhteensä arviolta 1 480 miljoonaa markkaa.

Tarkasteltaessa ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen markkamääräisiä menoja on otettava huomioon että vuodesta 1991 lähtien valtion oppilaitosten menoihin sisältyy 25 prosentin eläkevakuutusmaksu. Aiemmin valtiokonttori suoritti maksun. Maksun arvioidaan olleen ammatillisten oppilaitosten kohdalla vuonna 1991 yhteensä noin 340 mmk ja korkeakouluilla yhteensä noin 630 mmk.

Aikuisoppilaitosten kustannuksiin sisältyvät kansanopistojen, kansalais- ja työväenopistojen, ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja ammatillisten oppilaitosten kurssitoiminnan menot.

Käyttömenot

Koululaitoksen käyttömenot, joihin valtion opintotukimenot sisältyvät, olivat vuonna 1991 runsaat 33 miljardia markkaa. Opintotukimenot olivat 2,1 miljardia markkaa. Käyttömenot kasvoivat reaalisesti edelliseen vuoteen verrattuna 2,8 prosenttia.

Peruskoulujen käyttömenot laskivat reaalisesti 0,2 prosenttia edellisestä vuodesta. Lukioiden ja aikuisoppilaitosten käyttömenot kasvoivat noin kaksi prosenttia. Ammatillisten oppilaitosten menot kasvoivat viisi ja

korkeakoulujen kahdeksan prosenttia vuodesta 1990.

Henkilöstömenojen osuus oli 1991 keskimäärin 65 prosenttia oppilaitosten käyttömenoista. Peruskouluissa ja lukioissa henkilöstömenojen osuus oli 71 ja 74 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa 58 ja 52 prosenttia.

Käyttömenojen reaalisuus oli vuonna 1991 2,8 prosenttia edellisvuodesta. Viitenä aikaisempina vuotena kasvu oli keskimäärin 4,2 prosenttia vuodessa.

5.19

Koululaitoksen käyttömenot 1991

	Henkilöstömenot Milj. mk	Osuus käyttömenoista %	Muut käyttömenot Milj. mk	Yhteensä Milj. mk	Reaalimuutos ed.vuodesta %
Esiopetus ¹⁾	612	74	215	827	-1,7
Peruskoulut	9 695	74	3 422	13 117	-0,2
Lukiot	1 758	71	723	2 481	1,7
Ammatilliset oppilaitokset ²⁾	4 918	58	3 537	8 455	5,2
Korkeakoulut ²⁾	3 143	52	2 957	6 100	8,5
Aikuisoppilaitokset	1 543	61	970	2 513	2,1
Yhteensä	21 669	65	11 824	33 493	2,8

- ¹⁾ Kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa sekä peruskouluissa 6-vuotiaille annettu esiopetus. Esiopetuksen kustannukset on arvioitu peruskoulun ala-asteen oppilasta kohti laskettujen kustannusten perusteella.
- ²⁾ Valtion oppilaitosten markkamääräisiin menoihin sisältyy 1991 eläkevakuutusmaksu (25%). Maksun arvioidaan olleen ammatillisten oppilaitosten kohdalla noin 340 mmk ja korkeakouluilla noin 630 mmk.

5.20

Koululaitoksen käyttömenot 1985–1991

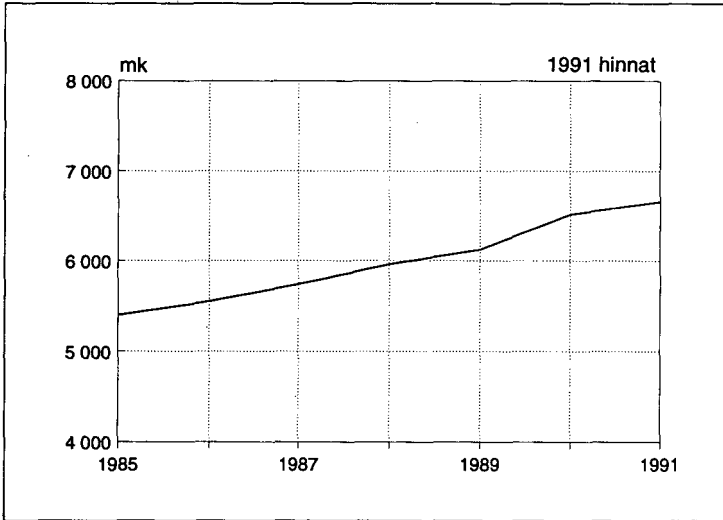
Vuoden 1991 hinnat

	Peruskoulut		Lukiot		Ammatilliset oppilaitokset		Korkeakoulut		Aikuisoppilaitokset		Käyttömenot yhteensä ¹⁾	
	Milj. mk	Muutos ed. v:sta %	Milj. mk	%	Milj. mk	%	Milj. mk	%	Milj. mk	%	Milj. mk	%
1985	12 091	..	2 417	..	5 577	..	3 496	..	2 166	..	25 747	..
1986	12 448	3,0	2 416	-0,0	6 026	8,1	3 491	-0,1	2 167	0,0	26 548	3,1
1987	12 637	1,5	2 390	-1,1	6 399	6,2	3 831	9,7	2 269	4,7	27 526	3,7
1988	12 927	2,3	2 379	-0,5	6 833	6,8	4 231	10,4	2 313	1,9	28 683	4,2
1989	13 030	0,8	2 365	-0,6	7 298	6,8	4 556	7,7	2 344	1,3	29 593	3,2
1990	13 139	0,6	2 439	3,1	7 719	5,8	5 043	10,7	2 461	5,0	31 642	4,1
1991	13 117	-0,2	2 481	1,7	8 455 ²⁾	5,2	6 100 ²⁾	8,5	2 513	2,1	33 493	2,8

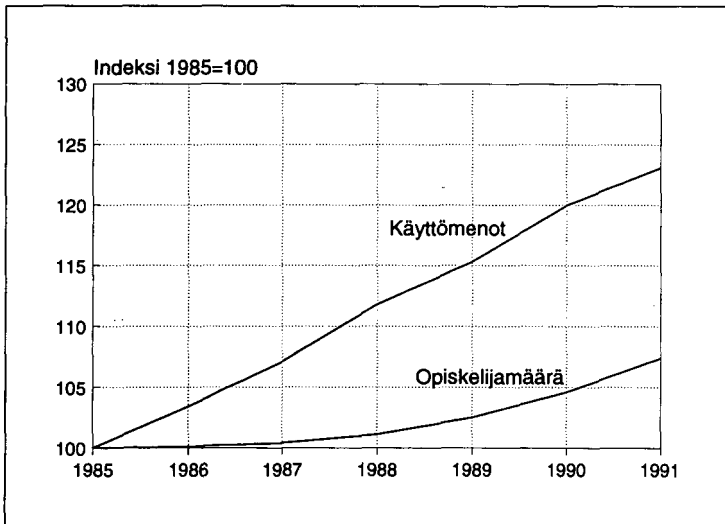
- ¹⁾ Käyttömenot yhteensä sisältävät vuosina 1990 ja 1991 myös päiväkotien ja peruskoulujen 6-vuotiaille annetun esiopetuksen. Esiopetuksen kustannusten arvioidaan olleen 1990 841 milj.mmk ja 1991 827 milj.mmk. Arvio perustuu peruskoulun ala-asteen oppilaitoskohtaisiin kustannuksiin.
- ²⁾ Vuoden 1991 tiedot sisältävät valtion oppilaitosten eläkevakuutusmaksut. Ammatillisten oppilaitosten maksujen arvioidaan olleen 340 milj. mk ja korkeakoulujen 630 milj. mk.

Vuonna 1985 koululaitoksen käyttömenoja oli jokaista suomalaista vuoden 1991 hinnoin kohti 5 400 markkaa. Vuonna 1991 vastaavat menot olivat 6 700 markkaa.

Oppilasmäärän ja käyttökustannusten kehitys on vuodesta 1985 vuoteen 1991 ollut peruskouluissa ja lukioissa melko samansuuruinen.

5.21
Koululaitoksen käyttömenot henkeä kohti 1985-1991

5.22
Koululaitoksen opiskelijamäärän muutos ja käyttömenojen reaali muutos 1985-1991

5.23

Koululaitoksen opiskelijamäärän muutos ja käyttömenojen reaaliuutokset 1985–1991

Indeksi 1985=100

	Peruskoulut		Lukiot		Ammatilliset oppilaitokset		Korkeakoulut		Yhteensä	
	Opisk.	Menot	Opisk.	Menot	Opisk.	Menot	Opisk.	Menot	Opisk.	Menot
1985	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1986	100	103	97	100	100	108	105	100	100	103
1987	100	105	94	99	101	115	108	110	100	107
1988	101	107	91	98	102	123	113	121	101	112
1989	102	108	90	98	104	131	118	130	103	115
1990	104	109	91	101	108	138	123	144	105	120
1991	104	108	96	103	117	146	127	156	107	123

5.24

Koululaitoksen käyttömenot ja opiskelijat 1991¹⁾

	Käyttömenot		Opiskelijamäärä ²⁾		Käyttömenot opiskelijaa kohti
	Milj. mk	%	Opiskelijoita	%	mk
Esiopetus ³⁾	830	3	37 650	4	22 000
Peruskoulut	13 120	42	594 460	58	22 100
Lukiot	2 480	8	109 200	11	22 700
Ammatilliset oppilaitokset	8 450	27	174 680	17	48 400
Korkeakoulut	6 100	20	114 140	11	53 400
Yhteensä	30 980	100	1 030 130	100	30 100

1) Taulukko ei sisällä aikuisoppilaitosten käyttömenoja eikä opiskelijamääriä.

2) Luvuvuosien 1990/91 ja 1991/92 keskiarvo.

3) 6-vuotiaalle annettu esiopetus päiväkodeissa ja peruskouluissa. Esiopetuksen käyttömenot on arvioitu peruskoulun ala-asteen oppilasta kohti laskettujen kustannusten perusteella.

Ammatillisissa oppilaitoksissa käyttökustannukset kasvoivat selvästi nopeammin kuin opiskelijamäärät vuosina 1985–1989. Vastaava kehitys alkoi korkeakouluissa vuonna 1987. Amatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen käyttömenot olivat 1991 reaalisesti noin 50 prosenttia suuremmat kuin ne olivat 1985. Vastaavasti opiskelijoiden määrä kasvoi 17 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa ja 27 prosenttia korkeakouluissa.

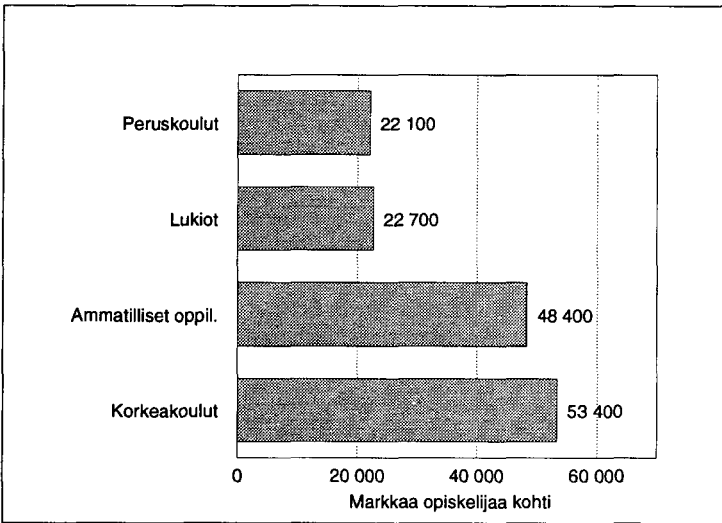
Voidaan arvioida, että vuonna 1991 peruskoulujen käyttömenot olivat keskimäärin

noin 22 000 markkaa oppilasta kohti vuodessa. Lukioiden käyttömenot oppilasta kohti olivat noin 23 000 markkaa. Amatillisten oppilaitosten käyttömenot opiskelijaa kohti olivat noin 48 000 markkaa vuodessa eli yli kaksinkertaiset peruskouluihin ja lukioihin verrattuna.

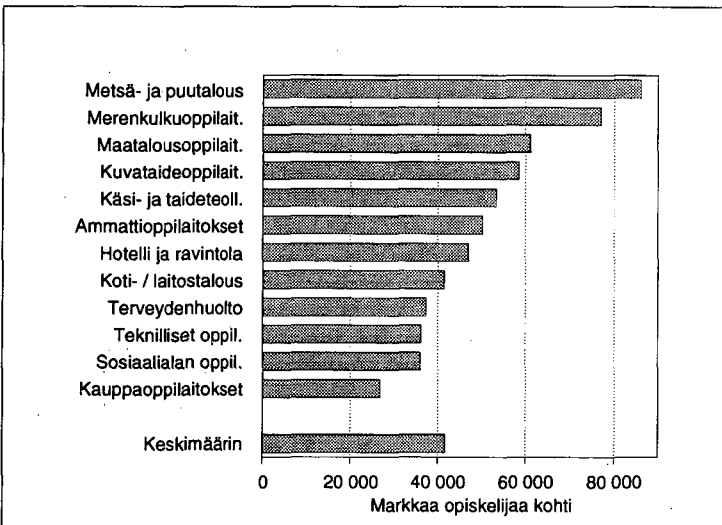
Korkeakoulujen käyttömenot, mukaan lukien tutkimusmenot, olivat opiskelijaa kohti noin 53 000 markkaa vuonna 1991. Käyttömenot ilman tutkimusmenoja olivat noin 40 000 markkaa opiskelijaa kohti.

Ammatillisten oppilaitostyyppien välillä opiskelijaa kohti lasketut käyttömenot vaihtelevat huomattavasti. Opiskelijaa kohti käyttömenot, ilman opintotukimenoja, olivat vuonna 1991 korkeimmat metsä- ja puutalousoppilaitoksissa, 86 000 markkaa, ja alhaisimmat kauppaoppilaitoksissa, 27 000 markkaa opiskelijaa kohti vuodessa. Kaikki eri ammatillisten oppilaitosten käyttömenot olivat keskimäärin 42 000 markkaa opiskelijaa kohti vuonna 1991. (Opetushallitus raportti 34/1993).

Myös korkeakoulujen menot vaihtelevat suuresti eri alojen välillä. Korkeakouluneuvosto on arvioinut kustannukset tutkintoa kohti vuonna 1991 (Korkeakouluneuvoston julkaisuja 1/1992). Kustannuksia ovat tässä laskelmassa vain palkka-, eläke- ja kulutusmenot sekä laitehankinnat. Näiden kustannusten osuus korkeakoulujen kaikista käyttömenoista on noin 60 prosenttia.

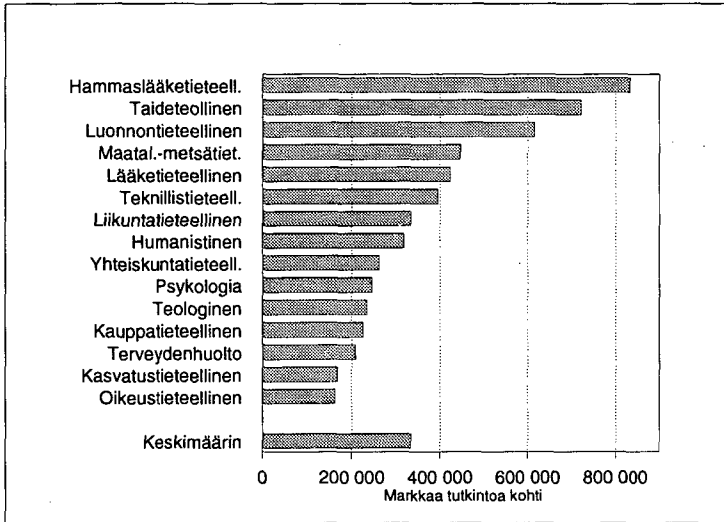

5.25
Koululaitoksen käyttömenot opiskelijaa kohti oppilaitosryhmittäin 1991

5.26
Ammatillisten oppilaitosten käyttömenot opiskelijaa kohti oppilaitostyypeittäin 1991

Lähde:
Opetushallitus raportti 34/1993

5.27
Vuoden 1991 kustannukset
opintoaloittain korkeakoulututkintoa
kohti 1991
 (Palkka-, eläke-, kulutus- ja
 laitehankintamenot)

Laskelmassa ovat mukana kaikki vuonna 1991 suoritettut korkeakoulututkinnot, eli perustutkintojen lisäksi myös perustutkintoa alemmat tutkinnot, ja ylemmät lisensiaatti-, tohtori- ja muut tutkinnot.

Kustannukset korkeakoulututkintoa kohti voivat vuodesta toiseen muuttua melko paljon, jos uusien opiskelijoiden määrät ja/tai tutkintojen määrät vuosittain vaihtelevat paljon. Vuosittaisista vaihteluista huolimatta kuvio 5.27 antaa hyvän kuvan eri korkeakoulualojen tutkintojen kustannusten suuruusluokkaeroista.

Kustannukset olivat vuonna 1991 yli 600 000 markkaa tutkintoa kohti hammaslääketieteellisellä, taideteollisella ja luonnontieteellisellä alalla. Oikeustieteellisellä ja kasvatustieteellisellä alalla kustannukset olivat vuonna 1991 alle 200 000 markkaa tutkintoa kohti. Vuonna 1991 suoritettiin yh-

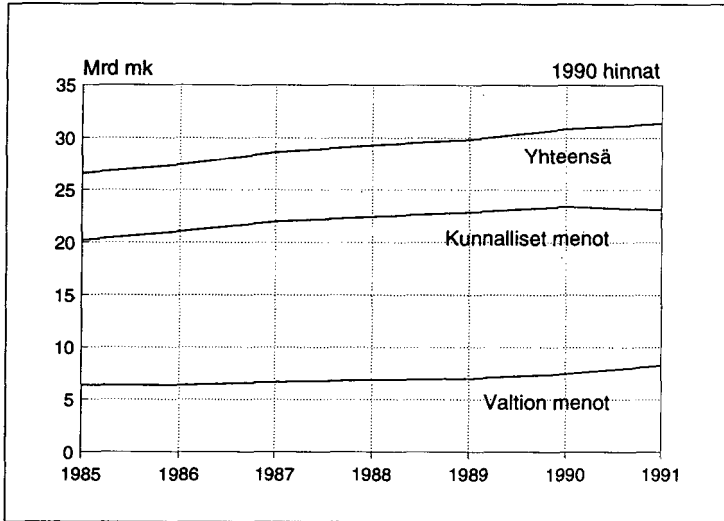
teensä 11 400 korkeakoulututkintoa ja tutkinnon keskimääräinen kustannus (palkka-, eläke-, kulutus- ja laitehankintamenot) oli 334 000 markkaa.

Julkiset koulutusmenot

Julkiset koulutusmenotiedot perustuvat Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpitotilastoon. Kokonaismenoihin sisältyvät kulutusmenot ja julkisen toiminnan kiinteän pääoman bruttomuodostus.

Julkisen toiminnan kokonaismenot vuonna 1991 olivat 136 miljardia markkaa. Koulutustoiminnan osuus menoista oli 33 miljardia eli 23,7 prosenttia kaikista julkisista menoista. Julkisista koulutusmenoista kulutusmenot olivat 29,7 miljardia, mikä on 90 prosenttia koulutuksen kokonaismenoista.

5.28 Julkiset koulutusmenot sektoreittain 1985–1991

Valtion osuus koulutukseen käytetyistä menoista oli 28 prosenttia ja kuntien osuus 72 prosenttia. Koska menot on rekisteröity loppukäyttäjän mukaan, kuntien osuus sisältää tässä valtion kunnille maksamat osuudet ja korvaukset.

Vuosina 1985–1991 julkiset kokonaismenot koulutukseen kasvoivat keskimäärin 2,8 prosenttia vuodessa. Vuonna 1991 menot kasvoivat 1,7 prosenttia edellisvuodesta.

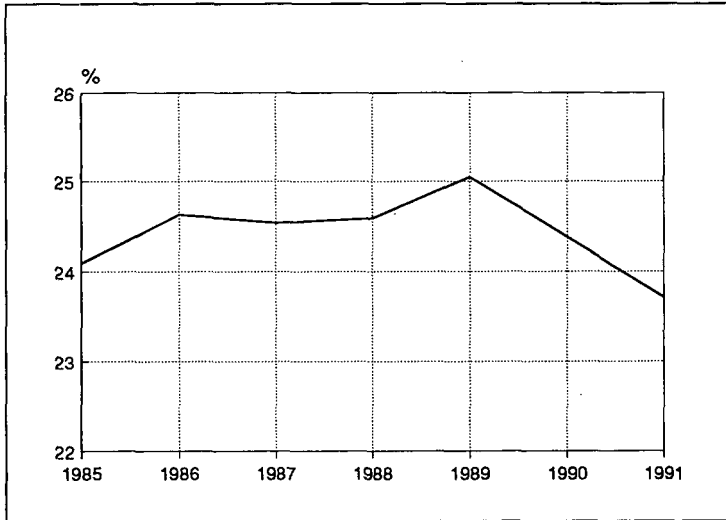
Kunnalliset menot laskivat reaalisesti 1,3 prosenttia ja valtion menot kasvoivat 11 prosenttia edellisvuodesta.

Vuonna 1991 koulutusmenojen osuus julkisista kokonaismenoista oli 23,7 prosenttia ja vuosina 1985–1991 osuus on vaihdellut 23,7–25,1 prosentin välillä. Vaihtelu ehkä vaikuttaa vähäiseltä mutta on muistettava ettei esimerkiksi vuonna 1991 yksi prosenttiyksikkö merkitsi 1 364 miljoonaa markkaa.

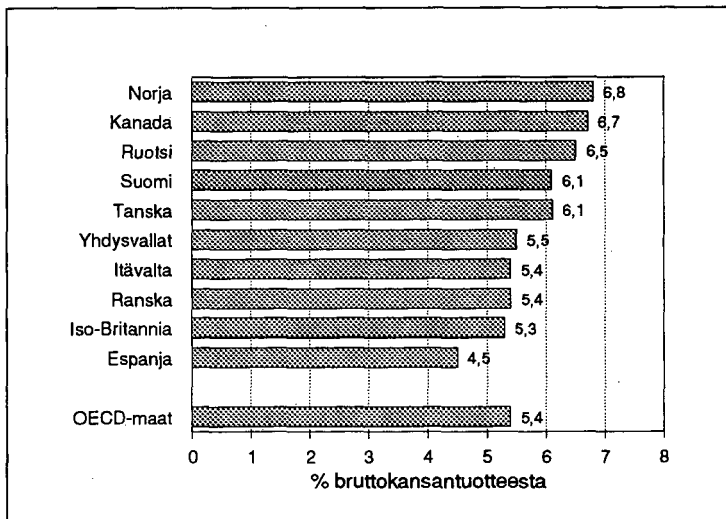
5.29 Julkiset koulutusmenot 1985–1991

	Valtio	Kunnat ja kuntainliitot	Yhteensä	Yhteensä	Reaalimuutos ed.vuodesta	Koulutuksen osuus kaikista julkisista koulutusmenoista
	Käyvin hinnoin	Käyvin hinnoin	Käyvin hinnoin	v. 1990 hinnoin		
	milj. mk	milj. mk	milj. mk	milj. mk	%	%
1985	4 583	14 316	18 899	26 535	..	24,1
1986	4 802	16 038	20 840	27 402	3,3	24,6
1987	5 372	17 669	23 041	28 614	4,4	24,5
1988	6 037	19 242	25 279	29 290	2,4	24,6
1989	6 541	21 268	27 809	29 838	1,9	25,1
1990	7 436	23 411	30 847	30 847	3,4	24,4
1991	9 294 ¹⁾	23 879	33 173	31 356	1,7	23,7

¹⁾ Valtion käyppähintaisiin menoihin sisältyvät vuonna 1991 aikaisemmista vuosista poiketen työvoimapolitiittisten aikuiskoulutuspalveluiden ostot (614 milj. mk) ja eläkevakuutusmaksut (465 milj. mk).

5.30
Julkisten koulutusmenojen osuus
kaikista julkisista menoista
1985-1991

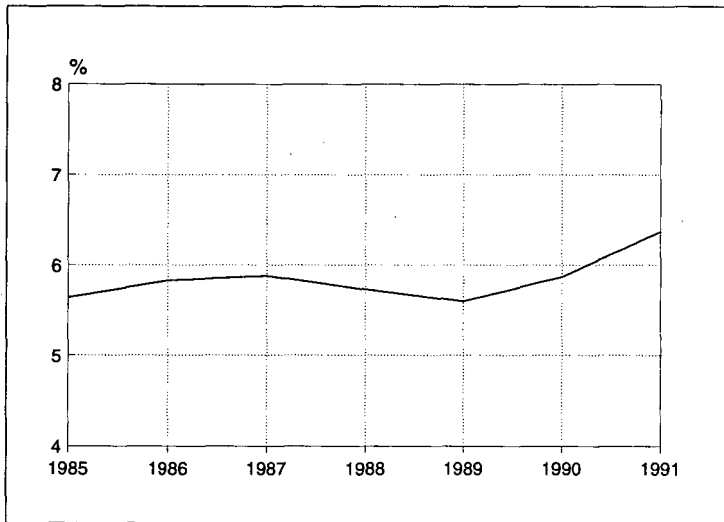
5.31
Julkisten koulutusmenojen osuus
bruttokansantuotteesta eräissä
OECD-maissa 1991

Lähde:
OECD/INES

Suomen julkiset koulutusmenot olivat vuonna 1991 suhteessa bruttokansantuotteeseen samalla tasolla kuin Tanskan menot. Osuus bruttokansantuotteesta on OECD-maiden keskimäärää suurempi.

Tässä yhteydessä on kuitenkin otettava huomioon, että varsinkin Pohjoismaissa julkinen sektori rahoittaa lähes kaiken koulutuksen. Esimerkiksi Yhdysvalloissa yksityisen sektorin rahoitus on puolitoina prosenttia ja Espanjassakin yli prosentin maan bruttokansantuotteesta.

5.32
Suomen julkisten koulutusmenojen
osuus bruttokansantuotteesta
1985–1991

Julkisten koulutusmenojen osuus yhteiskuntamme kokonaistuotannosta eli bruttokansantuotteesta on vuosina 1985–1990 vaihdellut 5,6 ja 5,9 prosentin välillä.

Vuonna 1991 osuus nousi 6,4 prosenttiin, koska julkiset koulutusmenot kasvoivat 1,7 prosenttia ja samanaikaisesti bruttokansantuotteemme laski 7,1 prosenttia edellisestä vuodesta.

5.33
Koulustoiminnan hintaindeksi 1985–1991

Indeksi 1990=100

Vuosi	Kulutusmenot	Investoinnit
1985	71,20	72,75
1986	76,19	76,17
1987	81,47	81,98
1988	86,20	87,68
1989	93,08	94,24
1990	100,00	100,00
1991	105,28	96,72

Indeksi perustuu kansantalouden tilinpidon tehtävittäisiin tilastoihin. Indeksien perusvuosi on 1990.

Ilpo Lahtinen
Valtion opintotukikeskus

Opintotuki

Koulutuksen tukijärjestelmät voidaan jakaa neljään ryhmään sen mukaan, kenelle kuuluu koulutuksen rahoitus- ja toteutusvastuu.

Omaehtoisen koulutuksen tukijärjestelmien tarkoituksena on kannustaa ihmisiä hakeutumaan koulutukseen. Tukijärjestelmistä merkittävin on valtion opintotuki. Sen lisäksi opiskelija voi saada tulopoliittisissa neuvotteluissa sovittuja koulutusetuuksia, ammattikoulutusrahaa tai erorahan aikuiskoulutuslisää, joiden saajilta edellytetään työmarkkina-asemaa. Etuuksien kustannuksista vastaavat työnantajat Koulutus- ja erorahaston maksamien etuuksien osalta ja valtio valtiokonttorin maksamien etuuksien osalta. Maatalousyrittäjät ovat neuvotelleet itsensä oman koulutusetuuden, maatalouspiireiltä haettavan maatalousyrittäjien opintorahan.

Henkilöstökoulutuksella ylläpidetään ja kehitetään henkilökunnan ammattitaitoa, mutta myös turvataan koulutetun työvoiman saatavuus. Yksityiskohtaisia tietoja henkilöstökoulutuksen määrästä ja kustannuksista ei ole saatavilla. Teollisuuden koulutusvaliokunnan vuoden 1992 koulutustarvetiedustelun mukaan teollisuuden kustantamaan koulutukseen osallistuu vuonna 1993 arviolta 228 000 henkilöä yhteensä noin 1 000 000 koulutuspäivän verran. Teollisuudessa käytetään siten koulutukseen keskimäärin kaksi päivää palveluksessa olevaa henkilöä kohti. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan henkilöstökoulutukseen osallistui 800 000 henkeä eli 42 prosenttia palkansaajista.

Omaehtoisen koulutuksen ja henkilöstökoulutuksen välimaastossa ovat oppisopimus- koulutus sekä sotilas-, pelastus- ja poliisi- alan koulutus, joissa pääosa opinnoista rahoitetaan palkalla tai päivärahalla. Perus- tai

5.34 Koulutuksen tukijärjestelmät

Koulutus	Rahoitus- ja toteutusvastuu	Tukijärjestelmät
Omaehtoinen koulutus	Valtio, työnantajat, kunnat, opiskelija itse	Valtion opintotuki, ammattikoulutusraha, erorahan aikuiskoulutuslisä, maatalousyrittäjien opintoraha, oppisopimus- koulutuksen tuki
Työvoimapolitiittinen koulutus	Valtio, työnantajat	Työvoimakoulutuksen koulutustuki, erorahan aikuiskoulutuslisä
Henkilöstökoulutus	Työnantaja	Palkka, päiväraha
Kuntouttava koulutus	Kansaneläkelaitos, vakuutusyhtiöt	Kuntoutusraha, kuntoutustuki, vakuutus- yhtiöiden tai vakuutus- alan kuntouttamis- keskuksen koulutukseen myöntämä etuus

teoriajaksoille voi myös saada omaehtoisen koulutuksen etuuksia.

Työvoimapolitiittiseen koulutukseen voi päästä vain työvoimaviranomaisen kautta, ja etusijalla ovat työttömät. Koulutuksen tarkoituksena on parantaa henkilön työllistymistä tai työssä olevilla työsuhteen pysyvyyttä tai urakehitystä.

Kuntouttava koulutus on kohdistettu henkilöille, joiden työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat sairauden tai vamman takia olennaisesti heikentyneet ja niitä voidaan koulutuksen avulla parantaa. Tietoja Vakuutusalan kuntouttamiskeskuksen ja eri vakuutusyhtiöiden kuntouttavasta koulutuksesta ei ole käytettävissä.

5.35 Opintotuet 1992

Etuus ja sen myöntäjä	Hakijoita	Saajia	Saajien ikä ¹⁾	Etuuden kesto ¹⁾ kk	Etuuden suuruus ¹⁾ mk/kk	Myönnetty yhteensä milj. mk
Valtion opintotuki²⁾ Valtion opintotukikeskus	279 515	260 365	20,5	8,5	2 400	2 787
Ammattikoulutusraha Koulutus- ja erorahasto sekä valtiokonttori	14 495	11 469	37,5	9	1 400	141
Erorahan aikuiskoulutussisä Koulutus- ja erorahasto sekä valtiokonttori	13 310	10 197	38,5	8	1 300	73
Maatalousyrittäjien opintoraha Maatalouspiirit	–	5 576	–	0,6	2 030 ³⁾	11
Oppisopimuskoulutuksen teoriajaksojen tuki⁴⁾ Kaupunkien ja kuntien oppisopimustoimistot	–	5 762	–	1,8	2 000 ⁵⁾	66 ⁶⁾
Työvoimapolittisen koulutuksen koulutustuki Työvoimatoimistot	103 000	66 250	34	4,3	2 860 3 650 ⁷⁾	950 1 209
Henkilöstökoulutus⁸⁾ Työnantajat	–	788 000	38,5	0,3	–	–
Kuntoutusraha⁹⁾ Kansaneläkelaitos	12 640	12 485	24	6	2 740	214

1) Saajien ikä, etuuden kesto ja suuruus ovat keskimääriä

2) Tiedot myönnettyä etuutta lukuunottamatta opintovuodelta 1991/92

3) Opintoraha on 150 mk/opiskelupäivä. Majoitus- ja matkakorvaus voivat nostaa sen enimmillään 200 markkaan

4) Tiedot ovat vuodelta 1991

5) Sisältää ruokailu- ja majoituskorvauksen, mutta ei huoltovellolisten perheavustusta. Peruskorvaus on 50 mk päivä

6) Oppisopimuskoulutuksen käyttömenot kokonaisuudessaan

7) Sisältävät ylläpitokorvaukset matkoihin ja ruokailuun. Ansioituvaa saavilla vastaavat summat ovat 4 200 – 4 300 ja

6 020 mk/kk sisältäen ylläpitokorvaukset

8) Tiedot ovat vuodelta 1991

9) Kelan järjestämä vajaan kuntoisten ammatillista kuntoutusta saaneiden kuntoutusraha

Tarkastelun ulkopuolelle on rajattu oppilaitosten tarjoamat ja muut välilliset opintososiaaliset edut kuten maksuton opetus sekä ruoka-, majoitus- ja matkakorvaukset ellei taulukossa toisin mainita.

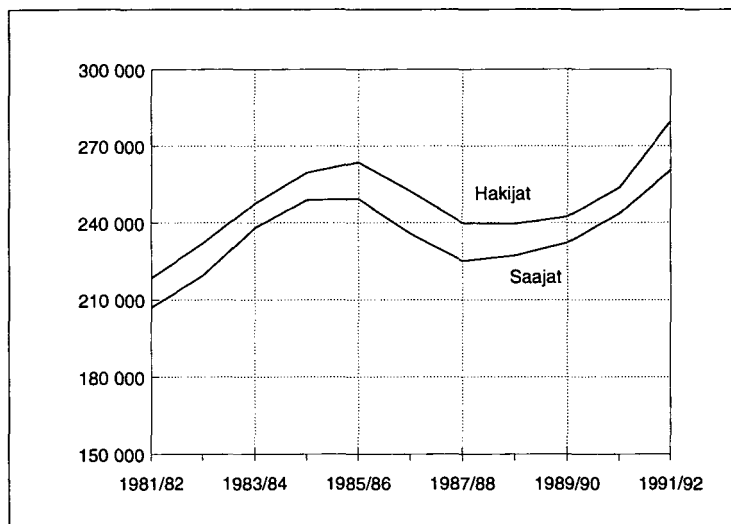
Valtion opintotuki

Yleinen opintotukijärjestelmä on tarjonnut taloudellista tukea opintoihin vuodesta 1969 alkaen. Nykyisen muotonsa se sai vuonna 1972, jolloin alettiin myöntää opintolainojen lisäksi opintorahaa. Vuonna 1987 toteutettiin aikuisopintotukijärjestelmä ja vuonna 1992 korkeakouluopiskelijoiden opintotuki uudistus.

Opintotuen tarkoituksena on turvata opiskeluaikaisen toimeentulon rahoitus siltä osin, kun sitä ei katsota vanhempien velvollisuudeksi tai toimeentuloa ei rahoiteta muiden säännösten nojalla. Valtion opintotuki käsittää kolme eri tukijärjestelmää seuraavassa luetelluin tukimuodoin.

5.36 Valtion opintotukijärjestelmät

Yleissivistävät ja ammatilliset oppilaitokset	Korkeakouluopiskelijan opintotuki	Aikuisopintotuki
Opintoraha Asumissisä Huoltajakorotus Opintolainan valtiontakaus ja korkotuki	opintoraha asumissisä opintolainan valtiontakaus	aikuisopintoraha asumissisä opintolainan valtiontakaus

5.37
Valtion opintotukea hakeneet
ja saaneet 1981/82–1991/92

Opintotuen hallinnosta ja myöntämisestä vastaa Jyväskylässä toimiva Valtion opintotukikeskus. Korkeakouluissa toimivat opintotukilautakunnat käsittelevät omien opiskelijoihensa hakemukset.

Opintotuen saajamäärä on kymmenessä vuodessa kasvanut 53 300:lla eli 26 prosentilla. Opintovuonna 1991/92 hakijoita oli 279 500 ja tuki myönnettiin 260 400:lle eli 93 prosentille hakijoista. Edellisvuoteen verrattuna saajamäärä kasvoi seitsemällä prosentilla, ja saajamäärä oli suurempi kuin koskaan opintotukijärjestelmän aikana.

Huono työllisyystilanne on lisännyt opintotuen käyttöä. Työttömäksi joutuneet hakeutuvat opiskelemaan ja osa-aikatoilla aiemmin opintonsa rahoittaneille ei enää löydy työtilaisuuksia. Opiskelun yleistyminen näkyy erityisen selvästi aikuisopintotuen käytön kasvussa. Opintotuen käyttöä ei ole hillinnyt tarveharkinnan kiristymisenkään. Opintovuonna 1991/92 hylättiin 11 300 opintorahahakemusta enemmän kuin vuotta aiemmin. Yleisin hylkäysyys oli hakijan vanhempien liian suuret tulot. Vanhempien tulot ja varallisuus otetaan huomioon 43 prosentilla tuen saajista.

5.38
Opintotukea saaneet ja keskimääräinen opintotuki oppilaitosryhmittäin opintovuonna 1991/92

Oppilaitosryhmä	Tuen saajia	Muutos edellisestä vuodesta	Tuen käyttöaste	Tukea saaneista naisia	Vanhempiensa luona asuvia	Tukea saaneiden keskimääräinen ikä	Keskimääräinen opintotuki	Keskimääräinen opintoraha (ilman asumislisää)
		%	%	%	%		mk/kk	mk/kk
Korkeakoulu	62 882	5,6	56	57	7	23	2 730	590
Ammatilliset oppilaitokset	153 821	8,6	80	61	28	21	2 190	375
Lukio	40 494	3,0	37	62	91	17	1 390	220
Ulkomailla	3 168	3,5	–	64	1	23	3 205	550
Yhteensä	260 365	6,9	61	60	32	21	2 390	400
Aikuisopintotuki	26 412	93,4	–	80	2	36	4 345	2 665

80-luvun puolenvälin jälkeen tapahtuneen hakija- ja saajamäärien laskun syynä on lapsilisäjärjestelmän laajennus. Uutena ikäluokkana lapsilisää saaville 16-vuotiaille ei enää myönnetty opintorahaa.

Eniten opintotukea saaneiden määrä on kasvanut sosiaalialan oppilaitoksissa ja kansanopistoissa. Yli 10 prosentin saajamäärän kasvu on ollut myös terveydenhuolto- ja ammattioppilaitoksissa. Noin 410 000:sta peruskoulun jälkeisiä opintoja Suomessa harjoittavasta henkilöstä 61 prosentille on myönnetty opintotukea. Oppilaitoksissa, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus ikänsä puolesta saada tukea, opintotuella opintonsa rahoittaa 85–95 prosenttia kaikista opiskelijoista. Korkeakouluissa tuen käyttö on merkittävästi noussut, mutta edelleen käyttöasetta alentavat sivutoiminen opiskelu ja pitkät opiskeluaajat.

Opintotuen käyttöä ovat suhteellisesti enemmän lisänneet miesopiskelijat, mutta enemmistö opintotuen saajista on yhä naisia. Kun kaikista opiskelijoista naisia on 54–55 prosenttia, opintotuen saajissa heidän osuutensa on 60 prosenttia.

Opintovelka

Syyskuussa 1992 opintolainaa oli 455 350 hengellä, joista 29 prosenttia opiskeli. Koko opintolainapääoma oli tuolloin 11 940 miljoonaa markkaa, josta korkotuen piirissä oli 7 700 miljoonaa. Keskimääräinen opintovelka oli 25 900 markkaa. 1 320:llä suomalaisella oli opintovelkaa yli 100 000 markkaa.

Vuonna 1993 opintolainan enimmäiskorko on 11,55 prosenttia. Opiskelijan opiskeluaikana ja 1,5–2 vuotta valmistumisen jälkeen maksama korko-osuus on 4,25 prosenttia. Muu osa korosta maksetaan valtion korkotukena suoraan pankeille. Kesällä 1992 alkanessa opintotukiudistuksessa korkeakouluopiskelijoiden uusilta opintolainoilta poistettiin korkotuki. Pankki ja lainansaaja sopivat lainaehdoista valtioneuvostolta lukuunottamatta.

Opintotukea saaneiden ammatillisen tai yleissivistävän tutkinnon suorittaneiden keskimääräinen opintovelka on 80-luvulla noussut merkittävästi. Yleistynyt opintolainan käyttö ja pidentyneet opiskeluaajat ovat velkaannuttaneet opiskelijoita aiempaa enemmän. Esimerkiksi terveydenhuoltoalalla opintolainamäärät ovat reaalisesti lähes kaksinkertaistuneet kymmenessä vuodessa. Korkeakouluopiskelijoilla keskimääräinen opintovelka ei ole vuoden 1988 jälkeen reaalisesti noussut.

Opintolainan valtioneuvoston perusteella opintolainoja ja lainan korkoja maksettiin vuonna 1992 pankeille 75 miljoonaa markkaa, jossa on kasvua edellisvuoteen 31 prosenttia. Takaisinperinnässä oleva kokonaispääoma oli 224 miljoonaa markkaa ja Valtion opintotukikeskukselle velallisten lukumäärä 15 600 eli viidenneksen suurempi kuin vuonna 1991. Talousvaikeuksien seurauksena takausvastuut ovat kasvaneet nopeasti kolmen viime vuoden aikana.

5.39

Vuonna 1991 valmistuneiden opintolainaa nostaneiden keskimääräinen opintovelka

Oppilaitosryhmä	Valmistuneita	Opintovelka		Muutos edellisestä vuodesta	
		mk	%	mk	%
Korkeakoulu	7 453	57 953	3,9		
Teknillinen oppilaitos	4 162	38 948	5,0		
Kauppaoppilaitos	7 706	24 105	10,4		
Terveydenhuolto-oppilaitos	7 045	34 492	26,1		
Ammattioppilaitos	7 174	20 654	16,3		
Maa- ja metsä-oppilaitos	1 792	21 601	13,5		
Kansanopisto	1 559	15 459	7,4		
Lukio	959	10 008	32,1		
Ulkomailla opiskelevat	225	52 844	18,2		
Muut	6 658	27 872	7,8		
Yhteensä	44 733	32 209	10,8		

Valtion opintotukimenot

Valtion opintotukimenot olivat vuonna 1992 2 833 miljoonaa markkaa, josta hallintomenojen osuus oli 0,59 prosenttia. Opintorahoina maksettiin 1 743 miljoonaa, aikuisopintorahoina 408 miljoonaa ja opintolainojen valtiontakaus- ja korkotukimenoina 637 miljoonaa markkaa. Edelliseen vuoteen verrattuna suurin kasvuprosentti oli aikuisopinto-

rahamenoissa, 63. Syynä tähän oli aikuisopintorahan saajamäärän kaksinkertaistuminen. Opintotukimenot kasvoivat kokonaisuudessaan 31 prosentilla.

Kymmenen viime vuoden aikana opintotukimenot ovat reaalisesti yli kolminkertaistuneet. Menot ovat kasvaneet reaalisesti keskimäärin 12,6 prosenttia vuodessa. Opintotuen osuus valtion budjettimenoista on samassa ajassa noussut 0,8:sta 1,3 prosenttiin.

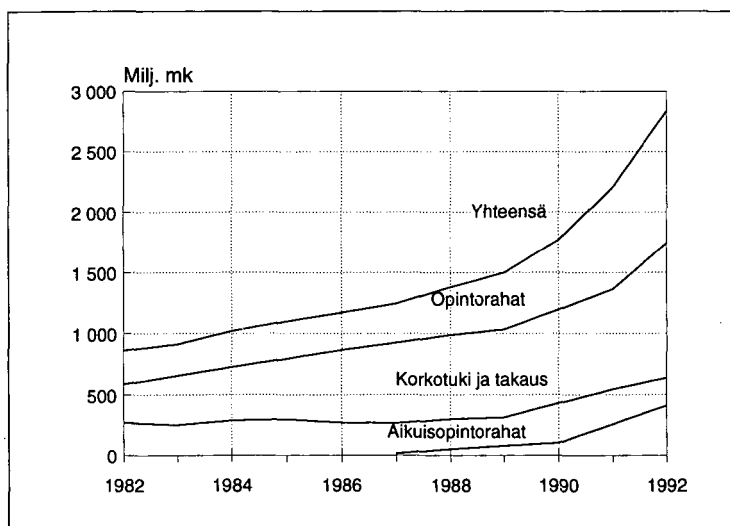
5.40

Valtion opintotukimenot 1982–1992

Vuosi	Opintoraha	Korkotuki ¹⁾	Takaus-	Aikuis-	Muut ²⁾	Yhteensä	Yhteensä vuoden 1992 hinnoin
	milj. mk	milj. mk	vastuut milj. mk	opintorahat milj. mk	milj. mk		
1982	351	146	14	.	5	516	863
1983	425	148	14	.	5	592	912
1984	503	183	16	.	6	708	1 020
1985	584	201	16	.	7	808	1 099
1986	659	187	19	.	27	891	1 170
1987	730	189	21	12	31	982	1 244
1988	819	227	19	42	35	1 141	1 378
1989	941	252	22	69	40	1 324	1 499
1990	1 118	367	35	96	41	1 657	1 770
1991	1 329	473	58	250	45	2 156	2 210
1992	1 743	562	75	408	45	2 833	2 833

1) Sisältää korkotuen lisäksi hoitokorvaus- ja korkoavustusmenot

2) Sisältää hallintomenot ja vuodesta 1986 alkaen maksetun korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen

5.41
Valtion opintotukimenot
1982–1992

Aikuisopintotuki

Omaehtoiseen aikuiskoulutukseen tarkoitettu aikuisopintotukijärjestelmä on osoittautunut toimivaksi ja onnistuneeksi ratkaisuksi. Tätä kertoo saajamäärän kaksinkertaistuminen. Aikuisopintotukijärjestelmä on vastannut siihen asetettuihin sosiaali-, koulutus- ja työvoimapoliittisiin tavoitteisiinsa ennen kaikkea siksi, että tuen taso on ollut riittävä. Se on kannustanut koulutukseen sellaisia ryhmiä, joille ammatillinen koulutus on erityisesti tarpeen tai joilta muutoin on puuttunut mahdollisuus hakeutua koulutukseen. Kustannuksista, joita aikuisopiskelu aiheuttaa yhteiskunnalle, palautuu merkittävä osa aikuiskoulutuksen työllisyysvaikutusten vuoksi.

Opintovuonna 1991/92 aikuisopintotukea sai 26 400 henkilöä, joista 85 prosenttia siirtyi koulutukseen työelämästä. Kolmeen vapautuneeseen työpaikkaan neljästä palkattiin sijainen eli lähes 17 000 ihmistä sai vähintään kahden kuukauden työpaikan aikuisopintotukijärjestelmän ansiosta. Työttömien määrän vähentyminen on suurempi, kun mukaan lasketaan opiskelemaan siirtyneet työnhakijat.

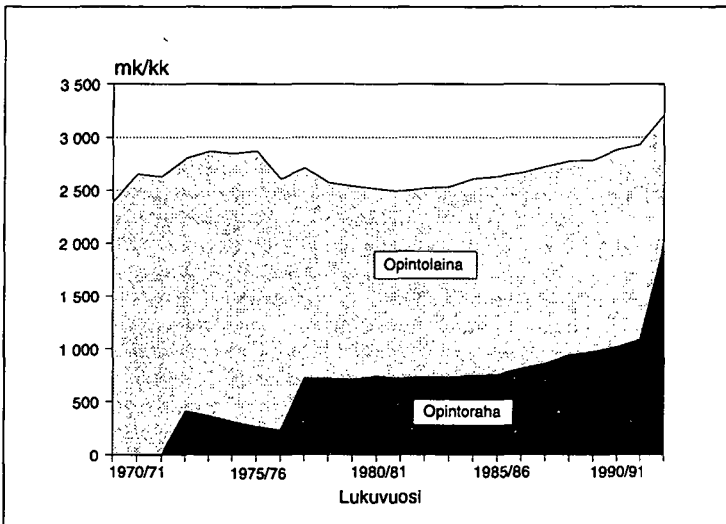
Valtion talouden vaikeuksien takia aikuisopintotukijärjestelmää on leikattu. Opinto-

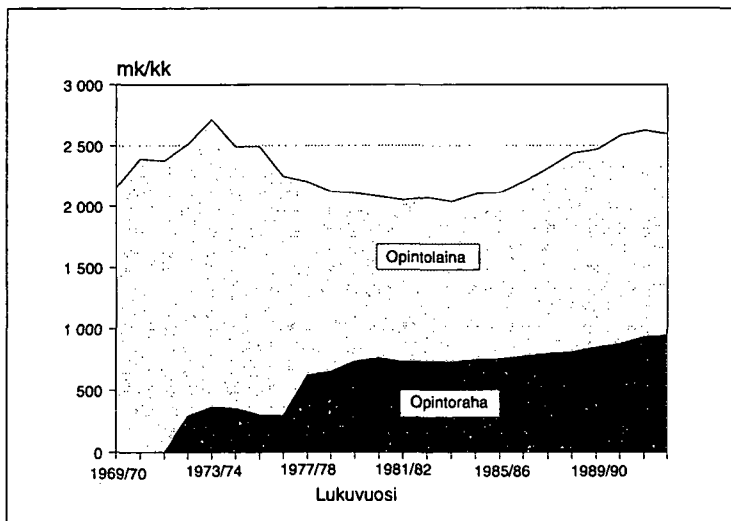
vuoden 1991/92 jälkeen normaalin opintotuen etuudet, opintorahan perusosa ja huoltajakorotus sekä opintolainan korkotuki, jäivät pois aikuisopintorahaa saavilta. Muutokset pienentävät aikuisopintotukea keskimäärin viidenneksellä, ja enimmillään ne voivat pienentää tukea 1 780 markalla kuukaudessa. Muutokset heikentävät väistämättä aikuisten koulutuskysyntää. Tyypillisellä aikuisopiskelijalla valtion aikuisopintotuki kattaa enää 54 prosenttia opintoja edeltävistä tuloista aiemman 64 prosentin sijaan. Tosin tuen tason lasku ainoastaan palautti valtion aikuisopintotuen korvaavuusprosentin opintovuosien 1987/88–1990/91 väliselle tasolle. Työntantajamaksuilla rahoitettavaa ammattikoulutusrahaa saavilla vastaavat korvaavuusprosentit ovat 74 ja 85.

Opintotuen riittävyys

Enimmäismäärien mukainen opintotuki oli opintovuonna 1991/92 korkeakouluissa 2 860, ammatillisissa oppilaitoksissa 2 560 ja lukioidissa 2 540 markkaa kuukaudessa. Opintotuen tarveharkinnan jälkeen keskimääräinen myönnetty opintotuki oli enimmäismäärästä 96 prosenttia korkeakouluissa ja 83 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa.

5.42
Opintotuen enimmäismäärän
kehitys korkeakouluissa
lukuvuosina 1969/70–1992/93

5.43

Opintotuen enimmäismäärän kehitys ammatillisissa oppilaitoksissa lukuvuosina 1969/70–1992/93

Lukiassa keskimääräinen opintotuki oli vain 1 390 markkaa kuukaudessa, koska yhdeksän lukiolaista kymmenestä asuu vanhempiensa luona.

Opintotuen enimmäismäärien kustannusten nousua suuremmat korotukset nostivat opintotuen keskimääriä kaikissa oppilaitosryhmissä. Opintotuen ostovoima parani keskimäärin kolmella prosentilla.

Opintovuonna 1992/93 toteutettiin korkeakouluopiskelijoiden opintotuki uudistus. Se nosti tuen enimmäismäärän 2 860:sta 3 210 markkaan kuukaudessa. Samalla opintorahan osuus kasvoi 37:stä 63 prosenttiin. Yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten opintotuen myönteinen kehitys sen sijaan pysähtyi. Enimmäismäärien mukaan laskettu ostovoima heikkeni ammatillisissa oppilaitoksissa prosenttiyksiköllä. Opintorahan osuus tosin nousi 35:stä 36 prosenttiin, mikä johtui siitä, että lainamääriä ei korotettu.

Korkeakouluopiskelijan opintotuen ostovoima on vuonna 1993 parempi kuin koskaan opintotukijärjestelmän aikana. Ammatillisissa oppilaitoksissa 70-luvun puolenvälin huipputasoa ei saavutettu.

Opintotuen riittävyyttä arvioitaessa on sitä verrattava yhteiskunnan muihin toimeentulo-

turvajärjestelmiin: työttömyysturvaan, kansaneläkkeeseen ja toimeentulotukeen. Masatyöttömyyden aikana olisi tärkeää, että eri etuudet olisivat järjkevissä suhteissa toisiinsa esimerkiksi siten, että muut saatavilla olevat tukimuodot eivät olisi opintotukea selvästi parempia. Erityisesti tämän tulisi korostua nuorilla, alle 25-vuotiailla.

Oppivelvollisuusiän ohittanut nuori ikäluokka (16–24) on suuruudeltaan noin 400 000. Alkuvuodesta 1993 heistä on työttöminä 85 000 ja opiskelemaisessa arviolta 290 000. Eli tukijärjestelmien ulkopuolella, työssä tai vanhempiensa elätettävänä, on 16–24-vuotiaista vain noin 25 000. Mitkä sitten ovat nuoren vaihtoehdot toimeentuloa ajatellen?

5.44

Toimeentulon tukijärjestelmät

	mk/kk	
Kansaneläke	2 479	
1. kuntaryhmä		
Työttömyysturva	2 050	netto, vähennetty vero 18 %
Toimeentulotuki	1 983	
1. kuntaryhmä		
Opintotuki	350–1 570	+ opintolainan valtiontakaus 1 200
korkeakoulu		
Opintotuki	170–505	+ korkotukilaina 770–1 800
Yleissivistävät ja ammatilliset oppilaitokset		

Useimmilla opintotuen saajilla on arkipäivinä mahdollisuus maksuttomaan tai hinnaan subventoituun ruokailuun. Opintotuen ja työttömyysturvan saajat voivat saada tukea asumiseensa, kun taas toimeentulotuessa kohtuulliset asumismenot korvataan täysimääräisesti. Alle 18-vuotiaan vanhempiensa luona asuvan toimeentulotuki on 1 139 – 1 686 markkaa kuukaudessa.

Myös vertailu aikuisopiskelun ja työttömyysturvan välillä kääntyy työttömyysturvan eduksi. Työelämän ulkopuolella olevan on edullisempaa nostaa työttömyyskorvausta kuin hakeutua koulutukseen.

Jos välittömästi saatava raha asetetaan mittariksi, opiskelu on heikoin vaihtoehto.

5.45 Työttömyysturva ja aikuisopintotuki

	Työttömyysturva mk/kk	Aikuisopintotuki (etuus ilman lainaa) mk/kk
Kotiäiti tai työn (ei merkittäviä työsuhteita) – 3 lapsen lapsikorotuksilla	2 494	3 220 (1 570)
Työttömäksi jäänyt (palkka 7 000) – 3 lapsen lapsikorotuksilla	4 386	3 400 (1 750)
Irtisanottu tai lomautettu (palkka 9 000) – 3 lapsen lapsikorotuksilla	5 226	4 900 (3 250)
	6 172	4 900 (3 250)

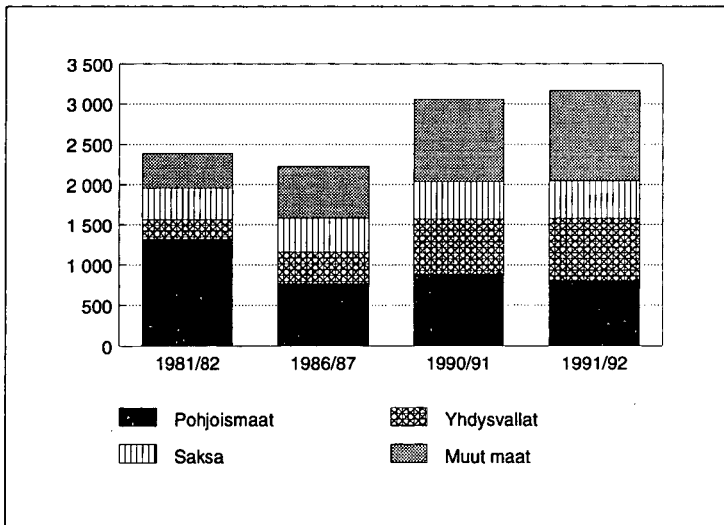
Ulkomailla opiskelu

Ulkomailla opiskelevien lukumäärä kasvaa tasaisesti. Opintovuonna 1991/92 4 080 suomalaista sai valtion opintotukea ulkomaisiin opintoihinsa. Heistä 3 170 suoritti tutkintoa ulkomaisessa oppilaitoksessa ja 910 oli ulkomailla täydentämässä Suomessa suorittamaansa tutkintoa.

Valtion opintotukikeskuksen ja Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiön teettämä ulkomailla opiskelevia koskeva tutkimus kertoo opiskelijoiden taloudellisista vaikeuksista. Opintotuki kattaa vain 50 prosenttia keskimääräisistä menoista. Tutkimusajankohtana, vuodenvaihteessa 1990–91, perheettömän opiskelijan keskimääräiset kuukausimenot vaihtelivat Ruotsin 4 130 markasta Ison-Britannian 8 830 markkaan kuukaudessa. Tärkeimmät menoerät olivat asuminen ja ravinto. Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa opiskelevilla yli kolmanneksen menoista muodostivat opiskelukustannukset korkeiden lukukausimaksujen takia. Lukukausimaksujen keskiarvo oli näissä maissa 30 000 markkaa.

Ulkomailla opiskelevat ovatkin lähtöisin ylemmistä sosiaaliryhmistä. Opiskelijoiden vanhemmista joka kolmannella oli korkea-koulututkinto ja useampi kuin joka toinen

5.46 Ulkomailla opiskelevien lukumäärän kehitys maittain

oli toimihenkilö tai johtavassa asemassa oleva. Opiskelijat itse olivat keskimääräistä useammin naisia, Uudenmaan läänistä koitoisin ja ylioppilaita vähintään arvosanalla magna cum laude approbatur.

Taloudellisten huolien lisäksi suomalaisopiskelijoita vaivasivat ensimmäisten vuosien kielivaikkeudet, asumisen kalleus ja epävarmuus sekä opiskelumaan byrokratia. Opiskelijoiden omat kokemukset olivat kuitenkin valtaosaltaan myönteiset. Sen osoituksena joka viides ilmoitti jäävänsä ulkomaille töihin opintojen jälkeen.

Opintotuen kansainvälinen vertailu

Syyslukukaudella 1992 suomalainen korkeakouluopiskelija saa opintorahaa enimmillään 1 570 ja opintolainaa 1 200 markkaa kuukaudessa. Lisäksi hänelle voidaan myöntää asumisen tukea, esimerkiksi opintotuen asumislisää enintään 884 markkaa kuukaudessa, joka on laskettu mukaan taulukossa.

Syksyllä 1992 suomalaisopiskelijan opintotuki oli hyvää pohjoismaista tasoa, mutta vuonna 1993 markan arvon heikentyminen on jälleen palauttanut Suomen opintotuen

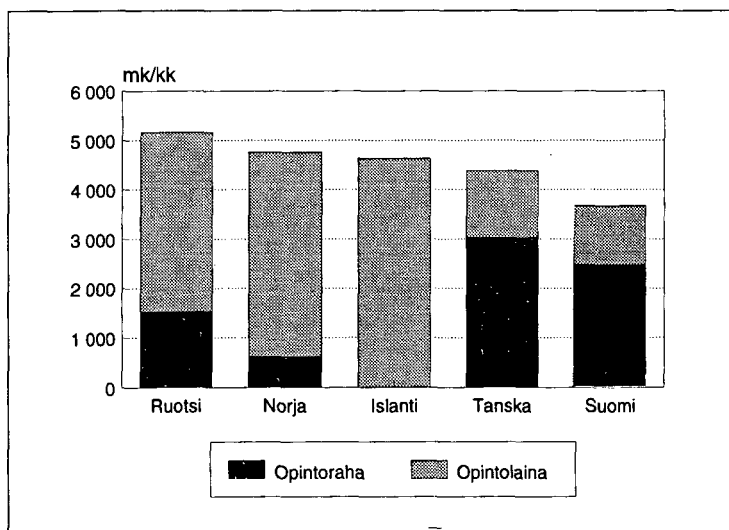
tasoltaan Pohjoismaitten huonoimmaksi. Vuoden aikana lähes 20 prosentilla heikentynyt markka on erityisesti vaikeuttanut ulkomailta opiskelevien suomalaisten asemaa.

Muiden kuin Pohjoismaiden opintotukijärjestelmät eivät ole vertailukelpoisia. Opiskeluaikainen toimeentulo on turvattu eri tavoin. Esimerkiksi Ranskassa opiskelijoiden vanhemmat vastaavat opiskelevien lastensa toimeentulosta, ja valtion osuus rajoittuu aterioiden ja asumisen hintatukeen sekä

5.47 Korkeakouluopiskelijan enimmäistuki Pohjoismaissa syksyllä 1992

	mk/kk	Vanhempiensa luona asuva	Itsenäisesti asuva
Suomi	Opintoraha	750	2 454
	Opintolaina	1 200	1 200
	Yhteensä	1 900	3 654
Tanska	Opintoraha	1 720	3 020
	Opintolaina	1 360	1 360
	Yhteensä	3 080	4 380
Islanti	Opintoraha	–	–
	Opintolaina	3 240	4 630
	Yhteensä	3 240	4 630
Norja	Opintoraha	–	620
	Opintolaina	3 310	4 140
	Yhteensä	3 310	4 760
Ruotsi	Opintoraha	1 530	1 530
	Opintolaina	3 630	3 630
	Yhteensä	5 160	5 160

Valuuttakurssi 8.4.1993

5.48 Itsenäisesti asuvan korkeakouluopiskelijan enimmäistuki Pohjoismaissa syksyllä 1992

Valuuttakurssi 8.4.1993

opiskelevista lapsista myönnettäviin verohelpotuksiin ja lapsilisiin. Saksan opintotuessa on tiukka vanhempien taloudelliseen asemaan kohdistuva tarveharkinta, jonka seurauksena vain noin neljännes opiskelijoista voi saada tukea. Sama tilanne on Isossa-Britanniassa, jossa tosin useimmat opiskelijat voivat saada 15 000 – 30 000 markan avustuksen lukukausimaksuja varten. Isossa-Britanniassa opintotukea kehitetään nykyisin vain opintolainojen osalta. Niistä huolehtii yksityinen ja kaupallisin periaattein toimiva yhtiö. Yhdysvalloissa, kuten myös monissa Euroopan maissa, opintotuet ja muut opiskeluaikaiset etuudet ovat paikallisviranomaisen tehtäviä. Tuki voi siten vaihdella koulun, yksityisen rahoittajatahon tai osavaltion mukaan.

Lähinnä Pohjoismaista järjestelmää on Alankomaiden opintotuki. Opintorahan perusosa on 750 – 1 820 markkaa kuukaudessa vuon-

na 1992 asumismuodosta riippuen, ja sen voi saada vanhempien taloudellisesta asemasta riippumatta. Opintolainan, noin 1 000 markkaa kuukaudessa, ja opintorahan lisäosan, noin 570 markkaa kuukaudessa, suuruus määräytyvät oppilaitoksen ja vanhempien tulojen perusteella. Lisäksi opiskelijan omat ja puolison tulot vaikuttavat myönnettävään tukeen.

Opintotukea voi Alankomaissa saada kokopäiväopiskeluun tavallisimmin ympärivuotisesti, ja enimmäistukiaika voi olla enintään vuosi yli normaalin opiskelupituuden. Yli 26-vuotias voi kuitenkin saada vain opintolainaa. Opintolainan takaisinmaksuaika on enimmillään 15 vuotta ja korko puoli prosenttia yli markkinakoron. Opintotuen korkeaa tasoa ihmettelevän on kuitenkin syytä muistaa, että opiskelijan on Alankomaissa maksettava lukukausimaksu, joka esimerkiksi yliopistossa on 6 400 markkaa vuodessa.

Lähteet:

Hansson Gabriella, Studiestöd till högskolestuderande i några andra länder. Teoksessa Bröms Jan, Målrelaterade statsstipendier. Utbildningsdepartementet, Ds 1992: 123. Stockholm 1992.

Heinänen Pirkko-Liisa, Oma maa mansikka, muu maa... Ulkomailla opiskeluun johtaneiden syiden ja opiskelusta saatujen kokemusten tarkastelua. Sosiologian pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto 1992.

Korkeakouluneuvoston julkaisuja 1/1992.

Koulutustarvetiedustelu 1992. Teollisuuden koulutusvaliokunta, Helsinki.

Lahtinen Ilpo, Aikuiskoulutuksen tukitoimien kehitys. Valtion opintotukikeskus, moniste 1992.

Lahtinen Ilpo, Opintotuki Pohjoismaissa. Valtion opintotukikeskus, moniste 1992.

OECD/INES, työpäpaperit 1993.

Opetushallituksen tiedot. Opetushallitus, raportti 34/1993.

Opetushallituksen peruskoulun ja lukion opettajarekisteri.

Opetushallituksen toimintailmoitus ja opettajarekisteri.

Opetusministeriön KOTA-tietokanta.

Opintotuet 1993. Lisälehti julkaisuun Työnhakuun. Työministeriö 1993.

Oppisopimuskoulutustilasto 1991. Opetushallituksen julkaisusarjat, Raporttisarja 14/1992.

Storhammar Esa, Aikuiskoulutus ja aikuisopintotuki. Keski-Suomen taloudellinen tutkimuskeskus, Julkaisuja nro 107 1991.

Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpitotilastot.

Tilastokeskuksen koulutustilastot.

Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksitilastot.

Tilastokeskuksen palkkatilastot.

Tilastokeskuksen Tiede ja teknologia: 1993:2, Korkeakoulujen opettajat ja tutkijat.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastot.

Valtion opintotukikeskuksen tilastojulkaisut.

6 Väestön koulutusrakenne

- Joka toisella yli 15-vuotiaalla on peruskoulun jälkeinen tutkinto
- Koulutettujen osuus väestöstä on OECD-maiden keskitasoa
- Alle 45-vuotiaat naiset koulutetumpia kuin miehet
- Nuoret ovat suorittaneet huomattavasti useammin peruskoulun jälkeisen tutkinnon kuin vanhempansa. Suomessa on OECD-maiden suurin ero sukupolvien välillä
- Tutkinnon suorittaneiden maastamuutto vähentynyt, vuonna 1991 muutti 2 800 henkeä

Viisivuotias Paavo:
"Osaatko sinä opettaja viheltää
sillä tavalla että peukalo ja
etusormi ovat suussa?"

Ope: "Empä taida osata."

Paavo: "Meidän isipä osaa,
mutta se onkin insinööri!"

(Kirjasta Maailman viljelijät, Lastentarhaopettajaliitto)

Väestön koulutus rakenne

Väestön koulutus rakennetta koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen tutkintorekisterin tietoihin.

Tutkinnon suorittaneella väestöllä tarkoitetaan lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa tai korkeakouluissa tutkintoon johtaneen koulutuksen suorittaneita. Henkilön suorittamista tutkinnoista on valittu koulutusasteeltaan korkein tutkinto tai samanasteisista tutkinnoista viimeksi suoritettu. Yksityiskohtaisempia tietoja vuoden 1991 tutkinnon suorittaneesta väestöstä on esitetty Koulutusarjan julkaisussa 1993:2 *Väestön koulutus rakenne kunnittain 31.12.1991*.

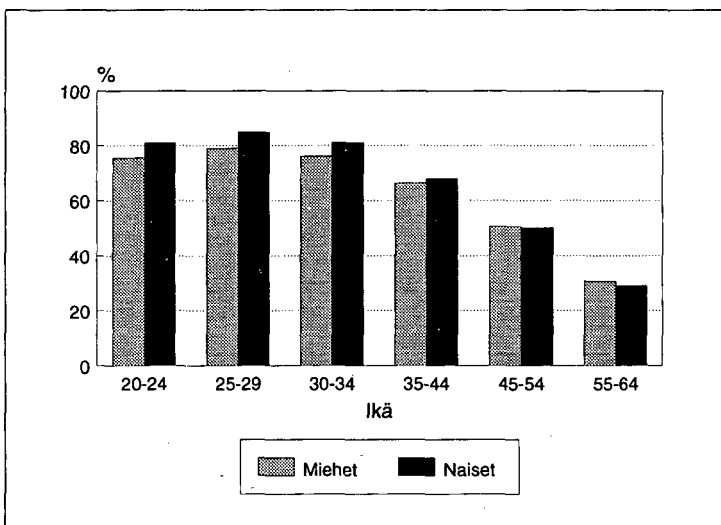
Tutkinnon suorittaneen väestön määrä oli vuoden 1991 lopussa kaksi miljoonaa. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli kaksi prosenttia.

Joka toisella yli 15-vuotiaasta väestöstä oli tutkinto vuonna 1991. Miehet ovat koulute-

6.1 Väestön (yli 15-vuotias) koulutus rakenne 1991

Koulutusaste	Yli 15-vuotias väestö		Muutos ed. vuodesta	
		%		%
Ei peruskoulun jälkeistä tutkintoa	1 989 000	48,9	-12 000	-0,6
Keskiasteen tutkinto	1 661 000	40,9	20 000	1,3
Alempi keskiaste	935 000	23,0	4 000	0,5
Ylempi keskiaste	726 000	17,9	16 000	2,3
Korkean asteen tutkinto	413 000	10,2	21 000	5,2
Alin korkea-aste	165 000	4,1	10 000	6,5
Alempi kand.aste	79 000	1,9	3 000	3,8
Ylempi kand.aste	153 000	3,8	6 000	4,2
Tutkijakoulutus	16 000	0,4	1 000	8,7
Yhteensä	4 063 000	100,0	29 000	0,7

tumpia kuin naiset. Miehistä tutkinnon oli suorittanut 52 ja naisista 50 prosenttia. Alle 45-vuotiaat naiset olivat koulutetumpia kuin miehet.

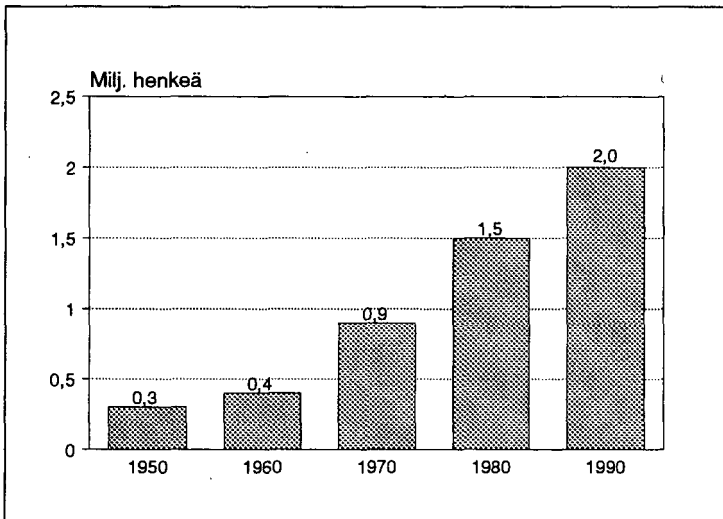

6.2 Lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden osuudet vastaavan ikäisestä väestöstä 1991

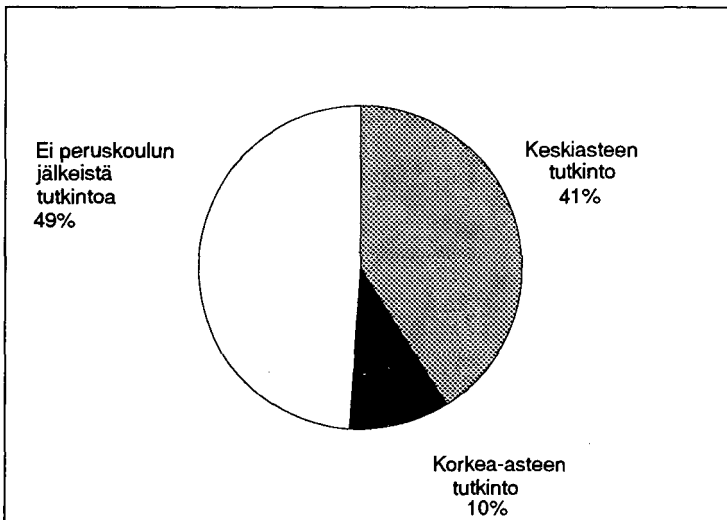
Koulutusasteista on voimakkaimmin kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna tutkijakoulutuksen suorittaneen väestön määrä, 9 prosenttia. Kasvuun on vaikuttanut erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen siirtyminen kokonaan korkeakouluissa toteutettavaksi vuonna 1988. Sitä ennen lääkintöhallituksen alainen neuvottelukunta vahvisti erikoislääkärin oikeuksiin tarvittavat vaatimukset. Em. oikeuksia ei ole katsottu tutkinnoiksi. Toiseksi eniten on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna alimman kor-

kea-asteen tutkinnon suorittaneen väestön määrä, 7 prosenttia.

Vertailtaessa koulutettujen osuutta väestöstä eri OECD-maissa, Suomi sijoittuu koulutettujen osuudessa 25–64-vuotiaasta väestöstä OECD-maiden keskivaiheille. Koulutetuilla tarkoitetaan tässä perustasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneita. Tiedot kuvioissa 6.5 ja 6.6 perustuvat OECD:n koulutusindikaattoriaineistoon.

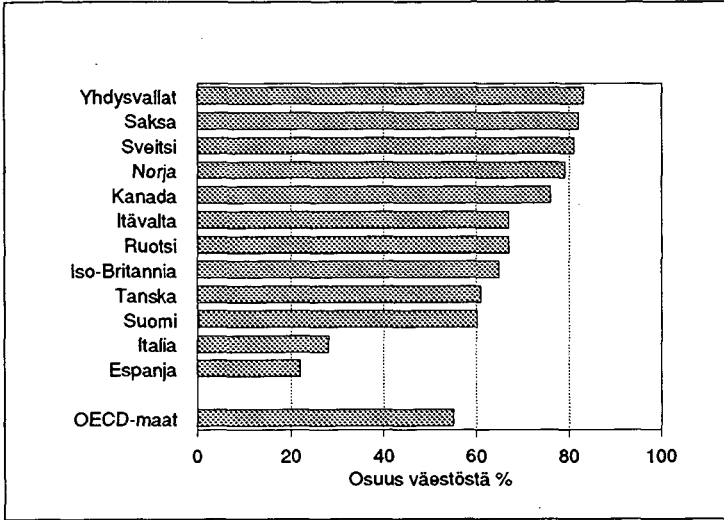

6.3
Lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittanut väestö 1950–1990

6.4
Väestön (yli 15-vuotias) koulutus 1991

6.5
Koulutettujen osuus
25–64-vuotiaasta väestöstä
eräissä OECD-maissa 1991

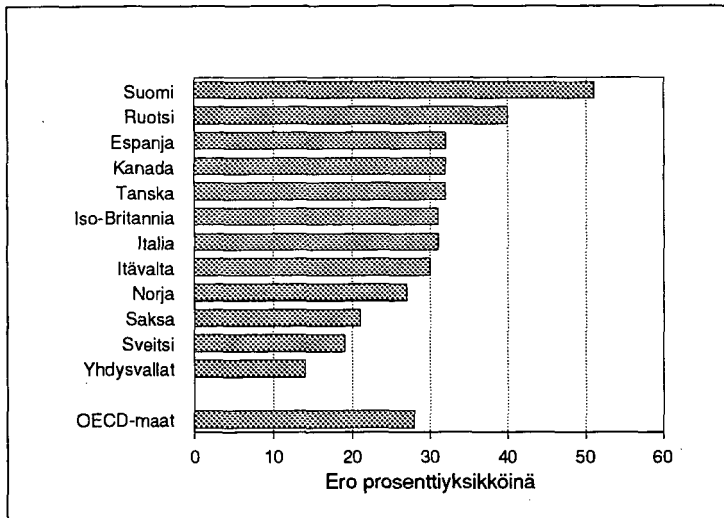

Lähde:
OECD/INES

Eri maiden välisiin eroihin vaikuttavat koulujärjestelmien erilaisuudet sekä käsitteisiin liittyvät poikkeamat. Myös se vaikuttaa, että joissakin maissa koulutustasoa mitataan suoritettujen tutkintojen mukaan, toisissa suoritettujen kouluvuosien mukaan.

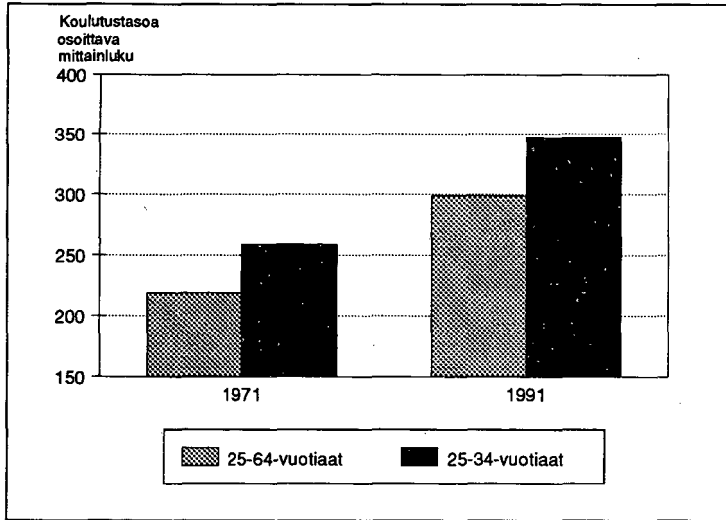
Suomessa nuoret ovat huomattavasti koulutettumia kuin vanhat. Esim. 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä tutkinnon suorittaneen väestön osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli 81 prosenttia, kun 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä osuus oli 30 prosenttia. Näiden ikäryhmien prosenttiosuuksien ero on OECD-maiden suurin.

6.6
25–34- ja 55–64-vuotiaiden
koulutettujen osuuksien välinen
ero vastaavan ikäisestä väestöstä
eräissä OECD-maissa 1991

Lähde:
OECD/INES

6.7 Väestön koulutustaso ikäryhmittäin 1971 ja 1991

25–34-vuotiaan väestön koulutustasoa osoittava mittainluku (ks. *Käsitteet ja luokitukset*) oli 16 prosenttia korkeampi kuin 25–64-vuotiaan väestön keskimääräinen koulutustaso. 25–34-vuotiaan väestön koulutustaso on noussut kolmanneksen vuodesta 1971 vuoteen 1991.

Koulutusaloista oli eniten vuoden 1991 lopussa tekniikan ja luonnontieteiden koulutusosalalla tutkinnon suorittaneita 700 000, mikä on 34 prosenttia koko tutkinnon suorittaneesta väestöstä.

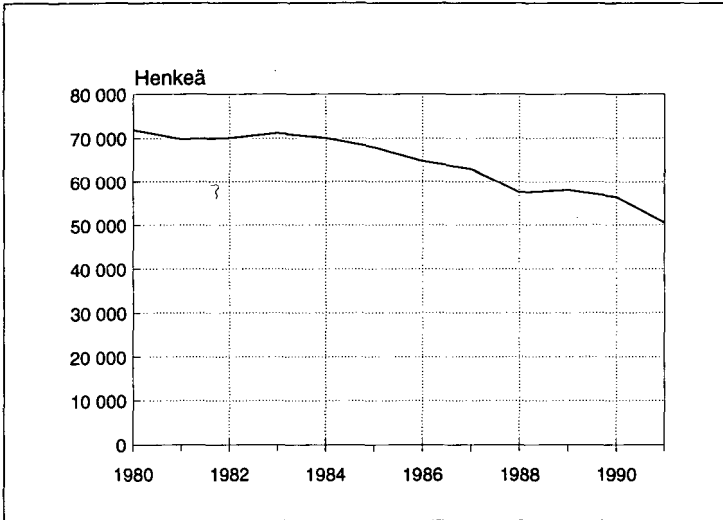
6.8 Lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittanut väestö koulutusalan mukaan 1991

Koulutusala	Tutkinnon suorittaneita	Muutos ed. vuodesta %
Yleissivistävä ¹⁾	301 000	1,0
Humanistinen ja esteettinen	59 000	3,0
Opettajankoulutus ²⁾	72 000	3,3
Kauppa-, toimistoala, laki- ja yhteiskuntatieteet	388 000	3,0
Tekniikka ja luonnontieteet	700 000	1,6
Liikenne ja tietoliikenne	17 000	3,2
Hoitosalat	199 000	4,1
Maa- ja metsätalous	118 000	0,4
Muut erikoisalajat	220 000	1,4
Yhteensä	2 074 000	2,0

1) Ylioppilastutkinnon suorittaneet, joilla ei ole ylioppilastutkinnon jälkeistä saman tai korkeampi asteista tutkintoa.

2) Ei sisällä erillisiä opetusopillisia opintoja ja opetusharjoittelun suorittaneita.

6.9
Tutkinnon suorittanutta väestöä
lisäävät uudet tutkinnon
suorittaneet 1980–1991

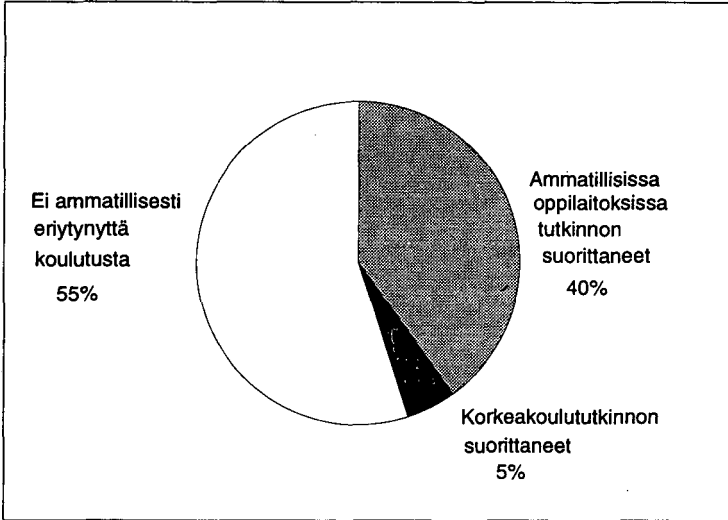
Tutkinnon suorittanutta väestöä lisäävien uusien tutkinnon suorittaneiden henkilöiden määrä on vähentynyt vuosittain 1980-luvun alusta lähtien. Vähentyminen johtuu ikäluokkien pienenemisestä. Vuonna 1991 tutkinnon suorittaneista oli 50 000 sellaisia henkilöitä, joilla ei ollut ennestään mitään perusasteen jälkeistä koulutusta ja jotka siis lisäsivät koulutettujen varantoa.

Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittanut väestö

Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittaneen väestön määrä oli vuoden 1991 lopussa 1 843 000, mikä oli 45 prosenttia 15-vuotiaasta väestöstä. Vastaava osuus oli miehillä 47 prosenttia ja naisilla 43 prosenttia.

6.10
Väestö (yli 15-vuotias) ammatillisesti eriytyneen koulutuksen mukaan 1991

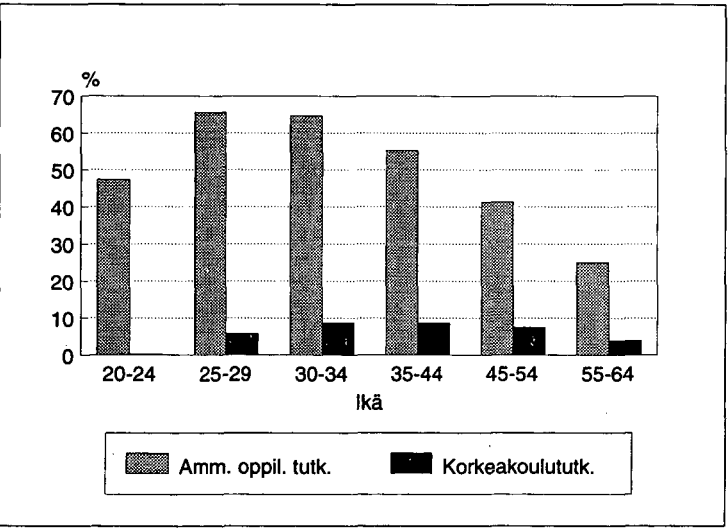
	Yli 15-vuotias väestö	Muutos ed. vuodesta %
Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneet	1 631 000	2,0
Korkeakoulututkinnon suorittaneet	212 000	3,4
Ei ammatillisesti eriytynyttä koulutusta	2 220 000	-0,4
Yhteensä	4 063 000	0,7

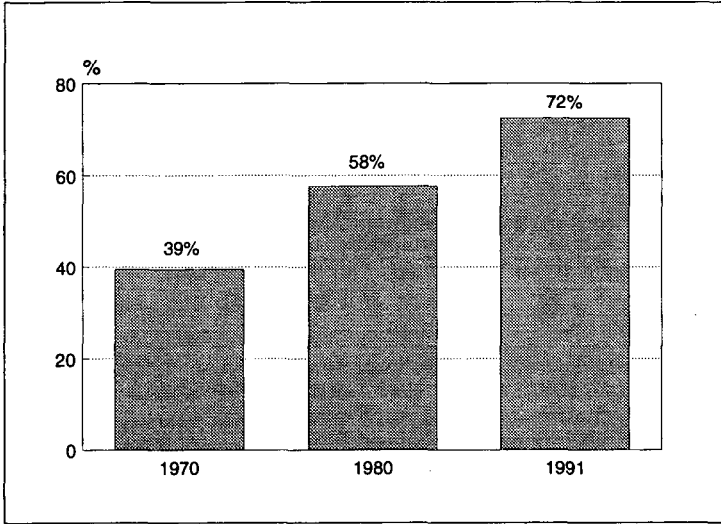
6.11
Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden osuudet yli 15-vuotiaasta väestöstä 1991

Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkinnon suorittaneen väestön määrä oli vuoden 1991 lopussa 1 631 000, mikä on 40 prosenttia yli 15-vuotiaasta väestöstä. Vastaava osuus oli miehillä 42 prosenttia ja naisilla 39 prosenttia.

Korkeakoulututkinnon (asetuksen 200/82 mukaiset tutkinnot) suorittaneen väestön määrä oli 212 000. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus yli 15-vuotiaasta väestöstä oli 5 prosenttia, miehillä 6 prosenttia ja naisilla 5 prosenttia.

6.12
Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden osuudet vastaavan ikäisestä väestöstä 1991

6.13
Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittaneiden osuudet 25–34-vuotiaasta väestöstä 1970, 1980, 1991

Nuorten 25–34-vuotiaiden ammatillisesti eriytyneen koulutuksen suorittaneiden osuus väestöstä on kasvanut voimakkaasti vuodesta 1970 vuoteen 1991. Vuonna 1970 ammatillisesti eriytyneen koulutuksen suorittaneiden osuus väestöstä oli 40 prosenttia ja vuonna 1991 vastaava osuus oli 72 prosenttia.

Koulutusalat ovat selvästi eriytyneet sukupuolen mukaan. Miesvaltaisista koulutusaloista tekniikan ja luonnontieteiden koulutusala on tullut aikaisempaa miesvaltaisemmaksi. Naisvaltaiset koulutusalat opettajankoulutus, humanistinen ja esteettinen sekä kauppa- ja toimistoalan, laki- ja yhteiskuntatieteiden koulutusalat ovat tulleet aikaisempaa naisvaltaisemmiksi.

6.14
Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkinnon suorittanut väestö koulutusalan ja sukupuolen mukaan 1991

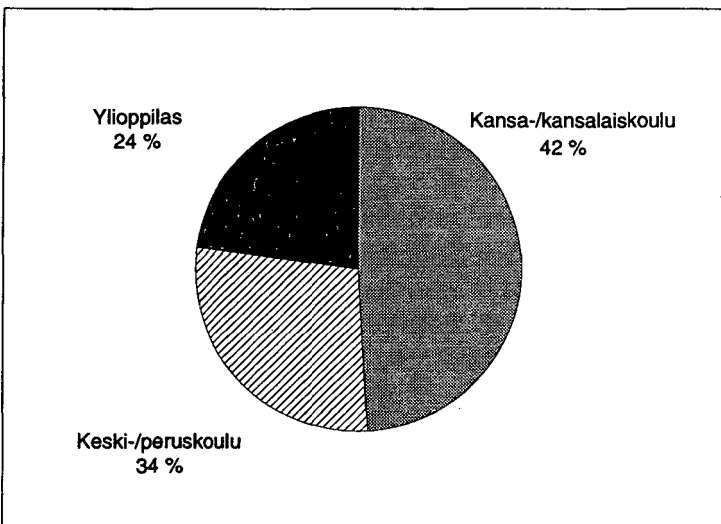
Koulutusala	Tutkinnon suorittaneita 1991		
	Yhteensä	Miehiä %	Naisia %
Miesten alat (miehiä 91–100 %)			
Liikenne ja tietoliikenne	17 600	91,5	8,5
Miesvaltaiset alat (miehiä 61–90 %)			
Tekniikka ja luonnontieteet	710 500	81,4	18,6
Maa- ja metsätalous	124 900	72,0	28,0
Naisvaltaiset alat (naisia 61–90 %)			
Kauppa-, toimistoala, laki- ja yhteiskuntatieteet	399 200	32,2	67,8
Humanistinen ja esteettinen	59 900	29,6	70,4
Opettajankoulutus	72 900	26,9	73,1
Muut erikoisalut	243 300	20,0	80,0
Hoitoalat	214 800	10,6	89,4
Yhteensä	1 843 100	50,0	50,0

Yleissivistävä koulutus

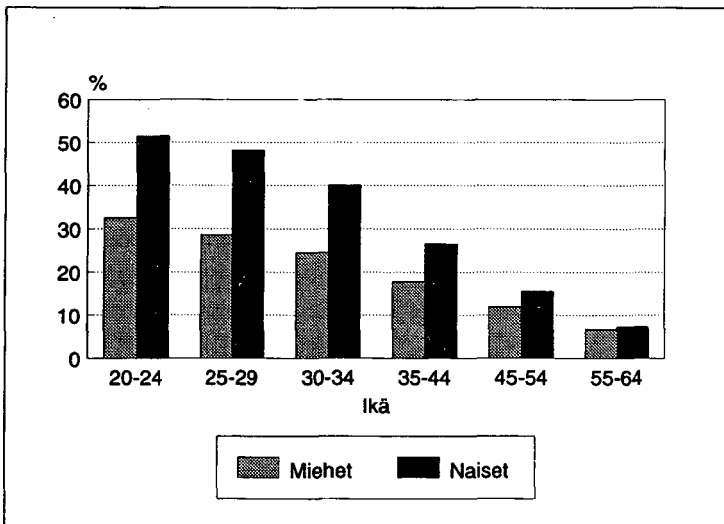
Väestön (15–64-vuotias) yleissivistävää koulutusta koskevat tiedot perustuvat Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen lukuihin. 15–64-vuotiaita ylioppilastutkinnon suorittaneita oli vuoden 1991 lopussa 797 000, mikä on 24 prosenttia 15–64-vuotiaasta väestöstä. Miehillä vastaava osuus oli 19 prosenttia ja naisilla 28 prosenttia.

Väestöstä oli 42 prosenttia vuonna 1991 yleissivistävältä koulutukseltaan kansa- tai kansalaiskoulun käyneitä.

Nuoret naiset ovat suorittaneet huomattavasti useammin ylioppilastutkinnon kuin miehet. 25–29-vuotiaista naisista 48 prosenttia ja miehistä 29 prosenttia oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Suhteessa väestöön eniten ylioppilastutkinnon suorittaneita oli 20–24-vuotiaissa, 42 prosenttia.

6.15
Väestön (15–64-vuotias)
yleissivistävä koulutus 1991

6.16
Ylioppilastutkinnon suorittaneiden
osuudet vastaavan ikäisestä
väestöstä 1991

Väestön koulutus alueittain

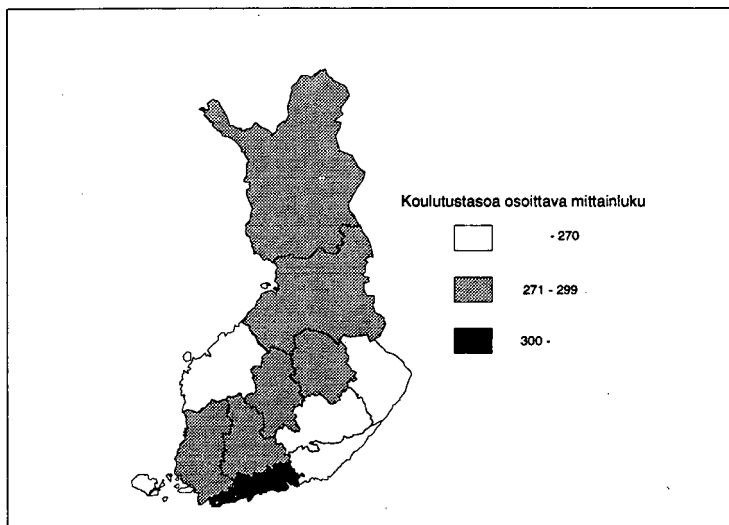
Väestön (yli 20-vuotias) lääneittäisessä koulutustasossa on Uuttamaata lukuun ottamatta vähäisiä eroja. Väestön koulutustasoa osoittava mittainluku oli vuonna 1991 korkein Uudenmaan läänissä (316). Mittainluku oli alin Mikkelin läänissä (262).

Uudenmaan läänissä tutkinnon suorittaneiden osuus oli suurin 59 prosenttia ja Vaasan läänissä pienin 49,5 prosenttia.

Koulutustaso vaihtelee kunnan taajamaväestön osuuden mukaan siten että, mitä suurempi on kunnan taajamaväestön osuus, sitä korkeampi on väestön koulutustaso.

Taulukossa 6.18 on kunnat ryhmitelty kunnan taajamaväestön osuuden perusteella kolmeen ryhmään: kaupunkimaiset kunnat (vähintään 90 prosenttia asuu taajamissa), taajaan asutut kunnat (60–89 prosenttia asuu taajamissa) ja maaseutumaiset kunnat (alle 60 prosenttia asuu taajamissa).

Vuonna 1991 asui yli 20-vuotiaasta väestöstä kaupunkimaisissa kunnissa 55 prosenttia ja tutkinnon suorittaneesta yli 20-vuotiaasta väestöstä lähes 60 prosenttia. Kaupunkimaisissa kunnissa asuvien koulutustaso oli 17 prosenttia korkeampi kuin maaseutumaisissa kunnissa asuvien.

6.17
Väestön (yli 20-vuotias)
koulutustaso alueittain 1991

6.18
Väestön (yli 20-vuotias) koulutustaso kunnan taajama-asteen mukaan 1991

Kunnan taajamaaste	Yli 20-vuotias väestö		Tutkinnon suorittanut väestö		Koulutustasoa osoittava mittainluku
		%		%	
Kaupunkimaiset	2 078 700	55,4	1 212 500	59,8	304
Taajaan asutut	478 700	12,7	258 800	12,7	276
Maaseutumaiset	1 196 300	31,9	556 900	27,5	251
Yhteensä	3 753 700	100,0	2 028 200	100,0	283

Väestön koulutustasossa on suuria kunnittaisia eroja. Koulutustasoltaan 10 korkeinta kuntaa olivat seuraavat:

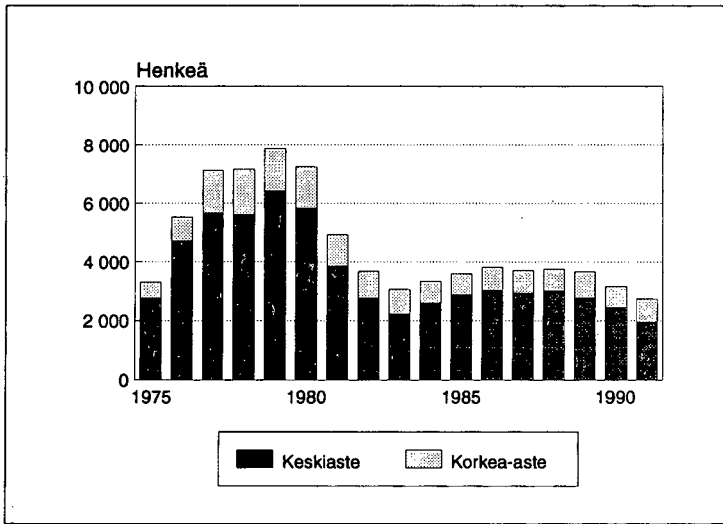
	Koulutus- tasoa osoittava mittainluku	Tutkinnon suorittaneiden osuus yli 20-vuotiaista %
1. Kauniainen	436	79,8
2. Espoo	365	67,9
3. Helsinki	329	59,6
4. Oulu	320	63,5
5. Jyväskylä	317	62,7
6. Kirkkonummi	316	60,4
7. Rovaniemi	311	64,3
8. Kaarina	311	60,6
9. Järvenpää	309	60,9
10. Oulunsalo	309	64,1

Koulutetun väestön maastamuutto

Vuonna 1991 muutti maasta 15 vuotta täytäneestä väestöstä kaikkiaan 4 800 henkeä. Näistä yli puolet (57 %) eli 2 800 oli suorittanut tutkinnon lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa. Maasta muuttaneista tutkinnon suorittaneista oli 2 000 henkeä eli 72 prosenttia suorittanut keskiasteen tutkinnon ja 800 eli 28 prosenttia korkeasteen tutkinnon.

Vuonna 1991 maasta muuttaneesta tutkinnon suorittaneesta väestöstä 82 prosenttia oli alle 40-vuotiaita. Yhteensä 422 henkilöä muuttaneista oli suorittanut ylemmän kandidaattiasteen, lisensiaatin tai tohtorintutkinnon.

6.19
Koulutetun väestön maastamuutto
koulutusasteen mukaan 1991

Lähteet

OECD/CERI/INES, työpaperit 1993

Tilastokeskuksen tutkintorekisteri

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus

Tilastokeskuksen väestötilastot

7 Aikuiskoulutus

- Vuonna 1990 aikuiskoulutukseen osallistui 1,6 miljoonaa henkeä
- Ammatillinen aikuiskoulutus on hyvinkoulutettujen lisäopintoja, ylemmistä toimihenkilöistä lähes kolme neljäsosaa oli aikuiskoulutuksessa vuonna 1990
- Kansalais- ja työväenopistojen opiskelijamäärä kääntyi työvuonna 1991/92 ensimmäistä kertaa selvään laskuun. Muiden oppilaitosten aikuiskoulutuksien osallistujamäärät kasvoivat
- Vuonna 1991 työvoimakoulutuksen suoritti runsaat 40 000 henkeä. Heitä oli 45 prosenttia edellisvuotista enemmän, ja miehiä oli selvästi enemmän kuin naisia
- Avoimessa korkeakouluopetuksessa oli vuonna 1992 osallistujia noin 50 000, mikä on viidesosa enemmän edellisvuoteen verrattuna
- Vuonna 1991 henkilöstökoulutukseen osallistui noin 800 000 palkansaajaa, 42 prosenttia kaikista palkansaajista
- Henkilöstökoulutusta annettiin entistä pienemmälle palkansaajajoukolle, mutta koulutus oli aikaisempaa pidempää. Vuoteen 1989 verrattuna palkansaajat saivat koulutusta lähes päivän enemmän, keskimäärin 6,8 päivää vuonna 1991

Ilmoitus kansalaisopiston
ilmoitustaululla:

- "Laskuvarjokurssilaiset saavat
jo ensimmäistä hyppyä varten
laskuvarjon käyttöönsä."

Oppilaitosten aikuiskoulutus

Iltalukioiden, ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen ja kesäyliopistojen aikuiskoulutustiedot pohjautuvat pääasiassa Tilastokeskuksen aineistoihin. Lisätietoja näiden oppilaitosten aikuiskoulutuksesta saa Koulutus ja tutkimus -sarjan julkaisuista. Kansalais- ja työväenopistojen, kansanopistojen, opintokeskusten ja urheiluopistojen tiedot perustuvat enimmäkseen opetushallituksen tilastoihin. Ylioppilastutkintotiedot on saatu ylioppilastutkintolautakunnalta.

Oppilaitosten aikuiskoulutus esitellään seuraavassa järjestyksessä:

- Iltalukiot
- Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus
- Korkeakoulujen aikuiskoulutus

- Kesäyliopistojen aikuiskoulutus
- Kansalais- ja työväenopistot
- Kansanopistot
- Opintokeskukset
- Urheiluopistot

Iltalukiot

Vuonna 1992 oli toiminnassa 19 iltalukiota ja 31 lukion iltalinjaa. Yksi iltalinja muutettiin iltalukioksi, yksi lakkautettiin ja yksi perustettiin. Iltalukioista ja lukion iltalinjoista käytetään jatkossa nimitystä iltalukiot.

Iltalukioita oli 40-kunnassa. Kaikissa lääneissä, Ahvenanmaata lukuun ottamatta, oli iltalukio. Iltalukioista 94 prosenttia oli kunnallisia.

7.1 Iltalukiot 1989-1992

	1989	1990	1991	1992	Muutos ed. vuodesta %	Naisia 1992 %
Iltalukioita	13	17	18	19	5,6	-
Lukion iltalinjoja	35	32	32	31	-3,1	-
Opiskelijoita	21 968	24 141	31 161	34 683	11,3	68,9
Peruskouluaste	5 441	5 808	7 354	8 349	13,5	68,2
Lukioaste	16 527	18 333	23 807	26 334	10,6	69,1
Uusia opiskelijoita	9 758	12 584	16 241	16 305	0,4	67,8
Peruskouluaste	2 370	3 155	3 934	4 106	4,4	65,7
Lukioaste	7 388	9 429	12 307	12 199	-0,9	68,5
Lähiopetustunteja	281 507	289 571	320 599	328 028	2,3	-
Peruskoulun oppimäärän suorittaneita	571	591	444	462	4,1	75,8
Lukion oppimäärän suorittaneita	1 578	1 551	1 538	1 614	4,9	73,7
Ylioppilastutkintoja	1 682	1 653	1 697	1 811	6,7	73,9

Iltalukiot ovat luokattomia, ja niissä voidaan antaa sekä peruskoulu- että lukioasteen opintoja. Iltalukioissa oli peruskoulun ja lukion oppimäärää eli vähintään kolmea aineita opiskelevia ja enintään kahden aineen opiskelijoita eli aineopiskelijoita vuonna 1992 yhteensä 34 700. Kasvu edelliseen vuoteen oli 11 prosenttia, mutta se oli selvästi hitaampaa kuin vuonna 1991, jolloin kasvu oli 29 prosenttia. Opiskelijoista oli naisia 69 prosenttia.

Vuonna 1992 peruskouluasteella opiskeli 8 400 ja lukioasteella 26 300 opiskelijaa. Peruskouluasteen opiskelijamäärä kasvoi edellisvuodesta 14 ja lukioasteen opiskelijamäärä 11 prosenttia. Peruskouluasteen opiskelijoista 3 900 ja lukioasteen opiskelijoista 10 300 oli aineopiskelijoita.

Ruotsinkielisiä iltalukioita oli kaksi, toinen Uudenmaan ja toinen Vaasan läänissä. Näissä opiskeli 500 iltalukiolaista, mikä on 4,5 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Vuonna 1992 iltalukioissa opiskeli 16 300 uutta opiskelijaa eli hieman edellisvuotista enemmän. Peruskouluasteella heidän mää-

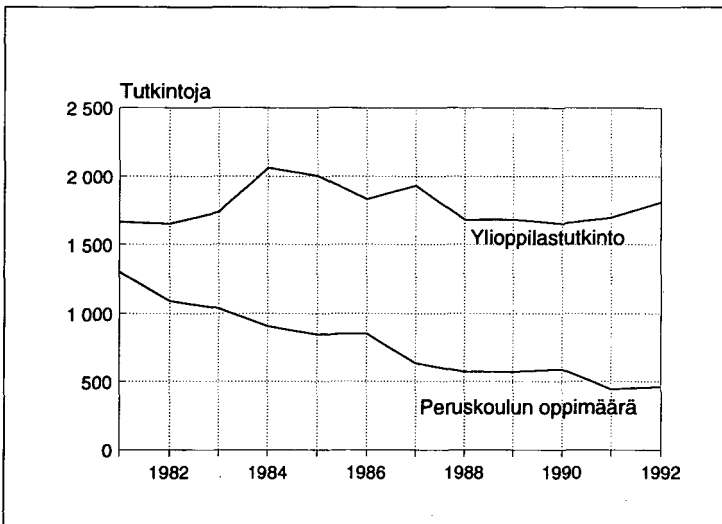
ränsä nousi (4,4 %) mutta lukioasteella väheni (0,9 %). Uusilla opiskelijoilla tarkoitetaan kaikkia niitä, jotka eivät edellisenä vuonna opiskelleet samassa iltalukiossa.

Peruskoulun ja lukion oppimäärän suorittaneiden määrä kääntyi nousuun vuonna 1992. Peruskoulun oppimäärän suoritti 460 opiskelijaa, mikä on neljä prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Lukion oppimäärän suoritti 1 610 opiskelijaa eli viisi prosenttia edellisvuotista enemmän.

Vuonna 1992 vajaa seitsemän prosenttia ylioppilastutkinnon suorittaneista oli iltalukiolaisia, eli heitä oli noin 1 800. Iltalukiolaisilla on laudatur-yleisarvosanan osuus pysytellyt useita vuosia kymmenen ja päivälukiolaisilla kahdenkymmenen prosentin molemmin puolin. Vuonna 1992 osuudet olivat 9,6 ja 20,5 prosenttia. Myös magna cumlaude approbatur -yleisarvosanaa on iltalukiolaisilla ollut selvästi vähemmän kuin päivälukiolaisilla.

Iltalukion kursseilla annettiin lähiopetusta 328 000 tuntia. Määrä nousi edellisvuodesta kaksi prosenttia.

7.2
Iltalukioissa suoritettut
tutkinnot 1981-1992

Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus

Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutustilasto on laadittu vuosilta 1988–1991. Kuluneiden vuosien aikana aikuiskoulutus on laajentunut yhä useampaan oppilaitokseen. Vuonna 1991 aikuiskoulutusta järjesti 569 ammatillista oppilaitosta eli yhdeksän kymmenestä oppilaitoksesta.

Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutuksella tarkoitetaan opintolinjaa, kurssia tai koulutusohjelmaa, joka on yleensä vähintään 20-vuotiaille suunniteltu, aikuisille järjestetty ja edellyttää useimmiten työkokemusta.

7.3

Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus 1991

		Muutos ed. vuodesta
Aikuiskoulutusta järjestäneitä		
– oppilaitoksia	569	24 kpl
– aikuiskoulutusyksiköitä	220	31 kpl
Opiskelijoita		
– osallistujia aikuiskoulutuksessa	453 000	3 %
– yksityisopiskelijoita	3 600	33 %
Lähiopetustunteja	3 989 000	3 %

7.4

Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus oppilaitostyypeittäin 1991

Oppilaitostyyppi	Oppilaitoksia	Osallistujia	Muutos ed. vuodesta		Opetustunteja	
			%	%	Muutos ed. vuodesta	%
Maatalousalan oppilaitokset	58	20 744	-10		73 466	24
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	25	27 436	-21		89 784	-1
Teknilliset oppilaitokset	32	16 364	1		109 170	37
Ammattioppilaitokset	92	23 282	11		210 551	25
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	48	171 567	8		414 448	-1
Ammatilliset erityisoppilaitokset	9	1 707	9		32 585	42
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	42	91 408	-2		1 998 938	-6
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	44	5 765	32		76 343	55
Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset	7	462	172		3 901	19
Kauppaoppilaitokset	69	39 763	1		363 839	4
Merenkuoppilaitokset	2	1 073	-28		11 149	-17
Terveystieteiden oppilaitokset	44	19 243	39		294 471	38
Sosiaalialan oppilaitokset	27	7 191	42		95 552	42
Lastentarhanopettajaopistot	1	1 225	58		49	-46
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	48	10 492	16		89 454	61
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	12	3 100	-14		27 129	18
Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset	3	2 012	-16		14 087	-32
Muut ammatilliset oppilaitokset	5	9 956	3		83 640	-12
Kuvataideakatemia	1	41	-24		-	-
Yhteensä	1991	569	452 831	3	3 988 556	3
	1990	545	438 371	16	3 865 805	10
	1989	513	377 696	10	3 524 161	16
	1988	469	342 294	..	3 042 816	..

Vuonna 1991 aikuiskoulutuksissa oli 453 000 osallistujaa. Heistä reilu kolmannes oli ammatillisissa (teollisuuden ja liikealan) erikoisoppilaitoksissa ja viidennes ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa. Osallistujien määrä on kasvanut vuosina 1988–1991 keskimäärin 9,8 prosenttia vuodessa.

Arviolta 55 prosenttia osallistujista oli miehiä. Miehet opiskelivat selvästi muita aloja enemmän tekniikkaan, tuotantoon ja rakentamiseen painottuvissa koulutuksissa, kun taas naiset jakautuivat melko tasaisesti tietotekniikan hyväksikäyttöön; liiketalouteen, markkinointiin ja toimistoalaan; palvelutyöhön sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Yksityisopiskelijana opiskeli noin 3 600 opiskelijaa. Heitä oli runsaat kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 1988, jolloin yksityisopiskelijoita oli noin 1 500. Koko tuon ajan naiset ovat olleet selvänä enemmistönä.

Aikuiskoulutuslinjoilla ja -kursseilla annettiin lähiopetusta yhteensä noin 4 miljoonaa tuntia. Niistä kertyy 3 300 vuoden mittaista kurssia, jos oletetaan, että yhdellä kurssilla annetaan lähiopetusta 1 200 tuntia. Eniten opetustunteja annettiin ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, joiden osuus tunneista oli puolet. Tuntien määrä on lisääntynyt

vuosina 1988–1991 keskimäärin 9,4 prosenttia vuodessa.

Ammatillisten oppilaitosten järjestämässä avoimessa korkeakouluopetuksessa oli vuonna 1991 noin 1 100 osallistujaa, mikä oli 3 prosenttia avoimen korkeakouluopetuksen kaikista osallistujista (ks. *Korkeakoulujen aikuiskoulutus*).

Osallistujien ja annettujen lähiopetustuntien jakaumat ovat hieman tasoittuneet vuosina 1988–1991. Edelleen oli osallistujia selvästi muita enemmän omaehtoisilla ja työnantajan tilaamalla aikuiskoulutuskursseilla. Niiden yhteinen osuus kaikista osallistujista oli 78 prosenttia, mikä on 4 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 1988. Tunneista lähes puolet (48 %) annettiin työvoimakoulutuksessa (työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa), jonka osuus kaikista tunneista oli nyt 13 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin vuonna 1988. Tunnit ovat lisääntyneet etenkin tutkintoon johtavilla aikuiskoulutuslinjoilla ja jatkolinjilla.

Tutkintoon johtavilla aikuiskoulutuslinjoilla suoritettiin vuonna 1991 yhteensä 6 300 tutkintoa. Se on noin 11 prosenttia kaikista ammatillisen koulutuksen tutkinnoista ja kaksi kertaa enemmän kuin viisi vuotta sitten.

7.5

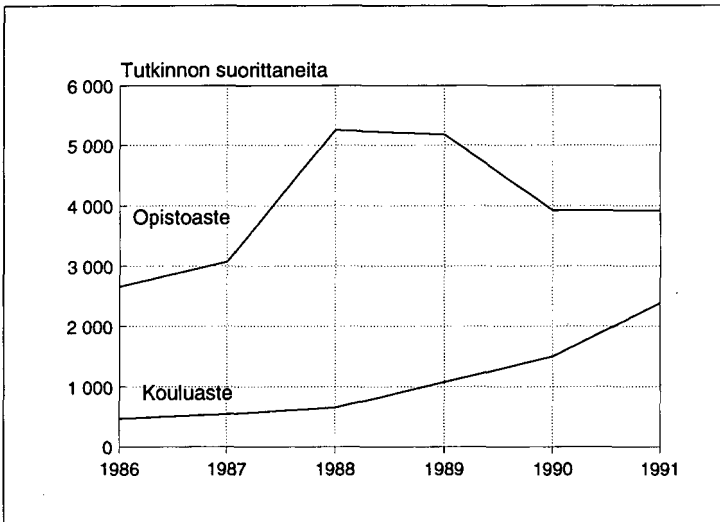
Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutukset kurssityypin mukaan 1991

Kurssityyppi	Osallistujia	Muutos ed.	Opetustunteja	Muutos ed.
		vuodesta		vuodesta
		%		%
Tutkintoon johtava aikuiskoulutuslinja	25 563	33	756 637	33
Jatkolinja	9 296	47	329 621	19
Opettajankoulutus	1 567	12	98 964	6
Työvoimakoulutus	59 092	16	1 903 709	-7
Oppisopimuskurssi	6 879	-14	137 682	-8
Työnantajan tilaama kurssi	153 083	4	319 917	10
Omaehtoinen aikuiskoulutuskurssi	197 351	-4	442 026	3
Yhteensä	452 831	3	3 988 556	3

Tutkinnoista reilusti yli puolet eli 3 900 suoritettiin opistoasteella ja 2 400 kouluasteella. Opistoasteen tutkintojen määrä pysyi edellisen vuoden tasolla. Sen sijaan kouluasteen tutkintoja suoritettiin huomattavasti (noin 900) edellisvuotista enemmän. Kouluasteen tutkintoja ovat mm. merkantti, mekaanikko ja perushoitaja ja opistoasteen tutkintoja merkonomi ja sairaanhoitaja.

Kolme neljäsosaa tutkinnon suorittaneista oli naisia. Naiset suorittivat tutkinnon keskimäärin (mediaani-ikä) 35-vuotiaina eli miehiä kolmisen vuotta vanhempina.

Työvoimakoulutuksen suoritti vuonna 1991 yhteensä 40 300 henkeä, joista ammatillisissa oppilaitoksissa 87 prosenttia (ks. *Työvoimakoulutuksen suorittaneet*).

7.6
Tutkintoon johtavan
aikuiskoulutuslinjan
ammatillisissa oppilaitoksissa
suorittaneet 1986–1991¹⁾

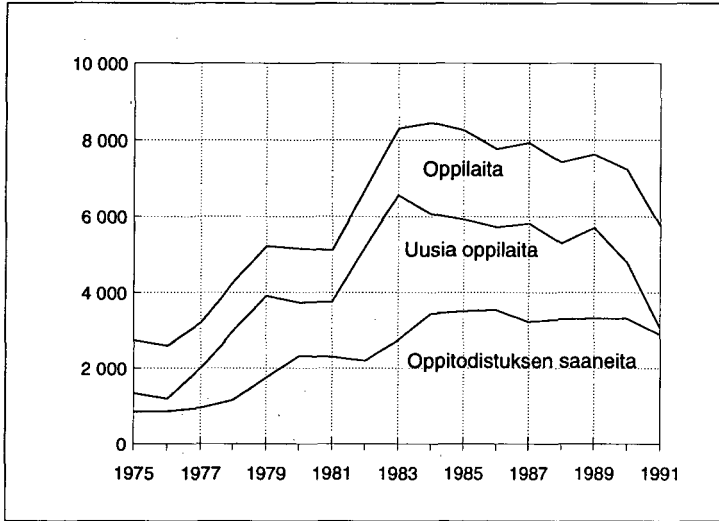
¹⁾ 2 100 henkeä vuonna 1988 ja 1 500 henkeä vuonna 1989 suoritti metsälalla opistoasteisen pätevöittämiskoulutuksen.

7.7 Ammatillisissa oppilaitoksissa tutkintoon johtavan aikuiskoulutuslinjan suorittaneet opistoasteen mukaan 1986–1991¹⁾

Vuosi	Opistoaste		Opistoaste		Yhteensä	
	Kouluaste	Naisia %	Opistoaste	Naisia %	Yhteensä	Naisia %
1986	471	50,1	2 659	88,0	3 130	82,3
1987	547	61,8	3 072	84,4	3 619	81,0
1988	654	43,0	5 256	51,8	5 910	50,9
1989	1 076	59,6	5 178	59,6	6 254	59,6
1990	1 501	74,1	3 925	73,5	5 426	73,6
1991	2 382	71,1	3 920	76,6	6 302	74,5

¹⁾ 2 100 henkeä vuonna 1988 ja 1 500 henkeä vuonna 1989 suoritti metsälalla opistoasteisen pätevöittämiskoulutuksen.

7.8 Oppisopimuskoulutus 1975–1991

Vuonna 1991 oppisopimuskoulutuksen – kurssin oppilaitoksessa tai työnopetuksen yrityksessä – aloitti 3 100 oppilasta. Saman vuoden lopussa tässä koulutuksessa oli yhteensä 5 800 oppilasta. Vuonna 1991 oppisopimuskoulutuksen suorittamisesta annettiin 2 900 oppitodistusta, mikä on 5 prosenttia ammatillisessa koulutuksessa suoritettuihin tutkintoihin verrattuna. Keskeytyneestä koulutuksesta annettiin 900 erotodistusta.

Oppilaiden, oppi- ja erotodistusten määrät romahtivat. Aloittaneiden ja erotodistusten

määrä aleni 1970-luvun lopun tasolle, oppilaiden ja oppitodistusten määrä 1980-luvun alun tasolle.

Ammatillisia pätevyystutkintoja ovat ammattitutkinto ja ylempi ammattitutkinto. Ne on tarkoitettu ammatissa toimiville henkilöille ja käsittävät sekä kirjallisen, tietopuolisen kokeen että työkokeen. Ammattitutkinnon voi suorittaa noin 70 ammatissa ja ammattitutkintoon pohjautuvan ylempään ammattitutkinnon noin 40 ammatissa.

7.9 Oppisopimusoppilaat, oppi- ja erotodistuksen saaneet 1980–1991

Vuosi	Oppilaita	Naisia %	Uusia oppilaita	Oppitodistuksen saaneita	Erotodistuksen saaneita
1980	5 157	46,0	3 729	2 328	1 331
1981	5 109	44,8	3 753	2 295	1 110
1982	6 710	45,1	5 204	2 199	1 289
1983	8 304	44,7	6 564	2 749	1 856
1984	8 447	45,5	6 067	3 445	1 654
1985	8 251	48,2	5 920	3 511	1 547
1986	7 769	46,0	5 718	3 541	1 492
1987	7 931	46,6	5 816	3 231	1 599
1988	7 422	47,3	5 290	3 299	1 464
1989	7 627	50,8	5 700	3 318	1 421
1990	7 235	51,2	4 784	3 322	1 366
1991	5 762	53,0	3 081	2 896	938

Vuonna 1991 suoritettiin 942 ammattitutkintoa ja 181 ylempää ammattitutkintoa. Eniten ammattitutkintoja suoritettiin laitossiivoojan ammatissa (kolmannes tutkinnoista) ja ylempiä ammattitutkintoja puhelinasantajan ammatissa (neljännes tutkinnoista). Tutkintojen määrät olivat 1980-luvulla alhaisimmillaan vuonna 1989. Sen jälkeen ammattitutkintojen määrä on kääntynyt nousuun, mutta ylempien ammattitutkintojen määrä on jäänyt vuoden 1989 tasolle.

Korkeakoulujen aikuiskoulutus

Korkeakoulujen aikuiskoulutuksella tarkoitetaan tässä korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskusten järjestämää täydennyskoulutusta, korkeakoulujen arvosanavaatimusten mukaan järjestettävää avointa korkeakouluopetusta ja työvoimakoulutusta (eli työvoimapoliittista aikuiskoulutusta, ks. määritelmä *Työvoimakoulutuksen suorittaneet*).

7.10 Ammattitutkinnot ja ylempät ammattitutkinnot 1980–1991

Vuosi	Ammattitutkintoja	Ylempiä ammattitutkintoja	Yhteensä
1980	1 081	228	1 309
1981	1 053	245	1 298
1982	1 126	307	1 433
1983	1 103	256	1 359
1984	1 358	271	1 629
1985	1 182	253	1 435
1986	1 084	215	1 299
1987	1 086	265	1 351
1988	1 036	255	1 291
1989	785	172	957
1990	861	183	1 044
1991	942	181	1 123

Korkeakoulut järjestävät täydennyskoulutusta lähinnä korkeakoulututkinnon suorittaneille, ammatissa toimiville henkilöille. Koulutuksen toteuttamisesta huolehtivat etupäässä korkeakoulujen erillislaitoksina toimivat täydennyskoulutuskeskukset, joita yhdellä korkeakoululla voi olla useita.

7.11 Korkeakoulujen aikuiskoulutus 1987–1992

Osallistujat

Vuosi	Täydennyskoulutus	Työvoimakoulutus	Avoin korkeakouluopetus ¹⁾	Yhteensä	Muutos ed.	Naisia
					vuodesta	%
1987	34 833	1 888	26 537	63 258	–	63
1988	42 200	2 210	30 351	74 761	18,2	63
1989	54 878	2 277	33 733	90 888	21,6	63
1990	59 701	2 110	36 034	97 845	7,7	62
1991	59 884	1 979	41 533	103 396	5,7	64
1992	66 530	3 722	48 804	119 056	15,1	64

Opetustunnit

Vuosi	Täydennyskoulutus	Työvoimakoulutus	Avoin korkeakouluopetus ¹⁾	Yhteensä	Muutos ed.
					vuodesta
1987	55 281	39 250	56 894	151 425	–
1988	73 500	46 477	56 152	176 129	16,3
1989	87 485	46 045	65 136	198 666	12,8
1990	99 041	31 789	71 277	202 107	1,7
1991	99 169	24 760	84 211	208 140	3,0
1992	97 195	57 038	101 005	255 238	22,6

¹⁾ Järjestetään useassa oppilaitostyyppissä

Avoin korkeakouluopetus on yliopistojen ja korkeakoulujen hyväksymien opetussuunnitelmien mukaan järjestettävää opetusta, johon voi osallistua ilman pohjakouluvaatimusta. Opetusta järjestävät pääasiassa korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskukset, kesäyliopistot ja vapaan sivistystyön oppilaitokset. Avoimessa korkeakouluopetuksessa opiskelija voi suorittaa yleis- ja aineopintoja, syventäviä opintoja sekä erillisiä kursseja. Opintusuoritukset voi liittää tutkintoon, jos opiskelija myöhemmin saa oikeuden siirtyä jonkin korkeakoulun varsinaiseksi opiskelijaksi.

Korkeakoulujen aikuiskoulutus lisääntyi huomattavasti vuodesta 1987. Opetukseen osallistujia oli vuonna 1992 lähes 120 000. Osallistujien määrä on lähes kaksinkertaistunut vuoteen 1987 verrattuna, josta alkaen tiedot on kerätty. Opetusta annettiin vuonna 1992 noin 255 200 tuntia, runsas kaksi kolmasosaa enemmän vuoteen 1987 verrattuna.

Täydennyskoulutusta järjestivät kaikki korkeakoulut yhtä lukuunottamatta vuonna 1992 (19 korkeakoulua). Työvoimakoulutusta järjesti 17 korkeakoulua. Koulutuksen toteuttajina toimivat täydennyskoulutuskeskukset, joita oli sivutoimipaikkoineen yhteensä noin 40.

Täydennyskoulutus lisääntyi 1980-luvun loppuvuosina. 1990-luvun alussa täydennyskoulutuksen osallistujamäärä pysytteli lähes 60 000 osallistujan ja opetustuntimäärä 100 000 tunnin tasolla. Vuonna 1992 korkeakoulujen täydennyskoulutuksessa oli osallistujia yhteensä 66 500 ja opetusta annettiin 97 200 tuntia. Vaikka osallistujamäärä kasvoi kymmenen prosenttia edellisvuo-

teen verrattuna niin opetustuntien määrä väheni pari prosenttia. Osallistujista runsas puolet oli naisia vuonna 1992.

Täydennyskoulutukseen osallistujista runsas neljäsosa otti osaa työnantajan tilaamaan täydennyskoulutukseen ja vajaa kolme neljäsosaa muuhun täydennyskoulutukseen (lähinnä omaehtoiseen koulutukseen). Opetustunteista viidesosa annettiin työnantajan tilaamassa täydennyskoulutuksessa ja neljä viidesosaa muussa täydennyskoulutuksessa.

Työnantajan tilaama täydennyskoulutus lisääntyi vuoteen 1991 verrattuna. Osallistujia oli lähes kolmasosa enemmän ja opetustunteja runsas viidesosa. Muu täydennyskoulutus sen sijaan pysyi lähes ennallaan.

Vuonna 1992 täydennyskoulutuksen aloittaneista 27 prosenttia osallistui opetukseen ja kasvatukseen liittyvään koulutukseen. Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteitä opiskeli 16 prosenttia ja sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä aineita 13 prosenttia osallistujista.

Työvoimakoulutusta järjestettiin eniten vuosina 1988–1989, jonka jälkeen se väheni. Väheneminen näkyy selvästi annettujen opetustuntien määrässä, esim. vuonna 1990 opetustunteja annettiin lähes kolmasosa vähemmän edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 1992 työvoimakoulutus kääntyi uuteen nousuun, jolloin osallistujia oli 3 700 ja opetusta annettiin 57 000 tuntia. Osallistujien määrä lähes kaksinkertaistui ja annettujen opetustuntien määrä yli kaksinkertaistui vuoteen 1991 verrattuna. Työvoimakoulutukseen vuonna 1992 osallistuneista vajaa 40 prosenttia oli naisia.

7.12

Korkeakoulujen täydennyskoulutus kurssityypin mukaan 1992

Kurssityyppi	Kursseja	Osallistujia	Muutos ed. vuodesta %	Naisia %	Opetustunteja	Muutos ed. vuodesta %
Työnantajan tilaamat täydennyskoulutuskurssit	528	18 222	32,3	55,5	20 016	22,3
Muut täydennyskoulutuskurssit	1 590	48 308	4,8	56,4	77 179	-6,8
Yhteensä	2 118	66 530	11,1	56,2	97 195	-2,0

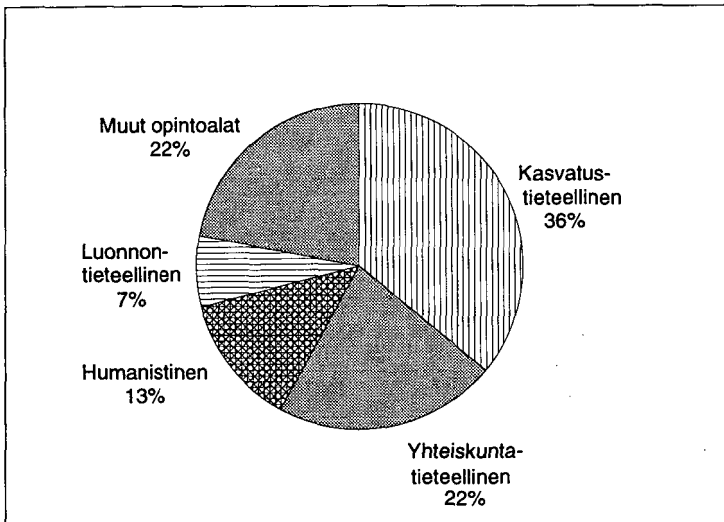
Vuonna 1992 työvoimakoulutuksen aloittaneista 40 prosenttia osallistui kauppaan, markkinointiin ja liiketalouteen tai yrittäjyyteen liittyvään koulutukseen.

Vuonna 1991 työvoimakoulutuksen suoritti noin 40 300 henkilöä, joista 2,4 prosenttia korkeakouluissa, ks. *Työvoimakoulutuksen suorittaneet*.

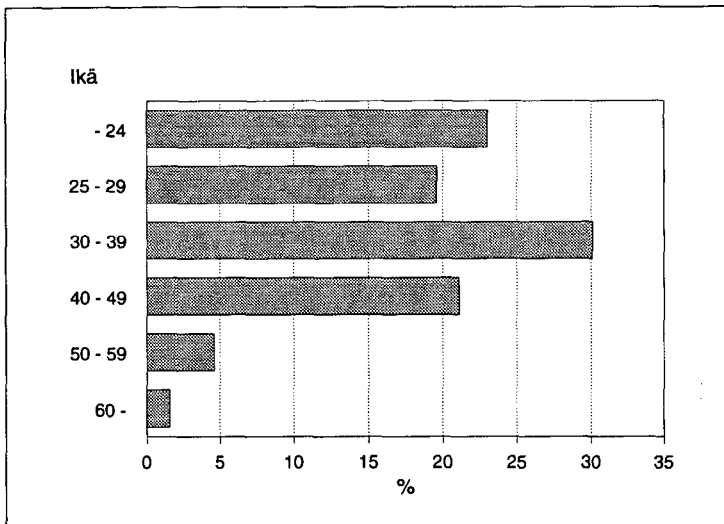
Lähes neljäsosa vuonna 1992 täydennyskoulutuksen ja työvoimakoulutuksen aloittaneis-

ta opiskeli Uudellamaalla, 14 prosenttia Hämeessä ja samoin 14 prosenttia Keski-Suomessa.

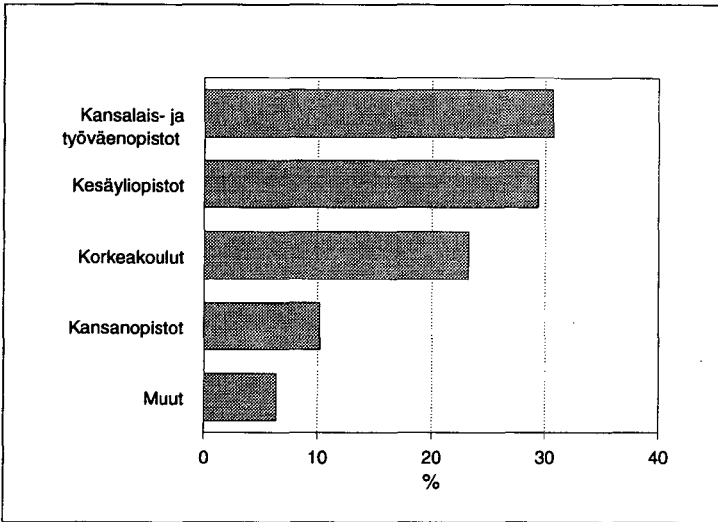
Ainoana korkeakoulujen aikuiskoulutuksen osa-alueena vuosittain kasvoi avoin korkeakouluopetus, jossa osallistujien määrä kasvoi runsaalla neljällä viidesosalla ja annettujen opetustuntien määrä kolmella neljäsosalla vuodesta 1987 vuoteen 1992.

7.13
Avoimen korkeakouluopetuksen osallistujat opintoaloittain 1992

7.14
Avoimen korkeakouluopetuksen osallistujat iän mukaan 1992

7.15
Avoimen korkeakouluopetuksen
opetustunnit opetuksen
toteuttaneen oppilaitostyyppin
mukaan 1992

Vuonna 1992 avointa korkeakouluopetusta järjestettiin 17 korkeakoulun arvosanavaatimusten mukaisesti. Osallistujia opetuksessa oli yhteensä 48 800, mikä on lähes viidesosa enemmän edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 1992 osallistujista 77 prosenttia oli naisia. Lähes kolmasosa avoimessa korkeakouluopetuksessa opiskelevista oli iältään 30-39-vuotiaita. Eniten osallistujia oli kasvatustieteellisissä aineissa (36 %) ja yhteiskuntatieteellisissä aineissa (22 %).

Opetusta annettiin 101 000 tuntia, viidesosa enemmän vuoteen 1991 verrattuna. Eniten avointa korkeakouluopetusta vuonna 1992 toteuttivat kansalais- ja työväenopistot ja kesäyliopistot, noin 30 prosenttia kumpikin. Korkeakoulujen täydennyskoulutuskeskukset toteuttivat opetuksesta 23 prosenttia, kansanopistot 10 prosenttia ja muut oppilaitokset 6 prosenttia. Lisäksi korkeakoulut kustansivat kesäopetusrähoillään osan kesäyliopistojen toteuttamasta opetuksesta.

Avoin korkeakouluopetus painottuu alempiin aineopintoihin (approbatur-tason opinnot), joita oli vuonna 1992 järjestetyistä opintokokonaisuuksista lähes 90 prosenttia. Ylempien aineopintojen, syventävien opintojen ja erillisten kurssien osuus avoimesta korkeakouluopetuksesta oli selvästi pienempi. Vuonna 1992 opetuksesta runsas neljäsosa

järjestettiin etä- ja monimuoto-opetuksena. Monimuoto-opetuksena toteutetussa opetuksessa oli vuonna 1992 osallistujia 10 500, mikä on neljäsosa enemmän edellisvuoteen verrattuna.

Opetuksesta lähes puolet toteutettiin Helsingin (33 %) ja Tampereen (15 %) yliopistojen arvosanavaatimusten mukaisesti.

Kesäyliopistojen aikuiskoulutus

Kesäyliopistot järjestivät vuonna 1992 ammatillista täydennyskoulutusta, avointa korkeakouluopetusta, kieli- ja lukiokursseja sekä muita kursseja, kulttuuri- ja aluepoliittisia tapahtumia sekä erilaisia yleisötilaisuuksia. Opetusta järjestettiin lähes 140 paikkakunnalla eri puolella Suomea sekä myös ulkomailla.

Vuonna 1992 kesäyliopistojen toteuttamassa avoimessa korkeakouluopetuksessa oli osallistujia noin 15 400 ja opetusta annettiin lähes 29 700 tuntia (ks. *Korkeakoulujen aikuiskoulutus*). Kieli- ja lukiokursseilla sekä muilla kursseilla oli osallistujia yhteensä 17 600 ja opetusta annettiin 25 300 tuntia vuonna 1992. Opetustunneista runsaat kaksi

viidesosaa annettiin kielikursseilla ja osallistujista puolet opiskeli lukiokursseilla.

Kesäyliopistojen aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ammatillista täydennyskoulutusta. Kesäyliopistojen järjestämästä ammatillisesta täydennyskoulutuksesta osa järjestettiin laiskäateisenä tai pätevöittäväenä täydennyskoulutuksena ja osa ammattitaitoa muuten kehittävänä ja virikkeitä antavana omaehtoisena koulutuksena. Kaikki kesäyliopistot (21) järjestivät täydennyskoulutusta vuonna 1992.

Täydennyskoulutuksen osallistujamäärä kesäyliopistoissa kasvoi hieman 1980-luvun loppupuolella. Osallistujia oli eniten, 34 700, vuonna 1990. Opetustuntimäärä pysytteli 23 000 – 24 000 tunnin tasolla vuodesta 1987 vuoteen 1990.

Vuonna 1992 täydennyskoulutuksessa oli osallistujia 32 800, mikä on lähes saman verran kuin edellisvuonna. Opetusta sen sijaan annettiin runsas viidesosa vähemmän edellisvuoteen verrattuna, 17 200 tuntia vuonna 1992. Vuonna 1992 koulutukseen osallistuneista runsas kolme neljäsosaa oli naisia.

Kesäyliopistojen täydennyskoulutuksen osanottajista 16 prosenttia osallistui työnantajan tilaamaan täydennyskoulutukseen ja 84 prosenttia muuhun täydennyskoulutukseen (lähinnä omaehtoiseen koulutukseen) vuonna 1992. Opetustunneista runsas kymmenesosa annettiin työnantajan tilaamassa koulutuksessa ja vajaa yhdeksän kymmenesosaa muussa täydennyskoulutusta.

Työnantajan tilaaman työedennyskoulutuksen osallistujamäärä kasvoi yli puolella, mutta samanaikaisesti opetusta annettiin vajaa viidesosa vähemmän vuoteen 1991 verrattuna. Muussa täydennyskoulutuksessa opetustunnit vähenivät enemmän kuin osallistujamäärä edellisvuoteen verrattuna.

Vuonna 1992 täydennyskoulutuksen aloittaneista lähes 40 prosenttia osallistui sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä 22 prosenttia opetukseen ja kasvatukseen liittyvään koulutukseen.

Täydennyskoulutuksen aloittaneista 16 prosenttia osallistui koulutukseen Turun ja Porin läänissä, 15 prosenttia Oulun läänissä ja 14 prosenttia Hämeen läänissä vuonna 1992.

7.16 Kesäyliopistojen täydennyskoulutus 1987–1992

Vuosi	Kesäyliopistoja	Osallistujia	Muutos ed. vuodesta %	Naisia %	Opetustunteja	Muutos ed. vuodesta %
1987	21	30 312	–	77	24 366	–
1988	21	32 081	5,8	78	23 119	-5,1
1989	21	32 528	1,4	77	23 296	0,8
1990	21	34 699	6,7	77	23 826	2,3
1991	21	32 306	-6,9	77	21 599	-9,3
1992	21	32 835	1,6	77	17 186	-20,4

7.17 Kesäyliopistojen täydennyskoulutus kurssityypin mukaan 1992

Kurssityyppi	Kursseja	Osallistujia	Muutos ed. vuodesta %	Naisia %	Opetustunteja	Muutos ed. vuodesta %
Työnantajan tilaamat täydennyskoulutuskurssit	100	5 395	54,0	80,5	1 926	-16,8
Muut täydennyskoulutuskurssit	805	27 440	-4,7	76,5	15 260	-20,9
Yhteensä	905	32 835	1,6	77,1	17 186	-22,1

Kansalais- ja työväenopistot

Kansalais- ja työväenopistoja oli työvuonna 1991/92 toiminnassa 277, yksi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ne ovat enimmäkseen kunnallisia, ensisijaisesti yleissivistävää aikuiskoulutusta antavia oppilaitoksia, joiden suosituimpia oppiaineita ovat musiikki ja muut taideaineet, vieraat kielet, erilaiset käytännön aineet ja liikunta.

Työvuonna 1991/92 kansalais- ja työväenopistoissa oli lähes 620 000 opiskelijaa, joista kolme neljäsosaa oli naisia. Opiskelijamäärä kääntyi ensimmäistä kertaa selvään laskuun. Vähennys edelliseen vuoteen oli 40 600. Opetusta annettiin noin 2,1 miljoonaa tuntia eli 8,4 prosenttia vähemmän kuin edellisenä työvuonna.

Kansalais- ja työväenopistoissa voidaan taito- ja taideaineiden opetusta antaa luvanvaraisesti alle 16-vuotiaille. Työvuonna 1991/92 heitä oli 60 400 eli vajaa kymmenen prosenttia kaikkiin opiskelijoihin verrattuna.

Opistot järjestävät myös peruskoulu- ja lukiokursseja, ammatillista aikuiskoulutusta kuten työvoimakoulutusta sekä avointa korkeakouluopetusta.

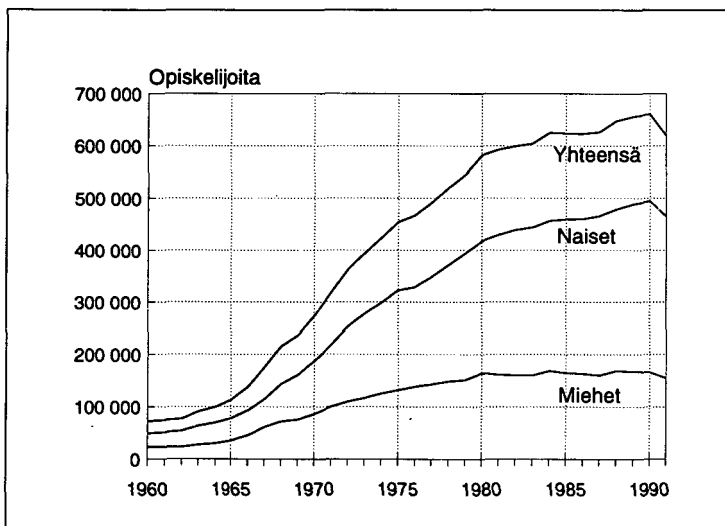
7.18
Kansalais- ja työväenopistot 1960–1991

Työvuosi (esim. 1960= 1960/61)	Opistoja	Opiskelijoita	Naisia		Opetus- tunteja
				%	
1960	110	72 003	69,3		..
1965	155	112 457	69,1		..
1970	239	273 433	68,5		..
1975	270	454 548	71,0		1 494 513
1980	273	581 643	71,8		1 736 132
1985	278	623 829	73,7		1 982 250
1989	278	655 763	74,5		2 241 943
1990	278	660 381	74,9		2 331 580
1991	277	619 741	75,0		2 135 577

Peruskoulun päästötodistuksen suoritti työvuonna 1991/92 yhteensä 6 henkilöä ja työvoimakoulutuksen vuonna 1991 kaikkiaan 47 henkilöä.

Kansalais- ja työväenopistojen toteuttamassa avoimessa korkeakouluopetuksessa oli 14 800 osallistujaa, mikä on kolmannes kaikista avoimeen korkeakouluopetukseen osallistuneista. Opetusta annettiin 30 800 tuntia eli 37 prosenttia kaikista tunneista. (Ks. *Korkeakoulujen aikuiskoulutus.*)

7.19
Kansalais- ja työväenopistojen opiskelijat 1960–1991

Kansalais- ja työväenopistoissa oli työvuonna 1991/92 päätoimisia opettajia rehtorit mukaan lukien yhteensä 1 040 eli saman verran kuin edellisenä työvuonna. Tuntiopettajia ja luennoitsijoita oli yhteensä 32 500, mikä on 4 200 vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Kansanopistot

Kansanopistoja oli työvuonna 1991/92 yhteensä 93 eli saman verran kuin edellisenä vuonna. Ne olivat pääasiassa yksityisiä, sisäoppilaitoksina toimivia aikuisoppilaitoksia.

Kansanopistojen perusoppijaksolla on mm. peruskoulu- ja lukiolinjoja, erilaisia taidelinjoja, kielilinjoja, atk-linjoja ja yhteiskunnallisia linjoja sekä ammatilliseen tutkintoon

johtavia linjoja ja jatkolinjoja. Useimpien opintolinjojen kesto on yksi työvuosi. Kursitoiminnassa on tyypillistä opiston aatetaustan mukaan ammattiyhdistyskoulutus, seurakuntien toimintaan liittyvät kurssit, kesäluokkurssit, erilaiset taide- ja kielikurssit.

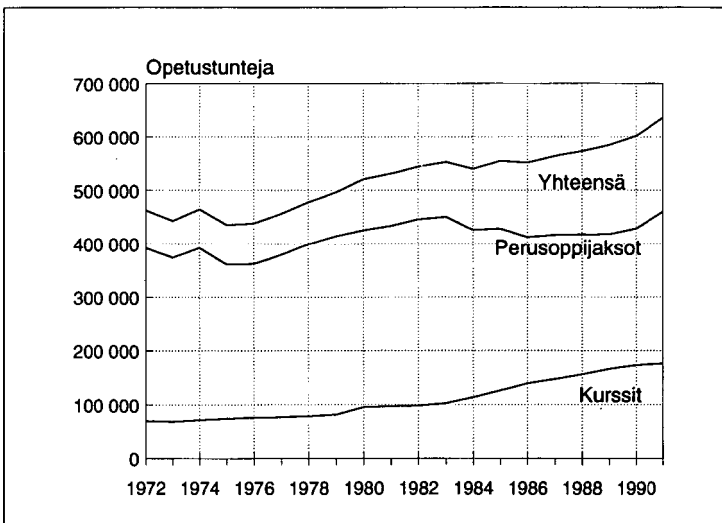
Työvuonna 1991/92 perusoppijaksolla oli osallistujia lähes 7 800 ja kursseilla 80 600. Heistä selvä enemmistö oli edelleen naisia. Osallistujien määrä kasvoi perusoppijaksolla 19 ja kursseilla 6 prosenttia edellisestä työvuodesta. Opetusta annettiin yhteensä 636 000 tuntia, josta 72 prosenttia perusoppijaksolla.

Kansanopistot antoivat peruskoulun suorittamisesta työvuonna 1991/92 yhteensä 217 todistusta ja lukion suorittamisesta 20 todistusta.

7.20

Kansanopistot 1970–1991

Työvuosi (esim. 1970= 1970/71)	Opistoja	Perusoppijaksot		Kurssit		Opetustunteja
		Osallistujia	Naisia %	Osallistujia	Naisia %	
1970	83	5 115	73,1	7 111	52,1	..
1975	86	4 944	76,4	22 467	65,3	435 529
1980	88	6 604	79,9	30 436	62,5	520 750
1985	89	6 296	79,2	48 776	62,9	554 761
1989	93	6 011	75,0	68 446	63,4	584 321
1990	93	6 527	74,5	76 167	63,2	601 620
1991	93	7 763	75,1	80 552	63,7	635 672

7.21

Kansanopistojen opetustunnit 1972–1991

7.22

Kansanopistoissa suoritettut tutkinnot 1992

	Tutkintoja	Muutos edell. vuodesta
Peruskoulun päästötodistuksia	217	47
Ylioppilastutkintoja	22	9
Ammatillisia tutkintoja	449	-9
- joista aikuiskoulutuksessa	27	-29

Vuonna 1992 suoritti kansanopistoissa ylioppilastutkinnon 22 opiskelijaa eli yhdeksän enemmän kuin edellisenä vuonna. Samana vuonna ammatillisen tutkinnon suoritti 449 opiskelijaa, mikä on kaksi prosenttia edellisvuotista vähemmän. Näistä tutkinnoista 27 suoritettiin aikuiskoulutuslinjoilla, joilta valmistui ensimmäiset opiskelijat vuonna 1991.

Kansanopistojen järjestämän työvoimakoulutuksen suoritti vuonna 1991 yhteensä 32 henkeä.

Vuonna 1991 oli avoimen korkeakouluopetuksen osallistujista seitsemän prosenttia eli 2 900 kansanopistojen toteuttamassa koulutuksessa. Samoin seitsemän prosenttia kaikista tunneista eli 5 900 tuntia annettiin kansanopistoissa. (Ks. *Korkeakoulujen aikuiskoulutus*.)

Työvuonna 1991/92 kansanopistoissa oli päätoimisia opettajia rehtorit mukaan lukien yhteensä 735 ja tuntiopettajia lähes 5 400.

7.23

Opintokeskukset 1980-1991

Vuosi	Opintokeskuksia	Opintokerhot		Kurssit		Luentotoiminta Osallistujia	Opetustunteja
		Osallistujia	Naisia %	Osallistujia	Naisia %		
1980	8	191 772	66,2	164 301	46,2	68 753	498 600
1985	10	210 149	69,9	225 086	55,7	212 747	..
1989	11	156 192	..	216 462	..	297 006	534 641
1990	11	157 024	..	202 370	..	328 195	519 084
1991	11	179 101	68,2	205 712	..	310 438	576 394

Opintokeskukset

Vuonna 1991 opintokeskuksia oli yhteensä 11, joilla oli 58 aluetoimistoa. Ne ovat sivistysjärjestöjen ylläpitämiä organisaatioita, joiden tehtävänä on opintokerho-, kurssi- ja luentotoimintaa harjoittamalla tarjota kansalaisille tilaisuuksia suunnitelmalliseen opiskeluun. Yleisimpiä oppiaineita ovat yhteiskunnalliset aineet.

Opintokerhotoiminta vilkastui vuonna 1991. Kerhoissa oli 179 000 osallistujaa, ja niissä annettiin opetusta runsaat 416 000 tuntia. Osallistujia oli 14 ja tunteja 16 prosenttia edellisvuotista enemmän.

Opintokeskusten kursseilla oli 206 000 osallistujaa, mikä on vajaa 2 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Kursseilla annettiin opetusta 145 000 tuntia. Se on hiukan edellisvuotista enemmän.

Luentotilaisuuksia järjestettiin vuonna 1991 yhtä monta kuin vuotta aiemmin eli 7 600. Niissä oli 310 000 osallistujaa, ja niissä annettiin opetusta 15 000 tuntia. Osallistujia oli 5 ja tunteja runsaat 3 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Urheiluopistot

Urheiluopistoja oli vuonna 1991 toiminnassa 12. Niiden määrä on pysynyt samana vuodesta 1987 alkaen. Opistot ovat sisäoppilaitoksia, joiden tehtävänä on antaa liikunnan ja liikuntakasvatuksen opetusta, järjestää valmennustoimintaa sekä antaa näitä täydentävää yleissivistävää ja yhteiskunnallista opetusta. Opistot järjestävät myös liikunta-alan ammatillista koulutusta.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa kuten liikunnanohjaajan, ratsastuksenopettajan ja hierojan koulutuksessa oli vuonna 1991 runsaat 700 opiskelijaa. Heistä 13 opiskeli liikunnanohjaajan aikuiskoulutussovelluksessa.

Urheiluopistojen kursseilla oli vuonna 1991 runsaat 61 000 osallistujaa. Heidän määränsä nousi 3 300:lla edelliseen vuoteen verrattuna. Kursseilla ja ammatillisessa peruskou-

7.24 Urheiluopistot 1975–1991

Vuosi	Opistoja	Ammatillinen	Kurssit	Opetus-
		peruskoulutus	Osallistujia	
1975	8	105	6 969	..
1980	10	121	26 994	..
1985	11	124	41 180	112 372
1989	12	276	55 074	127 169
1990	12	556	57 838	138 900
1991	12	733	61 153	158 700

lutuksessa annettiin opetusta yhteensä 159 000 tuntia, mikä on 14 prosenttia edellisvuotista enemmän.

Urheiluopistojen toteuttamassa avoimessa korkeakouluopetuksessa oli 51 osallistujaa. Opetusta kertyi 120 tuntia.

Työvoimakoulutuksen suorittaneet

Työvoimakoulutuksen (työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen) tiedot pohjautuvat työministeriön työnhakijarekisteriin ja sen edeltäjän, työllisyyskoulutuksen, tiedot työministeriön työllisyyskurssilaisrekisteriin. Työllisyyskoulutus kuvaa vuosia 1976–1990 ja työvoimakoulutus vuotta 1991.

Työvoimakoulutuksella tarkoitetaan työvoimaviranomaisten työvoimapolitiittisin perustein tilaamaa kurssia ja tuettua opiskelua yksittäisillä koulutuspaikoilla.

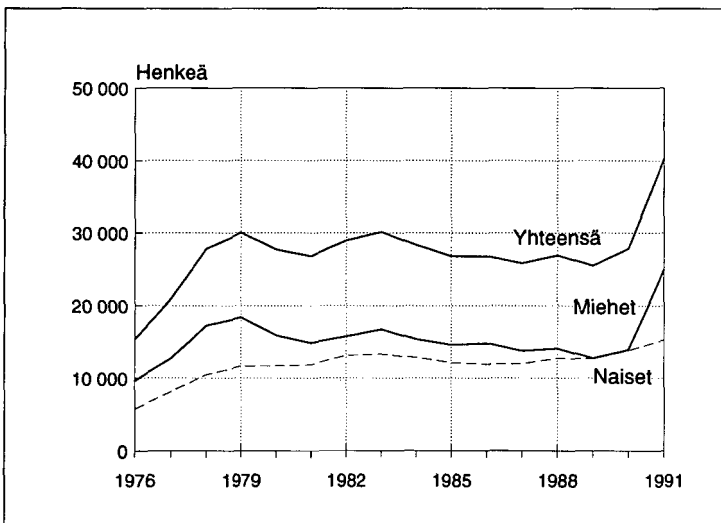
Työvoimakoulutuksessa opiskeli vuonna 1991 lähes 64 000 henkeä. Heistä noin 40 300 eli peräti 45 prosenttia suurempi joukko kuin edellisenä vuonna suoritti vuonna 1991 vähintään yhden työvoimakoulutuksen. Suorittaneiden osuus työvoimasta oli 1,6 prosenttia, mikä on 0,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin.

7.25 Työvoimakoulutuksen suorittaneet työvoimaan¹⁾ verrattuna 1980–1991²⁾

Vuosi	Työvoimakoulutuksen suorittaneita	Suorittaneita työvoimaan verrattuna	
		Naisia %	%
1980	27 687	42,4	1,13
1981	26 767	44,3	1,08
1982	28 935	45,5	1,15
1983	30 118	44,3	1,19
1984	28 275	45,5	1,11
1985	26 769	45,4	1,04
1986	26 759	44,6	1,04
1987	25 805	46,5	1,01
1988	26 904	47,5	1,06
1989	25 467	49,8	1,00
1990	27 800	49,8	1,09
1991	40 256	38,1	1,59

1) 15–74-vuotiaat työlliset ja työttömät

2) Vuodet 1980–1990 eivät sisällä Pohjois-Kalotin Ammatillista Aikuiskoulutuskeskusta.

7.26 Työvoimakoulutuksen suorittaneet 1976–1991

Vuodet 1976–199 eivät sisällä Pohjois-Kalotin Ammatillista Aikuiskoulutuskeskusta.

7.27
Työvoimakoulutuksen suorittaneet koulutuksen toteuttaneen oppilaitostyyppin mukaan 1991

Oppilaitostyyppi	Työvoimakoulutuksen suorittaneet	%
Kansalais- ja työväenopistot	47	0,1
Kansanopistot	32	0,1
Maatalousalan oppilaitokset	189	0,5
Metsä- ja puutalousoppilaitokset	2 275	5,6
Teknilliset oppilaitokset	570	1,4
Ammattioppilaitokset	909	2,3
Ammatilliset erikoisoppilaitokset	2 382	5,9
Ammatilliset erityisoppilaitokset	44	0,1
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	26 052	64,7
Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset	44	0,1
Kauppaoppilaitokset	1 684	4,2
Merenkulkuoppilaitokset	48	0,1
Terveystieteiden oppilaitokset	117	0,3
Sosiaalialan oppilaitokset	118	0,3
Koti- ja laitostalousoppilaitokset	271	0,7
Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset	32	0,1
Muut ammatilliset oppilaitokset	180	0,4
Korkeakoulut	949	2,4
Kesäyliopistot	26	0,1
Koululaitoksen oppilaitokset yhteensä	35 969	89,4
Muut mm. yritykset	4 287	10,6
Yhteensä	40 256	100,0

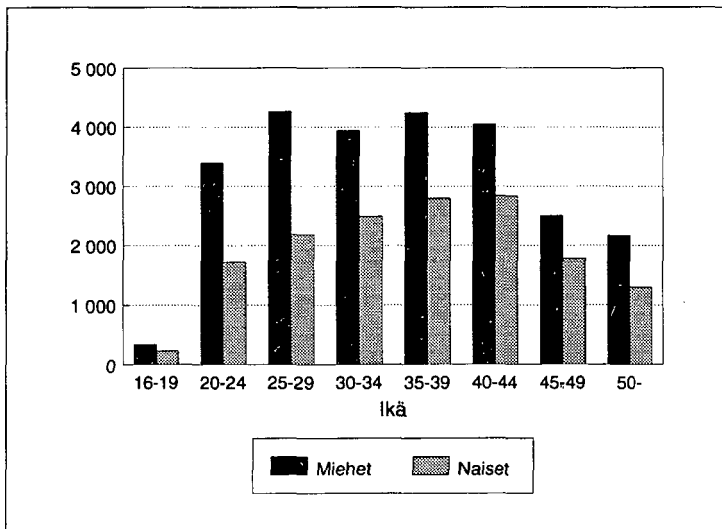
Vuonna 1991 työvoimakoulutus laajeni useisiin yrityksiin, joissa tämän koulutuksen läpäisi noin 4 300 henkeä. Heitä oli noin 11 prosenttia kaikista suorittaneista. Vastaava osuus ammatillisissa oppilaitoksissa oli 87 prosenttia. Osuus oli laskenut yhdeksän prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Työvoimakoulutuksen käyneistä oli miehiä 62 prosenttia, 24 900. Miesten osuus on ollut näin korkea viimeksi 1970-luvun lopussa. Sen jälkeen osuus on ollut alle 60 prosenttia, pienimmillään 50 prosenttia 1990-luvun vaihteessa.

Miehiä oli naisia reilusti enemmän joka ikäryhmässä. Miehet kävivät koulutuksen keskimäärin (mediaani-ikä) 35-vuotiaina ja naiset miehiä vuotta vanhempina.

Työvoimakoulutuksia suoritettiin eniten Hämeen sekä Turun ja Porin läänissä, joissa kummassakin suoritti koulutuksen runsaat 6 000 henkeä. Vähiten heitä oli Mikkelin läänissä, 1 700. Ruotsissa, Pohjois-Kalotin Ammatillisessa Aikuiskoulutuskeskuksessa, työvoimakoulutuksen suoritti 69 henkeä.

Työvoimahallinto maksoi vuonna 1991 työvoimakoulutuksesta aiheutuneita kustannuksia yhteensä 1,4 miljardia markkaa. Edellisellä vuonna kustannuksia kertyi 0,2 miljardia vähemmän.

7.28
Työvoimakoulutuksen suorittaneet iän ja sukupuolen mukaan 1991

Henkilöstökoulutus

Tiedot henkilöstökoulutuksesta perustuvat Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksiin vuosilta 1982–1991. Työvoimatutkimuksen vuosihaastattelun noin 9 000 hengen otos on korotettu vastaamaan koko 15–64-vuotiasta väestöä sukupuolen, iän ja alueen mukaan ositettuna. Vuodesta 1987 lähtien tiedot on kerätty joka toinen vuosi.

Yksityiskohtaisempia tietoja henkilöstökoulutuksesta on saatavilla Tilastokeskuksen Koulutus-sarjan julkaisuista, joista viimeisin 1993:1 Henkilöstökoulutus 1991.

Henkilöstökoulutuksella tarkoitetaan työnantajan kustantamaa mitä tahansa koulutusta, johon osallistumisajalta työnantaja on maksanut palkkaa tai korvannut menetetyt vapaa-ajan rahassa tai vapaana. Palkka tai korvaus voi olla osittainenkin. Tilastossa ovat mukana 15–64-vuotiaat palkansaajat.

Vuonna 1991 henkilöstökoulutukseen osallistui 788 000 palkansaajaa, mikä on 42 prosenttia kaikista palkansaajista. Eniten osallistujia oli vuonna 1989, jolloin 907 000 pal-

kansaajaa osallistui henkilöstökoulutukseen (44 % palkansaajista).

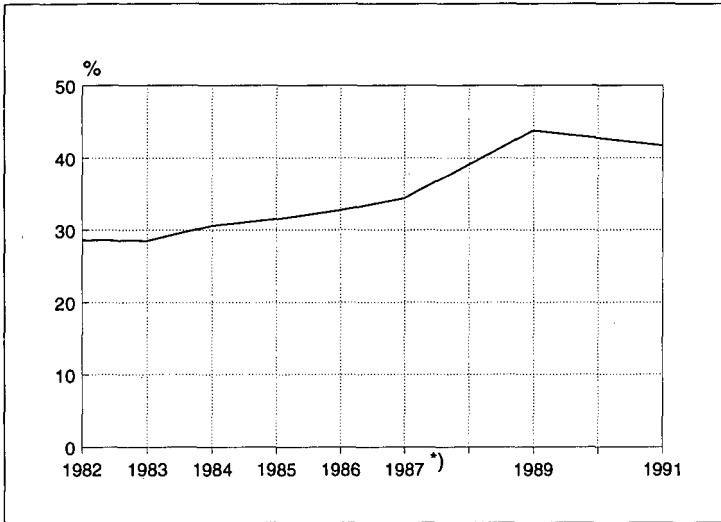
Henkilöstökoulutukseen vuonna 1991 osallistuneiden palkansaajien määrä väheni vuoteen 1989 verrattuna 13 prosenttia ja palkansaajien yhteismäärä puolestaan 9 prosenttia. Henkilöstökoulutukseen osallistuneiden palkansaajien määrä väheni siten palkansaajien yhteismäärää enemmän.

Samanaikaisesti henkilöstökoulutuspäivien määrä väheni vajaa 2 prosenttia vuoteen 1989 verrattuna. Henkilöstökoulusta järjestettiin vuonna 1991 yhteensä runsas 5,3 miljoonaa päivää. Lyhyen, 1–2 päivän pituisen koulutuksen osuus väheni vuonna 1991.

Henkilöstökoulutukseen osallistunut palkansaaja sai vuonna 1991 keskimäärin 6,8 päivää koulutusta, mikä on lähes päivän enemmän kuin vuonna 1989. Lamavuonna 1991 työnantajat kouluttivat aikaisempaa pienempää palkansaajajoukkoa aikaisempaa pidemmän ajan.

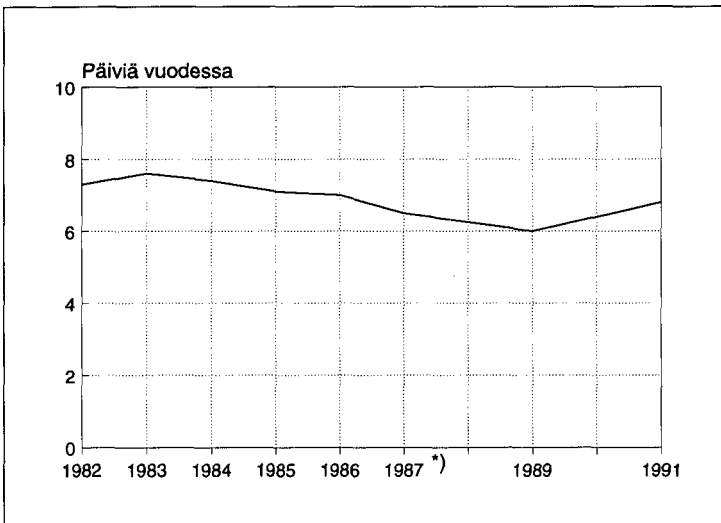
7.29 Henkilöstökoulutukseen osallistuneet palkansaajat 1982–1991

Vuosi	Palkansaajia yhteensä	Henkilöstökoulutukseen osallistuneita palkansaajia	Osuus kaikista palkansaajista %	Koulutuspäiviä yhteensä	Koulutus-päiviä osallistujaa kohti	Koulutus-päiviä kaikkia palkansaajia kohti
1982	1 979 000	565 000	28,6	4 125 000	7,3	2,1
1983	1 997 000	569 000	28,5	4 324 000	7,6	2,2
1984	2 047 000	626 000	30,6	4 632 000	7,4	2,3
1985	2 067 000	652 000	31,5	4 629 000	7,1	2,2
1986	2 042 000	667 000	32,7	4 669 000	7,0	2,3
1987	2 102 000	693 000	34,4	4 505 000	6,5	2,2
1989	2 073 000	907 000	43,8	5 442 000	6,0	2,6
1991	1 890 000	788 000	41,7	5 358 000	6,8	2,8

7.30
Henkilöstökoulutukseen osallistuneiden osuus kaikista palkansaajista 1982–1991

*) Vuodesta 1987 lähtien tiedot on kerätty joka toinen vuosi

7.31
Henkilöstökoulutuksen koulutuspäivät osallistujaa kohti 1982–1991

*) Vuodesta 1987 lähtien tiedot on kerätty joka toinen vuosi

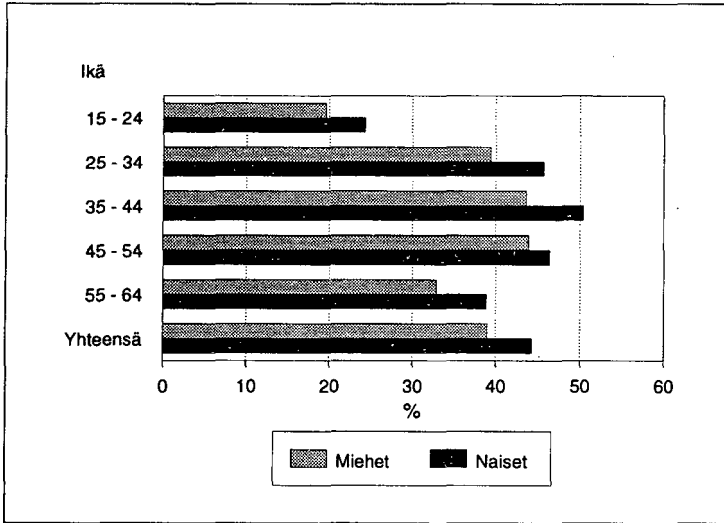
Henkilöstökoulutuspäiviä jokaista palkansaajaa kohti oli vuonna 1991 keskimäärin 2,8, mikä on runsas puoli päivää enemmän vuoteen 1982 verrattuna.

Naispalkansaajat osallistuivat miespalkansaajia enemmän henkilöstökoulutukseen vuonna 1991, jolloin naisista 44 prosenttia ja miehistä 39 prosenttia sai koulutusta. Miesten saama koulutus oli kuitenkin selvästi pidempää kuin naisten: miehillä oli

koulutuspäiviä keskimäärin 7,7 ja naisilla 6,0.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna edelleenkin eniten henkilöstökoulutukseen osallistuivat 35-44-vuotiaat palkansaajat, joista lähes puolet osallistui koulutukseen. Tämän ikäisistä miespalkansaajista 44 prosenttia ja naispalkansaajista 50 prosenttia osallistui koulutukseen vuonna 1991.

7.32
Henkilöstökoulutukseen osallistuneiden osuus palkansaajista iän ja sukupuolen mukaan 1991

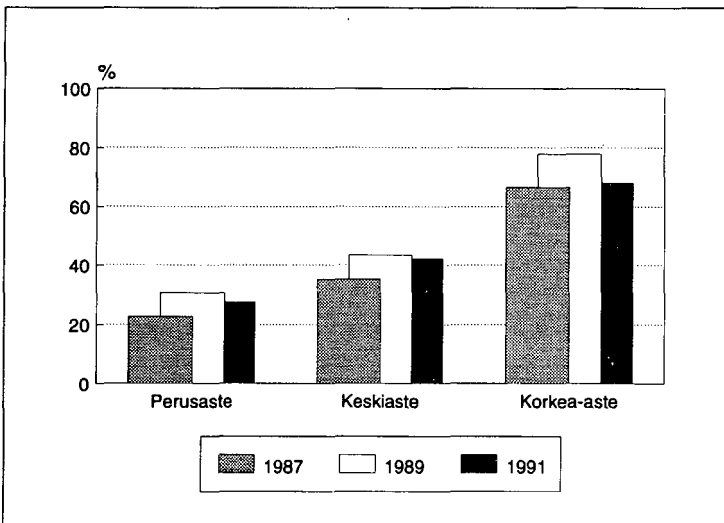
Korkea-asteen koulutuksen (ammattillisten oppilaitosten 4–5-vuotisen koulutuksen tai korkeakoulututkinnon) suorittaneet osallistuivat suhteellisesti eniten henkilöstökoulutukseen vuonna 1991. Tästä ryhmästä 68 prosenttia osallistui koulutukseen. Keskiasteen koulutuksen (ylioppilastutkinnon tai ammattillisten oppilaitosten enintään 3-vuotisen koulutuksen) hankkineista 42 prosenttia ja perusasteen koulutuksen hankkineista 28 prosenttia osallistui henkilöstökoulutukseen.

Vuonna 1991 eniten väheni henkilöstökoulutukseen osallistuneiden korkea-asteen kou-

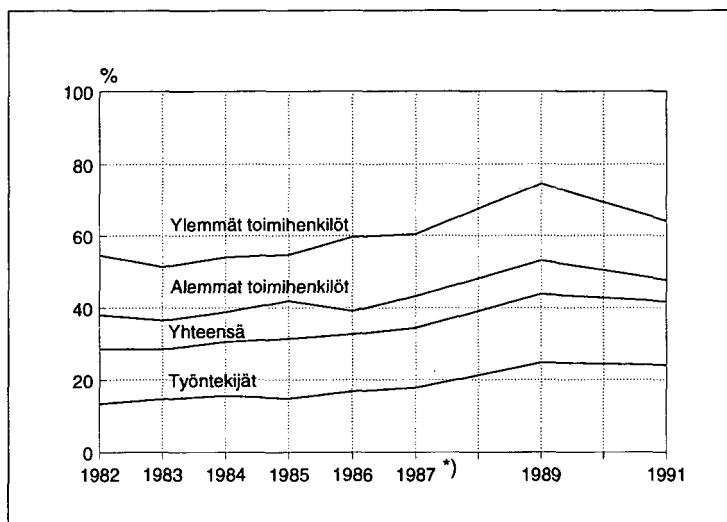
lutuksen suorittaneiden palkansaajien osuus vuoteen 1989 verrattuna. Selvästi vähemmän laski perusasteen ja lähes samana pysyi keskiasteen koulutuksen hankkineiden palkansaajien osuus vuoteen 1989 verrattuna.

Korkea-asteen koulutuksen saaneet palkansaajat saivat vuonna 1991 jonkin verran pidempää koulutusta kuin perus- ja keskiasteen palkansaajat. Korkea-asteen palkansaajilla koulutuspäiviä oli keskimäärin 7,1 ja perus- ja keskiasteen palkansaajilla 6,7.

7.33
Henkilöstökoulutukseen osallistuneiden osuus palkansaajista peruskoulutuksen mukaan 1987, 1989 ja 1991

7.34
Henkilöstökoulutukseen osallistuneiden osuus palkansaajista sosioekonomisen aseman mukaan 1982–1991

*j) Vuodesta 1987 lähtien tiedot on kerätty joka toinen vuosi

Ylemmät toimihenkilöt, joista lähes kaksi kolmasosaa osallistui koulutukseen, saivat eniten henkilöstökoulutusta vuonna 1991. Alemmista toimihenkilöistä koulutukseen osallistui lähes puolet ja työntekijöistä noin joka neljäs.

Valtion palkansaajat osallistuivat suhteellisesti eniten henkilöstökoulutukseen vuonna 1991, jolloin heistä koulutukseen osallistui 55 prosenttia. Valtion palkansaajat saivat

myös huomattavan pitkää koulutusta, keskimäärin lähes yhdeksän päivää osallistujaa kohti.

Suhteellisesti eniten henkilöstökoulutukseen osallistuivat palvelutoimialojen sekä rahoitus- ja vakuutus toiminnan palkansaajat vuonna 1991. Suhteellisesti vähiten koulutukseen osallistuivat rakennusalalla, maa- ja metsätaloudessa sekä kaupan ja ravitsemis toiminnan alalla toimivat palkansaajat.

7.35
Henkilöstökoulutukseen osallistuneet palkansaajat työnantajan mukaan 1991

Työnantajatyyppi	Palkansaajia yhteensä	Henkilöstökoulutukseen osallistuneita palkansaajia	Osuus kaikista palkansaajista %	Koulutuspäiviä osallistujaa kohti
Valtio	226 000	125 000	55,1	8,9
Kunta, kuntainliitto	468 000	231 000	49,4	6,1
Yksityinen	1 195 000	432 000	36,1	6,6
Yhteensä	1 890 000	788 000	41,7	6,8

**7.36
Henkilöstökoulutukseen osallistuneet palkansaajat toimialan mukaan 1991**

Toimiala	Palkansaajia yhteensä	Henkilöstökoulutukseen osallistuneita palkansaajia	Osuus kaikista palkansaajista %	Koulutuspäiviä osallistujaa kohti
Maa- ja metsätalous	49 000	16 000	31,5	5,5
Teollisuus	414 000	150 000	36,4	6,7
Rakentaminen	136 000	40 000	29,1	6,2
Kauppa ja ravitsemistoiminta	297 000	96 000	32,2	5,2
Liikenne	144 000	56 000	38,9	8,0
Rahoitus- ja vakuutus toiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	204 000	102 000	49,9	7,9
Palvelut	643 000	328 000	51,0	6,9
Tuntematon	4 000
Yhteensä	1 890 000	788 000	41,7	6,8

Rakennusalan palkansaajat ainoana ryhmänä saivat vuonna 1991 enemmän henkilöstökoulutusta kuin vuonna 1989. Teollisuuden palkansaajista koulutukseen osallistuneiden osuus oli saman suuruinen vuosina 1989 ja 1991. Muilla aloilla henkilöstökoulutukseen osallistuneiden osuus väheni vuoteen 1989 verrattuna.

Seuraavassa esitettävät tiedot ovat syksyltä 1989, jolloin kerättiin kertaluonteisesti tietoja henkilöstökoulutuksen rahoituksesta, koulutukseen osallistumisen ajankohdasta, koulutuksen sisällöstä ja järjestäjästä.

Henkilöstökoulutukseen syksyllä 1989 osallistuneille palkansaajille työnantaja maksoi koulutusajalta palkkaa tai korvasi koulutukseen käytetyn ajan rahassa tai vapaana lähes 94 prosentille osallistujista. Työnantaja maksoi kaikki koulutuksesta aiheutuneet kustannukset (esim. kurssimaksu, oppimateriaali, matkat) 92 prosentille palkansaajista.

Neljä viidestä palkansaajasta osallistui henkilöstökoulutukseen normaalina työaikana. Henkilöstökoulutukseen osallistuttiin vain vähän työajan ulkopuolella tai sekä työ- että vapaa-ajalla.

Selvästi eniten palkansaajat ottivat osaa atk:n hyväksikäyttöön, tietotekniikkaan ja tietoliikenteeseen sekä kauppaan, markkinointiin ja toimistotyöhön liittyviin koulutuksiin. Lähes joka neljäs henkilöstökoulutukseen osallistunut palkansaaja osallistui atk-koulutukseen ja lähes joka viides palkansaaja kauppaan, markkinointiin ja toimistotyöhön painottuviin koulutuksiin.

Palkansaajat osallistuivat eniten työnantajan työpaikalla ja omassa koulutusyksikössä tai muissa vastaavissa tiloissa järjestämään henkilöstökoulutukseen, johon osallistui yli puolet henkilöstökoulutukseen osallistuneista palkansaajista. Palkansaajat osallistuivat myös mm. muiden yritysten ja virastojen, oppilaitosten sekä järjestöjen, liittojen ja yhdistysten järjestämiin koulutustilaisuuksiin.

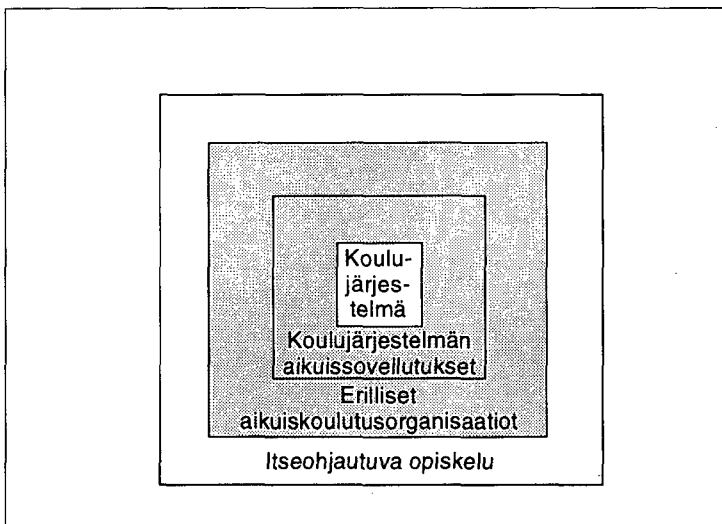
Aikuiskoulutustutkimus 1990

Tilastokeskus on tehnyt tätä ennen valtakunnallisen aikuiskoulutustutkimuksen vuonna 1980 (Syvänpää ja Havén 1983). Aikuiskoulutustutkimus 1990:n keskeisenä tavoitteena oli vertailla aikuisten koulutukseen osallistumisessa tapahtuneita muutoksia. Osallistumisen lisäksi tutkimus antaa tietoa koulutushalukkuudesta ja -tarpeesta, koulutukseen osallistumisesta ja -vaikeuksista. Niin ikään tutkimuksessa on työelämään sekä vastaajien perhetaustaan liittyvää tietoa.

Aikuiskoulutustutkimusta varten väestön keskusrekisteristä poimittiin tasavälisellä satunnaisotannalla yhteensä noin 5 000 Suomessa henkikirjoilla olevaa 18–73-vuotiasta henkilöä. Tutkimusmenetelmänä oli käyntihaastattelut, jotka tehtiin kevään 1990 aikana. Hyväksyttäviä haastatteluja kertyi 3 990, vastausprosentin ollessa 82.

Aikuiskoulutus on tässä tutkimuksessa määritely koulutusta antavan organisaation perusteella. Mukaan laskettiin kaikki saatu koulutus, myös kesken jääneet opinnot. Koulutuksen oli kuitenkin täytynyt kestää yhteensä vähintään 6 tuntia.

Kuviossa 7.37 on tarkasteltu aikuiskoulutusta osana koulutuksen kokonaisuutta. Tässä tutkimuksessa aikuiskoulutukseen (kuviossa harmaalla merkitty alue) lasketaan koulujärjestelmän aikuissovellutukset (mm. iltalukioiden koulutus, ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen antama aikuiskoulutus) ja erillisten aikuiskoulutusorganisaatioiden koulutus kuten täydennyskoulutusyksiköiden, kansalais- ja työväenopistojen, opinto-keskusten ja työnantajien järjestämä koulutus.

7.37
Aikuiskoulutus osana koulutuksen kokonaisuutta

7.38

**Aikuiskoulutukseen osallistuminen 1980 ja 1990
(18–73-vuotias väestö)**

Sukuoli	Aikuiskoulutukseen osallistuneita			
	1980		1990	
	Henkeä	%	Henkeä	%
Miehistä	407 100	25,2	706 700	40,7
Naisista	564 700	33,6	860 600	47,4
Koko väestöstä	971 800	29,5	1 567 300	44,1

Vuonna 1990 aikuiskoulutukseen osallistui 44 prosenttia kaikista 18–73-vuotiaista eli yhteensä 1,6 miljoonaa ihmistä. Osallistuminen oli kasvanut selvästi vuodesta 1980. Tuolloin väestöstä 29 prosenttia otti osaa aikuiskoulutukseen (taulukko 7.38).

Tutkimuksessa selvitettiin aikuisten osallistumista paitsi aikuiskoulutukseen, niin myös muuhun koulutukseen. Koulujärjestelmän puitteissa, ns. nuorisoasteen koulutuksessa opiskeli 310 000 ihmistä (9 % vastaajista).

Lisäksi selvitettiin osallistumista ns. itseohjautuvaan opiskeluun. Itseohjautuvalla opiskelulla tarkoitetaan tietojen ja taitojen hankkimista itsekseen tai yhdessä tuttavien tai työtovereiden kanssa ilman, että koulutus olisi erikseen organisoitua. Tällä tavoin opiskeli noin viidesosa (19 %) eli 625 000 ihmistä. Lukuun eivät sisälly päätoimiset opiskelijat ja varusmiehet.

Käsite ammatillinen aikuiskoulutus perustui vastaajan omaan näkemykseen siitä, liittyikö koulutus tai kurssi ammattiin tai työhön. Koska tarkastelu painottuu ammatillisiin aikuisopintoihin rajattiin perusjoukko tässä yhteydessä 18–64-vuotiaisiin tutkimushetkellä työvoimaan kuuluviin. Heitä oli koko aineistosta 69 prosenttia, mikä vastasi noin 2,5 miljoonaa ihmistä (ks. myös Simpanen 1993).

Kuten ammatillisen aikuiskoulutuksen, niin myös työvoiman käsite perustui vastaajien omaan näkemykseen pääasiallisesta toiminnastaan. Työvoimaan laskettiin mukaan pal-

kansaajat, yrittäjät ja maatalousyrittäjät, yritysten tai maatilan avustavat perheenjäsenet sekä työttömät.

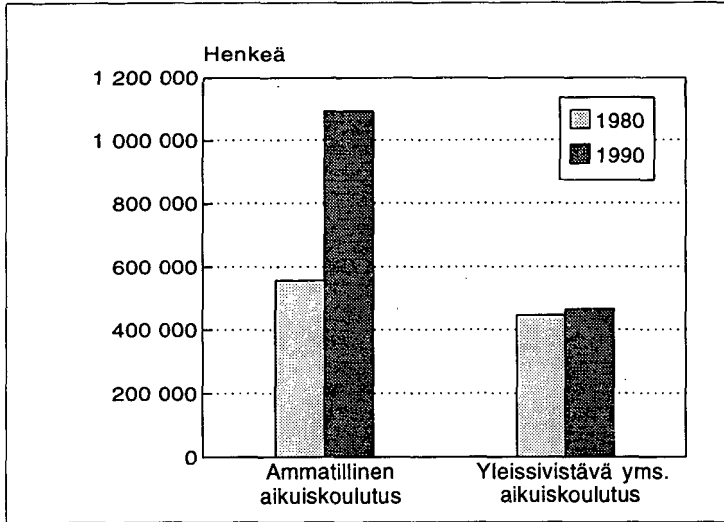
Ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuminen

Aikuiskoulutukseen osallistumisen kasvu johtui pääasiassa ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistumisen lisääntymisestä. Vuonna 1990 ammattiin tai työhön liittyviä aikuisopintoja oli 44 prosentilla työvoimasta. Määrä on noin 1,1 miljoonaa ihmistä (kuvio 7.39). Kymmenen vuotta aiemmin osuus oli 22 prosenttia.

Yleissivistävien, yhteiskunnallisten, luottamustehtäviin ja harrastuksiin liittyvien aikuisopintojen osuus on säilynyt vuoteen 1980 verrattuna suurinpiirtein samana. Tuolloin 18 prosenttia työvoimaan kuuluvista aikuisista otti osaa yleissivistäviin yms. aikuisopintoihin. Vuonna 1990 osuus oli prosenttiyksikön korkeampi.

25–29- sekä 30–34-vuotiaat olivat muita ikäryhmiä useammin ammattiin tai työhön liittyvässä aikuiskoulutuksessa (taulukko 7.40). Naiset opiskelivat miehiä useammin työvoimaan kuuluvista naisista 48 prosenttia oli vuonna 1990 ammatillisessa aikuiskoulutuksessa, kun miehillä vastaava osuus oli 41 prosenttia.

7.39
Aikuiskoulutukseen osallistuminen
1980 ja 1990
(18–64-vuotias työvoima)

7.40
Ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuminen taustamuuttujien mukaan 1990
(18–64-vuotias työvoima)

	On osallistunut %	Ei ole osallistunut %	Yhteensä %	Haastateltuja
Ikäryhmä				
18–24	36,2	63,8	100,0	304
25–29	50,1	49,9	100,0	357
30–34	49,0	51,0	100,0	388
35–44	47,8	52,2	100,0	875
45–54	44,0	56,0	100,0	600
55–64	26,9	73,1	100,0	239
Sukupuoli				
Mies	41,2	58,8	100,0	1 458
Nainen	47,9	52,1	100,0	1 305
Koulutusaste				
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	27,6	72,4	100,0	941
Keskiasteen tutkinto	47,1	52,9	100,0	1 438
Korkea-asteen tutkinto	75,1	24,9	100,0	384
Sosioekonominen asema				
Maatalousyrittäjä	12,4	87,6	100,0	180
Muu yrittäjä	26,6	73,4	100,0	214
Ylempi toimihenkilö	73,1	26,9	100,0	450
Alempi toimihenkilö	59,2	40,8	100,0	945
Työntekijä	26,5	73,5	100,0	968
Asuinalue				
Pääkaupunkiseutu	54,2	45,8	100,0	522
Muu Etelä-Suomi	42,9	57,1	100,0	1 224
Väli-Suomi	38,3	61,7	100,0	701
Pohjois-Suomi	46,8	53,2	100,0	316
Koko 18–64-vuotias työvoima	44,4	55,6	100,0	2 763

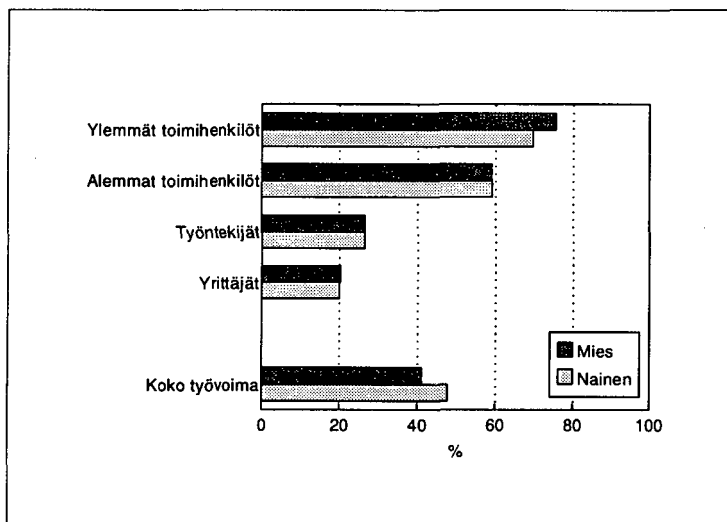
Huomattava on kuitenkin se, että sosioekonomisten ryhmien (kuvio 7.41) sisällä sukupuolten välisiä osallistumiseroja ei juurikaan ollut. Ylemmät toimihenkilömiehet olivat jopa aktiivisemmin koulutuksessa kuin vastaavan ryhmän naiset.

Ammatillinen aikuisopiskelu oli sitä todennäköisempää, mitä koulutetumpi ja mitä paremmassa sosioekonomisessa asemassa henkilö oli. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista kolme neljäsosaa oli vuonna 1990 aikuiskoulutuksessa. Perusasteen tutkinnon

suorittaneista 28 prosenttia oli saanut ammattiin tai työhön liittyvää aikuiskoulutusta. Maatalousyrittäjistä vain 12 prosenttia oli ollut tämältyyppisessä koulutuksessa.

Ammatillinen aikuisopiskelu kiinnosti eniten pääkaupunkiseutulaisia, joista 54 prosenttia oli ollut aikuiskoulutuksessa vuonna 1990 (taulukko 7.40). Vähäisintä kiinnostus oli Väli-Suomessa, jonka työvoimaan kuuluvas- ta väestöstä 38 prosenttia oli osallistunut ammatillisiin aikuisopintoihin vuonna 1990.

7.41
Ammatilliseen aikuiskoulutukseen osallistuminen sosioekonomisen aseman ja sukupuolen mukaan 1990 (18–64-vuotias työvoima)

7.42
18–64-vuotiaan työvoiman osallistuminen eri koulutusmuotoihin vuonna 1990

Aikuiskoulutusmuodot	Osallistujia 18–64-vuotiaasta työvoimasta	
	Henkeä	%
Koulutus työpaikalla	669 000	27,2
Kansalais- ja työväenopistot	352 000	14,3
Järjestökoulutus	302 000	12,3
Erilliset täydennyskoulutusyksiköt	283 000	11,5
Ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus	197 000	8,0
Korkeakoulujen aikuiskoulutus	73 000	3,0
Muiden oppilaitosten aikuiskoulutus	79 000	3,2
Muu aikuiskoulutus	337 000	13,7

Eri koulutusmuotoihin osallistuneiden summa ei ole sama kuin aikuisopiskelijoiden määrä vuonna 1990, koska sama henkilö on voinut osallistua yhteen tai useampaan aikuiskoulutusmuotoon.

Työvoimaan kuuluvia 18–64-vuotiaita aikuisopiskelijoita oli vuonna 1990 yhteensä 1,3 miljoonaa.

Erot osallistumisaktiivisuudessa selittyvät alueiden erilaisesta väestörakenteesta. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun ylemmät toimihenkilöt osallistuivat muita heikommin, heistä 69 prosenttia oli ammattiin tai työhön liittyvässä aikuiskoulutuksessa vuonna 1990. Ahkerimpia olivat Pohjois-Suomen ylemmät toimihenkilöt, joista 77 prosenttia oli ollut tällaisessa koulutuksessa.

Työpaikalla tai työpaikan omassa koulutusyksikössä järjestetty koulutus oli yleisesti ottaen suosituin aikuisikäisten koulutusmuoto (taulukko 7.42). Kaikista työvoimaan kuuluvista 27 prosenttia oli ollut vuonna 1990 tällaisessa koulutuksessa. Opiskelu kansalais- ja työväenopistoissa kiinnosti 14 prosenttia ja järjestökoulutus 12 prosenttia. Niin ikään 12 prosenttia oli opiskellut erillisissä täydennyskoulutusyksiköissä.

Jos tarkastellaan ammatillisen aikuiskoulutuksen koulutussisältöä, oli liiketalouteen, markkinointiin ja toimistoalaan liittyvä koulutus suosituinta. Kaikista 18–64-vuotiaista ammattiin tai työhön liittyvään aikuiskoulutukseen vuonna 1990 osallistuneista 23 prosenttia oli saanut tämäntyyppistä koulutusta.

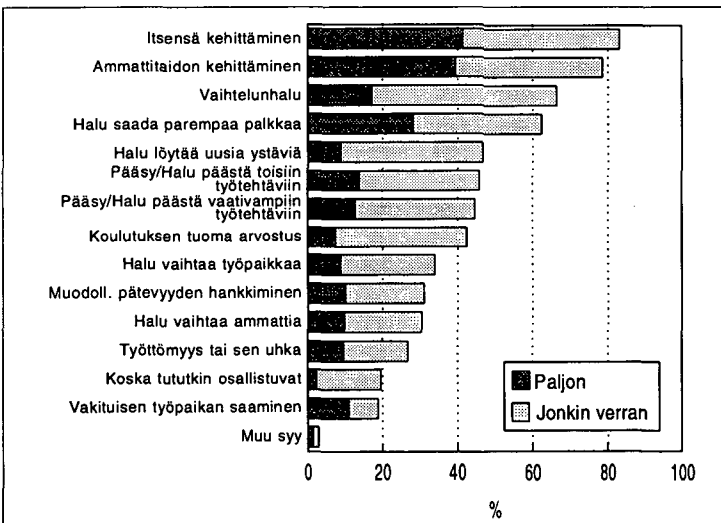
Lähes yhtä suosittua oli tietotekniikan hyväksikäyttöön liittyvä opiskelu. Seuraavaksi

eniten oli opiskeltu tekniikan, tuotannon ja rakentamisen alaan (ml. matematiikka ja luonnontieteet) liittyviä aihealueita.

Koulutushalukkuus

Kaikista 18–64-vuotiaista vuonna 1990 työssä olleista ja työttömistä 45 prosenttia aikoi opiskella seuraavan vuoden kuluessa (vastaushetkestä lukien). Tutkintoon tähtääviin, pitkäkestoiisiin opintoihin aikoi varmasti hakeutua 8 prosenttia ja saman verran oli suunnitellut hakeutuvansa tällaisiin opintoihin, muttei ollut tehnyt vielä lopullista päätöstä.

Vastaajista 41 prosentin mielestä itsensä kehittämiseen liittyvät syyt herättivät paljon kiinnostusta opiskeluun ja 42 prosentin mielestä jonkin verran (kuvio 7.43). Lähes yhtä suuri merkitys oli ammattitaidon kehittämällä. Opiskeluhalukkuutta lisäsivät myös vaihtelunhalu sekä halu saada parempaa palkkaa. Sen sijaan esim. työttömyys tai sen uhka ei muihin tekijöihin verrattuna lisännyt kovinkaan merkittävästi opintohaluja vuonna 1990. Tällä hetkellä, vuonna 1993, tilanne saattaa näiltä osin olla kovinkin toisenlainen.

7.43
Koulutushalukkuutta paljon tai jonkin verran lisäävät tekijät 1990 (18–64-vuotias työvoima)

Lisäkoulutustarve

Vastaajilta kysyttiin myös konkreettista koulutustarvetta. Kaikista 18–64-vuotiaista työvoimaan kuuluvista yli puolet (53 %) ilmoitti tarvitsevansa lisää ammattitaitoa kehittävästä tai uraa edistävää koulutusta (taulukko 7.44). Luku vastaa noin 1,3 miljoonaa työvoimaan kuuluvaa henkeä. Mitä koulutettumpi henkilö ja mitä paremmassa asemassa hän oli, sitä todennäköisemmin hän ilmoitti tarvitsevansa lisäkoulutusta.

Yhtenä keskeisenä syynä koulutustarpeen kasvuun on työtehtävien jatkuva muuttuminen. Palkansaajista 40 prosenttia arvioi työnsä muuttuvan työtavoiltaan ja -välineiltään ratkaisevasti seuraavien viiden vuoden aikana. Yleisesti ottaen muutokseen suhtauduttiin myönteisesti. Useimmin mainittu syy ammatilliseen aikuiskoulutukseen hakeutumiseen olikin se, että työtehtävät edellyttivät kouluttautumista.

Ylemmistä toimihenkilöistä kaksi kolmasosaa arvioi omien työtehtäviensä oppimisen vievän aikaa uudelta työntekijältä vähintään vuoden. Työntekijöistä 27 prosenttia arveli tehtäviensä oppimiseen kuluvan aikaa näin

kauan ja lähes puolet ilmoitti niiden olevan opittavissa muutamassa viikossa.

Työn muuttumista ilmentää myös se, että työvoimaan kuuluvista kolme neljäsosaa oli joskus elämässään joutunut tilanteeseen, jossa omat tiedot ja taidot eivät enää riittäneet. Useimmin tällaiseen tilanteeseen olivat joutuneet ylempät toimihenkilöt. Yleensä tilanteet olivat pienehköjä, arkipäiväisiä ongelmia, joista selvittiin työtoverin avustuksella. Huomattavaa kuitenkin on, että runsas puolet ongelmatilanteisiin joutuneista oli hankkinut apua myös koulutuksesta.

Millaista lisäkoulutusta sitten tarvittaisiin? Koulutustarpeet konkretisoituivat paljolti samoihin aihealueisiin, kuin mitä jo aiemminkin oli opiskeltu. Tekniikka, tuotanto ja rakentaminen sekä tietotekniikan hyväksikäyttö kiinnostivat eniten. Seuraavaksi eniten haluttiin liiketalouden ja markkinoinnin sekä oikeus-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden koulutusta.

Lisäkoulutusta pidettiin urakehityksen kannalta tärkeänä. 18–64-vuotiaasta työvoimasta 56 prosenttia arvioi ammatillisen lisäkoulutuksen edistävän uralla etenemistä.

7.44

Vastaajien kokema lisäkoulutustarve sosioekonomisen aseman mukaan 1990 (18–64-vuotias työvoima)

Tarvitsee lisäkoulutusta	Maatalousyrittäjät	Muut yrittäjät	Ylemmät toimihenkilöt	Alemmat toimihenkilöt	Työntekijät	Koko 18–64-vuotias työvoima
Kyllä	38,6	58,4	73,0	63,6	36,5	53,5
Ei	56,1	38,4	24,7	33,2	59,2	42,9
Ei osaa sanoa	5,3	3,2	2,3	3,2	4,3	3,6
Yhteensä %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Haastatteluja	180	214	449	944	968	2760

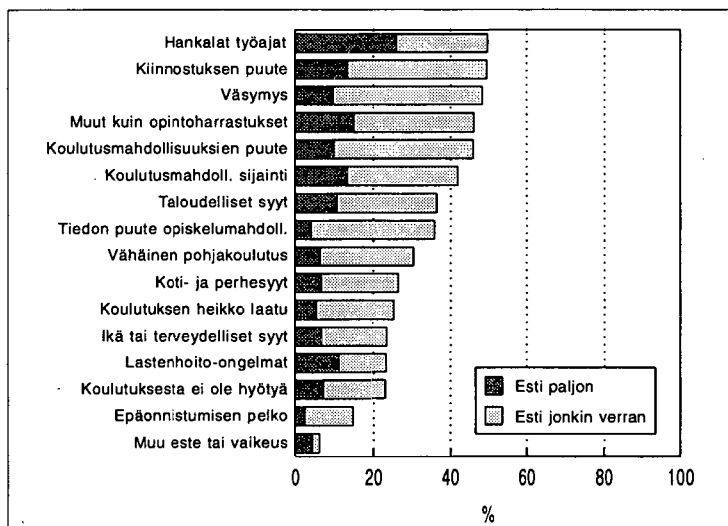
Osallistumisesteet ja -ehdot

Vaikka koulutushalukkuutta ja todellista koulutustarvetta esiintyykin, saattaa opintojen aloittamisen tiellä olla erilaisia esteitä ja vaikeuksia. Opintoihin hakeutumisen esteet vaihtelevat sen mukaan, millaisesta koulutuksesta on kyse. Tämän vuoksi tutkimuksessa selvitettiin erikseen omalla vapaa-ajalla ja omalla kustannuksella tapahtuvan sekä työajalla työnantajan rahoittaman koulutuksen esteitä ja vaikeuksia.

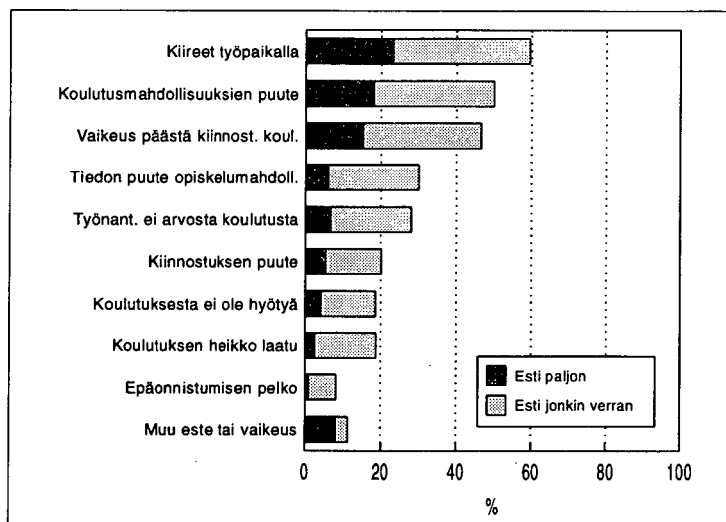
Omalla ajalla ja omalla kustannuksella tapahtuvaan koulutukseen hakeutumista haittasivat eniten hankalat työajat. Puolet työvoimaan kuuluvista vastaajista ilmoitti hankalista työajoista johtuvan aikapulan haittaavan tai estävän opintojen pariin hakeutu-

misen (kuvio 7.45). Lähes yhtä usein kiinnostuksen puute ja väsymys heikensivät opiskeluhaluja. Näiden syiden ensisijainen merkitys (=vaikeutti tai esti paljon) oli kuitenkin vähäisempi kuin hankalien työaikojen. Niin ikään muut harrastukset sekä koulutusmahdollisuuksien puute ja sijainti vähensivät koulutushalukkuutta.

Vaikka taloudelliset syyt vaikeuttivatkin lähes 40 prosentin mielestä opintoihin hakeutumista, niin niiden merkitys ensisijaisena esteenä oli vähäinen. Vastaajista 11 prosenttia arveli niiden estävän koulutukseen hakeutumista paljon. Opintojen vuoksi oltiinkin valmiita tinkimään toimeentulosta. Runsas viidesosa ilmoitti pystyvänsä opiskelemaan, jos aikuisopintojen "käteen jäävä" tuki olisi alle puolet heidän senhetkisestä nettopalkastaan.

7.45
Eri tekijöiden merkitys omaehtoiseen koulutukseen osallistumisen esteenä 1990 (18–64-vuotias työvoima)

7.46
Eri tekijöiden merkitys työnantajan työajalla järjestämään koulutukseen osallistumisen esteenä 1990 (18–64-vuotiaat palkansaajat)

Myös työnantajan työajalla kustantamaan koulutukseen hakeutumista haittasi eniten ajanpuute. Kaikista 18–64-vuotiaista palkansaajista 23 prosenttia arvioi työkiireidensä haittaavan paljon ja 37 prosenttia jonkin verran koulutukseen hakeutumista (kuvio 7.46).

Puolet vastaajista ilmoitti sopivien koulutusmahdollisuuksien puutteen vaikeuttavan osallistumista ja lähes yhtä monen mielestä kiinnostavaan koulutukseen pääsy oli vaikeaa. Sen sijaan epäonnistumista ei näytetty pelättävän ainakaan ennakolta; vain 8 prosentin mielestä sillä oli vaikutusta.

Opintososiaaliset esteet ja opetuksen järjestämistavat

Päätös opiskelemaan ryhtymisestä ei useinkaan ole aivan yksinkertainen. Vaikeutena saattaa olla paitsi jo edellä korostunut ajanpuute, niin myös taloudelliset tekijät sekä se, miten koulutus on järjestetty.

Esteenä saattaa olla myös tietämättömyys erilaisista mahdollisuuksista organisoida omaa opiskeluaan. Yleisesti ottaen kaikista 18–64-vuotiaista työvoimaan kuuluvista

kaksi kolmasosaa arveli saaneensa tarvitseensa riittävästi tietoa aikuiskoulutusmahdollisuuksista. Kuitenkin kysyttäessä esimerkiksi aikuisopintorahasta, vain 15 prosenttia sanoi tuntevansa käsitteen hyvin tai melko hyvin. Vuonna 1990 vastaajista puolet ei ollut edes kuullut aikuisopintorahasta.

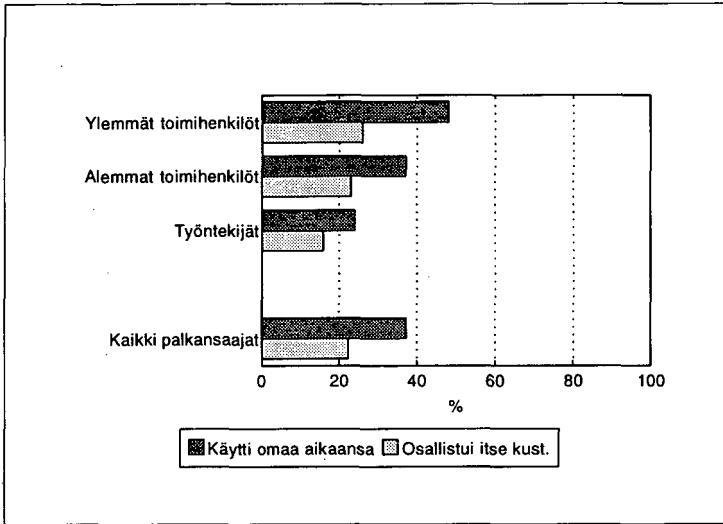
Tiedon puutetta heijastanee myös se, että opintovapaata ja valtion takaamaa opintotukea ei juurikaan oltu opintoihin käytetty. 18–64-vuotiaasta työvoimasta vain 8 prosenttia oli edes kysynyt työnantajalta mahdollisuuksia saada opintovapaata.

Ammatillinen aikuiskoulutus on suurelta osin työnantajan kustantamaa tai tukemaa henkilöstökoulutusta. Kuitenkin kaikista 18–64-vuotiaista ammattiin tai työhön liittyviin aikuisopintoihin vuonna 1990 osallistuneista 22 prosenttia otti myös itse osaa koulutuksensa kustannuksiin (kuvio 7.47). Omaan aikaansa opiskeluun käytti 37 prosenttia palkansaajista. Mitä koulutetumpi henkilö oli, sitä todennäköisemmin hän oli käyttänyt opintoihinsa omaa aikaa ja osallistunut kustannuksiin. Niin ikään naiset maksoivat miehiä useammin ainakin osan ammatillisesta koulutuksestaan. He myös uhrasivat vapaa-aikaansa opiskelulle useammin kuin miehet.

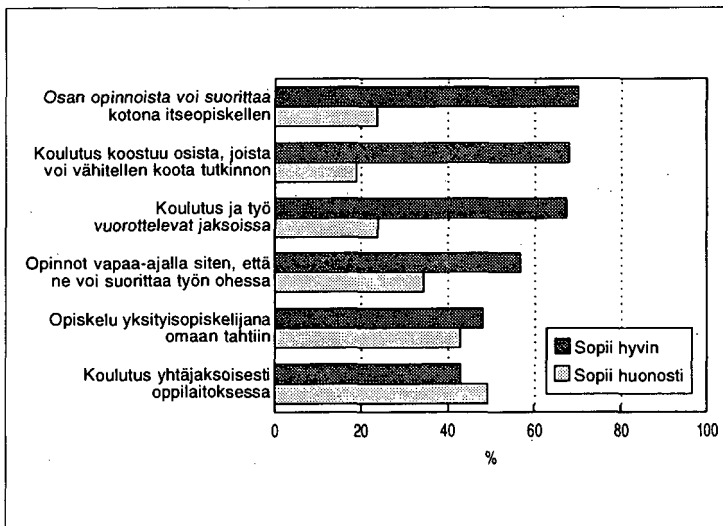
Edellä jo tuli esille se, että työkiireet olivat suurimpia opiskelun esteitä. Vastaajista 41 prosenttia pitikin työmääräänsä liian suurena. Ajanpuute heijastui myös mielipiteisiin siitä, mitkä opetuksen järjestämistavat olisivat sopivia ja mitkä eivät.

Huonoimpana opintojen järjestämistapana pidettiin yhtäjaksoista opiskelua oppilaitoksessa (kuvio 7.48). Työvoimaan kuuluvista

vastaajista puolet katsoi, ettei tällainen järjestely sopisi heille. Suosituin kysytyistä vaihtoehtoista oli järjestely, jossa osan opinnoista voisi itseopiskella kotona. Vastaajista 70 prosenttia arvioi tämän järjestelyn sopivan heille hyvin tai melko hyvin. Lähes yhtä sopiviksi arveltiin vaihtoehdot, joissa tutkinnon voisi koota vähitellen useista pienemmistä osista sekä se, että koulutus ja työ vuorottelevat jaksoissa.

7.47
Ammatilliseen aikuiskoulutukseen vuonna 1990 käytetty oma aika ja rahoitus sosioekonomisen aseman mukaan
 (18–64-vuotiaat ammatillista aikuiskoulutusta vuonna 1990 saaneet palkansaajat)

7.48
Opintojen järjestämistapojen sopivuus 1990
 (18–64-vuotias työvoima)

Johtopäätöksiä

Aikuiskoulutuksen yhtenä tavoitteena on pidetty koulutuserojen tasaamista. Tämä tavoite ei kuitenkaan näytä toteutuneen vaan kehitys on johtanut pikemminkin päinvastaiseen kehitykseen. Koulutus kasautuu niille, joilla sitä jo ennestään on. Kasautumisongelma näyttää jatkuvan tulevaisuudessa; mitä koulutetummat vanhemmat, sitä useammin he toivovat myös lapsilleen korkeaa koulutustasoa.

Aikuisopintojen ja työtehtävien välinen suhde on usein kaksisuuntainen: työtehtävien laatu ja taso vaikuttavat aikuiskoulutukseen

osallistumishalukkuuteen. Mitä vaativammat tehtävät ovat, sitä useammin on myös hankittava lisäkoulutusta. Toisaalta lisäkoulutus edistää urakehitystä.

Lisäkoulutuksen suurimpana esteenä näyttäisi olevan ajanpuute, ja erityisesti työstä johdettavat kiireet. Vaikka ihmisillä olisikin halua lähteä opiskelemaan, jopa omasta elintasosta tinkimällä, niin aika ei anna myöten. Opin-tojen järjestämistavoissa lienee melkoisesti korjattavaa. Aikuisopiskelu on saatava joustavaksi, aikaisempia koulutuksia on voitava käyttää hyväksi jatko-opinnoissa entistä paremmin. Yhtäjaksoinen opiskelu oppilaitoksessa ei aikuisopiskelijoille sovellu.

Lähteet

Opetushallituksen aikuiskoulutuslinjan tilastot.

Opetushallituksen ammatilliset pätevyystutkinnot -tilastot ja oppisopimuskoulutustilastot.

Kouluhallituksen aikuiskasvatusosaston (ent. vapaan sivistystyön osaston) tilastot.

Tilastokeskuksen aikuiskoulutustilastot: Ammatilliset oppilaitokset, Korkeakoulut ja kesäyliopistot ja Henkilöstökoulutus.

Tilastokeskuksen ammatillisten oppilaitosten tilastot.

Tilastokeskuksen lukiotilastot.

Työministeriön työllisyyskurssilaisrekisteri ja työnhakijarekisteri.

Ylioppilastutkintolautakunnan ylioppilastutkintotiedosto.

Blomqvist Irja: Aikuiskoulutustutkimus 1990. Miehet ja naiset aikuiskoulutuksessa. Tilastokeskus, julkaisematon käsikirjoitus (julkaistaan vuoden 1993 lopulla). Helsinki 1993.

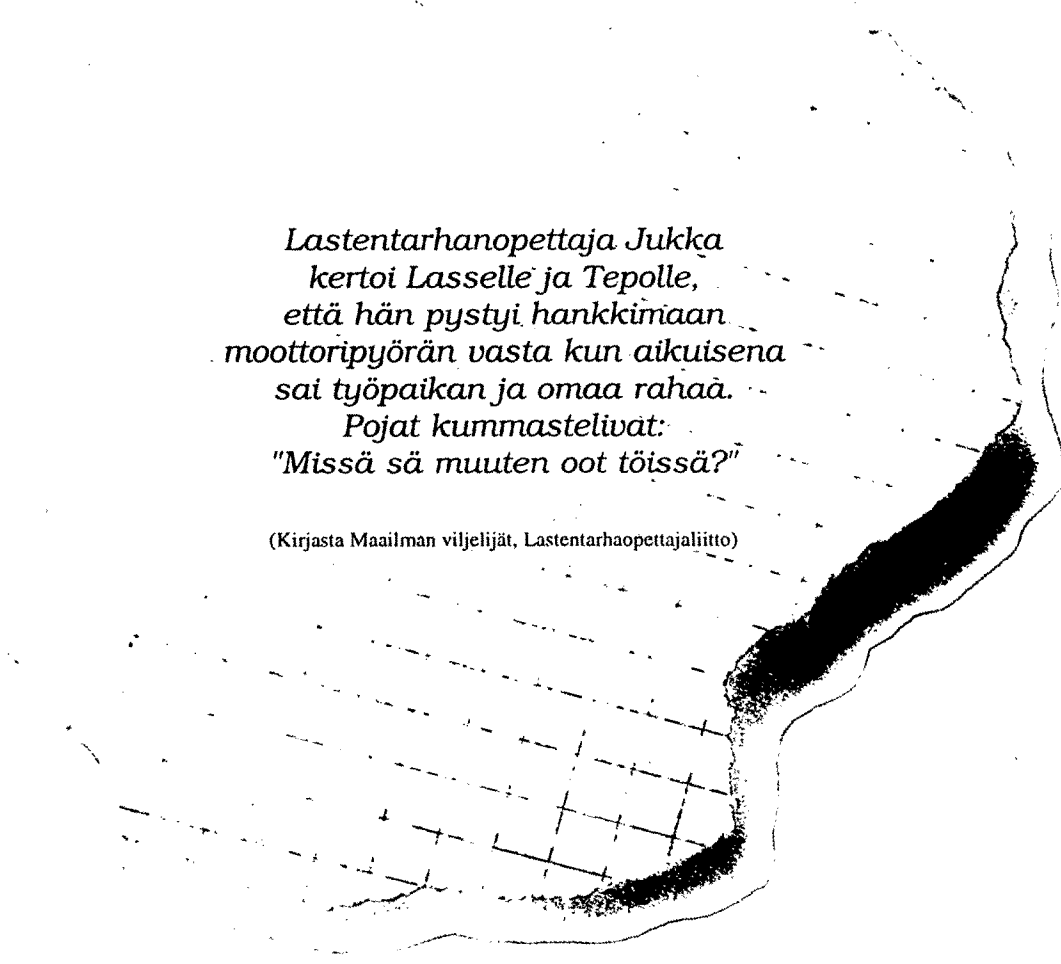
Havén, Heikki – Syvänperä, Risto: Aikuiskoulutukseen osallistuminen. Tilastokeskuksen Tutkimuksia 92. Helsinki 1983.

Simpanen Matti: Aikuiskoulutustutkimus 1990. Aikuiskoulutus ja työelämä. Tilastokeskuksen Tutkimuksia 201. Helsinki 1993.

Simpanen, Matti – Blomqvist, Irja: Aikuiskoulutustutkimus 1990. Aikuiskoulutukseen osallistuminen. Tilastokeskuksen Tutkimuksia 192. Helsinki 1992.

8 Koulutus ja työ

- Työvoiman koulutustaso on noussut viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana voimakkaasti. Vuonna 1970 vajaa kolmannes oli suorittanut peruskoulun jälkeisen tutkinnon, vuonna 1990 jo lähes kaksi kolmannesta
- Suhteellisesti eniten koulutettuja on työllistänyt kuntasektori, jonka palveluksessa olevista 75 prosenttia on tutkinnon suorittaneita
- Koulutetut työskentelevät useimmin yhteiskunnallisten palveluiden toimialalla, vähiten maataloudessa
- Vaikka työttömyys on lisääntynyt koulutetuillakin, on työttömyysaste edelleen selvästi korkein niillä, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa
- Vastavalmistuneiden tilanne työmarkkinoilla on huonoin. Keväällä 1992 tutkinnon suorittaneista oli seuraavana syksynä 30 prosenttia työttömänä, kun kaikista tutkinnon suorittaneista työttömänä oli 10 prosenttia
- Tutkinnon suorittaneiden miesten vuosiansiot olivat vuonna 1990 keskimäärin 128 000 markkaa ja naisten 90 000 markkaa. Mitä korkeampi on koulutusaste, sitä suuremmat ovat vuosiansiot

Lastentarhanopettaja Jukka
kertoi Lasselle ja Tepolle,
että hän pystyi hankkimaan
moottoripyörän vasta kun aikuisena
sai työpaikan ja omaa rahaa.
Pojat kummastelivat:
"Missä sä muuten oot töissä?"

(Kirjasta Maailman viljelijät, Lastentarhaopettajaliitto)

Koulutus ja työ

Koulutus ja työvoima

Vuoden 1990 lopussa oli työvoiman määrä vuoden 1990 väestölaskennan mukaan 2,5 miljoonaa. Työvoimaan kuuluvat 15–74-vuotiaat työlliset ja työttömät. Työvoimasta oli työllisiä 2,3 miljoonaa ja työttömiä 141 000. Työllisistä palkansaajia oli 2 miljoonaa ja yrittäjiä 329 000. Pääasialliselta toiminnaltaan opiskelijoita tai koululaisia oli 15 vuotta täyttäneestä väestöstä 329 000.

Tutkinnon suorittaneen työvoiman määrä oli vuoden 1990 lopussa 1 589 000 henkeä, joka on 64 prosenttia työvoimasta. Tutkinnon suorittaneilla tarkoitetaan lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa tutkintoon johtaneen koulutuksen saaneita.

Palkansaajista oli tutkinnon suorittaneita 67 prosenttia ja yrittäjistä 53 prosenttia. Työttömistä, joita vielä vuonna 1990 oli melko vähän vuoteen 1993 verrattuna, oli tutkinnon suorittaneita vajaa 55 prosenttia.

Työvoimaan kuulumattomista yli 15-vuotiaista oli peruskoulun jälkeinen tutkinto lähes 30 prosentilla eli 444 000 :lla hengellä. Näistä suurin osa oli eläkeläisiä. Opiskelijoista oli jokin perusasteen jälkeinen tutkinto 128 000 :lla ja muista työvoimaan kuulumattomista oli tutkinto runsaalla sadalla tuhannella hengellä. Tämä ryhmä sisältää mm. "kotiäidit".

8.1

15 vuotta täyttänyt väestö pääasiallisen toiminnan ja koulutusasteen mukaan 1990

Pääasiallinen toiminta	Yhteensä	Ei peruskoulun jälk. tutk.			
		%	%	%	%
Työvoimaan kuuluvat	2 473 000	100,0	35,8	51,1	13,1
Työlliset	2 332 000	100,0	35,2	51,1	13,7
Palkansaajat	2 003 000	100,0	33,2	52,0	14,8
Yrittäjät	329 000	100,0	47,4	45,6	7,0
Työttömät	141 000	100,0	45,3	51,3	3,4
Työvoimaan kuulumattomat	1 561 000	100,0	71,6	24,1	4,3
Opiskelijat	329 000	100,0	61,0	36,2	2,8
Eläkeläiset	1 040 000	100,0	79,5	15,9	4,6
Varusmiehet	28 000	100,0	20,6	75,2	4,2
Muut	164 000	100,0	51,2	42,8	6,0
Yhteensä	4 034 000	100,0	49,6	40,7	9,7

Tutkinnon suorittaneiden osuus työvoimasta on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana noussut voimakkaasti. Vielä vuonna 1970 vain vajaa kolmannes työvoimaan kuuluvista oli suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon ja vuonna 1990 jo lähes kaksi kolmannesta. Vielä 1980-luvullakin tutkinnon suorittaneiden osuus työvoimasta kasvoi lähes 16 prosenttiyksikköä.

Työvoimaan kuuluvat naiset ovat suhteellisesti jonkin verran useammin tutkinnon suorittaneita kuin miehet, vaikka kaikista 15 vuotta täyttäneistä miehet ovat vielä suhteellisesti koulutetumpia. Tämä johtuu vanhemmista kouluttamattomista ikäluokista, joissa naiset ovat enemmistönä. Naiset tulevat lähivuosina saavuttamaan miesten koulutustason.

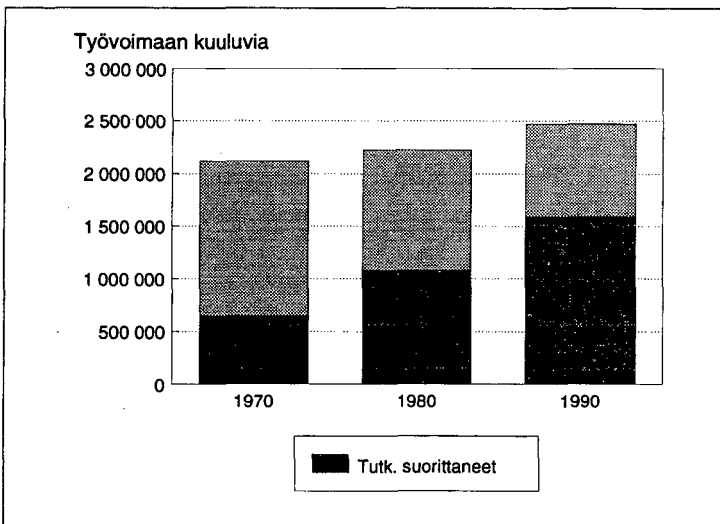
Tutkinnon suorittaneet henkilöt hakeutuvat useammin työmarkkinoille kuin kouluttamattomat. Vuonna 1990 kaikista työikäisistä vähintään keskiasteen koulutuksen suorittaneista 80 prosenttia kuului työvoimaan, kun kaikkien työikäisten työvoimaosuus oli 66 prosenttia. Koulutusasteen noustessa työvoimaosuudet nousevat. Kun perusasteen koulutuksen saaneilla työvoimaosuus on 50 prosenttia, on se korkea-asteen koulutuksen saaneilla 86 prosenttia.

8.2 Tutkinnon suorittanut työvoima 1970–1990¹⁾

	Työvoima	Tutkinnon suorittanut työvoima	Tutkinnon suorittaneiden osuus työvoimasta %
1970	2 118 000	645 000	30,5
Miehiä	1 226 000	368 000	30,0
Naisia	892 000	277 000	31,1
1980	2 222 000	1 076 000	48,4
Miehiä	1 187 000	577 000	48,6
Naisia	1 035 000	499 000	48,2
1990	2 473 000	1 589 000	64,3
Miehiä	1 285 000	818 000	63,6
Naisia	1 188 000	771 000	64,9

¹⁾ Vuosina 1970-1980 ammatissa toimiva väestö.

Tutkinnon suorittaneiden työvoimaan kuulumisessa koulutusaloittain on myös jonkin verran eroja. Jos tarkastellaan erikseen 15–64-vuotiaasta väestöstä, niin tämän ikäisistä kauppa- ja toimistoalan sekä laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden alan tutkinnon suorittaneista lähes 89 prosenttia kuului työvoimaan, kun esim. hoitoalan tutkinnon suorittaneista työvoimaan kuului runsas 84 prosenttia. Yleissivistävän koulutuksen suorittaneista vain runsas 57 prosenttia kuului työvoimaan. Tämä selittyy sillä, että yleissivistäviin tutkintoihin kuuluu tässä ylioppi-

8.3 Tutkinnon suorittaneiden osuus työvoimasta 1970–1990

8.4

Tutkinnon suorittanut työvoima (15–64-vuotias) koulutusalan ja sukupuolen mukaan 1990

Koulutusala	Tutkinnon suorittanut väestö	Tutkinnon suorittanut työvoima	Tutkinnon suorittaneen väestön työvoimaosuus			
			Naisia	Miesten työvoimaosuus	Naisten työvoimaosuus	
			%	%	%	%
Yleissivistävä	221 000	127 000	56,8	57,5	55,2	59,1
Humanistinen ja esteettinen	54 000	45 000	70,4	84,4	87,7	82,9
Opettajankoulutus	61 000	52 000	72,0	86,5	87,8	85,9
Kauppa- ja toimistoala, laki- ja yhteiskuntatieteet	367 000	326 000	67,5	88,7	89,8	88,2
Tekniikka ja luonnontieteet	668 000	588 000	16,6	87,9	89,5	81,0
Liikenne ja tietoliikenne	16 000	14 000	8,3	85,2	85,2	84,3
Hoitoalat	191 000	161 000	88,4	84,1	91,1	83,3
Maa- ja metsätalous	107 000	90 000	23,9	84,8	86,9	78,6
Muut erikoisalut	225 000	184 000	79,5	81,5	85,7	80,5
Yhteensä	1 911 000	1 587 000	48,5	83,1	85,5	80,6

lastutkinto ja ylioppilastutkinnon suorittaneet henkilöt usein jatkavat opiskeluaan ja kuuluvat siten työvoiman ulkopuoliseen väestöön.

Koulutettujen toimiala ja työnantajasektori

Suomessa on viimeisten neljän vuosikymmenen aikana tapahtunut voimakas rakenneuudistus. Vuonna 1950 Suomi oli vielä tyyppillinen maatalousyhteiskunta. Ammatissa toimivasta väestöstä vajaa 48 prosenttia sai

elantonsa maataloudesta. Teollisuuden osuus ammatissa toimivasta väestöstä oli neljäsnes ja palvelusektorin hieman yli 10 prosenttia.

Maataloudesta alkoi vuoden 1950 jälkeen siirtyä työvoimaa muihin elinkeinoihin. Tämä aiheutti myös väestön massamuuton, joka suuntautui maaseudulta asutuskeskuksiin ja maan eteläosiin. Ammatissa toimivan väestön lisäys oli suurin kaupan ja erilaisten palvelusten tuottamisessa.

Maa- ja metsätalouden työvoima väheni kaikkina vuosikymmeninä. Sen osuus koko työvoimasta oli vuoteen 1990 mennessä

8.5

Työllisen työvoiman elinkeinorakenne 1950–1990 ¹⁾

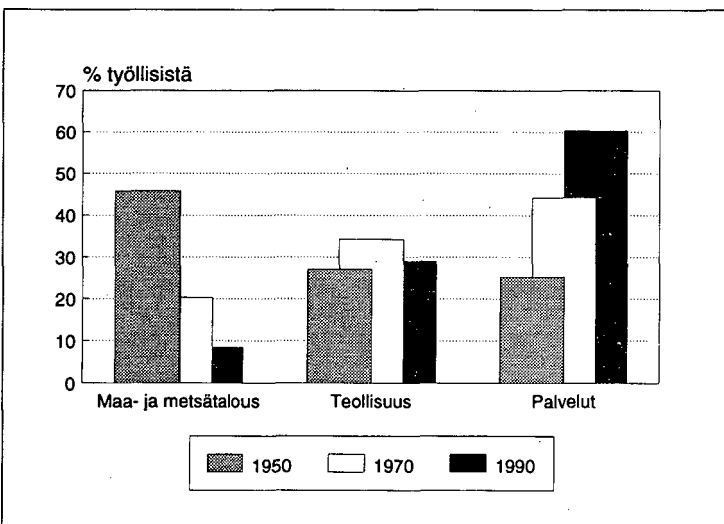
Toimiala	1950	1960	1970	1980	1990
	1 000 henkeä				
Maa- ja metsätalous	909	721	429	279	197
Teollisuus	413	439	550	585	508
Rakentaminen	125	176	177	157	169
Kauppa-, ravitsemis- ja majoitustoiminta	165	241	328	307	364
Liikenne	107	129	150	176	165
Rahoitus- ja vakuutus- ja palvelut liike-elämälle	23	35	72	119	246
Yht.kunnall.palv. (mm.julkinen hallinto, opetus, terveydenhuolto)	214	286	386	550	631
Yhteensä	1 984	2 033	2 118	2 222	2 332

¹⁾ Vuosina 1950–1980 ammatissa toimiva väestö.

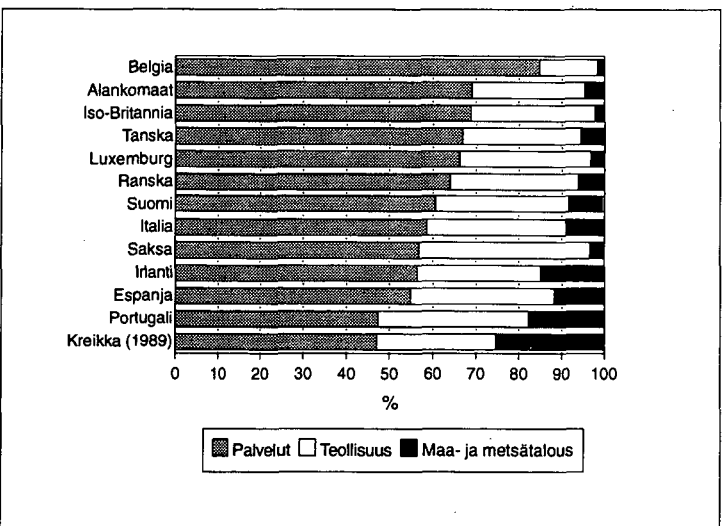
alentunut 8,4 prosenttiin. Teollisuuden osuus kasvoi vuodesta 1950 vuoteen 1980 ja putosi sitten jälleen. Samaan aikaan yhteiskunnallinen palvelusektori yhdessä rahoitus- ja vaakuustoiminnan kanssa oli lisännyt osuuttaan yli kolmannekseen.

Kun verrataan elinkeinorakenteessa vuodesta 1950 vuoteen 1990 tapahtuneita muutoksia, voidaan todeta, että maataloudesta elan-

tonsa saava työvoima väheni eniten. Maatalouden työvoiman määrä laski runsaaseen viidennekseen, kun taas kaupan palveluksessa olevien määrä yli kaksinkertaistui. Yhteiskunnallisten palvelujen toimialalla työskennelleiden määrä on kolminkertaistunut ja vuonna 1950 vielä pieni toimiala rahoitus- ja vaakuustoiminta ja palvelut liike-elämälle kasvanut kymmenkertaiseksi.

8.6 Työllisen työvoiman elinkeinorakenne 1950–1990

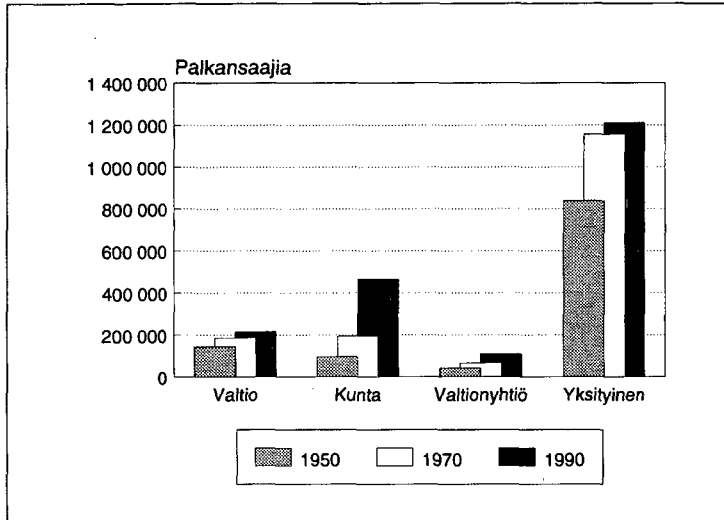
8.7 Työllisen työvoiman elinkeinorakenne EY-maissa ja Suomessa 1990

Lähde: Labour force statistics 1970–1990, OECD

Työnantajasektorin mukaan eniten on viimeisten neljän vuosikymmenen aikana kasvanut kuntasektorin työvoima. Se on vuodesta 1950 kasvanut lähes viisinkertaiseksi kun kaikkien palkansaajien määrä on tuona aikana kasvanut runsaan 70 prosenttia.

Vuoden 1990 väestölaskennan mukaan palkansaajista oli valtion tai kuntien palveluksessa 34 prosenttia, valtioenemmistöisten

osakeyhtiöiden palveluksessa 6 prosenttia ja yksityisen sektorin palveluksessa 60 prosenttia. Palkansaajista oli tutkinnon suorittaneita 67 prosenttia. Suhteellisesti eniten koulutettuja on palkannut kuntasektori (75 % kaikista kuntien palkansaajista) ja vähiten yksityinen sektori (63 %). Myös korkea-asteen koulutuksen saaneita oli eniten kuntasektorilla ja vähiten yksityisellä sektorilla.

8.8
Palkansaajat
työnantajasektorin mukaan
1950–1990

8.9
Palkansaajat työnantajasektorin ja koulutusasteen mukaan 1990

Työnantajasektori	Yhteensä	Koulutusaste			
		%	Ei peruskoulun jälk. tutk. %	Keskiaste %	Korkea-aste %
Valtio	216 000	100,0	29,9	48,7	21,4
Kunta	466 000	100,0	24,5	50,9	24,6
Valtioenemm. Oy	110 000	100,0	32,1	54,9	13,0
Yksityinen sektori	1 210 000	100,0	37,2	52,8	10,0
Palkansaajat yhteensä	2 003 000	100,0	33,2	52,0	14,8

Tarkasteltaessa työvoiman koulutustasoa toimialoittain näkyy julkisen sektorin työvoiman korkeampi koulutustaso yhteiskunnallisten palvelujen toimialan korkeana koulutustasona. Yhteiskunnallisissa palveluissa oli yli 79 prosenttia työvoimasta suorittanut vähintään keskiasteen tutkinnon. Vähiten tutkinnon suorittaneita työskenteli maa- ja met-

sätäloudessa ja liikenteessä. Selvästi eniten myös korkea-asteen tutkinnon suorittaneita oli yhteiskunnallisissa palveluissa. Korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus työvoimasta oli oleellisesti korkeampi kuin muilla toimialoilla myös rahoitus- ja vakuutus-toiminnassa ja palveluissa liike-elämälle.

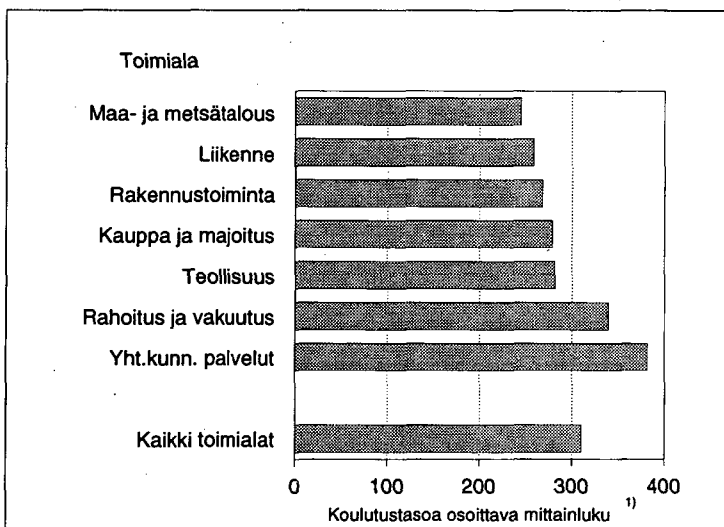
8.10

Työllinen työvoima toimialan ja koulutusasteen mukaan 1990

Toimiala	Yhteensä		Ei peruskoulun jälk. tutkintoa	Keskiaste	Korkea-aste
		%	%	%	%
Maa- ja metsätalous	197 000	100,0	50,3	44,9	4,8
Teollisuus	508 000	100,0	38,9	52,8	8,3
Rakentaminen	169 000	100,0	40,2	54,3	5,5
Kauppa-, ravitsemis- ja majoitustoiminta	364 000	100,0	40,8	52,5	6,7
Liikenne	165 000	100,0	48,1	47,6	4,3
Rahoitus- ja vakuutus-toim., palvelut liike-elämälle	246 000	100,0	31,0	51,6	17,4
Yhteiskunn.palv., (mm.julkinen hallinto, opetus,terveydenhuolto)	631 000	100,0	20,8	51,1	28,1
Yhteensä	2 332 000	100,0	35,2	51,1	13,7

8.11

Työllisen työvoiman koulutustaso toimialoittain 1990

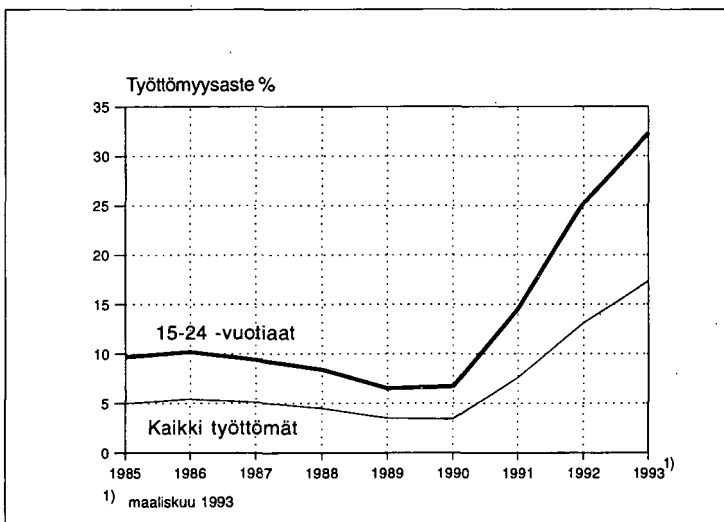
¹⁾ Ks. Käsitteet ja luokitukset kohta 8. Koulutustasomittain

Koulutettujen työttömyys

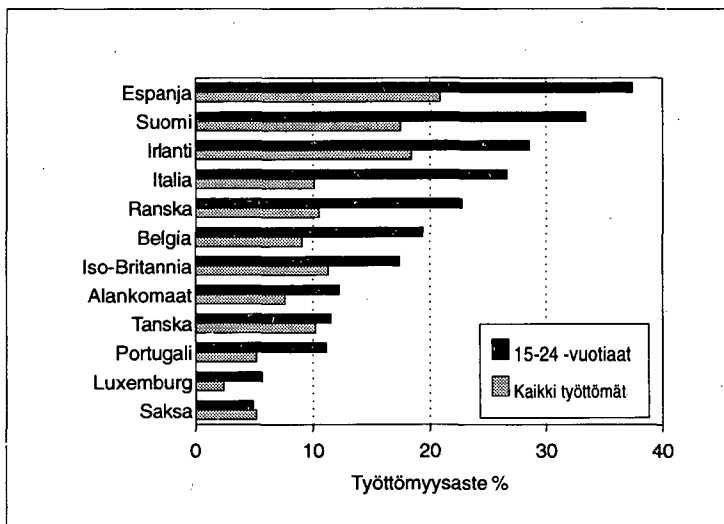
Väestön työttömyysaste (työttömien prosentiosuus työvoimaan kuuluvista) on 1980-luvulla vaihdellut 3,5 prosentin ja 5,5 prosentin välillä. Vuodesta 1990 työttömyys lähti dramaattiseen nousuun. Vielä vuoden 1990 lopussa työttömyysaste oli 5,7 prosenttia,

kun se vuoden 1992 loppuun mennessä oli ylittänyt jo 15 prosentin. Nuorten työttömyys lähti vuodesta 1990 vielä keskimääräistäkin jyrkempään nousuun.

Suomen työttömyysaste nousi vuonna 1993 kansanvälisestikin erittäin korkealle. EY-maista vain Espanjan ja Irlannin työttömyysasteet olivat Suomen lukuja korkeammat.

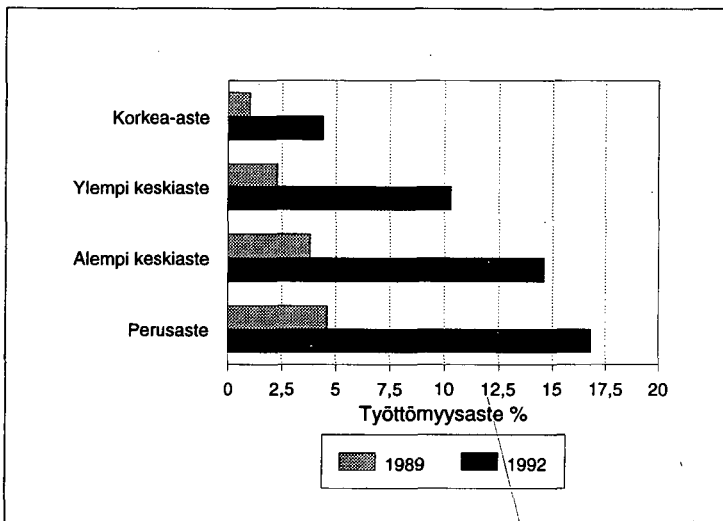

8.12
Työttömyysaste Suomessa
1985-1993

8.13
Työttömyysaste eräissä
EY-maissa ja Suomessa
maaliskuussa 1993

Lähde:
Main economic indicators, June 1993, OECD

8.14
Työttömyysasteet koulutuksen
mukaan 1989 ja 1992

Hyvää koulutusta on perinteisesti pidetty vahvana turvana työttömyyttä vastaan. Kuitenkin työttömyyden lisääntyessä myös koulutetut ovat yhä enenevässä määrin joutuneet kohtaamaan työttömyyden, vaikka koulutettujen työttömyysasteet yhä edelleen ovat selvästi alempia kuin kouluttamattomien.

Erityisesti työttömyydestä joutuvat korkean työttömyyden aikana kärsimään vasta valmistuneet nuoret. Vasta valmistuneiden selvästi heikompi tilanne työmarkkinoilla ilmenee, kun tarkastellaan vuonna 1991 ja vuoden 1992 keväällä valmistuneiden työttömyyttä syksyllä 1992. Tilastokeskuksen työministeriön ja opetusministeriön toimeksiannosta vuoden 1993 alussa tekemän selvityksen mukaan kun kaikista vuoden 1991 loppuun mennessä ammattikoulututkinnon (alemman keskiasteen) suorittaneista oli työttömänä 13,6 prosenttia (127 600 henkeä), oli vuonna 1991 valmistuneiden työttömyysprosentti 24,1 ja vuonna 1992 valmistuneiden 42,7. Opistotasoisien tutkinnon suorittaneista vastaavat luvut ovat 9,1 prosenttia (66 200 henkeä), 20,7 prosenttia ja 30,9 prosenttia. Kaikista ylempään kandidaattitutkinnon suorittaneista oli syksyllä 1992 työttömänä 3,1 prosenttia (4 800 henkeä), vuonna 1991 tutkinnon suorittaneista

8.15
Tutkinnon suorittaneiden työttömyys
lokakuussa 1992

Koulutusaste	Vuoteen 1991 mennessä tutkinnon suorittaneet	Työttömänä lokakuussa 1992	%
Yhteensä	2 074 000	211 800	10,2
Alempi keskiaste	935 000	127 600	13,6
Ylempi keskiaste	726 000	66 200	9,1
Alin korkea-aste	165 000	9 500	5,8
Alempi kandidaattiaste	79 000	3 400	4,4
Ylempi kandidaattiaste	153 000	4 800	3,1
Tutkijakoulutus	16 000	200	1,1

8.16
Vuonna 1991 tutkinnon suorittaneiden työttömyys
lokakuussa 1992

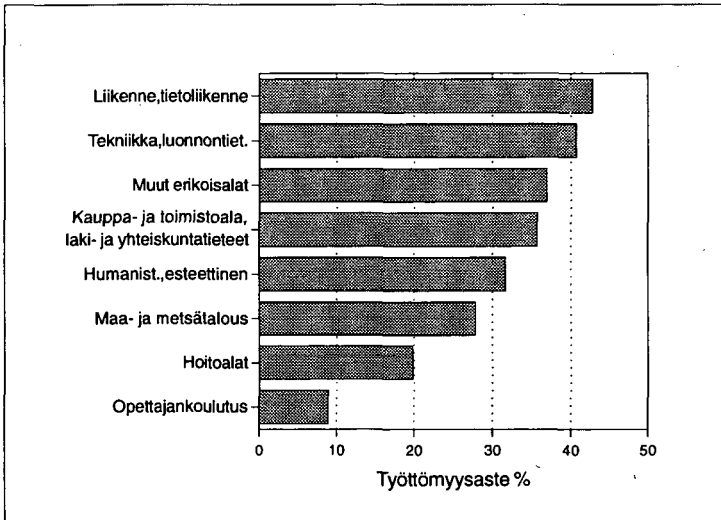
Koulutusaste	Vuonna 1991 tutkinnon suorittaneet	Työttömänä lokakuussa 1992	%
Yhteensä	91 100	14 800	16,2
Alempi keskiaste	18 000	4 300	24,0
Ylempi keskiaste	47 000	7 500	16,0
Alin korkea-aste	11 700	1 700	14,4
Alempi kandidaattiaste	4 000	600	15,0
Ylempi kandidaattiaste	8 800	650	7,4
Tutkijakoulutus	1 700	14	0,8

7,4 prosenttia ja kevään 1992 ylemmän kandidaattitutkinnon suorittaneista jo 14,1 prosenttia. Työttömyysprosentit on kyseisessä selvityksessä laskettu prosentteina kaikista tutkinnon suorittaneista eikä työvoimaan kuuluvista, koska tietoa työvoimaan kuuluvuudesta ei ollut käytettävissä.

Erityisen huonolta näytti teknillisen tai luonnontieteellisen sekä liikenteen ja tietoliikenteen koulutuksen saaneiden työllisyystilanne. Näiden alojen vastavalmistuneista oli syksyllä 1992 työttömänä yli 40 prosenttia. Opettajiksi valmistuneiden työllisyystilanne oli vastavalmistuneillakin vielä suhteellisen hyvä. Keväällä 1992 valmistuneista oli työttömänä saman vuoden syksyllä vain 8,9 prosenttia ja kaikkien opettajankoulutuksen saaneiden työttömyysprosentti oli 1,6.

8.17 Vuoden 1992 keväällä tutkinnon suorittaneiden työttömyys lokakuussa 1992

Koulutusaste	Vuoden 1992 keväällä tutkinnon suorittaneet	Työttömänä lokakuussa 1992	%
Yhteensä	79 000	24 100	30,5
Alempi keskiaste	15 700	6 700	42,7
Ylempi keskiaste	45 300	13 800	30,4
Alin korkea-aste	8 300	2 200	26,5
Alempi kandidaattiaste	3 400	650	19,1
Ylempi kandidaattiaste	5 400	750	13,9
Tutkijakoulutus	900	22	2,4

8.18 Keväällä 1992 valmistuneiden työttömyys koulutusalan mukaan lokakuussa 1992

Lähde:
Myrskylä (1993)

Koulutettujen tulot

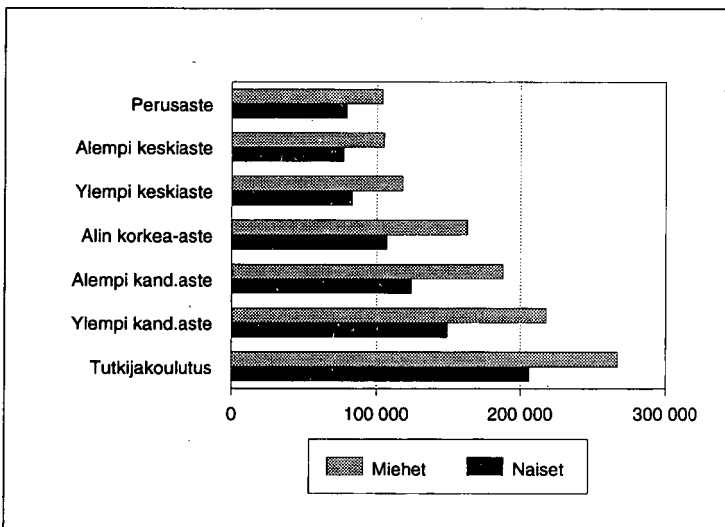
Tuloilla tarkoitetaan tässä luvussa henkilön valtionveronalaisia vuosiansiotuloja, jotka koostuvat palkka- ja yrittäjätuloista. Tulotiedot sisältyvät vuoden 1990 väestö- ja asuntolaskennan aineistoon. Tulotarkasteluissa ovat mukana henkilöt, joiden vuosiansiotulo on suurempi kuin 20 000 markkaa.

Tutkinnon suorittaneen 20–64-vuotiaan väestön vuosiansiot olivat vuonna 1990 keskimäärin 109 000 markkaa, miehillä 128 000 markkaa ja naisilla 90 000 markkaa. Tutkinnon suorittaneiden miesten vuosiansiot olivat vajaa 7 prosenttia suuremmat kuin kaikkien miesten vuosikeskiansiot ja tutkinnon suorittaneiden naisten vuosiansiot olivat 4,6 prosenttia suuremmat kuin kaikkien naisten vuosiansiot.

8.19

Tutkinnon suorittaneen väestön (20–64-vuotias) vuosiansiot koulutusalan ja sukupuolen mukaan 1990

Koulutusala	Yhteensä mk	Miehet mk	Naiset mk
Yleissivistävä	77 000	87 000	69 000
Humanistinen ja esteettinen	128 000	152 000	118 000
Opettajankoulutus	123 000	149 000	112 000
Kauppa- ja toimistoala, laki- ja yhteiskuntatieteet	117 000	161 000	96 000
Tekniikka ja luonnontieteet	118 000	124 000	85 000
Liikenne ja tietoliikenne	122 000	125 000	92 000
Hoitoalat	113 000	212 000	99 000
Maa- ja metsätalous	101 000	107 000	78 000
Muut erikoisalut	85 000	125 000	74 000
Kaikki alat	109 000	128 000	90 000

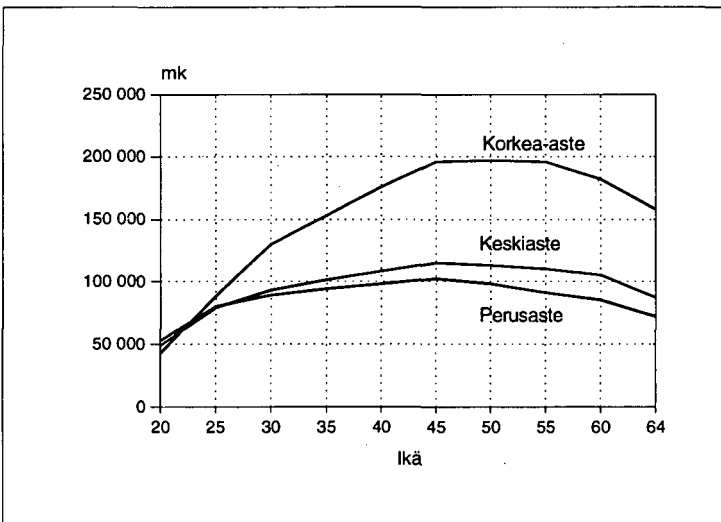
8.20

Tutkinnon suorittaneen väestön (20–64-vuotias) vuosiansiot koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 1990

Keskimäärin suurimmat vuosiansiot olivat tutkinnon suorittaneista humanistisen ja esteettisen alan koulutuksen saaneilla. Tällä alalla miesten ja naisten palkkataso oli myös lähimpänä toisiaan.

Vuosiansiot vaihtelevat pääsääntöisesti siten, että mitä korkeampi on koulutusaste, sitä suuremmat ovat vuosiansiot. Iän mukaan keskitulot ensin kasvavat tiettyyn ikäluokkaan asti ja lähtevät sitten putoamaan. Tämä johtuu sekä keskimääräisten ansiotulojen

laskemisesta iän karttuessa sekä erityisesti eläkkeelle siirtymisen alkamisesta, jolloin tulot koskevat vain osaa vuotta. Mitä korkeampi on koulutus, sitä myöhemmässä ikäluokassa tulojen putoaminen alkaa. Keskimääräiset vuosiansiot kasvoivat vuonna 1990 kouluttamattomilla 45-vuotiaisiin asti ja lähtivät tämän jälkeen laskuun. Keskiasteen koulutuksen saaneilla tulot kasvoivat 48-vuotiaisiin asti ja korkea-asteen koulutuksen saaneilla ne lähtivät putoamaan vasta 57 ikävuoden jälkeen.

8.21
20–64-vuotias väestö
koulutusasteen, iän ja
vuosiansioiden mukaan 1990

Lähteet

Tilastokeskuksen väestölaskennat

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus

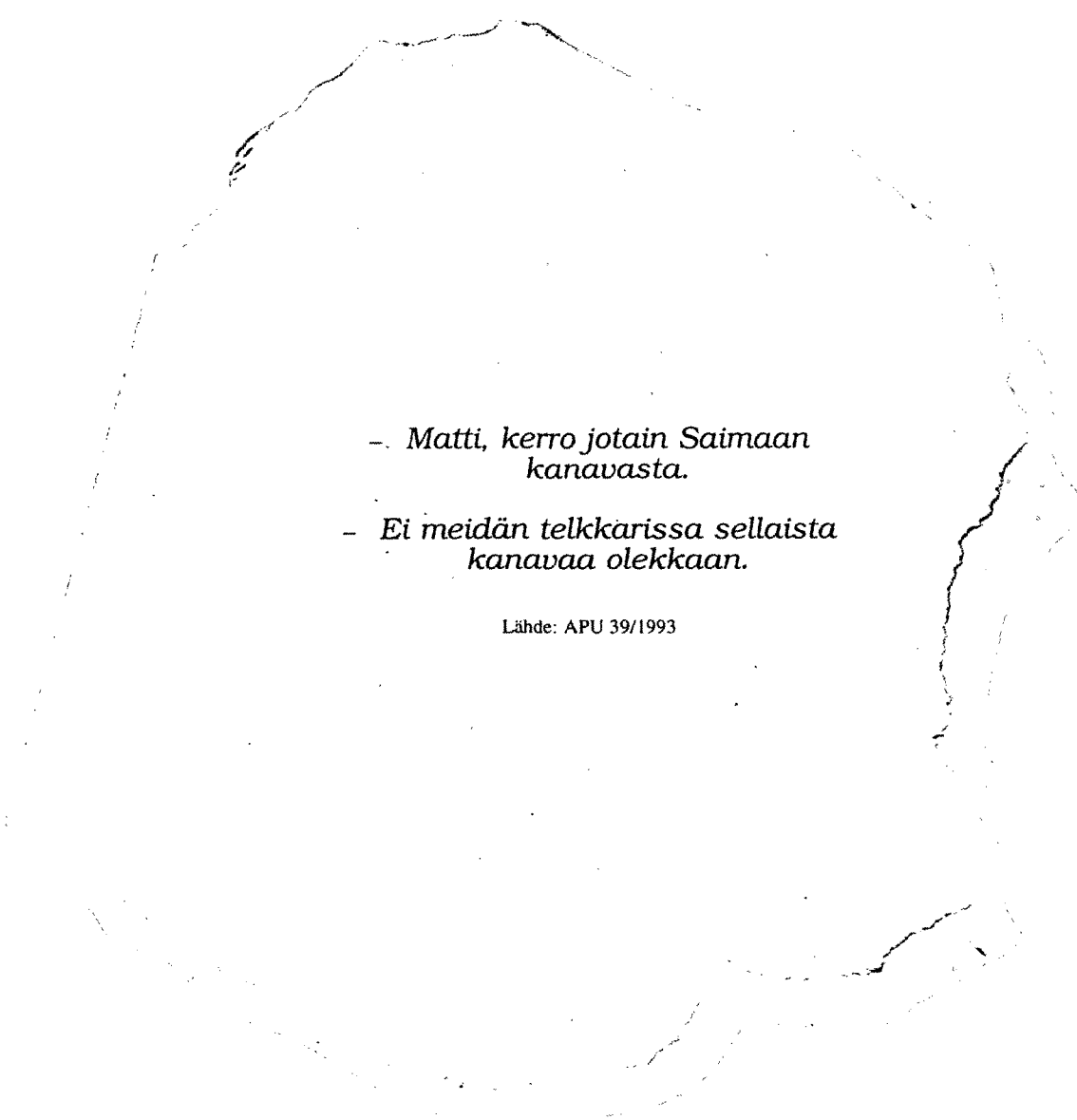
OECD, Labour force statistics 1970–1990. Paris 1992

OECD, Main economic indicators, June 1993

Myrskylä, Pekka: Keistä tuli työttömiä?, Selvitys työttömien työnhakijoiden taustoista. Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus Nro 43, Helsinki 1993.

9 Kestääkö suomalaisten lukutaito kansainvälisen vertailun?

- Suomalaisten lasten ja nuorten lukutaito on kansainvälisesti arvioituna huipputasoa. Soveltavassa ja kriittisessä lukutaidossa on silti kehittämisen varaa
- Muita lukutaidon huippumaita olivat Ruotsi, Ranska, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat
- Koulujen väliset erot lukutaidossa olivat Suomessa vertailumaiden pienimmät. Yksilöiden väliset erot olivat silti huomattavat
- Tyttöjen lukutaito oli kaikissa maissa parempi kuin poikien: suurimmat erot olivat kaunokirjallisten tekstien tulkinnassa, pienimmät dokumenttien käytössä
- Pohjoismaissa television runsaskaan katselu ei heikentänyt 9-vuotiaiden lukutaitoa, mutta 14-vuotiaiden lukutaitoon sillä on heikentävä vaikutus
- Suomalaisten nuorten lukutottumukset olivat samantaisia kuin muidenkin pohjoismaisten nuorten: sanomalehtiä ja viikkolehtiä luetaan selvästi enemmän kuin kirjoja

-
- *Matti, kerro jotain Saimaan kanavasta.*
 - *Ei meidän telkkarissa sellaista kanavaa olekkaan.*

Lähde: APU 39/1993

Pirjo Linnakylä
Kasvatustieteiden tutkimuslaitos
Jyväskylän yliopisto

Kestääkö suomalaisten lukutaito kansainvälisen vertailun?

Lukutaidon saavuttamista pidetään koulu-
kasvatuksen perustehtävänä. Kansallista
osaamista on jatkuvasti seurattava oman
koulutusjärjestelmän, opetuksen ja oppimi-
sen kehittämiseksi. Tämä ei kuitenkaan enää
riitä vaan Euroopan ja maailman yhdentyes-
sä kansallista osaamista on arvioitava myös
kansainvälisesti verraten, sillä tämän vuosi-
kymmenen lapset kasvavat maailmaan, jon-
ka nuoret ja aikuiset liikkuvat entistä va-
paammin yli rajojen, opiskelevat ja tekevät
työtä muuallakin kuin kotimaassaan. Sekä
opiskelun että työnteon avaintaitoihin kuu-
luu toimiva ja tehokas lukutaito.

Lukutaidon oletetaan olevan yhteydessä ko-
ko kansan sivistyksen ja kulttuurin tasoon,
koulutettavuuteen, jopa taloudelliseen kas-
vuun. Yhteiskunnan muuttuessa lukutaidon
vaatimukset muuttuvat. Mitä pitemmälle yh-
teiskunta kehittyy, sitä monipuolisempaa lu-
kutaitoa vaaditaan. Toisaalta joukkotiedo-
tuksen ja monikansallisen viihteen pelätään
heikentävän lukutaidon arvostusta. Televi-
sion, videoiden ja tietokonepelien asema las-
ten ja nuorten maailmassa on aivan toinen
kuin parikymmentä vuotta sitten. 'Uusluku-
taidottomuuden' on pelätty uhkaavan suo-
malaistakin lasta ja nuorta.

Millainen on sitten suomalaislasten ja -nuor-
ten lukutaidon taso ja laatu 1990-luvun kan-
sainvälistyvässä maailmassa? Millainen se
on verrattuna pohjoismaiseen ja eurooppa-

laiseen, amerikkalaiseen tai aasialaiseen
osaamiseen?

YK:n lukutaitovuoteen liittyen kansainväli-
nen koulusaavutuksia arvioiva järjestö *Inter-
national Association for the Evaluation of
Educational Achievement* (IEA) koordinoi
maailmanlaajuisen lukutaidon arviointitutki-
muksen, johon otti osaa 31 maata, näiden
joukossa Suomi ja kaikki muut Pohjoismaat
samoin kuin useimmat muut Länsi-Euroopan
maat. Euroopan ulkopuolelta olivat mukana
mm. Yhdysvallat, Kanada ja Uusi-Seelanti
sekä Kauko-Idän kehittyneistä teollisuus-
maista Hongkong ja Singapore. Arviointiin
osallistui myös monia kehitysmaita Afrikasta,
Aasiasta ja Etelä-Amerikasta.

Kansainvälinen arviointi suoritettiin Suo-
messä ja muissa pohjoisen pallonpuoliskon
maissa maaliskuussa 1991, eteläisellä
pallonpuoliskolla loka-marraskuussa 1990
kunkin maan kouluvuoden 8. kuukauden ai-
kana.

Arvioinnin tehtävänä on kaiken kaikkiaan
ollut kansainvälisestäkin luotettavien ja päte-
vien arviointivälineiden kehittäminen; eri
maiden 9-vuotiaiden lasten ja 14-vuotiaiden
nuorten funktionaalisen lukutaidon ja -tottu-
musten arvioiminen; erilaisten koulutus- ja
opetuskulttuureiden kuvaaminen sekä luku-
taidon ja tottumusten selittäminen.

Osallistujamaat ovat olleet kiinnostuneita paitsi oman maansa lukutaidon ja -tottumusten kansainvälisestä vertailusta, myös muiden maiden opetus- ja koulutuskäytännöistä. Monia maita kiinnostavia kysymyksiä ovat olleet mm. seuraavat: Missä iässä oppilaat aloittavat koulunkäynnin ja mikä on koulunaloitusiän yhteys lukutaitoon? Onko tyttöjen ja poikien tuloksissa eroa? Entä kaupunki- ja maalaislasten? Millaisia ovat alueelliset erot? Ovatko jotkut koulut tai opetusryhmät muita tuloksellisempia? Mitkä tekijät selittävät tulosten eroja?

Kansainvälisessä arvioinnissa lukutaito määriteltiin valmiudeksi ymmärtää ja käyttää niitä kirjoitetun kielen muotoja, joita yhteiskunta edellyttää ja/tai yksilö arvostaa. Lukutaito rajattiin

- 1) kertovien kaunokirjallisten tekstien tulkinnaksi,
- 2) tiedottavien asiatekstien ymmärtämiseksi sekä
- 3) dokumenttien eli erilaisten hakutekstien, ohjeiden, kuvioiden, karttojen ja taulukoiden käyttämiseksi.

Kokeet laadittiin kansainvälisenä yhteistyönä. Niiden konstruointi, kääntäminen, esikokeilu ja viimeistely kesti kaksi vuotta. Koska mukana oli myös monia kehitysmaita, arviointi oli pakko kohdistaa ensisijaisesti peruslukutaitoon ja maailmanlaajuisesti toimivimpien tekstien ymmärtämiseen.

Lukutaidon arviointiin osallistui kaksi ikäluokkaa:

- ne perusopetuksen luokat, joissa oppilaiden enemmistö oli 9-vuotiaita, ja
- ne luokat, joissa oppilaiden enemmistö oli 14-vuotiaita.

Suomessa kokeisiin osallistuivat täten peruskoulun kolmasluokkalaiset ja kahdeksaluokkalaiset. Kaiken kaikkiaan 31 maasta osallistui kokeisiin 93 039 yhdeksänvuotiaista ja 117 020 neljätoistavuotiaista sekä heidän

9.1 Lukutaitotutkimuksen otos kohderyhmittäin keväällä 1991

	Peruskoulun 3. luokka (9-vuotiaat)		Peruskoulun 8. luokka (14-vuotiaat)	
	Kouluja	Oppilaita	Kouluja	Oppilaita
Pohjoinen Suomi	12	257	12	229
Väli-Suomi	21	427	21	448
Etelä-Suomi	28	633	30	594
Suurr-Helsinki	10	272	8	157
Yhteensä	71	1 589	71	1 428

opettajansa (10 518) ja koulunsa (9 073). Kustakin maasta koulut ja opetusryhmät otostettiin edustamaan suhteellisesti koko oppilasikäluokkaa. Suomessa kansainvälisiin kokeisiin osallistuivat kuitenkin vain suomenkieliset koulut. Ruotsinkielisten koulujen oppilaita arvioitiin erikseen kansallisenä tutkimuksena.

Suomalaisetko huippulukijoita?

Sekä 9-vuotiaiden suomalaislasten että 14-vuotiaiden suomalaisnuorten lukutaito oli kansainvälisesti verraten maailman huipputasoa (kuvio 9.2 ja taulukko 9.3).

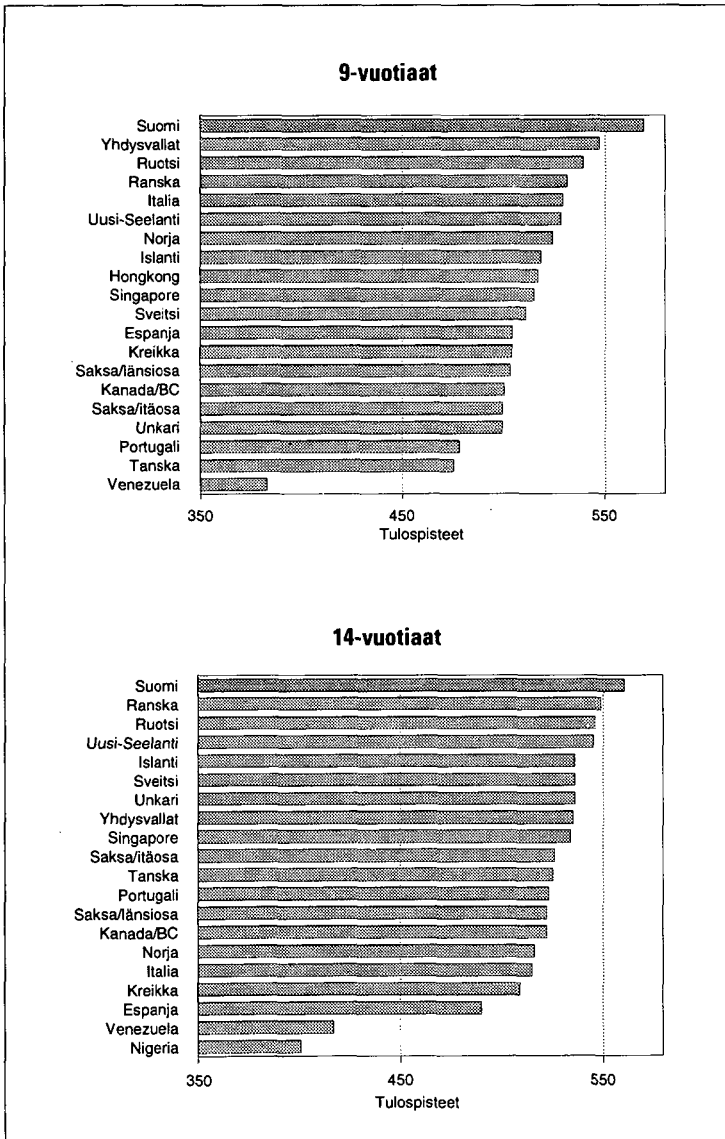
Suomalaislasten lukutaito osoittautui parhaaksi kaikilla tutkituilla osa-alueilla: sekä kertovien tekstien tulkinnassa, asiatekstien ymmärtämisessä että dokumenttitekstien eli kuvioiden, karttojen, ohjeiden ja taulukoiden käytössä. Myös suomalaisnuoret menestyivät oman ikäluokkansa arvioinnissa parhaiten, vaikka heidän lukutaitonsa taso ei ollut niin poikkeuksellisen korkea kuin 9-vuotiaiden. Suomalaisnuoret olivat kuitenkin parhaita lukijoita sekä kaunokirjallisten tekstien tulkitsijoina että erityisesti kuvioiden, ohjeiden ja taulukoiden käyttäjinä. Asiatekstienkin ymmärtäminen sujui suomalaisilta kolmanneksi parhaiten.

9-vuotiaiden ikäryhmässä muita lukutaidon huippumaita olivat Suomen ohella Yhdysvallat, Ruotsi, Ranska, Uusi-Seelanti ja Italia. 14-vuotiaiden ryhmässä Suomen tavoin huipputuloksiin ylsivät Ranskan, Ruotsin, Uuden-Seelannin, Islannin ja Sveitsin nuoret.

Pohjoismaiset lapset ja nuoret osoittautuivat kaiken kaikkiaan erinomaisiksi lukijoiksi. Ainoastaan tanskalaiset jäivät 9-vuotiaiden ikäluokassa kansainvälisen keskitason ala-

puolelle. Tanskalaislasten koetuloksia heikensi poikkeuksellisen hidas lukutapa. Muista Euroopan maista italialaiset ja ranskalaiset lapset sekä ranskalaiset, sveitsiläiset ja unkarilaiset nuoret osoittautuivat erinomaisiksi lukijoiksi. Sen sijaan Alankomaiden ja Saksan menestys oli heikohko. Euroopan ulkopuolelta huippulukijoita oli molemmissa ikäluokissa Yhdysvalloissa, Uudessa-Seelannissa, Singaporessa ja Hongkongissa.

9.2
Lukutaitotutkimuksen keskiarvotulokset eräissä maissa lukuvuonna 1990/91

9 KESTÄÄKÖ SUOMALAISTEN LUKUTAITO
KANSAINVÄLISEN VERTAILUN

9.3

Lukutaidon arvioinnin tulospisteiden kansainväliset keskiarvot tekstityypin mukaan lukuvuonna 1990/91

Maa	9-vuotiaat			Maa	14-vuotiaat		
	Kertovat tekstit	Asia-tekstit	Dokumentit		Kertovat tekstit	Asia-tekstit	Dokumentit
Suomi	568	569	569	Suomi	559	541	580
Yhdysvallat	553	538	550	Ranska	556	546	544
Ruotsi	536	542	539	Ruotsi	556	533	550
Ranska	532	533	527	Uusi-Seelanti	547	535	552
Italia	533	538	517	Unkari	530	536	542
Uusi-Seelanti	534	531	521	Islanti	550	548	509
Norja	525	528	519	Sveitsi	534	525	549
Islanti	518	517	519	Hongkong	509	540	557
Hongkong	494	503	554	Yhdysvallat	539	539	528
Singapore	521	519	504	Singapore	530	539	533
Sveitsi	506	507	522	Slovenia	534	525	537
Irlanti	518	514	495	Saksa/l	512	523	543
Belgia	510	505	506	Tanska	517	524	532
Kreikka	514	511	488	Portugali	523	523	523
Espanja	497	505	509	Kanada/BC	526	516	522
Saksa/L	491	497	520	Saksa/L	514	521	532
Kanada/BC	502	499	500	Norja	515	520	512
Saksa/l	482	493	522	Italia	520	524	501
Unkari	496	493	509	Alankomaat	506	503	533
Slovenia	502	489	503	Irlanti	510	505	518
Alankomaat	494	480	481	Kreikka	526	508	493
Kypros	492	475	476	Kypros	516	492	482
Portugali	483	480	471	Espanja	500	495	475
Tanska	463	467	496	Belgia	484	477	483
Trinidad/Tobago	455	458	440	Trinidad/Tobago	482	485	472
Indonesia	402	411	369	Thaimaa	468	486	478
Venezuela	378	396	374	Filippiinit	421	439	430
				Venezuela	407	433	412
				Nigeria	402	406	394
				Zimbabwe	367	374	373
				Botswana	340	339	312

Aasian, Afrikan ja Etelä-Amerikan kehitysmaiden lapset ja nuoret eivät yltäneet samaan taitotasoon kuin kehittyneiden teollisuusmaiden oppilaat, joiden oppimismahdollisuudet ovat aivan toiset kuin kehitysmaiden lasten.

Lukutaidon eri osa-alueiden tulokset olivat yleensä varsin samantasoisia: Mikäli jonkun maan oppilaat olivat hyviä kertomusten tulkitsijoita, he yleensä selvisivät hyvin myös asiategstien ymmärtämisestä ja hakutekstien käytöstä. Näin oli tilanne yleisesti ottaen Suomessakin. Tosin 14-vuotiaiden ikäluokassa asiategstien ymmärtäminen oli suomalaisille muiden tekstilajien ymmärtämistä hankalampaa. Joissakin maissa oppilaiden taidot olivat vielä selvemmin eriytyneet. Esimerkiksi Kreikan ja Kyproksen koululaiset olivat hyviä kertomusten tulkitsijoita,

mutta tiedottavien tekstien ja hakemistojen käyttö oli heille vaikeaa. Samoin italialaisille tuottivat dokumentit vaikeuksia. Sen sijaan Hongkongin, Sveitsin, Saksan ja Tanskan koululaiset käyttivät paremmin dokumentteja kuin tulkitsivat kaunokirjallisia kertomuksia. Erityisen kiinnostavaa on verrata Saksan läntisen ja itäisen osan tuloksia. Täysin eri ideologioille perustuneet koulutusjärjestelmät tuottivat lähes samanlaisen lukutaidon, sekä tasollisesti että laadullisesti. Kulttuuristen tekijöiden merkitystä ei voine väheksyä.

Tulokset viittaavat kaiken kaikkiaan siihen, että lukutaidon taso on jossain määrin yhteydessä maan taloudelliseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen kehitystasoon vaikkei yhteys olekaan suoraviivainen.

Millaisia eroja lukutaidossa ilmeni?

Koulun aloitusikä ei ennustanut yksiselitteisesti kokeissa pärjäämistä. Kymmenen parhaiten menestyneen maan joukossa oli puolet sellaisia maita, joissa koulunkäynti alkoi vasta 7-vuotiaana ja puolet sellaisia, joissa koulu aloitettiin 6- tai jopa 5-vuotiaana. Jos kuitenkin oppilaiden taloudellinen ja sosiaalinen tausta otettiin vertailussa huomioon, varhaisemmalla koulun aloituksella saavutettiin pientä etua. Erityisesti tytöt hyötyivät varhaisemmasta lukemisen opetuksesta.

Sukupuolierot olivat muutenkin lukutaidossa selvät. Tytöt menestyivät 9-vuotiaiden ikäluokassa kaikissa maissa poikia paremmin. 14-vuotiaiden ryhmässäkin 28 maan tyttöjen saavutustaso oli poikien saavutustasoa parempi (Elley 1992). Sekä kansainvälisesti että pohjoismaisesti verraten suomalaisten tyttöjen ja poikien lukutaidon ero oli keskimääräistä vähäisempi: 9-vuotiaiden ikäluokassa Pohjoismaiden pienin, 14-vuotiaiden ikäluokassa pohjoismaista keskitasoa. Tosin myös Suomessa ero tyttöjen ja poikien lukutaidossa oli tilastollisesti merkitsevä. Suurin

ero tyttöjen hyväksi oli kaunokirjallisuuden tulkinnassa. Asiatekstien ymmärtämisessä erot olivat jo pienemmät. Dokumenttien käytössä ei Suomessa ollut merkitsevää eroa, vaan pojat selviytyivät keskimäärin yhtä hyvin kuin tytöt.

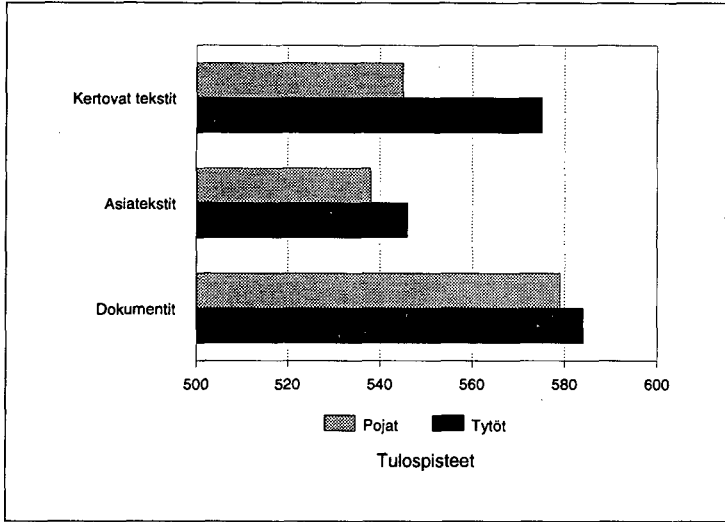
Maaseutu- ja kaupunkilaislasten välillä oli useiden maiden lukutaidossa merkitsevä ero kaupunkilaislasten hyväksi. Tosin suurkaupunkien lapset menestyivät joissakin teollisuusmaissa – Ranskassa, Sveitsissä ja Uudessa-Seelannissa – muita heikommin (Elley 1992). Suomessa lukutaidon tasossa ei ollut yhdelläkään lukemisen osa-alueella eroa kaupunki- ja maalaislasten välillä kummassakaan ikäluokassa. Tilanne oli hyvin samantapainen muissakin Pohjoismaissa.

Monissa maissa lukutaidossa oli huomattavia alueellisia eroja. Suomen kehitysalueiden välillä ilmeni myös eroa lukutaidon tasossa. Kaikkien osakokeiden keskiarvotuloksissa pohjoisimman alueen oppilaiden lukutaito oli hieman heikompi kuin muiden alueiden. 9-vuotiaiden ikäluokassa Pohjois- ja Itä-Suomen oppilaat selviytyivät erityisesti asiatekstien ymmärtämisessä merkitsevästi heikommin kuin muun Suomen oppilaat.

9.4

Lukutaitotutkimuksen tulospisteiden keskiarvotulokset sukupuolen, asumisalueen ja TV:n katselun mukaan Suomessa lukuvuonna 1990/91

	Kertovat tekstit		Asiatekstit		Dokumentit			
	9-v.	14-v.	9-v.	14-v.	9-v.	14-v.		
Poika	559	545	564	538	568	579		
Tyttö	578	575	575	546	571	584		
Kaupunki	569	560	571	542	571	581		
Maaseutu	568	557	566	539	567	579		
Pohjoinen Suomi	561	545	554	530	559	569		
Väli-Suomi	572	564	570	548	568	577		
Etelä-Suomi	568	560	572	540	574	587		
Suur-Helsinki	571	560	576	543	572	581		
TV:n katselu päivässä		%						
0- tuntia		5	542	530	547	496	561	541
-1 "		12	564	580	578	551	566	608
1-2 "		28	573	566	572	546	570	591
2-3 "		25	568	566	569	549	577	584
3-4 "		15	582	549	573	533	579	565
4-5 "		9	561	525	560	518	556	556
5- "		6	555	514	562	515	549	542
		100						

9.5
Lukutaitotutkimuksen 14-vuotiaiden keskiarvotulokset sukupuolen mukaan Suomessa lukuvuonna 1990/91

Eri kouluja edustavien opetusryhmien väliset erot olivat Suomessa kansainvälisesti verraten erittäin pieniä. Molemmissa ikäluokissa oli kuitenkin joitakin luokkia, joiden luokkakokeskiarvot eivät yltäneet osakoikeissa edes kansainväliseen keskiarvoon (500), ja toisaalta luokkia, joiden keskiarvot kertoivat jopa luokkakohtaisesta huippuosaamisesta. Luokkakoeskiarvojen vaihteluväli oli Suomessa 481–676.

Koulujen eroja pyrittiin kansainvälisessä tutkimuksessa selvittämään tarkemmin siten, että kunkin maan nuoremman ikäluokan opetusryhmistä poimittiin lukukokeissa 20 parhaiten ja 20 heikoimmin kokeissa menestynyttä koulua. Oppilaiden kotien varallisuuserot ja kirjamäärien erot kontrolloitiin koulukohtaisten tekijöiden merkityksen selvittämiseksi (tarkemmin Postlethwaite & Ross 1992). Näin löydettiin 'tehokkaimpia' ja 'tehottomimpia' opetusryhmiä maakohtaisesti erottelevat tekijät ja niiden osuus oppimistulosten selittäjinä.

Merkille pantavaa on se, että lukutaidon taasoeroista koulukohtaiset tekijät selittivät meillä Suomessa vain 7 prosenttia. Kaikissa

muissa maissa koulukohtaiset tekijät selittivät eroista selvästi enemmän: esimerkiksi Ruotsissa 8 prosenttia, Tanskassa 12, Ranskassa 16, Yhdysvalloissa 18, Islannissa 24, Italiassa ja Kreikassa 29 ja Indonesiassa jopa 30 prosenttia (Postlethwaite & Ross 1992). Tästä vertailusta voi päätellä, että suomalaiset peruskoulut ovat tarjonneet varsin tasa-arvoisen oppimisympäristön eri puolilla maata. Oppimistuloksissa on kuitenkin suuria eroja, mutta nämä erot johtuvat meillä ensisijaisesti oppilaskohtaisista tekijöistä.

Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden maiden yleisimmät kouluja erottelevat tekijät, jotka vaikuttivat lukutaidon tasoon ilmenevät taulukossa 9.6.

Ne tekijät, jotka erottelivat lukukokeissa parhaiten ja heikoimmin menestyneitä kouluja toisistaan, eivät olleet samat kaikissa maissa, vaan hyvin tuloksiin voidaan erilaisissa opetuskulttuureissa päästä eri teitä. Melko harvat kansainvälisesti yleisimmin erottelevista tekijöistä olivat Suomessa merkityksellisiä. Kohtalaisesti erottelevat osatekijät olivat kaikki opettajaan tai opetukseen liittyviä.

9.6

Yleisimmät kouluja erottelevat tekijät

Kouluja erottelevat tekijät tärkeysjärjestyksessä	Mihin asiaan liittyy?	Erotteleeko Suomessa?	Erottelee vahvasti seuraavissa maissa
1. Koulun ja vanhempien aktiivinen yhteistyö (rehtorin arvioimana)	koulunjohto	ei erottele	Belgia, Espanja, Kreikka, Saksa/L, Singapore, Slovenia, Sveitsi, Ruotsi, Yhdysvallat, Uusi-Seelanti
2. Vapaaehtoinen lukeminen	oppilaan toiminta	heikosti	Saksa/l, Tanska, Trinidad/Tobago
3. Luokassa lukemisen määrä	opetus	kohtalaisesti	Hongkong, Italia, Trinidad/Tobago, Unkari
4. Ei vaikeuksia lukutaidossa (rehtorin arvioimana)	kouluympäristö	heikosti	Espanja, Kanada/BC, Saksa/L, Uusi-Seelanti
5. Kaupunki/maaseutu	kouluympäristö	heikosti	Hongkong, Indonesia, Portugali, Slovenia
6. Koulun koko	kouluympäristö	ei erottele	Hongkong, Saksa/l, Singapore
7. Ympäristön kulttuuri- ja koulutustarjonta	kouluympäristö	ei erottele	Indonesia, Portugali, Saksa/l, Slovenia, Tanska
8. Koulukirjaston monipuolisuus	kouluympäristö	heikosti	Alankomaat, Irlanti
9. Luetun ymmärtämistä painottava opetus	opetus	kohtalaisesti	Islanti, Italia, Norja, Ruotsi, Unkari
10. Naisopettajien osuus	opettaja	kohtalaisesti	Islanti, Saksa/l
11. Luokkakirjasto	luokkaympäristö	ei erottele	Saksa/L, Slovenia, Venezuela
12. Kirjojen lainaaminen kirjastosta	oppilaan toiminta	heikosti	Hongkong, Trinidad/Tobago, Uusi-Seelanti, Yhdysvallat
13. Opettajakokemus	opettaja	ei erottele	Kanada/BC, Kreikka, Norja, Ranska, Yhdysvallat

Koulujen tasoeroja selittivät meillä Suomessa selvimmän seuraavat opetuksen ja koulutyön piirteet:

- oppilaiden käytössä olevien kirjojen runsaus
- yksilöllisen ja pienryhmäopetuksen käyttö erityisopetuksessa
- kaunokirjallisuuden suosiminen sekä luetuista kirjoista keskusteleminen
- oppilaskeskeinen ja oppilaiden kiinnostuksen mukainen opetus ja kirjojen valinta
- äänneiden ja kirjainten vastaavuuden painottaminen lukemisen opetuksessa ja arvioinnissa
- monipuolinen luetun ymmärtämisen opetus, joka sisältää sekä luovaa toimintaa (luetusta kertomista, näyttelemistä ja piir-

tämistä) että systemaattista ymmärtämisprosessin kehittämistä (sisällön ennustamista, jäsentämistä, tiivistämistä ja yleistämistä)

- kysymysten esittäminen kotitehtävistä ja niistä keskusteleminen
- opettajien työn arviointi

Kuten edellä olevasta luettelusta käy ilmi, useimmat tuloksellisuutta edistävät tekijät liittyvät opetukseen ja erityisopetukseen. Opetuksessa merkityksellisiksi nousevat sekä luetun ymmärtämistä monin tavoin lähestyvät menetelmät että lukemisen perustaitoa arvioivat ja tukevat opetustavat (tarkemmin Lundberg & Linnakylä 1992). Varsin vahvasti painottuu myös luokkakäytössä olevien kirjojen runsaus, joka luo suotuisan oppimisympäristön lukutaidon edistämiseksi.

Mihin hyvää lukutaitoa sitten käytetään?

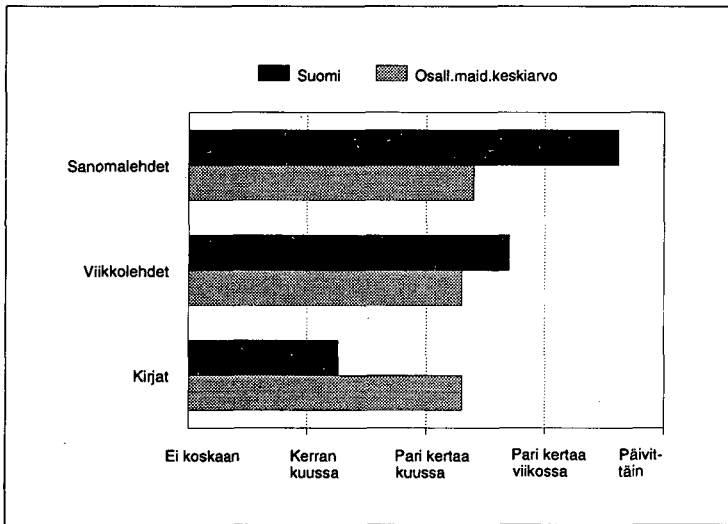
Merkityksellistä lasten ja nuorten lukutaidon kehitykselle kaikkialla maailmassa näytti olevan se, että kirjoja ja muita tekstejä on saatavilla ja niitä luetaan paitsi koulussa myös vapaa-aikana.

Vapaa-ajan lukemisaktiivisuutta eli kirjojen, sarjakuvien, sanomalehtien, viikkolehden ja erilaisten ohjeiden lukemistiheyttä kuvaava indeksi oli 9-vuotiailla suomalaislapsilla kansainvälisessä vertailussa osallistujamaiden korkein. Erityisesti sanomalehtiä ja sarjakuvia useimmat suomalaislapset ja -nuoret ilmoittivat lukevansa päivittäin (kuvio 9.7)

14-vuotiaiden suomalaisnuorten vapaa-ajan lukeminen ei ollut yhtä aktiivista kuin 9-

vuotiaiden lasten. Kirjaa suomalaisnuori ilmoitti lukevansa harvoin. Viikkolehdenkin lukeminen ylitti hieman kansainvälisen keskiarvon. Kansainvälisesti tarkastellen pohjoismaisilla nuorilla oli hyvin samanlainen lukutottumusten profiili: sanomalehtiä, sarjakuvia ja viikkolehtiä luettiin huomattavasti enemmän kuin kirjoja. Useimmissa Keski-Euroopan maissa ja Pohjois-Amerikassa nuoret sen sijaan lukivat suunnilleen yhtä paljon kirjoja ja lehtiä. Joissakin Etelä-Euroopan maissa kirjojen lukeminen oli oppilaiden ilmoituksen mukaan jopa yleisempää kuin lehtien.

Vapaa-ajan lukemisaktiivisuus ja lukutaidon taso olivat Suomessa, kuten muissakin maissa, yhteydessä toisiinsa. Kirjojen, sanomalehtien ja jopa sarjakuvalehtien aktiiviset lukijat menestyivät lukukokeissa useimmissa maissa muita paremmin.

9.7
Lukeminen vapaa-ajalla,
lukutaitotutkimus lukuvuonna
1990/91, 14-vuotiaat

Television katselu on lukemista suosittu vapaa-ajan viettämisessä, sillä 84 prosenttia suomalaislapsista ilmoitti katsovansa televisiota yli tunnin tavallisena koulupäivänä. Muiden maiden lapsiin verrattuna suomalaiset katsoivat TV:tä kuudenneksi eniten, keskimäärin 2,4 tuntia päivässä. Vielä suomalaislapsiakin enemmän televisiota katsoivat Yhdysvaltojen (3 tuntia päivässä), Uuden-Seelannin, Espanjan, Portugalin ja Venezuelan lapset. Suomalaisnuoret puolestaan katsoivat televisiota hieman vähemmän kuin lapset (2,3 tuntia), yhdeksänneksi eniten maailmassa. Pohjoismaista norjalaislapset ja -nuoret katsoivat TV:tä vähiten.

Television runsas katsominen oli monessa maassa yhteydessä heikkoon lukutaitoon. Mitä enemmän televisiota katsottiin, sitä heikompi oli lukutaito. Tällainen oli tilanne esimerkiksi Ranskassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa yhteys ei ollut näin suoraviivainen. Vaikka suomalaislapset ilmoittivat katsovansa paljon televisiota, tämä ei näyttänyt heikentävän lukutaitoa 9-vuotiaiden ryhmässä, vaan parhaiten kokeista selvisivät 3–4 tuntia päivässä televisiota katsovat. 14-vuotiaiden ikäluokassa tilanne oli jo toinen. Parhaiten menestyi se ryhmä, joka katsoi TV:tä alle tunnin. Vain ääriyhmien (0 tuntia tai yli 4 tuntia katsovien) lukutaito oli muita heikompi.

Missä piilee suomalaisen lukutaidon salaisuus?

Miten on mahdollista, että jo 9-vuotiaat suomalaislapset lukevat erinomaisesti, vaikka ovat aloittaneet koulunkäynnin vasta 7-vuotiaana ja vaikka äidinkielen tuntimäärä on peruskoulussa maailman pienimpiä; vaikka

oppilaat eivät ole tottuneet lukutaidon jatkuvaan testaukseen ja vaikka he katsovat yhtä paljon televisiota ja lukevat vähintään yhtä paljon sarjakuvia kuin muidenkin maiden lapset?

Selitystä on ensi alkuun etsitty mm. suomalaisen yhteiskunnan taloudellisista panostuksista. Suomessa käytettiin koulutukseen varoja 80-luvulla ja vielä 90-luvulle siirryttäessä kansainvälisesti – mm. Yhdysvaltoihin ja useimpiin Keski-Euroopan maihin – verrattuna suhteellisen paljon (Human Development Report 1992). Esimerkiksi opetusryhmät olivat opettajien ilmoituksen mukaan vuonna 1991, jolloin arviointi tapahtui, erityisesti nuorisoiäluokassa maailman pienimpiä. Kun meillä 14-vuotiaita opetettiin vuonna 1991 keskimäärin 19 oppilaan ryhmässä, Ruotsissa ryhmäkoko oli samaan aikaan keskimäärin 25 oppilasta, Espanjassa 30, Singaporessa 35 ja Filippiineillä 47. Myös oppimateriaaleihin ja erityisopetukseen käytettiin vuonna 1991 varoja kansainvälistä keskitasoa enemmän (Lundberg & Linnakylä 1992).

Myös suomalaisen kulttuurin ja arkielämän katsotaan (Elley 1992) suosivan lukutaidon kehittymistä. Luettavaa on ainakin runsaasti saatavilla. Esimerkiksi kirjoja ja sanomalehtiä julkaistaan henkeä kohden enemmän kuin useimmissa muissa teollisuusmaissa (Human Development Report 1992). Sanomalehtiä tilataan kotiin useammin kuin missään muualla. Kirjastot ovat korkeatasoisia, niitä on asukasmäärään verrattuna tiheästi ja uusia kirjoja sekä hankitaan että lainataan poikkeuksellisen paljon. Näin lapset näkevät jo pienestä pitäen lähiympäristössään luettavan lehtiä ja kirjoja ja tutustuvat niihin luontevasti jo kotona.

Television asemakin on Pohjoismaissa lukutaidon kannalta erilainen kuin monissa Keski-Euroopan maissa. Pohjoismaissahan ulkomaisia ohjelmia ei käännetä puheeksi vaan tekstitetään, joten television katsominen vaatii sujuvan ja suhteellisen nopean lukutaidon. Kuvan ja tekstin vuorovaikutus näyttää joidenkin tutkimusten mukaan (Neuman & Koskinen 1992) helpottavan lukemisen ymmärtämisen kehittymistä. Televisio-ohjelmien katsomisella on merkitystä myös motivaation kannalta. Lasten näkökulmasta lukutaitoisella on aivan toiset mahdollisuudet valita ja katsoa itsenäisesti mieleisiään ohjelmia, kun vanhemmilta ei tarvitse pyytää lukuapua (Linjama & Piiparinen 1991).

Selitystä on etsitty myös suomen kielen ominaislaadusta (Elley 1992), ennen muuta selkeästä kirjoitusjärjestelmästä, jossa äänneiden ja kirjainten vastaavuus on hyvin säännönmukainen. Kieltämättä tämä kieleemme ominaispiirre voi helpottaa lukemisen alkuopetusta. Sanojen koodaaminen eli kirjain- ja äänneasun vastaavuuden ymmärtäminen on helpompaa kuin monessa muussa kielessä, esimerkiksi englannissa tai ranskassa. Toisaalta on muistettava, että puhekielen ja kirjoitetun kielen vastaavuus ei suomessakaan ole kovin säännönmukainen. Lisäksi kieleemme synteettisyys ja sen mukanaan tuoma sanojen pituus, monimorfeemisuus ja taipuminen vaatii melkoista lyhytmuistia lukemaan opettelevalta lapselta.

Selityksiä etsitään tietysti myös koulutusjärjestelmästä, opettajien koulutuksesta ja opetuksesta. Koulutusjärjestelmäme on tähän asti suosinut kielellistä erottelua: suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvat oppilaat käyvät eri kouluja, joten lähes kaikilla on ollut mahdollisuus oppia lukemaan omalla äidinkiellään. Vähemmistökieliä puhuvia lapsia ja nuoria, esimerkiksi saamelaisia ja romaneja, meillä on tähän mennessä ollut ta-

vallisissa koululuokissa kansainvälisesti verrattuna poikkeuksellisen vähän. Muita kieliä kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia oli vuonna 1991 otosluokissamme opettajien mukaan keskimäärin 0,02 prosenttia, mikä edusti kansainvälisesti äärimmäisen homogeenista kielitaustaa. Esimerkiksi Norjassa muuta kuin koulun ja lukukokeiden kieltä äidinkielenään puhuvia oli luokassa keskimäärin 4 prosenttia, Ruotsissa 7, Sveitsissä 17 ja Singaporessa 81 prosenttia. Myös kulttuuritausta on suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulussa verrattain yhdenmukainen, mikä helpottaa ainakin luettavien tekstien valintaa. Tilanne voi lähivuosina ratkaisevasti muuttua.

Opettajiemme koulutus on suhteellisen pitkä ja opettajiksi opiskelemaan hakeutuu erinomainen opiskelija-aines. Erityisesti luokanopettajien akateeminen koulutus on kansainvälisesti verraten poikkeuksellista. Pitkä akateeminen koulutus on taas yhteydessä opettajan korkeaan yhteiskunnalliseen ja taloudelliseenkin statukseen, mikä puolestaan houkuttelee hyvää opiskelija-ainesta koulutukseen (vrt. Elley 1992). Myös erityisopetus ja erityisopettajien koulutus on järjestetty kansainvälisesti verrattuna hyvin.

Vaikka opetuskulttuurimme on virallisesti ollut varsin keskusjohtoista ja koulujen opetussuunnitelmat ovat noudattaneet valtakunnallisia suunnitelmia, opettajat ovat kuitenkin tutkimuksen opettajakyselyn mukaan voineet toimia hyvin itsenäisesti valitessaan opetusmenetelmiä ja -materiaaleja. Esimerkiksi koulujen johtajat tai rehtorit eivät ole juurikaan arvioineet tai ohjanneet yksittäisten opettajien työtä niin kuin monissa muissa maissa. Opettajien mielestä rehtorien johtamistapa ei ole ollut kontrolloivaa vaan opettajien yhteistyötä ja ammatillista kehittymistä kannustavaa.

Suomalaisopettajien ammatillisesta vireydestä kertoo myös opettajien oma lukemisaktiivisuus, joka ylitti tutkimuksessa selvästi kansainvälisen keskiarvon ja oli eurooppalaisittain huipputasoa. Esimerkiksi suomalaisista kolmannen luokan opettajista 80 prosenttia ja kahdeksannen luokan opettajista 70 prosenttia ilmoitti lukevansa ainakin keran kuukaudessa opettamiseen liittyvää kirjallisuutta. Erityisesti lukemisen opetusta käsitteleviä kirjoja ja artikkeleita luki luokanopettajista 44 prosenttia, aineenopettajista 21 prosenttia kuukausittain. Romaaneja ja novelleja luki viikottain äidinkielenopettajista 60 prosenttia ja luokanopettajista 37 prosenttia. Opettajan oma lukemisaktiivisuus selitti kansainvälisten analyysien mukaan sekä oppilaiden lukutaitoa että erityisesti vapaa-ajan lukemisaktiivisuutta (Lundberg & Linnakylä 1992).

Suomalaisten opettajien suosimat lukutekstit muistuttavat melkoisesti myös muissa Pohjoismaissa käytettyjä. Opettajat ilmoittivat suosivansa kaunokirjallista lukemista asiatekstien ja dokumenttien opiskelun jäädessä selvästi vähemmälle. Kaunokirjallista lukemista tosin painottavat Euroopassa vielä Pohjoismaitakin enemmän Ranska, Irlanti ja Unkari. Sen sijaan saksalainen opetuskulttuuri arvostaa selvästi enemmän tiedottavien asiatekstien ja dokumenttien lukemista (Lundberg & Linnakylä 1992). Kaunokirjallisuuden suosimisella opetuksessa oli useissa maissa yhteyttä sekä lukemisharrastuksen heräämiseen että hyvään lukutaidon tasoon (Postlethwaite & Ross 1992).

Opetusmenetelmiä suomalaiset opettajat käyttävät monipuolisesti ja varsin joustavasti. Opettajakyselyjen mukaan menetelmällistä puhdasoppisuutta ei suosita, vaan opettajat ilmoittivat valitsevansa menetelmät oppilaiden edellytysten ja kiinnostusten mukaan. Esimerkiksi alkuopetuksessa käytetään rinnan äänteiden tunnistamista, äänteiden ja kirjainten yhdistämistä sekä sanojen kokonaisvaltaista hahmottamista painottavia me-

netelmiä. Samalla pyritään edistämään ensimmäisistä lukutunneista lähtien luetun ymmärtämisen kehittymistä ja lukuilon heräämistä. Lukemisen opetuksen tavoitteita arvioidessaan opettajat suosivat erityisesti lukuhalun, harrastamisen ja pysyvän kiinnostuksen herättämistä. Yläasteen opettajat taas arvostivat strategiapainotteisuutta yksittäisten osataitojen, esimerkiksi sanaston kartuttamisen tai lukuopeuden kehittämisen, kustannuksella. Opetusmenetelmien ja oppimistulosten maakohtainen vertailu osoitti, että strategiapainotteinen opetus yhdistyi ainakin maakohtaisesti hyvin oppimistuloksiin (Lundberg & Linnakylä 1992).

Oppimistulosten säännöllistä arviointia ei suomalaisessa lukemisen opetuksessa opettajien mukaan suosita. Arviointi on kansainvälisesti verraten poikkeuksellisen 'pehmeää' eli se kohdistuu ensisijaisesti opiskelun seurantaan sekä suullisten ja kirjallisten tehtävien tarkastamiseen. Samantapainen arviointiperinne on yleinen muissakin Pohjoismaissa ja Keski-Euroopassa, jossa vain hollantilainen opetuskulttuuri suosii monivalintatestejä. Sen sijaan esimerkiksi Yhdysvalloissa, Kanadassa, Singaporessa ja Hongkongissa standardoitujen monivalintatestien käyttö on yleistä (Lundberg & Linnakylä 1992). Joissakin viimeaikaisissa tutkimuksissa autenttisten opiskelutehtävien käyttöä arvioinnissa on suositeltu, erityisesti jos tavoitteena on omaehtoinen, kriittinen lukutaito (Hiebert & Calfee 1992).

Kaiken kaikkiaan lukemisen opetusomme, sen tavoitteet, työtavat ja arviointikäytännöt, kertoo pohjoismaisesta opetuskulttuurista, joka arvostaa opettajan didaktista vapautta ja vastuuta sekä oppilaiden edellytysten ja kiinnostusten huomioonottoa opetus- ja arviointimenetelmien valinnassa. Toisaalta opetusomme on monissa kotimaisissa tutkimuksissa todettu varsin oppikirjasidonnaiseksi, mikä voi puolestaan edistää lukutaidon kehittymistä, mutta ei välttämättä kokeilevaa ja tutkivaa ajattelua.

Missä määrin opetuskuultuuri selittää oppilaiden lukutaidon tasoa, selvinnee lähiaikojen jatkoanalyseissa. Aiempien tutkimusten pohjalta (esim. Thorndike 1973) on oletettavaa, että vaikka kouluun ja opetukseen liittyvillä tekijöillä on merkitystä lukutaidon tasolle, voimakkaimmiksi selittäjiksi nousevat kuitenkin oppilaskohtaiset tekijät, erityisesti kodin koulutus- ja kulttuuritausta sekä oppilaiden omat kiinnostukset ja vapaa-ajan harrastukset. Toisaalta nämä tekijät heijastavat ympäröivän yhteiskunnan arvostuksia ja taloudellisia mahdollisuuksia.

Uudet vaatimukset — uudet haasteet

Kansainvälinen arviointi oli pakko kohdistaa ensisijaisesti peruslukutaitoon ja useimmissa kulttuureissa yleisimpien tekstien ymmärtämiseen, koska arvioinnissa oli mukana monia kehitysmaita. Tehtävien vaatimustaso ei täysin vastannut pisimmälle kehittyneiden maiden odotuksia. Tulokset kertovatkin vain luetun ymmärtämisen keskimääräisestä tasosta kunkin maan perusopetuksessa.

Luokkakohtaisia samoin kuin yksilöllisiä eroja ja ongelmia ilmeni kaikkien maiden, myös Suomen, oppilaiden lukutaidossa. Maassamme oli molemmissa ikäryhmissä luokkia, joiden taitotaso ei yltänyt edes kansainväliselle keskitasolle. Samoin lähes jokaisessa luokassa oli oppilaita, joilla oli erityisiä lukemisvaikeuksia ja jotka tarvitsevat erityisohjausta. Samoin useimmissa luokissa oli joku erityisen lahjakas lukija, joka kaipaasi entistä vaativampaa luettavaa ja haasteellisempia opiskelutehtäviä.

Vaikka suomalainen luokka oli vielä vuonna 1991 kielitaustaltaan erittäin homogeeninen, tilanne on nopeasti muuttumassa. Uudet maahanmuuttajaryhmät tulevat lähivuosina asettamaan lukemisen opetusmeille aivan uudenlaisten vaatimusten eteen. Tällöin ne kokemukset, joita siirtolaisten opetuksesta on saatu mm. muissa Pohjoismaissa, ovat arvokkaita.

Aivan toinen asia on vielä se, riittääkö lukutaitomme taso maamme kulttuurin ja talouden uudistamiseen, sillä lukutaidon vaatimukset kasvavat ja monipuolistuvat yhteiskunnan muutoksen myötä. Lukutaidolla ei ole ylärajaa, vaan taitotaso voi kehittyä sekä yleisesti että moneen erityistarkoitukseen koko eliniän. Viime vuosina on pisimmälle kehittyneissä maissa erityisesti vaadittu kriittisen – yksilöä ja kulttuuria vapauttavan sekä taloudellista kasvua vauhdittavan – lukutaidon edistämistä. Kansainväliseen arviointiin liitettiin kummassakin ikäluokassa kansallisia tehtäviä, joissa arvioitiin erityisesti soveltavaa, päättelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä luetun käyttöä kirjallisissa tehtävissä. Näiden tehtävien arviointi osoitti, että kriittinen lukeminen ja luetun soveltaminen oli useimmille oppilaille vaikeaa. Suurin osa luettuun perustuvista kirjoitelmista oli irrallisten tietojen koosteita ja vain harvat heijastivat kokonaisvaltaisesti jäsentyvää sekä tietoja toisiin tietoihin ja arvostuksiin suhteutettavaa tai argumentoivaa ajattelua.

Nämä kansalliset mutta myös monet kansainväliset tehtävät paljastivat oppilaittemme lukutaidossa paljonkin kehittämisen varaa. Erityisesti tulisi parantaa nuorisoiäluokassa opiskeluun ja aktiiviseen yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvää asiategstien lukutaitoa. Opiskelulukemisen parantamiseksi pitäisi ainakin edistää laajojen tekstikokonaisuuksien jäsentämisen, olennaisimman valikoinnin ja kriittisen päättelyn taitoja. Sekä kaunokirjallisten että asiategstien tulkinnessa tulisi ohjata näkemään tekstitiedon yhteydet muuhun tietoon, kokemuksiin, yleisempiin periaatteisiin ja arvostuksiin. Samoin erilaisten tekstilajien, taulukoiden ja numeroiden, kuvien ja kuvioiden sisällön vertailussa, yhdistämisessä ja arvioinnissa on paljon oppimisen varaa. Samoin olisi oppimista ristiriitaisia, jopa vääriä tai vääristettyjä tietoja ja näkemyksiä sisältävien tekstien ja dokumenttien nopeassa ja valikoivassa lukemisessa, kriittisessä arvioinnissa sekä tarkoituksen ja tilanteen mukaisessa viisaassa käytössä.

Myös lukutottumuksia olisi syytä pohtia vakavasti. Miksi nuoret, erityisesti pojat, eivät tartu vapaa-aikanaan kirjaan? Mihin lapsuuden lukuinnostus on kadonnut, vaikka opettajat arvostavat ja painottavat opetuksessa pysyvän lukuharrastuksen kehittämistä? Miksi nuoret, jotka osaavat lukea, eivät harrasta kirjallisuutta tai eivät ainakaan tunnusta har-

rastavansa? Onko kirjojen lukeminen tämän päivän kulttuurissamme poikien mielestä nuoruudelle, aikuisuudelle tai miehuudelle vierasta? Vai onko tällainen ajattelutapa yleinen laajemminkin yhteiskunnassamme? Miten opetuksella näihin arvoihin voisi vaikuttaa, jos niitä ei koulun ulkopuolellakaan enää arvosteta?

Lähteet

Elley, W.B. 1992. How in the world do students read? The Hague: IEA.

Hiebert, E. H. & Calfee, R. C. 1992. Assessing literacy: From standardized tests to portfolios and performances. Teoksessa S. J. Samuels & A. E. Farstrup (toim.) What research has to say about reading instruction (2. p.) Newark: IRA.

Human development report 1992. New York: UNDP.

Linjama, E. & Piiparinen, M-R. 1991. Esikouluikäisten käsitykset lukemisen funktioista. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Linnakylä, P. 1990. Lukutaito — valmiutta ja vapautta. Teoksessa P. Linnakylä & S. Takala (toim.) Lukutaidon uudet ulottuvuudet. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä 61, 1–16.

Linnakylä, P. 1993. Suomalaisetko huippulukijoita? Teoksessa P. Linnakylä & H. Saari (toim.) Oppiiko oppilas peruskoulussa? Peruskoulun arviointi 90 -tutkimuksen tuloksia. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

Lundberg, I. & Linnakylä, P. 1992. Teaching reading around the world. The Hague: IEA.

Neuman, S. B. & Koskinen, P. 1992. Captioned television as comprehensible input. Reading Research Quarterly, 27 (1) 94–106.

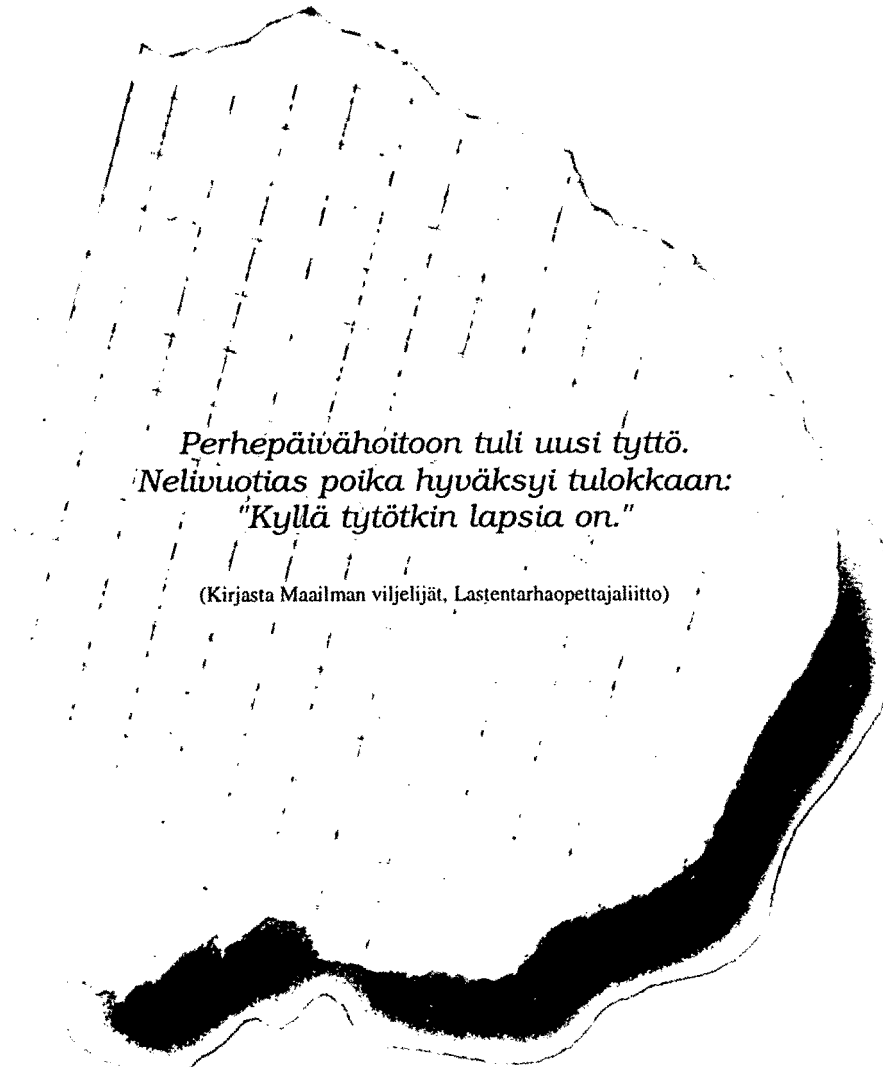
Postlethwaite, T. N. & Ross, K. 1992. Effective schools in reading. The Hague: IEA.

Thorndike, R.L. 1973. Reading comprehension education in fifteen countries. Uppsala: Almqvist & Wiksell

World education report 1991. Paris: Unesco.

10 Suomalainen esiopetus kansainvälisessä vertailussa

- Suomessa esiopetus on mielletty toisin kuin muissa maissa vain 6-vuotiaiden opetuksesi
- Esiopetus kohdistuu Amerikassa, Aasiassa ja useimmissa Euroopan maissa 3–5-vuotiaisiin lapsiin, joista useissa maissa osallistuu yli 90 prosenttia esiopetukseen
- Esiopetus on muissa maissa yleensä kouluviranomaisten järjestämää opetusta, johon lapset osallistuvat yleensä 20–25 tuntia viikossa
- Suomi erottuu kansainvälisessä vertailussa maana, jossa 4-vuotiaiden lasten vanhemmat esittävät eniten perusteluksi lasten esiopetukseen osallistumiselle oman työnsä ja opiskelunsa ja vähiten lasten tarpeet osallistua kodin ulkopuoliseen kasvatukseen ja opetukseen

*Perhepäivähoitoon tuli uusi tyttö.
Nelivuotias poika hyväksyi tulokkaan:
"Kyllä tytötkin lapsia on."*

(Kirjasta *Maailman viljelijät*, Lastentarhaopettajaliitto)

Apulaisprofessori Mikko Ojala
Joensuun yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta

Suomalainen esiopetus kansainvälisessä vertailussa

Koulun aloittamisiän vaihtelu tuottaa vaikeuksia esiopetuksen kansainväliseen vertailuun. Useimmissa Euroopan maissa koulu alkaa 6 vuoden iässä (Pusci 1990). Näissä maissa esiopetus kohdistuu 3–5-vuotiaisiin lapsiin. Eräissä Euroopan maissa, kuten Isossa-Britanniassa ja Maltassa, joissa koulun aloittamisikä on 5 vuotta, esiopetuksen kohteena ovat lähinnä 3–4-vuotiaat lapset. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa, joissa koulu alkaa 7 vuoden iässä, esiopetus on haluttu kohdistaa erityisesti 6-vuotiaisiin. Amerikassa koulun aloittamisikä voi vaihdella eri osavaltioissa. Yleisin koulun aloittamisikä on 6 vuotta (Olmsted 1989). Esiopetus kohdistuu Amerikassa samoin kuin useimmissa Euroopan maissa 3–5-vuotiaisiin.

Lapsen iän mukaan tarkasteltuna 4-vuotiaat lapset edustavat kaikissa maissa ikäluokkaa, jonka avulla voidaan parhaiten verrata eri maiden esiopetusta. 4-vuotiaat lapset muodostavat perustan kansainväliselle esiopetuksen vertailulle, jota on ryhdytty suorittamaan kansainvälisen IEA-organisaation (*International Association for the Evaluation of Educational Achievement*) käynnistämässä IEA Preprimary Study-projektissa (Ojala 1989a, 1989b, 1991). Projektiin osallistuu Suomen lisäksi useita maita Euroopasta ja Aasiasta. Afrikasta on mukana Nigeria. Näiden lisäksi mukana on Yhdysvallat. Vuosina 1987–1995 kerättävän tutkimusmateriaalin avulla voidaan verrata eri maiden esiopetusjärjestelmiä, esiopetuksen toteutusta ja lapsen kehittymistä erilaisissa esiopetusjärjestelmissä ikävuosina 4–7. Huolellisen otos-

suunnittelun ja toteutuksen ansiosta projektin tulokset mahdollistavat laaja-alaisen kansainvälisen vertailun ja ovat yleistettävissä kussakin maassa koko maata koskeviksi.

Esiopetuksen laajuus

Miten laajasti 4-vuotiaat osallistuvat eri maissa esiopetukseen? Taulukossa 1 esiteytyissä tuloksissa esiopetus on rajattu laitosten antamaan esiopetukseen (esikoulu, lastentarha, päiväkotit, esiluokka jne.). Tulokset perustuvat IEA Preprimary Studyn yhteydessä kerättyyn aineistoon vuosilta 1987–88 (Ojala & Opper 1993).

Taulukon 10.1 perusteella voi havaita, että Hongkongissa kaikki 4-vuotiaat osallistuvat esiopetukseen. Belgiassa esiopetukseen osallistuu yli 90 prosenttia ja Italiassa 80 pro-

10.1
4-vuotiaiden osallistuminen esiopetukseen eri maissa vuosina 1987–88 (laitosmainen esiopetus)

Maa	Esiopetukseen osallistuminen prosentteina 4-vuotiaiden ikäluokasta
Belgia	93
Kiina	33
Suomi	34
Saksa	49
Hongkong	100
Italia	80
Nigeria	9
Portugali	29
Espanja	68
Thaimaa	12
Yhdysvallat	35

senttia 4-vuotiaista. Suomessa samoin kuin Yhdysvalloissa ja Kiinassa esiopetukseen osallistuu noin 34 prosenttia 4-vuotiaista. Tähän määrään on sisältyy sekä päiväkotien että päiväkerhojen antama esiopetus. Mikäli esiopetus rajataan vain päiväkotien antamaan esiopetukseen, esiopetukseen osallistuu Suomessa noin 24 prosenttia 4-vuotiaista. Suurin piirtein vastaava määrä lapsia osallistuu esiopetukseen Isossa-Britanniassa (nursery schools/nursery classes/reception classes).

Esiopetukseen osallistuminen lisääntyy useimmissa maissa huomattavasti 5-vuotiailla lapsilla (ks. Olmsted & Weikart 1989). Isossa-Britanniassa koko ikäluokkaa aloittaa koulunkäynnin (Primary School). Hongkongin lisäksi Belgiassa, Espanjassa ja Italiassa lähes kaikki 5-vuotiaat käyvät esikoulua. Vastaavanlainen on tilanne myös Yhdysvalloissa, jossa noin 96 prosenttia 5-vuotiaista osallistuu lastentarhojen järjestämään esiopetukseen. Päiväkodeissa toteutettuun esiopetukseen osallistuu Suomessa noin 55 prosenttia 6-vuotiaista lapsista.

Esiopetuksen hallinto ja ohjanta

Esiopetuksen valtakunnallinen suunnittelu ja ohjanta vaihtelee suuresti eri maissa. Monissa maissa 4-vuotiaiden esiopetus kuuluu hallinnollisesti opetustoimen alaan. Näin on esimerkiksi Belgiassa, Italiassa ja Espanjassa (vert. Olmsted & Weikart 1989). Vaikka esiopetus kuuluu näissä maissa opetushallinnon alaan, esiopetuksen järjestämiseen osallistuvat monet tahot. Esikouluverkosto koostuu näissä maissa valtiollisista, kunnallisista, kirkon ylläpitämistä ja julkisten tai yksityisten järjestöjen/omistajien ylläpitämistä esikouluista. Myös Kiinassa, jossa esiopetusta järjestetään lastentarhoissa, esiopetus kuuluu opetushallinnon alaisuuteen.

4-vuotiaiden esiopetus järjestetään myös Isossa-Britanniassa pääosin koululaitoksen yhteydessä (Cohen 1988).

Eräissä maissa esiopetuksesta vastaavat sekä koulu- että sosiaaliviranomaiset. Esimerkkinä voi mainita Hongkongin, jossa lapset saavat esiopetusta esikouluissa ja lastentarhoissa. Esikouluja on kuitenkin Hongkongissa noin kymmenen kertaa enemmän kuin lastentarhoja (Oppen 1989). On myös maita, joissa esiopetuksen valtakunnallinen suunnittelu ja ohjanta kuuluvat pääsääntöisesti sosiaali- ja terveysviranomaisten alaisuuteen. Suomen lisäksi näin tapahtuu Saksassa (Ojala 1989a, Tietze et. al. 1989).

Yhdysvalloissa esiopetuksen toteuttamisesta vastaavat useat tahot: työnantajat, julkiset viranomaiset, yksityiset järjestöt/säätiöt, koululaitos jne. Toimintaa pyritään standardoimaan, valvomaan ja ohjaamaan liittovaltion ja osavaltioiden lainsäädännöllä ja ohjeilla (Olmsted 1989).

Esiopetuksen toteutus

Taulukon 10.2 perusteella voimme tarkastella, kuinka monta tuntia lapset ovat keskimäärin viikossa esiopetusta antavissa laitoksissa. Taulukon tulokset liittyvät IEA Preprimary Studyn vuosina 1987–88 kerättyyn tutkimusaineistoon (Ojala & Oppen 1993).

Taulukon 10.2 perusteella esiopetuksen potentiaalinen kesto vaihtelee 17 viikkotunnista (Hongkong) 47 viikkotuntiin (Kiina).

10.2 4-vuotiaiden viikottain viettämä keskimääräinen aika esiopetusta toteuttavissa laitoksissa vuosina 1987–88

Maa	Keskimääräinen aika viikossa tunteina
Belgia	25
Kiina	47
Suomi	27
Saksa	20
Hongkong	17
Italia	33
Nigeria	23
Portugali	45
Espanja	29
Thaimaa	38
Yhdysvallat	22

Suomessa lapset viettävät esiopetusta toteutavissa laitoksissa keskimäärin 27 tuntia viikossa. Keskiarvo kuvaa päiväkotien ja päiväkerhojen yhteenlaskettua viikottaista tuntimäärää. Mikäli päiväkotien ja päiväkerhoja tarkastellaan erikseen keskiarvot muuttuvat. Tutkimusaineiston mukaan 4-vuotiaat suomalaislapset ovat päiväkodissa keskimäärin 37 tuntia ja päiväkerhoissa keskimäärin 5 tuntia viikossa. Tilanne ei Suomessa muutu olennaisesti, jos tarkastelun kohteeksi valitaan 5–6-vuotiaat päiväkotijä ja päiväkerholapset.

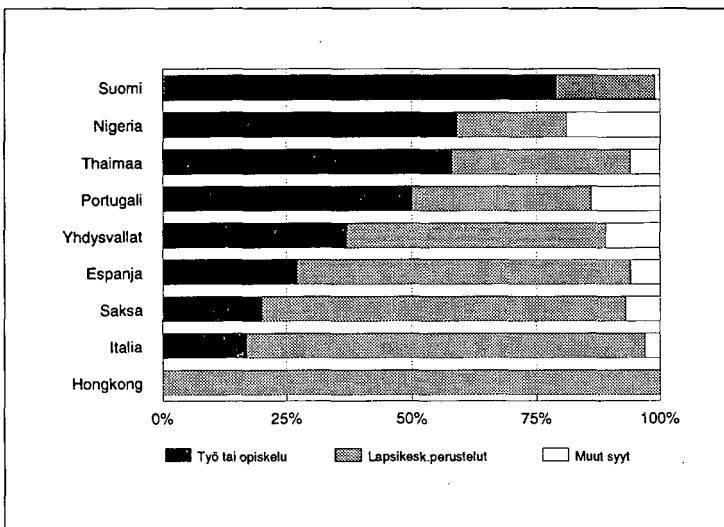
Varsin tavallista näyttää olevan, että lapset saavat esiopetusta noin 25 tuntia viikossa. Näin tapahtuu esimerkiksi Belgiassa, jossa 3–5-vuotiaille lapsille järjestetään viikottain esiopetusta klo 8.30–12.00 aamupäivisin ja klo 1.30–3.30 iltapäivisin viitenä päivänä viikossa (Delhaxe 1989). Keskiviikkoisin esikoulua on vain aamupäivällä. Isossa-Britanniassa 3–4-vuotiaille tarkoitettut esikoulut (Nursery schools and classes) toimivat aamupäivisin klo 9–11.30 ja iltapäivisin klo 1.30–3.30. Myös Suomessa, silloin kun 6-vuotiaille lapsille järjestetään esiopetusta koulun yhteydessä, lapset käyvät esikoulua keskimäärin 25 tuntia viikossa.

Edellä on käynyt ilmi, että suomalaiset päiväkotilapset voivat saada esiopetusta keski-

määrin 37 tuntia viikossa. Todellisuudessa esiopetuksen osuus suomalaisilla päiväkotilapsilla on kansainvälisesti ottaen varsin pieni. IEA Preprimary Studyn yhteydessä kerätyn tutkimusaineiston perusteella on mahdollista verrata alustavasti 4–5 -vuotiaiden lasten aktiviteetteja belgialaisissa esikouluissa (Delhaxe 1989) ja suomalaisissa päiväkodeissa (Siekkinen 1992). Vertailu on suoritettu tyypillisen esikoulupäivän toiminnoista klo 8.30–15.30 välisenä aikana. Tulokset osoittavat, että tyypillisen esikoulupäivän toiminnot olivat sisällöltään varsin erilaisia. Belgiassa esiopetuksellisten aktiviteettien osuus näyttää kattavan noin 65 prosenttia päivän toiminnoista. Suomessa esiopetusaktiviteettien osuus on noin 30 prosenttia.

Miten vanhemmat mieltävät esiopetuksen?

Projektin yhteydessä tähän mennessä tehdyistä havainnoista eräs mielenkiintoisimmista liittyy eri maiden vanhempien esittämiin perusteluihin siitä, miksi jokin muu kuin omat vanhemmat hoitavat ja kasvatavat lasta. Kuviossa 10.3 esitetyt tulokset perustuvat toisin kuin edelliset hoitopaikkoihin, joita vanhemmat ovat pitäneet kasvatuksellisesti ensisijaisina (Ojala & Opper

10.3
Vanhempien perustelut lapsen hoidolle ja kasvatukselle kodin ulkopuolella 1987–1988

1992). Tiedot perustuvat vuosina 1987–88 suoritettuihin lasten vanhempien haastatteluihin.

Suomen kannalta taulukossa esitetyt perustelut ovat yllättäviä. Kansainvälisessä vertailussa Suomi erottuu maana, jossa esiintyy selvästi eniten aikuiskeskeisiä perusteluita ja vähiten lapsikeskeisiä. Erityistä ihmetystä herättää se, että lapsen kasvatukseen (esiopetukseen) liittyvät perustelut näyttävät puuttuvan lähes kokonaan maamme van-

hempien perusteluista. Kuvion perusteella voi johtaa mielenkiintoisen koulutuspoliittisen johtopäätöksen: maissa joissa on laaja varhaisina ikävuosina alkava esiopetusjärjestelmä (esim. Hongkong, Italia, Espanja) esiintyy eniten lapsikeskeisiä perusteluita. Esiopetuksen tehostaminen ei näin ollen voi olla mikään uhkakuva lapsuuden katoamiselle, kuten meillä vielä nykysinkin on pyritty todistelemaan jopa asiantuntijoiden taholta. Tilanne näyttää pikemminkin olevan aivan päinvastainen.

Lähteet

Cohen, B. 1988. *Caring for children. Services and policies for childcare and equal opportunities in the United Kingdom. Report for the European Commission's Childcare Network.* London: European Commission.

Delhaxe, A. 1989. *Early childhood and education in Belgium.* In P.P. Olmsted & D. P. Weikart (Eds.), *How nations serve young children: Profiles of child care and education in 14 countries* (pp. 13–37). Ypsilanti, Michigan: the High/Scope Press.

Ojala, M. 1989a. *Early childhood training, care and education in Finland.* In P.P. Olmsted & D. P. Weikart (Eds.), *How nations serve young children: Profiles of child care and education in 14 countries* (pp. 87–118). Ypsilanti, Michigan: the High/Scope Press.

Ojala, M. 1989b. *Can we evaluate early childhood education in different countries?* In K. Pulliainen & H. Sihvo (Eds.), *West of east. In commemoration of the 20th anniversary of the University of Joensuu* (pp. 115–120). The University of Joensuu.

Ojala, M. 1991. *IEA Preprimary Study in Finland 1. Background. Research Reports of the Faculty of Education N:o 34.* The University of Joensuu.

Ojala, M. & Opper, S. 1992. *What do we know about primary settings?* University of Joensuu, Faculty of Education, Finland. University of Hong Kong, Department of Education.

Ojala, M. & Opper, S. 1993. *What do we learned about organized facilities?* In D.P. Weikart (Ed.) *Families speak: Early childhood care and education in 11 countries.* Ypsilanti, Michigan: the High/Scope Press (in press).

Olmsted, P.P. 1989. *Early childhood care and education in the United States.* In P.P. Olmsted & D. P. Weikart (Eds.), *How nations serve young children: Profiles of child care and education in 14 countries* (pp. 365–341). Ypsilanti, Michigan: the High/Scope Press.

Olmsted, P.P. & Weikart, D.P. (Eds.) 1989. *How nations serve young children: Profiles of child care and education in 14 countries.* Ypsilanti, Michigan: the High/Scope Press.

Opper, S. 1989. Child care and education in Hong Kong. In P.P. Olmsted & D. P. Weikart (Eds.), *How nations serve young children: Profiles of child care and education in 14 countries* (pp. 119–142). Ypsilanti, Michigan: the High/Scope Press.

Pusci, L. (Ed.) 1990. *Primary Education in Europe. Evaluation of new curricula in 10 European countries.* I Quaderni di Villa Falconieri 24. Frascati, Roma: Centro Europeo dell' *Educazione*.

Siekkinen, M. 1992. Tutkimus perherakenteen ja sosialisatioympäristöjen yhteydestä leikki-ikäisten lasten arkipäivän toimintoihin. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 45.

Tietze, W., Roszbach, H-G. & Ufermann, K. 1989. Child care and early education in the Federal Republic of Germany. In P.P. Olmsted & D. P. Weikart (Eds.), *How nations serve young children: Profiles of child care and education in 14 countries* (pp. 39–85). Ypsilanti, Michigan: the High/Scope Press.

11 Suomen luonnontieteiden koulusaavutukset kansainvälisessä vertailussa

- Suomen 10-vuotiaiden koulusaavutukset luonnontieteissä olivat 1983/84 maailman kärkiluokkaa
- 14-vuotiaiden saavutukset olivat hyvää keskitasoa
- Abiturenttien saavutukset olivat suhteellisesti heikompia
- Tulokset ovat kautta linjan 1983/84 parempia kuin vuonna 1970
- Sukupuolten väliset saavutuserot olivat merkittävät. Pojat saivat luonnontieteissä parempia tuloksia kuin tytöt
- Luonnontieteiden tuntimäärät Suomessa pieniä
- Suomessa kokemusperäinen tiedonhankinta on minimaalista

Kaksi tyttöä meni kertomaan
opettajalle, että pojat haukkuu meitä
nisäkkäiksi. Opettaja sanoi,
että haukkukaa te niitä munakkaiksi.

Kimmo Leimu:
Kasvatustieteiden tutkimuslaitos
Jyväskylän yliopisto

Suomen luonnontieteiden koulusaavutukset kansainvälisessä vertailussa

Toinen kansainvälinen luonnontieteiden koulusaavutustutkimus (IEA/SISS: *International Association for the Evaluation of Educational Achievement, The Second International Science Study*) oli 23 maan tutkimushanke, johon ryhtymistä perusteltiin luonnontieteiden ja niiden sovellutusten keskeisyydellä nykyaikaisen maailmankuvan rakentumisessa ja koko elämänmuodossa hyötyineen ja haittoineen. Luonnontieteet liittyvät myös kansalaisyhteiskunnan edellyttämän perussivistyksen, jopa koko elämisen laatuun. Suomessa tutkimuksen toteutti Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

IEA/SISS-tutkimuksen kenttävaihe toimeenpantiin vuosina 1983–84 ja sen päätulokset on raportoitu kansainvälisissä teoksissa Postlethwaite & Wiley, 1992; Keeves, 1992. Lisäksi on ilmestynyt tai on valmisteilla lukuisia kansainvälisiä ja kansallisia erityisselvityksiä.

Tutkimuksen tarkoituksena oli:

- selvittää kartoitustutkimuksen keinoin luonnontieteiden kouluopetuksen ja -oppimisen nykytilaa maassamme ja yleismaailmallisesti
- tarkastella tutkimuskohteessa ilmeneviä muutoksia vuoteen 1970 verrattuna, jolloin suoritettiin edellinen vastaava kartoitus
- hakea sellaisia tekijöitä, jotka selittävät luonnontieteiden tiedollisissa koulusaavutuksissa ja asenteissa havaittavia eroja oppilaiden, koulujen ja koulujärjestelmien välillä.

Luonteeltaan tutkimus oli kartoitus (survey), jossa koulusaavutustietojen lisäksi kerättiin laajaa oheisaineistoa oppilaan, koulun ja opetuksen taustatekijöistä. Taulukko 11.1 esittää tutkimuksen kohderyhmät ja Suomen näytteiden oppilasmäärät.

Otanta perustui yhteisesti harkittuihin periaatteisiin ja pyrittiin toteuttamaan erityisellä huolella edustavuuden takaamiseksi. Kaksiaasteisen todennäköisyysotannan periaatteiden mukaan otostettiin meillä ensin koulut, joista otannan toisessa vaiheessa arvottiin mukaan yksi perusopetusryhmä. Suomen lukioista tuli kuitenkin mukaan yksi pitkän ja yksi lyhyen matematiikan opetusryhmä.

Käytännön syistä peruskoulujen opetusryhmät otostettiin neljänneltä ja kahdeksannelta luokalta, pikemmin kuin koulun kaikista 10- ja 14-vuotiaista. Yhteensä meillä tavoiteltiin tutkimukseen noin 8 000 oppilasta 300 koulusta. Otos toteutui varsin hyvin. Näytteisiin saatiin 92–97 prosenttia kouluista ja 90–96 prosenttia ennakoituista oppilasmääristä.

11.1
Tutkimuksen otos kohderyhmittäin Suomessa
(IEA/SISS) 1983/84

	Peruskoulun 4. luokka (10-vuotiaat)	Peruskoulun 8. luokka (14-vuotiaat)	Ylioppilas- kokelaat
Kouluja	106	90	86
Opettajia	121	244	182
Oppilaita	1600	2546	3638

Suomen koululaisten luonnontieteellisen osaamisen yleistaso

Aluksi esitellään osallistujamaiden yleisiä, luonnontieteiden eri osa-alueet kattavia tuloksia monivalintatyypillisistä tehtävistä. Kuvioissa 11.2 on mukaan luettu kaikille yhteinen ydinkoe sekä 10- ja 14-vuotiaiden osalta luonnontieteiden laaja-alaista yleistietämystä kartoittavat tehtävät. Maantieteen tuloksia ei esitellä, koska tähän osallistuneiden joukko oli vähäinen ja aineen olemus eri opetussuunnitelmissa tulkinnallinen. Tuloksia ovat kuitenkin suppeasti tarkastelleet Postlethwaite & Wiley (1992, 49–58, 195) sekä Rikkinen (1987).

Yleishavainto on, että Suomen peruskoulujen 10-vuotiaiden (4. luokkalaisten) keskimääräiset tiedolliset saavutukset sellaisissa yhteisissä kokeissa, joissa oppiainealueen sisältöjä mitattiin monipuolisesti, olivat maailman huippuluokkaa (kuvio 11.2).

Jos samalla otetaan huomioon, että meillä koulujen väliset saavutuserot olivat Japanin ja Ruotsin ohella vähäisimmät, voidaan tuloista pitää tasaisen hyvänä.

Peruskoulun 14-vuotiaiden (8. luokkalaisten) saavutusten taas voidaan todeta edustavan hyvää kansainvälistä keskitasoa. Tilannetta voidaan pitää kohtuullisena ja hyväksyttävänä (kuvio 11.2).

Hieman toisin on abiturienttien kohdalla, missä kansainväliset perusjoukon määritelmät tähtäsivät lukio-opinnoissaan jo jonkin verran erikoistuneiden oppilasryhmien tarkasteluun. Pääosa abiturienttien tehtävistä esitettiin oppiainekohtaisina kokeina, jotka osoitettiin erityisesti näitä aineita opiskeleville. Kuitenkin yksi, ns. yleiskoe sisälsi monitahoisen joukon eri tiedonalojen tehtäviä, joten sitä voidaan pitää eräänlaisena "luonnontieteellisen yleissivistyksen" mittarina. Tämän kokeen tulokset näkyvät kuviossa 11.2.

Suomen abiturienttien keskimääräinen suoritustaso on painunut kansainvälisen keskiarvon alapuolelle ja huippu pakenee. Tilanne käy vielä huolestuttavammaksi, jos suorituksia tarkastellaan oppiainekohtaisesti (Taulukko 11.3). Tällöin joudutaan panemaan merkillä erityisesti 'kovien' luonnontieteiden, kuten kemian ja fysiikan, osaamisen heikko vertailutaso. Tämä yleisesti 'vaimeneva' kehityslinja kohdejoukosta toiseen merkitsee samalla sitä, että kasvu näiltä koulutusasteilta toisille jää Suomen osalta suhteellisen vähäiseksi (Postlethwaite & Wiley, 1992, s. 73–76).

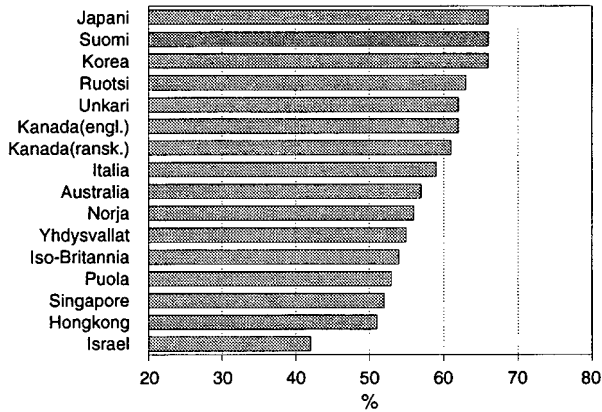
Suomen abiturienttien suoritustason sijoittumista kansainvälisen keskiarvon alapuolelle voidaan selittää mm. suomalaisen lukion yleissivistävillä tavoitteilla ja siihen liittyvällä erikoistumisen kaihtamisella, mikä edelleen näkyy esim. oppilaille osoitetuissa tuntimäärissä ja kursseissa.

Heikon suoritustason seuraamuksia kannattanee myös pohtia siltä kannalta, mitä se merkitsee väestön luonnontieteellisen perusivistyksen, alan jatko-opintoihin hakeutumisen ja niissä menestymisen, sekä lopulta alan suomalaisen osaamisen kannalta. Tulokset näet kuitenkin edustavat lukiomme pisimmälle vietyjä opintoja.

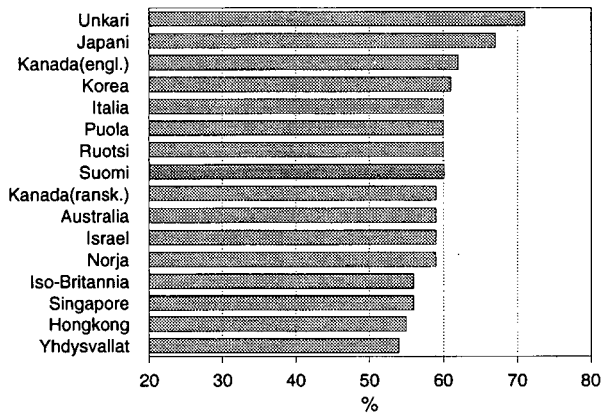
Voidaan kysyä mm. millaiset ovat meillä korkeanasteen opintojen lähtökohdat, sekä edelleen, miten suomalainen tiede ja teknologia ajan mittaan pystyy vastaamaan esim. niukkojen luonnonvarojemme asettamiin rajoituksiin ja niiden varassa kehitettäviin toimeentulon mahdollisuuksiin, tai kamppailemaan teknologian aiheuttamia ympäristöhaittoja vastaan.

Kansainvälisestä tilanteesta kiinnostunut lukija saattaa huomioida tuloksissa viitteitä eri koulutusjärjestelmien erilaisista strategioista. Voidaan esim. havaita, miten monet niistä maista, joiden nuorimmat ikäluokat saavuttavat heikohkoja tuloksia, löytyvät sittemmin lukiovaiheessa jakauman kärkipäästä. Tämä kieli hieman erilaisista näkemyksistä luonnontieteiden asemasta koulutuksen eri

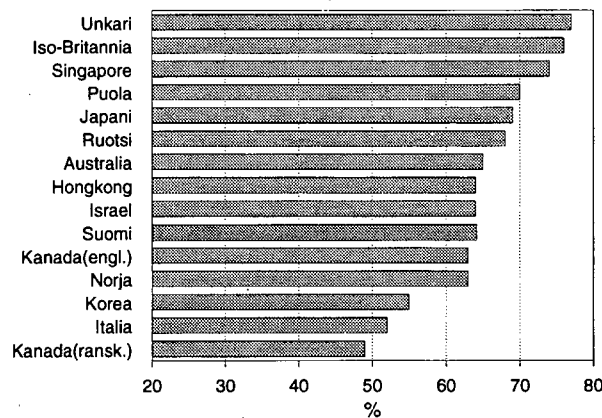
**11.2
Luonnontieteiden yleiskokeen
oikeiden vastausten
prosenttiosuudet maittain
(IEA/SISS) 1983/84**

**Peruskoulun 4. luokkalaiset
(10-vuotiaat 40 tehtävää)**

**Peruskoulun 8. luokkalaiset
(14-vuotiaat 50 tehtävää)**

**Ylioppilaskokelaat
(30 tehtävää)**

vaiheissa, ja ehkä nimenomaan siitä, että voimakkaimmat panostukset osoitetaan koulun päättövaiheen erikoistuviin opintoihin. Poikkeuksina voitaneen mainita Japani ja Unkari, joissa luonnontieteillä näyttää olevan vankka asema läpi kouluajan.

Edellä ilmaistu huolestuneisuus koskee lähinnä lukion keskimääräistä tiedollista tasoa. Suomessa noin puolet ikäluokasta käy lukiota, jossa eri luonnontieteitä opiskellaan varsin yleisesti, mikä merkitsee väestön laaja-alaista koulutusta näillä aloilla. Tutkimuksen aikana biologia oli meillä lukiossa kaikille pakollinen aine, kemiaa opiskeli 16 prosenttia ja fysiikkaa 14 prosenttia ikäluokasta. Koulutuksen kokonaistuotoksessa ei meillä ole häpeämistä. IEA-maiden joukossa oli useita teollisuusmaita, joissa osa abiturienteista ei ensinkään opiskellut luonnontieteitä, mutta toiset sitäkin enemmän.

Näitä aineita opiskellaan siis hyvin erilaisin tavoittein. Etenkin silloin kun erikoistumista kaihdetaan, ollaan joskus huolestuneita edellytyksiltään parhaiden oppilaiden laiminlyömisestä. Jos tarkastellaan sitä saavutustasoa, eli meillä vaikkapa lukion pitkää matematiikkaa opiskelleet oppilaat (15 % ikäluokasta), havaitaan tilanteen olevan nyt Suomelle selvästi edullisempi. Pitkän matematiikan lukijoita voitaneen meillä pitää joukkona, josta suurin osa alalle aikovista on löydettävissä (taulukko 11.3).

11.3 Suomen ylioppilaskokelaiden luonnontieteiden oikeiden vastausten prosenttiosuudet oppiaineittain verrattuna kansainväliseen tasoon (IEA/SISS) 1983/84

	Biologia %	Kemia %	Fysiikka %
Kansainvälinen maksimi	70,9 (Singapore)	78,5 (Hongkong)	73,7 (Hongkong)
Kansainvälinen keskiarvo	56,4	51,4	52,3
Suomen pitkää matematiikkaa opiskelleiden keskiarvo	60,3	45,8	46,9
Suomen keskiarvo	51,0	40,5	44,7
Kansainvälinen minimi	42,3 (CFR)	32,1 (CFR) ¹⁾	30,2 (CFR)

¹⁾ Ranskankielinen Kanada

Muissa maissa erikoistuminen oli selkeämin koko luonnontieteiden oppilasotoksille määritelty ominaispiirre. Suomen pitkää matematiikkaa opiskelevien abiturienttien biologian saavutukset ylittävät jo kansainvälisen keskiarvon. Myös kemian ja fysiikan suoritukset lähenevät kansainvälistä keskiarvoa, siitäkin huolimatta että opetussuunnitelmia ei oltukaan viritetty kovin korkeisiin tavoitteisiin. Huipulle on kuitenkin pitkä matka. Toisaalta voi todeta, ettei suuremman ikäluokkaosuuden kouluttamisen tarvitse merkitä osaamisen tason laskua huippujen osalta.

Oppilaiden parhaimmiston ja heikoimman neljänneksen saavutustaso

Toinen tapa tarkastella laatukysymyksiä on kiinnittää huomiota oppilasjoukon parhaimmiston suoritustasoon. IEA:ssa asiaa on lähestytty laskemalla todetun suoritusjakaman yläpäästä samoja ikäluokkaosuuksia vastaavien oppilasryhmien keskiarvoja. Parhaimmisto määriteltiin kolmen, neljän ja viiden prosentin osuuksina kunkin maan suoritusjakaman yläpäästä.

11.4 Suomen ylioppilaskokelaiden parhaimmiston luonnontieteiden oikeiden vastausten prosenttiosuudet oppiaineittain verrattuna kansainväliseen tasoon (IEA/SISS) 1983/84

	Biologia (Ylin 3 %) %	Fysiikka (Ylin 4 %) %	Kemia (Ylin 5 %) %
Kansainvälinen maksimi	80,6	89,7	87,1
Kansainvälinen keskiarvo	69,6	64,9	66,6
Suomen keskiarvo	78,0	56,5	60,7
Kansainvälinen minimi	52,4	51,7	49,7

Abiturienttien parhaimmiston vertailussa Suomessa näkymät muuttuvat huomattavasti lohdullisemmiksi, ja biologian osalta suoraan hyviksi. Erityisesti viimeksi mainitun kohdalla voidaan todeta, ettei suuremman ikäluokkaosuuden kouluttamisen tarvitse merkitä osaamisen tason laskua huippujenkaan osalta.

Suomen koulutuspolitiikan tavoitteisiin on viime vuosikymmeninä kuulunut pyrkimys tasaisesti vahvaan oppimisen tasoon erityisesti oppivelvollisuuskoulussa. Tällöin joudutaan kantamaan huolta myös siitä osasta ikäluokkaa, joka saa heikoimpia oppimistuloksia. Tämän eräänlaisen opillisen riskiryhmän saavutustaso on merkittävä silloin, kun ajatellaan saadun pohjakoulutuksen laatua jokaisen yksilön kohdalla. Mitä korkeampi suoritustaso tällä alimmalla neljänneksellä on, sitä paremmin on ilmeisesti onnistuttu huolehtimaan väestön oppivelvollisuuden täyttämisestä ja sitä paremmin voidaan luottaa osaamisen perustasoon ammattipyramidin jokaisella portaalla.

Kunkin maan heikoimman 25 prosentin tarkastelun ajateltiin valaisevan tätä kysymystä. Siinä vertailussa peruskoulun 8.-luokkalaistemme saavuttivat erinomaisen tuloksen ja olivat aivan IEA-maiden kärkijoukossa. Suomen asema 14-vuotiaiden huipputaso maiden, Unkarin ja Japanin tasolla kuvastaa merkittäväällä tavalla oppimistulostemme tasaista vahvuutta. Olihan näiden kärkimaiden koko oppilasnäytteen keskiarvo huomattavasti suomalaista keskitasoa korkeampi. Suomessa ei ilmeisesti "sallita" heikkoa osaamista samassa mitassa kuin usemmissa muissa maissa.

Lisäksi suomalaisten oppimistulosten hajonta oli koulukohtaisesti vähäistä. Jos tällais-

sa tilanteessa keskimääräinen taso on riittävä korkea, voidaan tulokseen Suomessa olla tyytyväisiä.

Luonnontieteiden oppimistulosten taso vuosina 1970 ja 1984

Vertailemalla kahden eri ajankohdan IEA-tutkimuksen tuloksia ja niiden perusteella määritettyjä eri ajankohtien suoritustasoja on voitu todeta, että suoritukset olivat kautta maailman keskimäärin parempia vuonna 1984 kuin 1970. Kasvuksi on arvioitu 4–6 kuukauden koulunkäyntiä vastaava panos. (Keeves, 1992a, s. 277–279; 1992b, s. 9 ja s. 15.) Suomen 10-vuotiaat eivät vuonna 1984 olleet maailman parhaiten joukossa ainoastaan silloisen suoritustasonsa osalta, vaan osoittivat yhdessä unkarilaisten kanssa myös voimakkainta kehitystä vuodesta 1970. Vastaavasti 14-vuotiaamme olivat hyvin mukana muun maailman kehitystahdissa.

Yhteisten tehtävien perusteella on jo varhemmin todettu (Laurén & Leimu, 1985), että peruskoulun 8. luokkalaisten tulos 1984 oli noin 10 prosenttiyksikköä parempi kuin vuoden 1970 oppikoululaisilta ja kansalaiskoululaisilta laskettu yhteinen keskiarvo. Verrattuna vuoden 1970 oppikoululaisiinkin on peruskoulun tuottama osaaminen vielä hieman parempaa, huolimatta siitä, että nyt oli kysymyksessä koko ikäluokka eikä 50 prosenttia, kuten silloin. Vastaavaa yleispositiivista kehittymistä peruskoulussa on nähtävissä myös muiden oppiaineiden kohdalla (Saari & Linnakylä, 1993).

Abiturienttien osalta ei toistaiseksi ole esitetty vastaavaa kansainvälistä tarkastelua. Molemmille tutkimuksille yhteisten tehtävien perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että ainakin meillä on tapahtunut lievää positiivista kehitystä. Asia muuttuu todella merkittäväksi, kun muistetaan, että abiturienttien ikäluokkaosuus kasvoi vuoden 1970 21 prosentista vuoden 1983–84 41 prosenttiin. Nämä merkittävät saavutukset eivät anna tukea joskus kuultaville väitteille suomalaisen koulun oppimistulosten heikkeneemisestä. Pikemmin tilanteesta kokonaisuudessaan joudutaan antamaan hyvin positiivinen arvio.

Oppilaan sukupuolen vaikutuksia

IEA-tutkimuksissa kerättäviin taustatietoihin on aina kuulunut oppilaan sukupuoli. Sukupuolten välistä kehitystä on erityisen mielenkiintoista seurata, koska juuri luonnontieteiden alueella ovat sukupuolten saavutuserot pitkään esiintyneet johdonmukaisina poikien

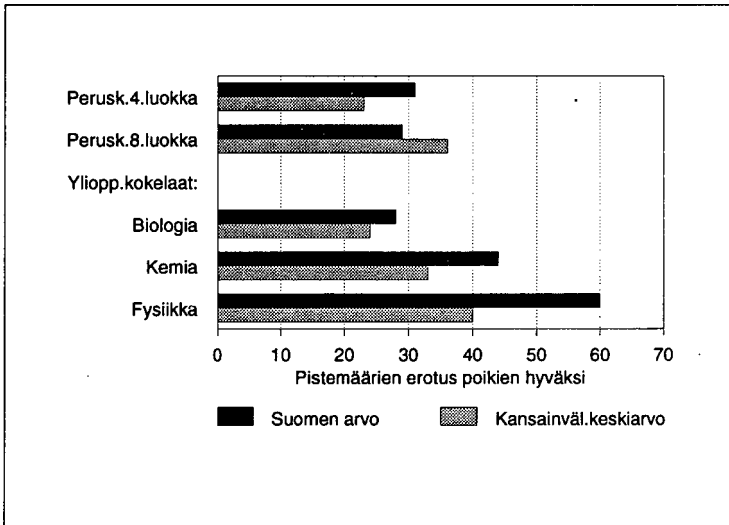
hyväksi. Postlethwaite & Wiley (1992, s. 75–77) sekä Keeves & Kotte (Keeves, 1992, s.141–164) ovat tehneet tähän tilanteeseen liittyviä vertailuja.

Kuvio 11.5 on laadittu käyttäen hyväksi Postlethwaite & Wileyn (1992) sekä Comber & Keevesin (1973) esittämiä tietoja, jossa sukupuolten pistemäärien erotukset on standardoitu oppiaineittain ja maittain. Standardipistemäärät ilmaisevat sukupuolten saavutusasteiden välistä eroa. Mitä suurempi tämä standardiarvo on, sitä suurempi on poikien ja tyttöjen piste-ero.

Suomessa sukupuolten väliset saavutuserot ovat kautta linjan selkeästi poikien hyväksi, ja erot ovat suurempia kuin muissa maissa keskimäärin.

Oppilasjoukon nuoremmassa päässä voitaneen tilannetta selittää mm. poikien enemmän ympäristöön suuntautuvilla ja teknisillä harrastuksilla. Poikien on myös todettu ylimalkaan suoriutuvan paremmin tehtävistä, jotka eivät liity välittömästi koulussa opettuihin asioihin.

11.5
Poikien luonnontieteiden koetulosten paremmuus tyttöjen koetuloksiin ja kansainväliseen tasoon verrattuna (IEA/SISS) 1983/84

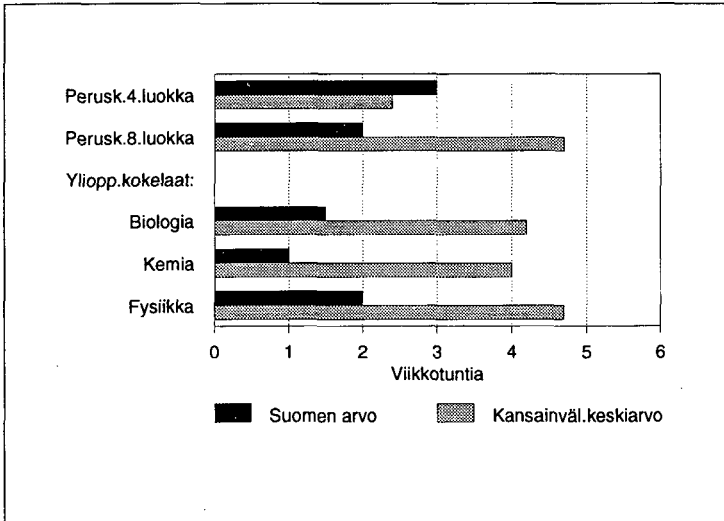
Jos toisaalta ajatellaan, että Suomessa tyttöjen osuus abiturienteista on kansainvälisesti katsottuna harvinaisen suuri (vuonna 1984 noin 61 %), saattaisi odottaa, että tämä näkyy myös suhteellisen tasavertaisissa saavutuksissa. Silti erot peruskoulun päättövaiheeseen verrattuina vain kasvavat! Joudutaan päättelämään, että järjestelmän tarjoamat mahdollisuudet eivät sellaisenaan johda erojen tasaantumiseen, vaan omissa ja ympäristön odotuksissa sekä opetus- ja opiskeluprosesseissa esiintyy tekijöitä, jotka ylläpitävät näitä vaikutuksia.

Erot ovat kuitenkin ajanmittaan kaventuneet, niin kansainvälisesti kuin erityisesti Suomessa. Vaikka siis edistyminen on hidasta, niin suunta on oikea. Joudumme samalla kuitenkin pohtimaan, mitä merkitsee lukion tyttövaltaisuus (ja sitä kenties suosivat opetussuunnitelmat) vaativampiin korkeanasteen opintoihin johtavan luonnontieteellisen peruskoulutuksen kannalta. Potentiaalia purkautuu tavallaan ennenaikaisesti muille, soveltavammille koulutusteille.

Opetuksen tuntimäärät

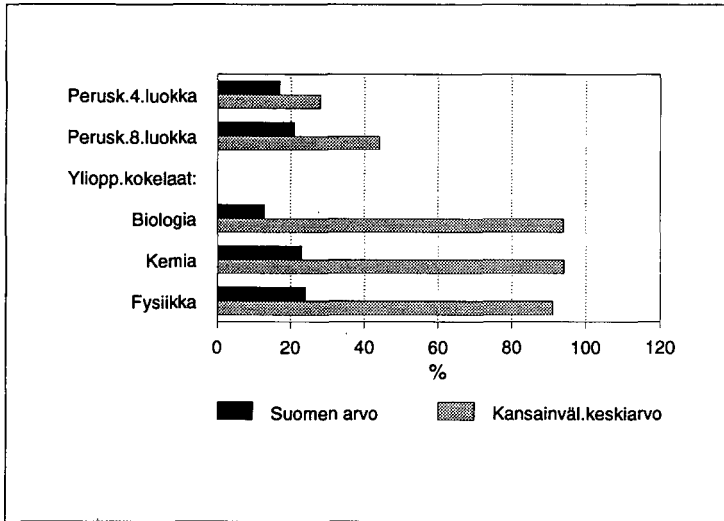
Opetuksen tuntimäärät luovat käytännön puitteita niille tavoitteille ja toiminnoille, joita tietyn oppiaineen opiskeluun on mahdollista soveltaa. Ne ovat tärkeitä kehystekijöitä, joiden yhteys oppimistuloksiin on voitu osoittaa (esim. Keeves, 1992b, s. 23–24, 58).

Suomalaisen koulun viikkotuntimäärä on kilpailukykyinen ainoastaan kaikkein nuorimpien osalta. Tähän osaltaan saattaakin perustua meidän varsin hyvä suoritustasomme kansainvälisessä vertailussa. Kun opetukseen osoitetun ajan ja siitä saatavien tulosten välillä on selvä vastaavuus, voidaan esim. Suomen 14-vuotiaiden suhteellista saavutustasoa tässä valossa pitää eräänlaisena 'ylisuoriutumisena'.

11.6
Luonnontieteiden tuntimäärät
(60 min.) Suomessa kansainväliseen
tasoon verrattuna (IEA/SISS)
1983/84

11.7
Luonnontieteiden käytännön
(laboratorio) työskentelyn osuus
opetuksesta Suomessa ja
kansainvälisesti (IEA/SISS)
1983/84

Abiturienttien kohdalla tuntimäärät ovat vieläkin selvemmin kansainvälisen jakauman alapäässä, joten saavutusvertailussa heikoiksi jäävät tulokset asettuvat aivan ymmärrettäviin kehyksiin. Voidaan esittää se arvio, että edes keskimääräisen kansainvälisen tason saavuttaminen – mikäli sitä halutaan – lieenee jokseenkin mahdotonta ilman olennaista tuntimäärien lisäyksiä. Lukioiden erikoistuminen 1990-luvulla antanee tähän kysymykseen lisäviitteitä.

Opetuksen tuntimäärät eivät kuitenkaan yksinään ratkaise laatutason ongelmia. On nähtävä, että aika sinänsä on vain luomassa puitteita itse oppimistapahtumalle, jonka luonne sittemmin vaikuttaa tuloksiin. Jotkut lähestymistavat ovat ehkä mahdollisia vain tiettyjen, mm. ajallisten vähimmäisedellytysten vallitessa. Näihin saattavat kuulua mm. aktiiviseen, etsivään ja kokeilevaan oppimiseen liittyvät menetelmät. IEA-tulosten valossa vaikuttaa siltä kuin muu maailma olisi valinnut toisen tien kuin Suomi.

Opetuksellinen tilanne ja tulokset Suomen osalta ovat puhuttelevia, jopa dramaattisia! Kokemuksellisen työskentelyn osuus on meillä selvällä marginaalilla vähäisintä koko tutkitussa joukossa. Ero muihin jyrkkenee

kohti lukion päättövaihetta, samaan tapaan kuin itse suorituksissa. Itse asiassa ero muiden maiden keskiarvoon on lopulta noin nelinkertainen! Kun tämä suhteellinen osuus kertautuu vielä käytettävissä olevien tuntimäärien suhteessa, kasvaa ero vielä moninkertaisesti. Mikäli tieteellisen lähestymistavan eikä vain kirjatiedon, oppiminen todella edellyttää kokemusperäisiä tilanteita, on asian luonnollisena seurauksena se, etteivät suomalaiset abiturientit omaa menestymisen mahdollisuuksia saavutusvertailussakaan, vaikka nämä perustuisivat kynä- ja paperitehtäviin.

Voidaan olettaa, että juuri vähäiset tuntimäärät pakottavat oppikirjakeskeiseen ja teoreettiseen työskentelyyn, mikä sinänsä saattaa olla hyvinkin tehokas oppimisen muoto. Samalla kuitenkin jää opetuksen muita tärkeitä tavoitteita (esim. tiedon hankinta, arviointi ja soveltaminen) toisarvoiseen asemaan. Näitä joudutaan sittemmin jatko-opinnoissa ja työelämässä oppimaan ehkä kovallakin vaivalla.

Kokonaisuuteen katsoen tämä ei voi olla vaikuttamatta saavutettujen tavoitteiden laatuun ja sitä tietä alan suomalaiseen osaamiseen.

Johtopäätöksiä

Opetussuunnitelmiin sisältyvät painotukset ja sitä kautta eri oppiaineille luodut edellytykset heijastavat kussakin maassa niitä arvoja, joita kouluoppimiseen nähden on omaksuttu. Suomessa tämä arvoperinne edustanee ennen muuta humanistista ihannetta jossa liiallista ja liian varhaista erikoistumista kaihtaen pyritään laaja-alaiseen yleissivistykseen. Tämä näkökohta peilautuu melko johdonmukaisesti myös luonnontieteellisen alueen opetuspanostuksissa, oppimistoiminoissa sekä sittemmin myös oppimistuloksissa.

Kun nuorimmat koululaiset (ehkä paljolti erinomaisen lukutaitonsa varassa) pystyvät hyvin suorituksiin, tapahtuu meillä vaativampien ja vakavampaa paneutumista edellyttävien suoritusten kohdalla suhteellista taantumista muun maailman vastaavan ikäisten tasosta.

Toisaalta – suhteessa luotuihin edellytyksiin ja siihen, mitä koululta todella on haluttu – voidaan suomalaisen koulun saavutuksia myös näiltä osin pitää vähintäänkin tyydyttävänä. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö meilläkin olisi kehittynyt huomattavaa luonnontieteellistä oppimis- ja osaamispotentiaalia, kunhan se vain osataan ja halutaan ottaa käyttöön.

Lähteet

- Comber, L. C. & Keeves, J. P. (1973): Science Education in Nineteen Countries. International Studies in Evaluation I. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (1988): Science Achievement in Seventeen Countries: A Preliminary Report. Oxford: Pergamon Press.
- Keeves, J. P. (Ed.) (1992a): The IEA Study of Science III: Changes in Science Education and Achievement: 1970 to 1984. Oxford: Pergamon Press.
- Keeves, J. P. (1992b): Learning Science in a Changing World. Cross-national Studies of Science Achievement: 1970 to 1984. The Hague: International Association for the Evaluation of Educational Achievement.
- Laurén, J. (1993): Osaavatko peruskoululaiset luonnontietoa? Sivut 105–120 teoksessa: Linnakylä, P. & Saari, H. (toim.): Oppiiko oppilas peruskoulussa? Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.
- Laurén, J. & Leimu, K. (1985): IEA:n Toinen kansainvälinen luonnontieteiden koulusaavutustutkimus. Julkaisussa: Huhnanntti, M. & Keranto, T. (toim.): Fysiikan ja kemian opetus ja opetuksen tutkiminen uusien haasteiden edessä. Oulu: Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita N:o 14/1985, 52–58.
- Leimu, K & Laurén, J. (1988): IEA/SISS: Luonnontieteiden koulusaavutukset seitsemässätoista maassa: Suppea ennakkoraportti. Painamaton lehdistötiedote. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

Postlethwaite, T. N. & Wiley, D. E. (1992): The IEA Study of Science II: Science Achievement in Twenty-Three Countries. Oxford: Pergamon Press.

Rikkinen, H. (1987): Biologian ja maantiedon kouluosaavutustutkimukset Suomessa 1970 ja 1983–84: IEA:n aineiston tarkastelua suomalaisen opetussuunnitelman valossa. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja A, n:o 9.

Saari, H. & Linnakylä, P. (toim.) (1993): Oppiiko oppilas peruskoulussa? Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

12 Kansainvälistyvä koulutus

- Suomessa opiskeli noin 8 000 ulkomaalaista vuonna 1991
- Korkeakouluissa ulkomaisia opiskelijoita oli 1 900 eli 1,6 prosenttia kaikista korkeakouluopiskelijoista. Määrä kasvoi edellisestä vuodesta yli 17 prosenttia. Suhteellisesti eniten ulkomaisia opiskelijoita oli Sibelius-Akatemiassa, 5,6 prosenttia
- Suomalaisia opiskeli ulkomailla yhteensä 5 500. Näistä ulkomaisissa oppilaitoksissa ulkomaista tutkintoa suorittavia oli 4 500. Suomessa tutkintoa suorittavia, ulkomailla määräaikaisesti opiskelevia oli tuhat
- Kansainväliseen harjoittelijavaihtoon osallistui suomalaisia yli 1 400 vuonna 1992, ja ulkomaisia harjoittelijoita tuli Suomeen noin 1 000
- Työ- ja kieliharjoitteluun ulkomaille menijöiden suomalaisten määrä pieneni 1990–1992 keskimäärin 7,7 prosenttia vuodessa. Vastaavana aikana ulkomaisten harjoittelijoiden määrä Suomessa vähentyi vuodessa keskimäärin 25,4 prosenttia
- EY:n ERASMUS-ohjelmassa lähtee lukuvuonna 1993/94 Suomesta yli tuhat opiskelijaa ulkomaille
- EY tuki vuonna 1992 COMETT-ohjelman harjoittelijavaihdossa 170 suomalaisen teknisen alan opiskelijan harjoittelua EY-maiden yrityksissä. Suomeen tuli 130 opiskelijaa

Opettaja kysyy:

- Kuka tietää missä Bordeaux sijaitsee?

- Minä! Se on meidän keittiökaapissa.

Taina Riikonen

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO

Kansainvälistyvä koulutus

Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen laatimien tilastojen mukaan Suomessa opiskelevia ulkomaalaisia oli noin 8 000 vuonna 1991. Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen oppilaitoksissa opiskelevia oli noin 5 900, korkeakouluissa tutkintoa suorittavia opiskelijoita noin 1 900. Vaihto-ohjelmien kautta määräaikaisesti opiskelevia ulkomaalaisia oli noin 100.

Valtion opintotukikeskuksen laatimien tilastojen sekä erillisten tutkimusten mukaan ulkomailla opiskelevia suomalaisia oli lukuvoonna 1991/92 arviolta 5 500. Heistä ulkomaisissa oppilaitoksissa tutkintoa suorittavia oli arviolta 4 500 ja Suomessa tutkintoa suorittavia, ulkomailla määräaikaisesti opiskelevia noin 1 000.

Vuonna 1992 opiskelijaliikkuvuutta Suomesta ulkomaille on erityisesti lisännyt Euroopan yhteisön koulutusohjelma ERASMUS. Sen kautta on lukuvoonna 1992/93 yli 700 suomalaista opiskellut määräaikaisesti Euroopassa.

Kansainvälinen harjoittelijavaihto on osa opiskelijaliikkuvuutta. Sen kahden tai monenkeskisten ohjelmien kautta vuosittain noin 1 500 suomalaista opiskelijaa hakeutuu opintoihin kuuluvaan tai vapaaehtoiseen työtai kieliharjoitteluun ulkomaille. Kansainvälinen harjoittelijavaihto on vastavuoroista, sen ohjelmien kautta Suomeen saapuu vuosittain noin 1 000 ulkomaista harjoittelijaa.

Opiskelijaliikkuvuuden tilastoinnissa ei ole yhtenäistä käytäntöä, joten kokonaismäärät ovat arvonvaraisia.

Opetusministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1991–96 kansainväliselle opiskelijaliikkuvuudelle on asetettu korkeat tavoitteet. Päämääränä on, että vuosittain 5 000 ammatillisen oppilaitoksen tai lukion opiskelijaa opiskelee tai harjoittelee ulkomailla ja vähintään 5 000 suomalaista korkeakouluopiskelijaa opiskelee ainakin yhden lukukauden ulkomaisessa korkeakoulussa.

Elinkeinoelämä näkee opiskelijaliikkuvuuden tärkeänä osana työvoimavarojen kansainvälistämistä. Teollisuuden koulutusvaliokunnan käsityksen mukaan kansainvälisen harjoittelijavaihdon vaihtolukujen kaksinkertaistaminen 3 000 suomalaiseen harjoittelijaan ulkomailla vuosittain pitäisi olla mahdollista.

Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus on vastavuoroista, jolloin tavoitteita on asetettava myös ulkomaisten opiskelijoiden liikkuvuudelle. Se asettaa vaatimuksia suomalaisille oppilaitoksille ja korkeakouluille vieraskielisen opetuksen järjestämiseksi ulkomaisille opiskelijoille. Toisaalta on tarpeen lisätä elinkeinoelämän valmiuksia tarjota harjoittelupaikkoja myös ulkomaisille harjoittelijoille.

Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus

Suomalaisia tutkinto-opiskelijoita opiskeli ulkomailla lukuvuonna 1991/92 valtion opintotuen piirissä 3 200. Vastaava luku kymmenen vuotta aikaisemmin oli 2 400. Pääosa opiskelijoista opiskeli korkeakouluissa, alle kuudesosa alemmilla koulutusasteilla.

Suurin osa opiskelijoista suuntasi Yhdysvaltoihin ja Ruotsiin sekä Saksaan. Ruotsin osuus on vähentynyt ja Yhdysvaltoihin, Saksaan ja Iso-Britanniaan lähtijöiden osuus on kasvanut. Tavallisimmat suomalaisten opiskelualat ulkomailla ovat taloustieteet, taidealat ja humanistiset alat.

Lisäksi ilman Valtion opintotukikeskuksen opintotukea opiskelee ulkomailla arviolta runsaat 1 000 suomalaista nuorta. Heistä ei ole tutkimus- eikä tilastotietoja.

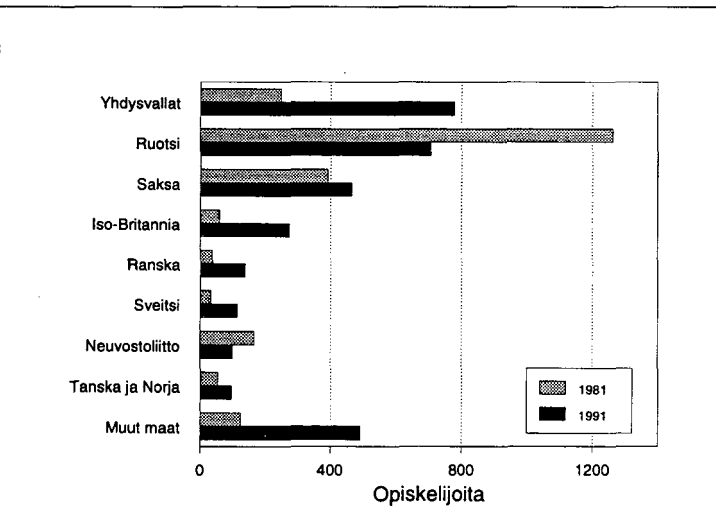
Myös vaihto-ohjelmien kautta ulkomaille määräaikaista opintoja suorittamaan lähtevät (siis vain valtion opintotukea nauttivat) on tilastoitu Valtion opintotukikeskuksessa. Luku-

12.1

Valtion opintotukea saaneet ulkomailla tutkintoa opiskelleet opiskelumaan mukaan 1981–1991

Opiskelumaa	Opintovuosi				
	1981/82	1985/86	1989/90	1990/91	1991/92
Englanti	58	106	227	279	275
Neuvostoliitto	167	118	96	76	102
Ranska	37	76	130	124	139
Ruotsi	1 264	671	828	791	705
Saksa	391	410	479	465	465
Sveitsi	31	54	125	132	116
Yhdysvallat	249	350	576	692	777
Muut pohjoismaat	53	66	106	92	98
Muut maat	127	233	381	410	492
Yhteensä	2 377	2 084	2 948	3 061	3 169

vuonna 1991/92 heitä oli 913, jossa lisäystä edellisvuoteen on 30 prosenttia. Taulukossa eivät EY:n ERASMUS -koulutusohjelman vaihtoluvut vielä näy, sillä Suomi osallistui ohjelmaan ensimmäistä kertaa vasta lukuvuonna 1992/93. ERASMUS on yksi Euroopan yhteisön koulutusohjelmista.

12.2

Ulkomailla tutkintoa varten opiskelleiden määrä opiskelumaan mukaan (Valtion opintotukea saaneet 1981 ja 1991)

12.3

Ulkomailla lukuvuonna 1991/92 opiskelleet korkeakouluopiskelijat eri vaihto-ohjelmissa korkeakouluittain

	NORDPLUS	ISEP, NORDTEK ym.	Muut vaihto- ohjelmat	Yhteensä	Osuus korkea- koulun kaikista opiskelijoista %
Helsingin yliopisto	26	42	79	147	0,6
Joensuun yliopisto	2	9	22	33	0,6
Jyväskylän yliopisto	11	53	15	79	0,9
Kuopion yliopisto	2	2	5	9	0,3
Oulun yliopisto	13	27	12	52	0,5
Tampereen yliopisto	7	50	28	85	0,8
Turun yliopisto	12	12	61	85	0,7
Åbo Akademi	15	17	25	57	1,2
Lapin yliopisto	2	2	—	4	0,2
Vaasan yliopisto	5	3	—	8	0,4
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	—	—	—	—	—
Helsingin kauppakorkeakoulu	—	79	6	85	2,4
Svenska handelshögskolan	9	12	1	22	1,1
Turun kauppakorkeakoulu	3	12	9	24	1,3
Teknillinen korkeakoulu	19	40	20	79	0,7
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	3	36	7	46	1,8
Tampereen teknillinen korkeakoulu	1	39	9	49	0,9
Sibelius-Akatemia	6	—	18	24	1,8
Taideteollinen korkeakoulu	2	4	10	16	1,1
Teatterikorkeakoulu	—	—	6	6	2,3
Tuntematon	1	—	2	3	—
Yhteensä	139	439	335	913	0,8

Määräaikainen opiskelu ulkomailla tapahtui pääasiassa muutaman vaihto-ohjelman (NORDPLUS, NORDTEK, ISEP) tai korkeakoulujen kahdenvälisen sopimusten kautta. NORDPLUS ja NORDTEK ovat Pohjoismaisen ministerineuvoston rahoittamia vaihto-ohjelmia, joissa myönnetään apurahaa sekä keski- että korkea-asteen määräaikaisiin opintoihin toisessa Pohjoismaassa NORDTEK on erityisesti tekniikan alan opiskelijoille tarkoitettu ohjelma. ISEP on yhdysvaltalainen opiskelijavaihto-ohjelma, joka antaa mahdollisuuden lukukauden

tai lukuvuoden kestäviin opintoihin yli 100 ISEP -yliopistossa Yhdysvalloissa.

Helsingin, Turun ja Jyväskylän yliopistot sekä Helsingin kauppakorkeakoulu ovat olleet määrällisesti voimakkaimmin mukana vaihto-ohjelmissa lukuvuonna 1991/92. Niillä on myös eniten kahdenvälisiä vaihtosopimuksia ulkomaisten yliopistojen kanssa sekä muuta lyhytaikaista vaihtotoimintaa. Suhteellisesti eniten ulkomailla opiskelivat Helsingin kauppakorkeakoulun opiskelijat, 2,4 prosenttia kaikista opiskelijoista.

12.4

Eri maanosista saapuneet ulkomaiset opiskelijat suomalaisissa peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja aikuisoppilaitoksissa 1991

Maanosa	Yhteensä
Eurooppa	2 483
Pohjoismaat	262
Ent. NL (Baltia, Venäjä)	1 405
Muut Euroopan maat	816
Afriikka	526
Pohjois-Amerikka	289
Etelä-Amerikka	34
Aasia	1 072
Oseania	113
Tuntematon	1 474
Yhteensä	8 474

Ulkomaisia opiskelijoita opiskelee Suomessa kaikilla koulutusasteilla: peruskouluissa, lukioissa, kansan-, kansalais- ja työväenopistoissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, aikuiskoulutuskeskuksissa ja korkeakouluissa. Yhteensä ulkomaisia opiskelijoita Suomessa oli vuonna 1991 yli 8 000. Ulkomaisella opiskelijalla tarkoitetaan tässä ulkomaan kansalaista, joka opiskelee Suomessa.

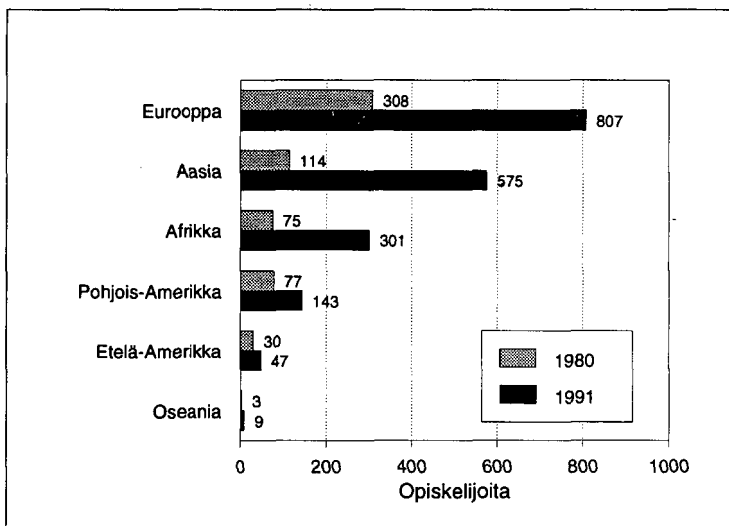
Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen oppilaitoksissa opiskelevista ulkomaisista (5 991) pääosa on tullut Euroopasta (2 483)

tai Aasiasta (1 072). Eurooppalaisista suurin opiskelijaryhmä (1 789) saapui Keski- ja Itä-Euroopasta (Bulgaria, Puola, Romania, ent. Tsekkoslovakia, Unkari ja ent. Jugoslavia sekä entisen Neuvostoliiton alue mukaan luki- en Baltian maat, Venäjä sekä inkerinsuomalaiset).

Aasian maista vietnamilaiset (497) ja iranalaiset (154) muodostivat suurimmat ryhmät. Afrikkalaisista somalialaiset (269) olivat suurin erillisryhmä. Pohjois-Amerikasta suurin ryhmä oli yhdysvaltalaiset (230) ja Etelä-Amerikasta argentiinalaiset (88).

Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä on kolminkertaistunut kymmenessä vuodessa 650 ulkomaisesta opiskelijasta 1 900 opiskelijaan.

Kasvukehitys on ollut vaihteista. 80-luvun alkuvuosina määrä kasvoi muutamalla kymmenellä vuodessa. 80-luvun puolivälistä alkaen opiskelijoiden määrä lisääntyi yli 100 opiskelijan vuosivauhdilla. 90-luvun alusta on määrä korkeakouluissa lisääntynyt vuosittain lähes 300 opiskelijalla edellisvuoteen verran. Vuonna 1991 ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden osuus kaikista korkeakouluopiskelijoista oli 1,6 prosenttia. Suhteellisesti eniten heitä oli Sibelius-Akatemiassa, 5,6 prosenttia.

12.5

Ulkomaiset tutkintoa suorittavat opiskelijat Suomen korkeakouluissa 1980 ja 1991

Pääosa ulkomaisista korkeakouluopiskelijoista on tullut Euroopasta ja Aasiasta koko vuosikymmenen ajan. Afrikkalaisten opiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti. Sen sijaan Pohjois- ja Etelä-Amerikan tai Oseanian opiskelijoiden määrä ei ole paljoakaan kasvanut kymmenessä vuodessa.

Korkeakoulut vastaanottavat vuosittain ulkomaisia opiskelijoita myös monenkeskisten vaihto-ohjelmien kautta. Pääosa vaihdosta vuonna 1991 syntyi pohjoismaisten NORDPLUS ja NORDTEK (yhteensä noin 30 vuodessa) sekä Pohjois-Amerikkalaisen ISEP -ohjelman (noin 30 vuodessa) kautta. Vaihto-ohjelmissa oli Suomeen lukuvuonna 1991/92 tulleiden ulkomaisten opiskelijoiden määrä vielä melko pieni, arviolta vain noin 100 henkeä.

Myös yksittäisten oppilaitosten kahdenkeskisten vaihto-ohjelmien kautta Suomeen saapuu ulkomaisia opiskelijoita määrääjäksi. Näiden sisällä tapahtuvaa liikkuvuutta ei kuitenkaan ole tilastoitu.

Kansainvälinen harjoittelijavaihto

Ulkomailla suoritettava, opiskeluun liittyvä tai vapaaehtoinen kieli- tai työharjoittelu on tärkeä osa kansainvälistyvää koulutusta. Kansainvälisen harjoittelun tavoitteena on tarjota harjoittelijoille mahdollisuus sellaisen kieli- ja ammattitaidon ja kulttuurivalmiuksien hankkimiseen jota kotimaassa ei voi saavuttaa. Toisaalta kansainvälinen harjoittelijavaihto on nähty taloudellisen kilpailukyvyn ja vientikaupan kannalta tärkeänä tapana kehittää kotimaisia työvoimaresursseja. Nämä painotukset näkyvät myös Euroopan yhteisöjen harjoittelija- ja opiskelijavaihto-ohjelmien tavoitteissa.

Kansainvälisen harjoittelijavaihdon kautta 18–30-vuotiaat ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen eri alojen opiskelijat tai vastavalmistuneet voivat hankkia ulkomaista määräaikaista työkokemusta. Yhä useampiin

niin ammatillisen koulutuksen kuin korkeakoulututkintoihinkin on sisällytetty harjoitteluosuuksia osaksi opinto-ohjelmaa.

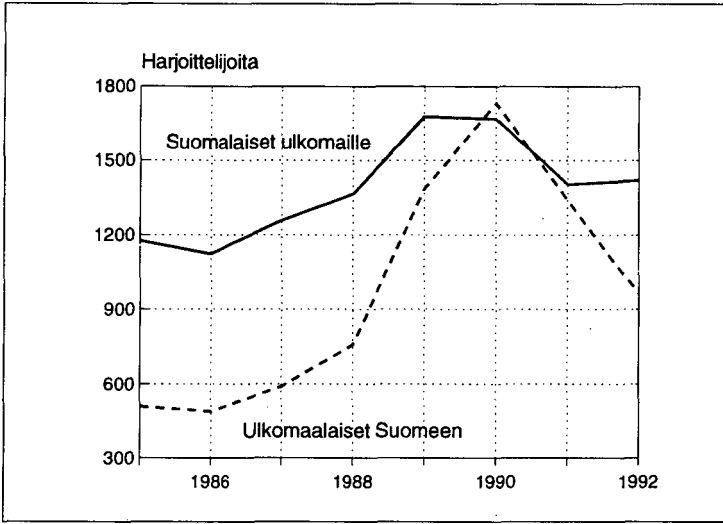
Harjoittelijavaihdon kautta opiskelijat joko itse hankkivat paikkansa ulkomaisesta yrityksestä tai hakeutuvat erilaisiin vaihto-ohjelmiin, joiden kautta heille hankitaan toivaita vastaava harjoittelupaikka. Harjoittelu on määräaikainen työsuhte, josta harjoittelijalle maksetaan minimi- tai harjoittelijapalkka. Joihinkin harjoittelijavaihto-ohjelmiin sisältyy mahdollisuus apurahaan.

Suomi on mukana monissa erilaisissa kansainvälisissä harjoittelijavaihto-ohjelmissa. Niitä ovat mm. Pohjoismaiden ministerineuvoston kesätyöohjelma NORDJOB, teknisten alojen IAESTE, kauppatieteiden AIESEC, oikeustieteiden ELSA, lääketieteen alan FIMSIC, maatalous- ja puutarha-alan IAAS sekä farmasian IPSF. Suomi on solminut myös kahdenkeskisiä sopimuksia harjoittelijavaihdosta useiden maiden kanssa. Korkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset ovat sisällyttäneet kahdenvälisiin yhteistyösopimuksiinsa harjoittelijavaihdon osana kansainvälistä toimintaansa.

Kansainväliset erityisjärjestöt mm. CERN, ESA, Euroopan yhteisön komissio, EFTA, OECD ja YK alajärjestöineen toteuttavat omia harjoitteluohjelmiaan. Suomalaisia osallistuu yksittäisiin ohjelmiin muutama kymmenen harjoittelijaa vuodessa, yhteensä kaikkiin erityisjärjestöihin hakeutuu vuosittain hieman alle sata suomalaista harjoittelijaa.

Harjoittelijavaihto-ohjelmiin hakeudutaan joko oppilaitosten tai työvoimatoimistojen kautta. Pääosasta kansainvälisen harjoittelijavaihdon ohjelmien toteutuksesta vastaa Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO. Vuonna 1992 näiden ohjelmien kautta yli 1 500 suomalaista ja vajaat 1 000 ulkomaista harjoittelijaa suoritti määräaikaisen (3–18 kuukautta) työharjoittelujakson ulkomailla.

12.6 Kansainvälinen harjoittelijavaihto 1985–1992

Kansainvälinen harjoittelijavaihto kattaa yli 50 maata, mutta pääosa suomalaisten harjoittelijoiden liikkuvuudesta on keskittynyt Euroopan maihin, joista selvästi suosituin maa on Saksa sekä toisaalta Pohjois-Amerikkaan. Suomeen tulijoista pääosa saapuu Euroopasta, Baltian maista ja Pohjois-Amerikasta. Harjoittelualoista suosituimpia ovat tekninen ja kaupallinen ala sekä palvelualat (matkailu, hotelli- ja ravintola-ala).

Vastavalmistunut selvitys teknillisten oppilaitosten kansainvälistymisestä osoittaa miten oppilaitostasolla kansainvälinen opiskelija- ja harjoittelijaliikkuvuus lomittuvat yhä enemmän toisiinsa oppilaitosten kansainvälistyvässä toiminnassa ja tukevat toisiaan.

Varsinkin teknillisissä oppilaitoksissa kansainvälinen harjoittelijavaihto (N=124) muodostaa suuremman osan kansainvälisestä liikkuvuudesta oppilaitosten välillä kuin opiskelijavaihto (N=50) ulkomaille lähtijöiden osalta. Liikkuvuus Suomeen päin on selvästi pienempää molemmilla osa-alueilla kuin liikkuvuus Suomesta ulkomaille.

Niin opiskelija- kuin harjoittelijavaihdossa Iso-Britannia ja Saksa sekä toisaalta Pohjoismaat ovat pääkohdealueita. Selvitys osoittaa kuinka yksittäiset oppilaitokset käyttävät koulutuksensa kansainvälistämisessä hyödykseen kaikkien monenkeskisten sekä kahdenvälisen ohjelmien mahdollisuudet. Vuonna 1992 teknillisistä oppilaitoksista 50 oli mukana niin monenkeskisissä COMETT-, ERASMUS-, IAESTE kuin myös kahdenkeskisissä opiskelija- ja harjoittelijavaihto-ohjelmissa.

12.7 Teknillisten oppilaitosten opiskelija- ja harjoittelijavaihto 1992

	Opiskelijavaihto		Harjoittelijavaihto	
	Lähtevät	Saapuvat	Lähtevät	Saapuvat
Pohjoismaat	–	–	20	–
Iso-Britannia	20	–	7	2
Saksa	24	–	57	6
Ranska	–	–	3	3
Muu EY/EFTA	1	–	19	1
Pohjois-Amerikka	4	2	3	–
Muut maat	1	–	15	–
Yhteensä	50	2	124	12

Euroopan yhteisön koulutusohjelmia

Suomi on vuonna 1992 mukana kolmessa Euroopan yhteisön koulutusohjelmassa (harjoittelija- ja asiantuntijavaihto-ohjelma COMETT, opiskelija- ja opettajavaihto-ohjelma ERASMUS, EY:n ja KIE-maiden korkeakouluopinto-ohjelma TEMPUS). Mahdollinen Euroopan talousaluesopimus avaa Suomelle kaksi muuta koulutusohjelmaa (koulutusalan asiantuntijavaihto-ohjelma ARION, nuorisovaihto-ohjelma Youth for Europe eli Nuorten Eurooppa) sekä pääsyn Euroopan yhteisön koulutustietoverkkoon (EURYDICE) ja ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskuksen (CEDEFOP) toimintaan. Näistä ERASMUS ja COMETT osaltaan toteuttavat opiskelijaliikkuvutta. ERASMUS-ohjelman Suomen kansallisena toimistona toimii Kansainvälisen henkilöväihdon keskus CIMO, COMETT neuvontaa ja tiedotusta hoitaa COMETT-keskus.

COMETT

I-vaihe 1987-89, II-vaihe 1990-94
European Community Programme on Cooperation Between Universities and Industry Regarding Training in the Field of Technology

COMETT on Euroopan yhteisön koulutusohjelmista ensimmäinen, johon Suomi on yhdessä EFTA-maiden kanssa osallistunut jo vuodesta 1990 alkaen. Sen tavoitteena on eurooppalaisten yritysten ja oppilaitosten välisen koulutus-, asiantuntija- ja harjoittelijavaihtoyhteistyön edistäminen erityisesti kehittyneiden teknologioiden alueella.

Ohjelman toimintamuotoja ovat yritysten ja oppilaitosten yhteistyöryhmät (UETP eli University-Enterprise Training Partnership) ja niiden muodostamat yhteistyöverkostot. Tällä hetkellä Suomeen on luotu alueellisesti

kattava UETP-verkosto, joka koostuu Eastern Finland UETP, Northern Lights UETP, SoFine UETP ja TechNet UETP:sta. Lisäksi Suomesta johdetaan ympäristöalan UETP-EEEtä sekä telealan SATELLITE-UETP:tä. UETP:t verkkoutuvat eurooppalaisiin kumppaneihin yhteistyöprojektien ympärille.

COMETT jakautuu toiminnallisiin osaluokkiin eli STRANDeihin. Ne sisältävät UETP -yhteistyöverkostojen toimintaa, opiskelijoiden ulkomaanharjoittelua, asiantuntijavaihtoa, täydennyskoulutusjaksoja, koulutusyhteistyöhankkeita ja vierailuja.

Tähän mennessä kaikkien hyväksytyjen 1 859 COMETT-projektin joukossa on 56 suomalaisten johtamaa projektia. Lisäksi suomalaiset ovat jäsenenä noin 290 muiden johtamassa projektissa. Suomi on saanut projekteihin COMETT-tukea yhteensä yli 20 milj. mk.

Ohjelman harjoittelijavaihdossa tuetaan teknisen alan opiskelijoiden harjoittelua EY-maan yrityksessä. Harjoittelujakson pituus on 3-12 kuukautta ja keskimääräinen tuki 2 000 mk kuukaudessa. Harjoittelijavaihdossa Suomi on vuoteen 1992 mennessä koordinoinut 11 projektia ja ollut mukana yhteensä 122 muiden johtamissa projekteissa. Vuonna 1992 COMETTin kautta ulkomaille harjoitteluun lähti 167 suomalaista opiskelijaa ja Suomeen tuli 132 ulkomaista opiskelijaa, joka on noin 2 prosenttia koko COMETT -ohjelman harjoittelijavaihdosta.

12.8 Suomen COMETT-harjoittelijavaihto 1990-1992

	Vuosi		
	1990	1991	1992
Saapuvat	39	113	132
Lähtevät	35	133	167

ERASMUS

European Action Scheme for the Mobility of University Students
I-vaihe 1988–90, II-vaihe 1991–1995

ERASMUS on Euroopan yhteisön koulutusohjelma, johon Suomi liittyi vuonna 1991. Sen tavoitteena on lisätä opiskelija- ja opettajavaihtoa sekä yhteistyötä Euroopan yhteisön oppilaitosten välillä. Liikkuvuutta syntyy joko oppilaitosten yhteistyösopimusten (ICP eli Inter-University Cooperation Programme) sisällä liikkuvien tai itsenäisesti liikkuvien (Free Movers) opiskelijoiden kautta. ERASMUS -ohjelman opiskelijat saavat apurahaa 3–12 kuukautta kestäviin opintoihin, jotka on hyväksyttävä kotimaassa suoritettavaan tutkintoon. Opintoapuraha on ollut noin 1 000 mk opiskelukuukautta kohden.

Lukuvuonna 1992/93 yhteensä 29 suomalaista korkeakoulua ja ammatillista oppilaitosta osallistuu ERASMUS -toimintaan. Suomalaiset laitokset sopivat 95 ICP -sopimusta osallistuakseen 77 yhteistyöhankkeeseen, näistä hankkeista 9 Suomi koordinoi.

Vuoden 1993 toukokuuhun mennessä yhteensä 823 suomalaista ERASMUS -opiskelijaa opiskeli ulkomailla, heistä ICP-opiskelijoita 374 ja Free Movereita 458. Koko Euroopan yhteisön alueella ERASMUS-opiskelijoita on lähes 60 000.

Yksittäisistä suomalaisista korkeakouluista voimakkaimmin ERASMUS-toimintaan on osallistunut Helsingin yliopisto ja Taideteollinen korkeakoulu, joka oppilasmäärään suhteutettuna lähettää muita korkeakouluja selvästi enemmän opiskelijoita. Taideteollinen korkeakoulu vastaa 22 prosenttia kaikista lähteivistä ICP-opiskelijoista. Ammatilliset oppilaitokset ovat aktiivisesti tulossa mukaan ERASMUS -yhteistyöhön.

12.9 ERASMUS-opiskelijavaihto lukuvuosina 1992/93 ja 1993/94

	ICP 1992/93		ICP 1993/94	
	Sopimuksia	Opiskelijat	Sopimuksia	Opiskelijat
Helsingin yliopisto	21	81	40	159
Joensuun yliopisto	7	11	11	26
Jyväskylän yliopisto	8	21	18	70
Kuopion yliopisto	5	16	7	24
Oulun yliopisto	5	23	24	86
Tampereen yliopisto	4	7	9	29
Turun yliopisto	5	18	15	64
Åbo Akademi	3	11	7	27
Lapin yliopisto	1	5	4	38
Vaasan yliopisto	1	3	1	3
Eläinlääketieteellinen korkeakoulu	–	–	2	4
Helsingin kauppakorkeakoulu	1	2	1	4
Svenska handelshögskolan	2	15	2	18
Turun kauppakorkeakoulu	1	3	2	19
Teknillinen korkeakoulu	4	9	12	64
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	–	–	6	28
Tampereen teknillinen korkeakoulu	6	28	7	36
Sibelius-Akatemia	–	–	2	9
Taideteollinen korkeakoulu	6	81	8	94
Teatterikorkeakoulu	1	2	3	4
Ammatillinen oppilaitos	14	38	58	277
Yhteensä	95	374	239	1 083

ICP-opiskelijavaihdon tieteenaloista parhaiten edustettuja ovat taideaineet (22 %), tekniset tieteet (15 %), luonnontieteet (11 %) ja kielet (11 %). Suomalaisten opiskelijaliikkuvuus keskittyy Isoon-Britanniaan ja Saksaan (49 %). Suosituttuja maita ovat myös Alankomaat ja Ranska, joihin molempiin lähtee noin 100 opiskelijaa.

Vaikka ERASMUKSEN periaatteena onkin opiskelijavaihdon vastavuoroisuus, on Suomeen saapuvien ulkomaisten opiskelijoiden osuus vaihdosta paljon pienempi. Lukuvuonna 1992/93 Suomeen oli ICP-hankkeissa suunniteltu tulevan 292 ulkomaista ERASMUS-opiskelijaa, toteutuma oli kuitenkin vain noin 100 opiskelijaa.

Lukuvuonna 1993/94 suomalaisten oppilaitosten osallistuminen ERASMUKSEEN kasvaa merkittävästi. Uusia ICP-hakemuksia on hyväksytty 239. Näiden sopimusten kautta opiskelupaikkaa on hakenut lukuvuodelle 1993/94 1083 suomalaista opiskelijaa. Vastaavasti Suomeen on hakenut opiskelemaan 865 ulkomaista opiskelijaa.

Suomen kasvuluvut ovat EFTA -maista Islannin jälkeen suurimmat: ICP-sopimusten määrä kasvoi 155 prosenttia ja opiskelijavaihto 190 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Lähteet:

Yhteenvedo opetushallituksen alaisissa oppilaitoksissa opiskelevista ulkomaan kansalaisista 1991. Opetushallitus, 1.8.1991.

Päätösrekisteritilasto opintovuosi 1991–1992. Valtion opintotukikeskus.

Ulkomailla opiskelu yleistyy mutta yläluokkaistuu. Korkeakoulutieto 4:1992 (Aineisto koottu VOTKin päätösrekisteritilastoista opintovuosilta 1980–1991).

Kansainvälinen toiminta teknillisissä oppilaitoksissa 1992–93. (toim. Mervi Karikorpi ja Jari Jokinen). Opetushallitus, 10.3.1993.

COMETT Evaluation in Finland. Comett Info Centre Finland by Uniscience Ltd Oy. 1993.

Suomi ja Erasmus 1992–93. (toim. Hannele Ahti ja Katri Myllykoski.) Kansainvälisen henkilöväihdon keskus CIMO. 1992.

Harjoittelijavaihtotilastot. Kansainvälisen henkilöväihdon keskus CIMO. 1993. (Julkaisematon)

13 Tupakka, alkoholi ja huumeet koululaisten arjessa

- Suomalaisille nuorille tyypillistä tupakoinnin vakiintuminen nuorempana kuin yleensä Euroopassa
- Päivittäin tupakoi 15-vuotiaista pojista 28 ja tytöistä 25 prosenttia vuonna 1990
- 15-vuotiaat suomalaiset nauttivat alkoholia eurooppalaista keskitasoa harvemmin. Viikottain juovia oli pojista 12 ja tytöistä 6 prosenttia vuonna 1990
- Suomalaisnuoret kannäävät selvästi yleisemmin kuin Euroopassa keskimäärin. Vuonna 1990 15-vuotiaista pojista 42 ja tytöistä 34 prosenttia ilmoitti olleensa vähintään neljä kertaa tosihumalassa elämänsä aikana
- Lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttöä harrasti peruskoulun yläasteen pojista 3 ja tytöistä 11 prosenttia vuonna 1992
- Kannabiksen käyttö lisääntynyt ja varhaistunut
- Koululaisten huumeiden kokeilu ja käyttö keskittynyt lähes pelkästään päivittäin tupakoiville ja viikoittain alkoholia käyttäville

*Lastentarhanopettaja:
"Syö nyt puuroa, että saat voimia!"*

*Jouni: "Ei meidänkään pappa
puuroa syö, kun se puimaan lähtee.
Kaljalla se pärjää."*

(Kirjasta Maailman viljelijät, Lastentarhaopettajaliitto)

Lasse Kannas ja Osmo Kontula

Tupakka, alkoholi ja huumeet koululaisten arjessa

Tässä artikkelissa kuvataan koululaisten tupakointia ja alkoholinkäyttöä kansainvälisen vertailun näkökulmasta WHO-Koululaistutkimuksen 1990 aineiston perusteella. Tutkimusaineisto käsittää tiedot 12 Euroopan maan ja Kanadan koululaisista. Huumeiden käyttöä koskevat tulokset perustuvat KISS-tutkimuksen tuloksiin vuodelta 1992.

WHO-Koululaistutkimus on pitkäjänteinen kansainvälinen vertaileva trenditutkimus, joka käynnistyi 1983. (Aaro ym. 1986). Tutkimuksen kohteena ovat 11-, 13- ja 15-vuotiaat koululaiset. Tutkimusohjelmaa koordinoi Maailman Terveysjärjestö. Koko maata edustavat aineistot on kerätty eri maissa koulukyselynä luokahuoneissa. Uudet tutkimusaineistot on kerätty vuodesta 1986 lähtien joka neljäs vuosi. Viimeisin kansainvälinen koululaisaineisto vuodelta 1990 käsittää 12 Euroopan maata ja Kanadan. (Kannas ym. 1993, King & Coles 1992). Vuonna 1994 tutkimukseen tulee osallistumaan lähes 100 000 oppilasta noin 25 Euroopan maasta sekä Kanadasta. (Wold & Aaro 1993). Seuraavassa esitettävät tulokset perustuvat 1990 kerättyyn kansainväliseen aineistoon (Suomi N=2 996).

KISS-tutkimusta on tehty Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitoksella. Se on lyhenne sanoista: Kypsytminen, ihmissuhteet, seurustelu ja seksuaalisuus. KISS-tutkimuksessa on tutkittu vuosina 1986, 1988 ja 1992 erityisesti 13-, 15- ja 17-vuotiaiden koululaisten seksuaalista käyttäytymistä sekä laaja-alaisemmin myös huumeiden käyttöä. Aineistot ovat alueellisesti rajattuja;

Helsinki, muu Uusimaa, Valkeakoski, Pohjanmaa. Aineistonkeruumenetelmänä on ollut luokkakysely (Kontula 1989, Kontula & Koskela 1992).

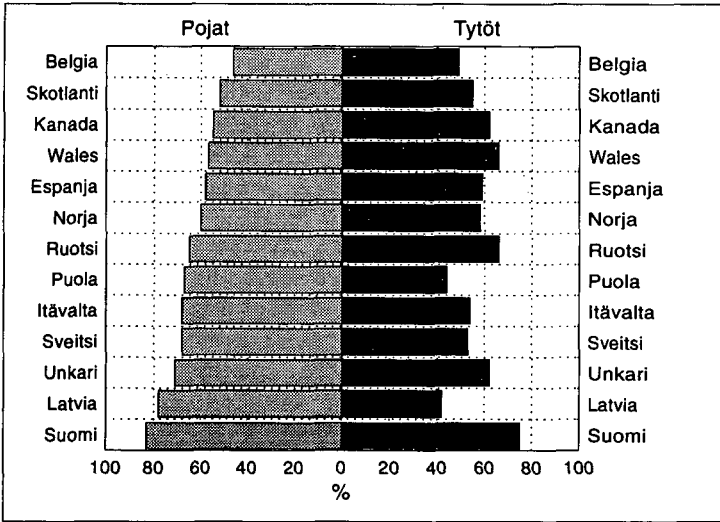
Tupakoinnin yleisyys Euroopassa ja Kanadassa

Tupakoinnin alkamisprosessin katsotaan koostuvan neljästä eri vaiheesta: kokeiluvaiheesta, totutteluvaiheesta, seurusteluvaiheesta ja vakiintuneesta tupakoinnista. (vrt. Rimpelä ym. 1993) Tupakointiin liittyvä kokeileva uteliaisuus ja savulla leikkittely näyttää olevan WHO-Koululaistutkimuksen

13.1 Tupakkaa ainakin kerran kokeilleiden osuudet eri maissa iän ja sukupuolen mukaan

	11-vuotiaista		13-vuotiaista		15-vuotiaista	
	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt
	%					
Belgia	13	5	27	22	46	49
Espanja	18	12	43	33	58	59
Itävalta	20	12	46	38	68	54
Kanada	26	19	41	50	55	62
Latvia	55	11	76	27	78	42
Norja	16	14	37	35	60	58
Puola	28	7	53	18	67	44
Ruotsi	31	21	48	42	65	66
Skotlanti	18	13	38	37	52	55
Suomi	46	25	71	61	83	75
Sveitsi	40	26	54	37	68	53
Unkari	23	9	55	36	71	62
Wales	25	20	42	50	57	66

13.2
Tupakkaa ainakin kerran
kokeilleiden (15-vuotiaat) osuudet
eri maissa sukupuolen mukaan

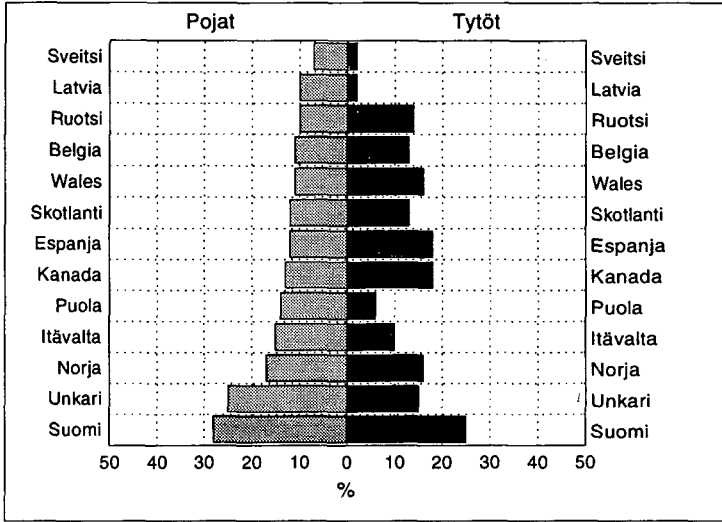
mukaan Suomessa huomattavasti tyypillisempää kuin muissa maissa Latviaa lukuunottamatta. Tupakoinnin ensikokeilut tehdään Suomessa kansainvälisesti verrattuna hyvin nuorena. 11-vuotiaista suomalaispojista 46 prosenttia ilmoitti kokeilleensa ainakin kerran tupakkaa ja tytöistä 25 prosenttia. Vähiten tässä ikäluokassa oli tupakkakokeiluja belgialaisilla koululaisilla ja eniten latvialaisilla pojilla. Latvialaisten poikien erityispiirteenä oli se, että runsaista kokeiluista huolimatta vain hyvin pieni osa nuorista oli aloittanut säännöllisen päivittäisen tupakoinnin 15. ikävuoteen mennessä.

Pojat kokeilivat kaikissa maissa tupakointia nuorempina kuin tytöt. 15-vuotiaiden keskuudessa sukupuolten väliset erot kokeilujen yleisyydessä olivat pienentyneet huomattavasti lukuunottamatta Puolaa ja Latviaa, jossa tyttöjen tupakointikokeilut olivat kaikissa ikäryhmissä huomattavasti harvinaisempia kuin pojilla. Vanhimmassa ikäryhmässä kokeilut olivat yleisimpiä suomalaisten koululaisten keskuudessa. 15-vuotiaista suomalaispojista ilmoitti kokeilleensa tupakkaa 83 ja tytöistä 75 prosenttia. Muissa maissa kokeilleiden osuudet vaihtelivat poikien osalta 46–78 prosentin välillä ja tyttöjen osalta 44–66 prosentin välillä.

Suomessa noin joka neljänestä nuoresta on tullut päivittäin tupakoitsija 15. ikävuoteen mennessä. Heitä voidaan kutsua vakiintuneiksi tupakoitsijoiksi, joista suurelle osalle on jo kehittynyt voimakas riippuvuus nikotiiniin.

13.3
Päivittäin tupakoivien osuudet eri maissa iän ja sukupuolen mukaan

	11-vuotiaista		13-vuotiaista		15-vuotiaista	
	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt
	%					
Belgia	1	0	3	1	11	13
Espanja	0	0	3	1	12	18
Itävalta	0	0	4	1	15	10
Kanada	2	1	5	9	13	18
Latvia	2	0	5	0	10	2
Norja	1	0	3	4	17	16
Puola	1	0	2	0	14	6
Ruotsi	1	0	3	3	10	14
Skotlanti	1	1	5	4	12	13
Suomi	1	0	13	9	28	25
Sveitsi	1	0	1	0	7	2
Unkari	1	1	5	3	25	15
Wales	1	0	5	6	11	16

13.4
Päivittäin tupakoivien (15-vuotiaat)
osuudet eri maissa sukupuolen
mukaan

Suomalaisista 15-vuotiaista pojista 28 prosenttia ja tytöistä 25 prosenttia ilmoitti tupakoivansa päivittäin eli tupakointi oli yleisempää kuin missään muussa tutkimukseen osallistuneissa maissa. Ainoastaan Unkarissa poikien tupakointi oli lähes yhtä yleistä kuin Suomessa. Erityisen vähän pojat savuttelivat Sveitsissä, Latviassa, Ruotsissa ja Belgiassa. Ruotsin lukuja arvioitaessa on kuitenkin huomioitava se, että savuttoman tupakan eli nuuskan kulutus lienee Euroopan yleisintä Ruotsissa poikien keskuudessa. Savuttoman tupakan kulutusta ei kysytty tässä tutkimuksessa. Tyttöjen keskuudessa tupakointi oli erityisen vähäistä Sveitsissä, Latviassa ja Puolassa. Suomen jälkeen yleisintä tyttöjen tupakointi oli Espanjassa ja Kanadassa. 13-vuotiaiden keskuudessa päivittäin savuttelu oli erittäin harvinaista kaikissa tutkituissa maissa lukuunottamatta suomalaisia poikia. Heistä 13 prosenttia ilmoitti tupakoivansa päivittäin. Tämän ikäryhmän tyttöjen keskuudessa tupakointi oli yleisintä Kanadassa ja Suomessa, joissa noin 9 prosenttia ilmoitti tupakoivansa päivittäin.

Aikuisväestön keskuudessa miehet tupakoivat naisia yleisemmin. Myös nuorten keskuudessa tämä ero oli selvästi havaittavissa vielä 1970-luvulla. Tällä hetkellä tupakoinnin sukupuolisidonnaisuus näyttää koulu-

ikäisten keskuudessa vähentyneen huomattavasti. Eräissä maissa tupakointi on jo yleisempää tyttöjen keskuudessa. WHO-Koululaistutkimuksen tulokset osoittivat, että pojat tupakoivat selvästi (ero yli 5 %) tyttöjä yleisemmin vain Unkarissa, Puolassa ja Latviassa. Tytöt tupakoivat vastaavasti poikia yleisemmin Espanjassa, Kanadassa, Ruotsissa ja Walesissa. Muissa maissa Suomi mukaanlukien poikien ja tyttöjen väliset tupakointierot olivat vähäisemmät.

Alkoholinkäytön yleisyys Euroopassa ja Kanadassa

Valtaosa nuorista on useimmissa Euroopan maissa maistanut alkoholia 11-ikävuoteen mennessä. Belgiassa, Espanjassa, Itävallassa, Kanadassa, Puolassa, Ruotsissa, Skotlantissa ja Walesissa 82–72 prosenttia 11-vuotiaista pojista ilmoitti kokeilleensa alkoholia ainakin kerran. Vastaavat osuudet tyttöjen keskuudessa näissä maissa olivat 75–54 prosenttia. Alkoholia kokeilleiden osuudet tässä ikäryhmässä olivat erityisen vähäiset Norjassa; pojista 35 ja tytöistä 22 prosenttia. Myös Suomessa ja Unkarissa kokeilleiden osuudet olivat selvästi alle eurooppalaista keskitasoa. Suomalaisista 11-vuotiaista pojista 65 ja ty-

töistä 46 prosenttia ilmoitti maistaneensa alkoholia. Unkarissa vastaavat osuudet olivat lähes samansuuruisia.

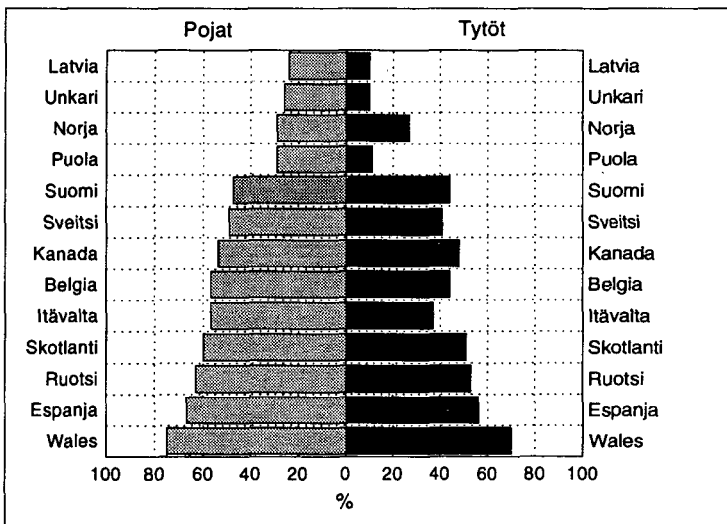
Iän myötä alkoholinkokeilut yleistyvät siten, että 15-vuotiaista lähes kaikilla on juomistai maistamiskokeiluja. Myös eri maiden väliset erot kokeilujen yleisyydessä ovat pitkälti hävinneet 15. ikävuoteen mennessä. Poikien ryhmässä eniten alkoholia kokeilleita oli Walesissa ja Skotlannissa (97 %) ja vähiten Norjassa (84 %), samoin kuin myös tyttöjen ryhmässä (98 % vs. 80 %). Suomessa tämän ikäryhmän pojista ilmoitti kokeilleensa alkoholia 91 prosenttia pojista ja 96 prosenttia tytöistä.

Viikoittain tai pari kertaa kuukaudessa taapahtuva alkoholinkäyttö yleistyy kaikissa tutkituissa maissa iän myötä. Toinen yhteinen piirre kaikissa maissa on se, että 15-vuoden iässä pojat nauttivat alkoholia useammin kuin tytöt. Nuoremmissa ikäryhmissä sukupuolten väliset erot eivät ole kovin suuria. 15-vuotiaiden keskuudessa vähintään kerran kuussa alkoholia juovien osuudet olivat suurimmat Walesissa ja Espanjassa ja pienimmät Unkarissa, Latviassa, Norjassa ja Puolassa. Suomalaiset 15-vuotiaat näyttäisivät tulosten mukaan nauttivan

13.5
Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet eri maissa iän ja sukupuolen mukaan

	11-vuotiaista		13-vuotiaista		15-vuotiaista	
	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Tytöt
Belgia	30	15	37	26	57	44
Espanja	28	17	37	26	67	56
Itävalta	18	15	33	23	57	37
Kanada	19	8	34	30	54	48
Latvia	7	2	9	3	24	10
Norja	3	1	7	5	29	27
Puola	8	2	14	2	29	11
Ruotsi	39	22	48	35	63	53
Skotlanti	21	12	38	29	60	51
Suomi	17	7	31	26	47	44
Sveitsi	37	37	47	29	49	41
Unkari	8	2	9	4	26	10
Wales	43	26	50	46	75	70

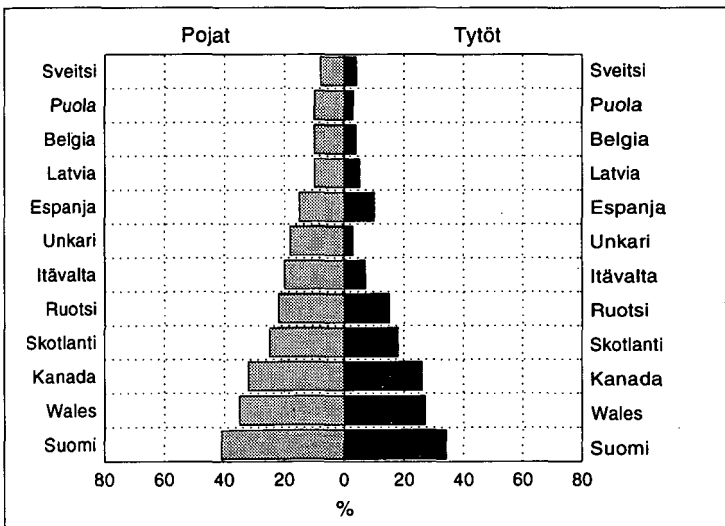
alkoholia eurooppalaista keskitasoa harvemmin. (ks. kuvio 13.6). Tämä tulee selkeämmin ilmi tarkasteltaessa viikoittain juovien osuuksia. Viikoittain juovien osuus 15-vuotiaiden keskuudessa oli suurin Walesissa (pojat 47 % ja tytöt 47 %) ja Espanjassa (pojat 42 % ja tytöt 29 %). Suomessa viikoittain juovia oli vain 12 prosenttia pojista ja 6 prosenttia tytöistä.

13.6
Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia (15-vuotiaat) käyttävien osuudet eri maissa sukupuolen mukaan

Perinteinen eurooppalainen alkoholikulttuurien jako viinimaihin, väkeviä suosiviin ja olutmaihiin ei ole 1990-luvulla enää niin selvä kuin aiemmin. Olut oli vuonna 1990 ylivoimaisesti suosituin alkoholi nuorison piirissä kaikissa tutkituissa maissa. Olut näyttää syrjäyttäneen viinin myös monissa perinteisissä viinimaissa, kuten esim. Espanjassa. Oluen juonti oli yleisintä Walesissa, Espanjassa, Belgiassa ja Kanadassa, kun tarkastellaan vähintään kerran kuukaudessa juovien osuuksia. Pojista vähiten olutta joivat unkarilaiset ja latvialaiset, näissä maissa myös tyttöjen oluen juonti oli erittäin harvinaista 15-vuoden iässä samoinkuin Puolasakin. Pojat joivat tyttöjä yleisemmin olutta kaikissa tutkituissa maissa. Väkevien ja viinien osalta sukupuolten väliset erot olivat selvästi pienemmät. Viinien osalta vain Walesissa ja Skotlannissa kuukausittain juovien tyttöjen osuus oli suurempi kuin poikien. Myös Suomessa olut on nykyään nuorten suosituin alkoholijuoma. Viinejä suomalaiset nuoret joivat vuonna 1990 harvemmin kuin väkeviä. Eri alkoholilautujen käyttöuseuden perusteella voidaan todeta, että suomalaiset käyttävät alkoholia keskimääräistä harvemmin kuin tutkituissa 12 muussa maassa.

WHO-Koululaistutkimuksen tulokset osoittavat, että Suomi on edelleenkin kovin humalahakuinen juomatavoiltaan myös nuorison osalta. Harvemmat käyttökerrat mutta useammat humalakokemukset kertovat sen, että suomalaisten nuorten juomakerroista huomattavasti useampi on ns. kännikerta kuin muissa tutkimuksessa mukana olleissa maissa. Suomalaisista 15-vuotiaista pojista 41 ja tytöistä 34 prosenttia vastasi olleensa tosihumalassa vähintään neljä kertaa elämänsä aikana. Myös Walesissa ja Kanadassa humalakokemukset olivat verrattain yleisiä. Sen sijaan Sveitsissä, Puolassa, Belgiassa ja Espanjassa humalakokemukset olivat harvinaisia sekä poikien että tyttöjen keskuudessa. Tyttöjen humalakokemukset olivat hyvin harvinaisia myös Itävallassa ja Unkarissa. Yhteistä kaikille maille oli se, että 15-vuotiaiden keskuudessa pojilla oli johdonmukaisesti yleisemmin humalakokemuksia kuin tytöillä.

13.7
Vähintään neljä kertaa tosihumalassa olleiden osuudet eri maissa 15-vuotiaiden keskuudessa sukupuolen mukaan

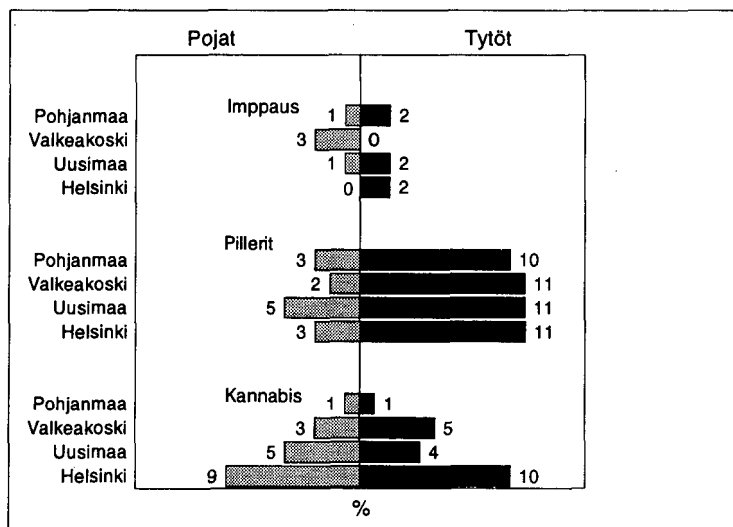
Huumeiden käyttö Suomessa

Huumeiden käyttö nuorilla on lähes aina osa erilaisten päihteiden sekakäyttöä. Koululaisilla huumeiden kokeilu ja käyttö on keskitynyt lähes pelkästään päivittäin tupakoiville ja viikoittain alkoholia käyttäville nuorille (Kontula 1989).

Jo peruskoulun ala-asteilla on tullut ilmi jonkin verran imppausta (liuottimien haistelu päihtymistarkoituksessa) ja lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttöä (Heikkinen ja Kontula 1992), mutta nuorten kokeilut huumeiden kanssa yleistyvät varsinaisesti vasta vähitellen yläasteen aikana. Peruskoulun yläasteen alkuvaiheessa huumeekokeilut ovat useimmiten imppausta ja sekakäyttöä. 13-vuotiaista oli KISS-tutkimuksen mukaan vuonna 1992 4 prosenttia kokeillut ainakin kerran jotain huumetta, heistä kaksi kolmesta korkeintaan 1–2 kertaa (Kontula ja Koskela 1992). Impaus on ollut yleisintä noin 14-vuotiailla, jonka jälkeen se on menettänyt suosiotaan. Vuonna 1988 imppausta oli kokeillut noin 3 prosenttia 15-vuotiaiden ikäluokasta. Yläasteella opiskelevien nuorten huumeiden käyttöön liittyvät terveydelliset ongelmat ovat useimmissa tapauksissa aiheutuneet juuri imppauksesta (Tirkkonen ja Kontula 1991).

Peruskoulun yläasteen aikana yleistyy ensin lääkkeiden sekakäyttö alkoholin kanssa ja myöhemmin varsinkin isoilla paikkakunnilla kannabiksen kokeilut. 15-vuotiaiden vastausten perusteella (Kontula ja Koskela 1992) yläasteella keskimäärin 11 prosenttia tytöistä oli vuonna 1992 harrastanut lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttöä. Pojilla vastaava osuus oli vain 3 prosenttia. Kannabista oli ainakin kerran kokeillut noin 5 prosenttia tämän ikäisistä. Vähän yli joka toisella kokeilu oli jäänyt yhteen tai kahteen kertaan. Yli 10 kertaa jotain ainetta (useimmiten lääkettä päihteeksi) käyttäneitä oli ollut 1,5 prosenttia tästä ikäluokasta.

Imppauksessa ja lääkkeiden sekakäytössä ei ole todettu erityisempiä eroja eri kokoisilla paikkakunnilla tai maan eri osissa. Impattavia aineita ja lääkkeitä on yhtä hyvin saatavilla eri seuduilla ja niitä on liitetty muiden päihteiden käyttämiseen. Kannabiksen kokeilut sen sijaan ovat selvästi keskittyneet isoille paikkakunnille ja varsinkin pääkaupunkiseudulle. 15-vuotiaista helsinkiläisnuorista lähes kymmenesosa oli vuonna 1992 kokeillut kannabista, kun taas Pohjanmaan nuorille kannabis oli ollut lähes tuntematon.

13.8
Huumeiden kokeilujen yleisyys
15-vuotiailla Helsingissä,
Uudellamaalla, Valkeakoskella ja
Pohjanmaalla sukupuolen mukaan

Pääkaupunkiseudun ulkopuolella yläasteella opiskelevien nuorten selvästi yleisin huume on ollut tyttöjen lääkkeiden sekakäyttö alkoholin kanssa. Tällä sekakäytöllä on haettu alkoholin käytölle vaihtelua tai terästetty sen vaikutuksia. Viikoittain alkoholia juovista 15-vuotiaista tytöistä noin kolmasosa on kokeillut sekakäyttöä. Pojilla vastaava osuus on ollut vain kymmenesosa. Kannabista on kokeillut 15–20 prosenttia alkoholia viikoittain juovista.

Keskiasteen (lukio, ammattikoulu ja kauppaoppilaitos) koululaisten huumeiden kokeilusta ja käytöstä on viime vuosilta tietoa vain Helsingistä (Kontula ja Koskela 1992). 17–18-vuotiaista helsinkiläisnuorista reilu 20 prosenttia on kokeillut jotain huumetta. Useimmiten kokeiltu huume on ollut kannabis. Pojat ovat käyttäneet kannabista hieman tyttöjä useammin. Imppaus ja sekakäyttö ovat keskiasteella selvästi harvinaisempia kuin peruskoulun yläasteella. Kovia huumeita kokeilleiden nuorten osuus on jäänyt vajaan prosenttiin tämän ikäisillä Helsingissäkin, jossa kovien huumeiden käyttö muutoin on selvästi yleisempää kuin maan muissa osissa.

Keskiasteen oppilailla Helsingissä huumeiden kokeilut ovat olleet selvästi yleisempiä ammattikoulujen kuin lukioiden oppilailla. Kannabiksen kokeilijoiden osuus ammattikouluissa vuonna 1992 oli tytöillä 35 ja pojilla 27 prosenttia. Lukioissa vastaavat luvut olivat tytöillä 8 ja pojilla 18 prosenttia.

Vuonna 1992 tehdyn varusmiestutkimuksen perusteella oli 18 prosenttia alle 20-vuotiaista nuorista miehistä kokeillut ainakin kerran elämässään jotain huumetta. Joka toisella kokeiluja oli ollut elämän aikana vain yksi. Noin prosentti varusmiehistä oli käyttänyt huumeita yli 50 kertaa. Useimmissa tapauksissa käytetty aine oli ollut hasis.

Tiedot varusmiehistä viittaavat siihen, että kannabis leviää nuorten parissa kohtalaisen paljon muuallekin maahan kuin pääkaupunkiseudulle, mutta että sen kokeilut aloitetaan muualla maassa keskimäärin 2–3 vuotta vanhempina kuin Helsingissä. Kannabiksen kokeilut ja käyttö ovat tyypillisesti noin 20-vuotiaiden nuorten päihdetapoihin liittyvä välivaihe. 20. ikävuoden jälkeen hasiksen käyttö alkaa nopeasti vähentyä ja yli 30-vuotiailla hasiksen polttaminen on jo melko harvinaista. (Kontula ja Koskela 1992.)

Johtopäätöksiä

Suomalaisille nuorille oli tyypillistä tupakoinnin vakiintuminen nuorempana kuin yleensä Euroopassa ja Kanadassa sekä huomattavasti yleisemmät humalakokemukset. Tupakoinnissa kyseessä lienee pitkälti ajoitumisero muihin maihin nähden, sillä nuorten aikuisten ja aikuisväestön keskuudessa suomalaisten tupakointi ei ole kansainvälisesti keskimääräistä yleisempää. Tupakoinnin omaksumisprosessi ja vakiintuminen tapahtuisi tämän tulkinnan mukaan siis useimmissa muissa maissa pari vuotta myöhemmin kuin Suomessa ja saavuttaisi vähintään saman yleisyystason 18–20 ikävuoteen mennessä.

Tämän mukaan Suomessa kehittyisi uusia tupakoitsijoita suhteellisesti vähemmän 16. ikävuoden jälkeen moniin muihin maihin verrattuna. Tätä ei voida pitää kuitenkaan minään lieventävänä asianhaarana arvioitaessa nuorisomme tupakoinnista saamia terveyshaittoja. Viimeaikaiset pitkittäistutkimukset (esim. Liimatainen-Lamberg 1993) suomalaisista koululaisista ovat osoittaneet, että murrosiässä hankittu tupakkariippuvuus on luonteeltaan varsin pysyvää. Kun terveyttä kuluttava tapa alkaa varhain, myös siitä aiheutuvat terveyshaitat ilmenevät varhain ja ajan mittaan myös dramaattisemmin.

Nuorten Terveystapatutkimuksen uusimmat tulokset keväältä 1993 kertovat, että tupakointi on hieman vähentynyt viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana (Rimpelä ym. 1993). Ostovoiman pienenemisellä on todennäköisesti ollut osamerkityksensä tälle nuorten tupakoinnin lievälle vähentymistrendille 1990-luvun alkuvuosina.

Kansainvälisesti suuret rajunpuoleisen humalan kokeneiden osuudet nuorten parissa ovat pitkälti peili aikuisten juomatavoista. Humalan, kännin ja krapulan ihannoiti elää syvässä suomalaisessa kulttuurissa ja myöskin nykyisessä nuorten alkoholin käyttökulttuurissa. Oluen juonnin voimakas lisääntyminen heijastelee yleisempää siirtymistä miedompiin juomiin. Nuorten osalta mietojen juomien aikaisempaa yleisempi käyttö ei ole kuitenkaan vähentänyt humalahakuisuutta. 1980-luvun loppuvuosina humalakokemukset päinvastoin lisääntyivät (Hallman ym. 1992).

Vuosina 1986–1992 koululaisten huumekeuilujen yleisyydessä on KISS-tutkimuksen perusteella tapahtunut muutamia selkeitä muutoksia. Kannabiksen käytön aloittamisikä on varhaistunut sekä tytöillä että pojilla. Se on ollut nykyistä varhaisempi vain 1970-luvun alussa (Hemminki ym. 1971). Toinen selvä muutos on lääkkeiden ja alkoholin sekakäytön sekä varhaistuminen että yleistymisen tytöillä. Tämä samoin kuin kannabiksen kokeilujen varhaistuminen liittyy tärkeältä osaltaan yleensä nuorten päihteiden käytön varhaistumiseen ja yleistymiseen 1980-luvun puolivälin jälkeen. Kolmas muutos on ollut imppauksen väheneminen

viimeisten vuosien aikana. Tämä on positiivinen asia imppaukseen liittyneiden huomattavien terveydellisten riskien vuoksi. Kovien huumeiden kokeilussa ja käytössä ei ole tapahtunut mitään muutoksia ja se on ollut hyvin harvinaista kouluikäisten parissa.

Kansainvälisessä vertailussa suomalaisten koululaisten huumeiden kokeilu ja käyttö ei ole ollut kovin yleistä tai varhaista. Pohjoismaisessa vertailussa ovat kannabiksen kokeilut olleet yleisimpiä Tanskassa, jossa 15-vuotiaista 16 prosenttia (Kööpenhaminassa 25 %) on sitä joskus käyttänyt. Ruotsissa kannabiksen käyttö on ollut nuorten parissa viime vuosina Suomen tasolla. Norjassa hasista on käyttänyt 9 prosenttia 15–20-vuotiaista ja Islannissa 14 prosenttia. Imppaus ja kovien huumeiden käyttö on ollut nuorilla muissa Pohjoismaissa selvästi Suomea yleisempää.

Koulujen huumeopetus on tuoreen tutkimuksen mukaan (Heikkinen ja Kontula 1992) melko runsasta verrattuna moniin muihin terveystieteiden aiheisiin, mutta huomioi liian harvoin lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttöön sekä imppaukseen liittyvät ongelmat. Huumeopetus tulisikin nykyistä tiiviimmin integroida muun päihdeopetuksen osaksi. Huumeiden kokeilu ja käyttö on koululaisilla aina osa muiden päihteiden käytöstä. Mitä vähemmän koululaiset käyttävät päihteitä, sitä harvemmin he myöskin kokeilevat ja käyttävät huumeita. Tupakoinnin ja alkoholin käytön ennaltaehkäisy on samalla myös huumeiden käytön ennaltaehkäisyä, vaikka niiden yhteydessä ei huumeista puhuttaisikaan.

Lähteet

- Aaro, L., Wold, B., Kannas, L., Rimpelä, M.:* (1986) Health behaviour in schoolchildren. A WHO cross-national survey. A presentation of philosophy, methods and selected results of the first survey. *Health Promotion*, 1: 17–33.
- Hallman, M., Kannas, L., Tynjälä, J.:* (1992) Tupakka, tuoppi ja elämisen terveystyyli. Sosiaali- ja terveyshallitus, Raportteja 61. VAPK-Kustannus. Helsinki.
- Heikkinen, T. ja Kontula, O.:* (1992) Koulujen huumeopetus: Tutkimus lukuvuodesta 1989–1990. Sosiaali- ja terveyshallitus. Raportteja 63/1992. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Hemminki, E., Rissanen, A., Mattila, A.:* (1971) Huumausaineiden käytöstä Helsingin koulu-uorisoin keskuudessa. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 9:152–156.
- Kannas, L. ym.:* (1993) Koululaisten terveystottumukset 12 Euroopan maassa ja Kanadassa. WHO-Koululaistutkimus 1990. Julkaisematon käsikirjoitus. Terveystieteen laitos, Jyväskylän yliopisto.
- King, A., Coles, B.:* (1992) The health of Canada's youth. Views and behaviours of 11-, 13- and 15-year-olds from 11 countries. Minister of National Health and Welfare. Ottawa.
- Kontula, O.:* (1989) Nuorten huumeokeilut 1986–1988. Teoksessa: Kannas, L. ja Rimpelä, A. toim. Terveyskasvatustutkimuksen vuosikirja 1989. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Sarja Tutkimukset 16/1989. Valtion painatuskeskus. Helsinki. s. 151–161.
- Kontula O. ja Koskela K.:* (1992) Huumeiden käyttö ja mielipiteet huumeista: Suomi ja Eurooppa vertailussa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8/1992. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Liimatainen-Lamberg, A-E.:* (1993) Changes in student smoking habits at the vocational institutions and senior secondary schools and health education. *Studies in Sport, Physical Education and Health* no 30. University of Jyväskylä.
- Rimpelä, A., Rimpelä, M., Pohjanpää, K., Karvonen, S., Siivola, M.:* (1993) Nuorten suojele tupakkatuotteilta. Seurantatutkimus 1977–1993. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 1993:5. VAPK-Kustannus. Helsinki.
- Tirkkonen J. ja Kontula O.:* (1991) Imppaus nuorten ryhmätoimintana. Sosiaali- ja terveyshallitus. Raportteja 1/1991. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Wold, B. & Aaro, L.:* (1993) Health Behaviour in School-Aged Children. A WHO Cross-National Survey (HBSC) Research protocol for the 1993–1994 study. Unpublished document. Research center for health promotion. University of Bergen.

Käsitteet ja luokitukset

Sisällys

1	Taulukoissa käytetyt symbolit	287
2	Oppilaitostyyppiluokitus	287
3	Koulutusluokitus	288
4	Aikuiskoulutuksen sisältöluokitus	289
5	Unesco: International Standard Classification of Education (ISCED)	290
6	Opintoala- ja -asteluokitus	291
7	Tilastollinen kuntaryhmittely 1990	292
8	Koulutustaso	292
9	Tutkintoikäluokkamittain	293

Kolmivuotias Mikko kertoi,
että isä meni papan kanssa
hakemaan LILLIÄ.
Päiväkodin toiset lapset ihmettelivät,
että mitä LILLIÄ.
Mikko vain toisteli, että LILLIÄ, LILLIÄ.
Opettaja yritti arvailla,
että varmaan se on joku täti,
Mikon tuttuja. Mikko kiistää:
"Ei oo, kun siinä paistetaan makkalaa."

(Kirjasta Maailman viljelijät, Lastentarhaopettajaliitto)

1 Taulukoissa käytetyt symbolit

Ei mitään ilmoitettavaa	—
Tietoa ei ole saatu tai se on liian epävarma esitettäväksi
Loogisesti mahdoton esitettäväksi

2 Oppilaitostyyppiluokitus

Oppilaitostyyppiluokitus sisältää varsinaiset oppilaitokset ja kaikki muut sellaiset yksiköt, joiden pääasiallinen tai tärkein toiminta on koulutus.

Oppilaitostyyppiluokitus liittyy Toimialaluokituksen (TOL) 1988 kohtaan 85 Koulutus. Toimialaluokituksen jaottelu on samalla oppilaitostyyppiluokituksen perusjako. Koulutusta antavat yksiköt jaetaan kahteen pääryhmään:

- I Koululaitoksen oppilaitokset
(TOL: koulutus koulujärjestelmässä) ja
- II Muut koulutusta antavat yksiköt
(TOL: muu koulutus)

Koululaitokseen kuuluvaksi oppilaitokseksi luetaan pääsääntöisesti ne oppilaitokset, joiden toimintaa säätelee jokin opetustoimintaa koskeva säädös tai joiden toiminta on rinnastettavissa säädöserusteisten oppilaitosten toimintaan.

Oppilaitostyyppiluokitus tarkistetaan vuosittain.

Oppilaitostyyppiluokitus 31.12.1992

I Koululaitoksen oppilaitokset

1 Yleissivistävät oppilaitokset

- 123 Peruskoulun ala-asteen koulut
- 124 Peruskoulun yläasteen koulut
- 125 Peruskoulua korvaavat koulut
- 138 Peruskouluasteen erityiskoulut
- 162 Lukiot
- 164 Iltalukiot
- 171 Harjoittelukoulut
- 179 Muut peruskoulu- ja/tai lukioasteen käsittävät koulut
- 181 Musiikkioppilaitokset
- 183 Urheiluopistot

- 191 Kansanopistot
- 192 Kansalais- ja työväenopistot
- 199 Muut yleissivistystä antavat oppilaitokset

2 Ammatilliset oppilaitokset

- 211 Maatalousalan oppilaitokset
- 213 Metsä- ja puutalousoppilaitokset
- 221 Teknilliset oppilaitokset
- 223 Ammattioppilaitokset
- 225 Ammatilliset erikoisoppilaitokset
- 228 Ammatilliset erityisoppilaitokset
- 229 Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset
- 231 Käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset
- 232 Taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset
- 235 Kauppaoppilaitokset
- 238 Merenkulkuoppilaitokset
- 241 Terveystieteiden oppilaitokset
- 243 Sosiaalialan oppilaitokset
- 245 Lastentarhanopettajaopistot
- 251 Koti- ja laitostalousoppilaitokset
- 253 Hotelli- ja ravintolaoppilaitokset
- 261 Palo-, poliisi- ja vartiointialojen oppilaitokset
- 299 Muut ammatilliset oppilaitokset

3 Korkeakoulut

- 311 Korkeakoulut
- 315 Sotilaskorkeakoulut

9 Muut koululaitoksen oppilaitokset

- 911 Sotilasalan ammatilliset oppilaitokset
- 921 Kesäyliopistot
- 925 Opintokeskukset
- 999 Muut koululaitoksen oppilaitokset

II Muut koulutusta antavat yksiköt

- 1 Koulutuskeskukset
- 2 Kielikoulut ja -opistot
- 3 Kirjeopistot
- 4 Autokoulut
- 9 Muut koulutusyksiköt

Lisätietoja oppilaitostyyppiluokituksesta saa Koulutus -sarjan julkaisusta 1993:4 Oppilaitosluokitus ja -luettelo 1992.

3 Koulutusluokitus

Koulutusluokitus on tarkoitettu mittaamaan koulujärjestelmäkoulutusta eli peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa annettavaa pitempikes-toista, pääsääntöisesti kokopäivätoimisesti järjestettyä tutkintoon tai koulutusammattiin johtavaa koulutusta. Koulutusluokitus on tarkoitettu myös koulujärjestelmän aikuissovellusten luokittamiseen. Koulujärjestelmän aikuissovelluksilla tarkoitetaan tässä luokituksessa peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkintoon tai koulutusammattiin johtavia aikuiskoulutuksia. Näitä koulutuksia ovat mm. merkonomi, iltalinja; insinööri, johon vaaditaan teknikkokoulutuksen suoritus ja tietty työkokemus.

Koulutusluokituksessa luokiteltavana yksikönä on opintolinja tai tutkinto ja tutkinnon pääaine. Koulutusluokituksen luokitus perustuu koulutusaikaan ja koulutuksen sisältöön. Tarkimmillaan koulutusluokituksen koodi on 5-numeroinen. Ensimmäinen numero osoittaa koulutusasteen, toinen numero koulutusalan, kolmas numero tutkinnon tai koulutuksen käsittävän ryhmän, neljäs numero tutkinnon tai opintosuunnan ja viides numero ilmoittaa tutkinnon, pääaineen/koulutusohjelman tai opintolinjan.

Koulutuskoodinimikkeet tarkistetaan koulutusaste- ja -alanimikkeitä lukuun ottamatta vuosittain.

Koulutusasteet

Koulutusasteen mittaaminen perustuu koulutusaikaan. Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettujen koulutuksien koulutusasteen määrää useimmiten peruskoulupohjaisen opintolinjan opetusaika.

- 0 *Esiaste*
– esikoululuokat
- 1 *Alempi perusaste*
– alle 9 vuotta koulutusta
(kansa- ja kansalaiskoulu)

- 2 *Ylempi perusaste*
– noin 9 vuotta koulutusta
(perus- ja keskikoulu)
- 3 *Alempi keskiaste*
– noin 10–11 vuotta koulutusta
(ammatillisten oppilaitosten alle
3-vuotiset koulutukset kuten merkantti,
apuhoitaja)
- 4 *Ylempi keskiaste*
– noin 12 vuotta koulutusta
(ylioppilastutkinto; ammatillisten oppi-
laitosten 3-vuotiset koulutukset kuten
merkonomi)
- 5 *Alin korkea-aste*
– noin 13–14 vuotta koulutusta
(ammatillisten oppilaitosten 4–5-vuo-
tiset koulutukset kuten ennen vuotta
1990 valmistunut insinööri)
- 6 *Alempi kandidaattiaste*
– noin 15 vuotta koulutusta
(alemmat korkeakoulututkinnot kuten
hum.kand.; lastentarhanopettaja)
- 7 *Ylempi kandidaattiaste*
– noin 16 vuotta koulutusta
(ylemmät korkeakoulututkinnot kuten
fil. kand.; lääketieteen, hammas- ja
eläinlääketieteen lisensiaatintutkinnot)
- 8 *Tutkijakoulutus tai vastaava*
– ylemmän kandidaattiasteen tutkinnon
suorittaneille annettava koulutus
(esim. fil. lis.; fil. tri.; erikoislääkärit,
erikoishammaslääkärit, erikoiseläin-
lääkärit)
- 9 *Koulutusaste tuntematon*

Koulutusalat

Koulutusaloja on kymmenen ja koulutusala-
luokitus perustuu opintolinjan tai tutkinnon
sisältöön.

- 0 *Yleissivistävä koulutus*
- 1 *Humanistinen ja esteettinen koulutus*
- 2 *Opettajankoulutus*
- 3 *Kauppa- ja toimistoalan sekä laki-, yhteis-
kunta- ja käyttäytymistieteiden koulutus*
- 4 *Tekniikan ja luonnontieteiden koulutus*
- 5 *Liikenteen ja tietoliikenteen koulutus*
- 6 *Hoitoalojen koulutus*
- 7 *Maa- ja metsätalouden koulutus*
- 8 *Muiden erikoisalojen koulutus*
- 9 *Koulutusala tuntematon*

Koulutusalanimikkeitä on julkaisun eri osissa käytetty jonkin verran muunneltuina. Esim. koulutusala Humanistinen ja esteettinen on käytetty ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan koulutuksen osalta nimikettä Käsitéollisuus- ja taideala.

Lisätietoja koulutusluokituksista saa Tilastokeskuksen Käsikirjoja sarjan julkaisusta Koulutusluokitus 31.12.1991.

4 Aikuiskoulutuksen sisältöluokitus

Aikuiskoulutustoiminta voidaan jaotella seuraavasti:

- *koulujärjestelmän aikuissovellukset*
- *koulujärjestelmän ulkopuolinen koulutus*

Koulujärjestelmän aikuissovelluksilla tarkoitetaan tässä peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa tutkintoon tai koulutusammattiin johtavia aikuiskoulutuksia. Näitä koulutuksia ovat mm. iltalukio; merkonomi, iltalinja; insinööri, johon vaaditaan teknikkokoulutuksen suoritus ja tietty työkokemus.

Koulujärjestelmän aikuissovellusten luokittamiseen on tarkoitettu koulutusluokituksen koulutusnimikkeistö.

Koulujärjestelmän ulkopuolisella koulutuksella tarkoitetaan mm. työnantajien järjestämää koulutusta, erilaisia täydennyskoulutuksia, kielikursseja, järjestöjen ja yhdistysten koulutuksia, oppilaitosten lyhyitä kursseja, kirjekursseja.

Koulujärjestelmän ulkopuolisten koulutusten luokittamiseen on tarkoitettu aikuiskoulutuksen sisältöluokitus.

Koodittamisessa tarvitaan tieto koulutuksen pääasiallisesta sisällöstä tai tavoitteesta. Ensin määritellään koulutuksen koulutusala ja sen jälkeen sisältö.

Aikuiskoulutuksen sisältöluokituksen koodi on 2-numeroinen. Sen ensimmäinen numero osoittaa koulutusluokituksen koulutusalan ja toinen numero sisällön. Sisältökoodin avulla ei voida määritellä koulutusastetta. Aikuiskoulutuksen sisältöluokituksen koodia käyt-

täjä voi laajentaa, tehdä useampinumeroiseksi tarpeen edellyttämällä tarkkuudella. Standardina suositellaan käytettäväksi 2-numeroista koodia.

Aikuiskoulutuksen sisältöluokitus

0 Yleissivistävä koulutus

00 Yleissivistävä koulutus

1 Humanistinen ja esteettinen koulutus

11 Taide- ja taitoaineet

12 Kielet

13 Muut humanistiset ja esteettiset aineet

2 Opettajankoulutus

21 Opetus, kasvatustieteet

3 Kauppa- ja toimistoalan sekä laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden koulutus

31 Liiketalous, markkinointi, toimistoala

32 Oikeus-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet

33 Johtaminen, esimiestaidot

34 Tietotekniikan hyväksikäyttö

4 Tekniikan ja luonnontieteiden koulutus

41 Matematiikka, luonnontieteet

42 Tekniikka, tuotanto, rakentaminen, tutkimus, tuotekehitys

5 Liikenteen ja tietoliikenteen koulutus

51 Kuljetus, liikenne, huolto

6 Hoitoalojen koulutus

61 Sosiaali- ja terveydenhuolto

7 Maa- ja metsätalouden koulutus

71 Maa-, metsä- ja puutarhatalous

8 Muiden erikoisalojen koulutus

81 Palvelutyö (mm. majoitus- ja ravitsemisala, koti- ja laitostalous)

82 Työsuojelu, vartiointi, palo-, pelastus- ja sotilastyö

9 Koulutusala tuntematon

99 Koulutuksen sisältö tuntematon

5 Unesco: International Standard Classification of Education (ISCED)

ISCED on Unescon vahvistama kansainvälinen koulutusluokitus. Sen tavoitteena on kansainvälisten koulutustilastojen vertailtavuuden parantaminen. ISCED-luokitusjärjestelmä perustuu kahteen kriteeriin: koulutuksen luokittamiseen asteen ja ainesisällön mukaan. Koulutusasteen mittaaminen perustuu koulutusaikaan. Koulutusala- ja -luokitus (field) perustuu koulutuksen ainesisältöön. Pienin luokitteleva yksikkö ISCEDissä on koulutusohjelmaryhmä. Täydellinen ISCED-koodi on 5-numeroinen.

Suomalaisen koulutusluokituksen ja Unescon ISCEDin välille on tehty koodiavain, jonka perustana on 4-numeroinen koodi siten, että suomalaisen koulutusluokituksen 4-numeroista koodia vastaa ISCEDin 3-numeroinen koodi.

Koodiavain päivitetään vuosittain.

ISCED-koulutusasteet ja niiden pääsisällöt ovat seuraavat:

- 0 *Education preceding the first level*
– peruskoulun esiluokat
- 1 *Education at the first level*
– peruskoulun ala-aste (luokat 1–6)
- 2 *Education at the second level, first stage*
– peruskoulun yläaste (luokat 7–9 ja vapaaehtoinen 10. luokka)
- 3 *Education at the second level, second stage*
– lukio
– ammatillisten oppilaitosten alle 4-vuotiset peruskoulupohjaiset tai vastaavat opintolinjat
- 5 *Education at the third level, first stage, not equivalent to a first university degree*
– ammatillisten oppilaitosten vähintään 4-vuotiset peruskoulupohjaiset tai vastaavat opintolinjat

- 6 *Education at the third level, first stage, university degree or equivalent*
– alemmat ja ylempät korkeakoulututkinnot tai vastaavat
– ammatillisen korkean asteen tutkinnot (insinööri, metsätalousinsinööri, merikapteeni)
- 7 *Education at the third level, second stage, postgraduate university degree or equivalent*
– lisensiaatin- ja tohtoritutkinnot tai vastaavat
- 9 *Education not definable by level*
– koulutus, jota ei voida määrittellä koulutusasteen mukaan

ISCED-koulutusalat ovat seuraavat:

- 01 *General programmes*
- 08 *Literacy programmes*
- 14 *Teacher education programmes*
- 18 *Fine and applied arts programmes*
- 22 *Humanities programmes*
- 26 *Religion and theology programmes*
- 30 *Social and behavioural science programmes*
- 34 *Commercial and business administration programmes*
- 38 *Law and jurisprudence programmes*
- 42 *Natural science programmes*
- 46 *Mathematics and computer science programmes*
- 50 *Medical and health programmes*
- 52 *Trade, craft and industrial programmes*
- 54 *Engineering programmes*
- 58 *Architectural and town-planning programmes*
- 62 *Agriculture, forestry and fishery programmes*
- 66 *Home economics (domestic science) programmes*
- 70 *Transport and communication programmes*
- 78 *Service trades programmes*
- 84 *Programmes in mass communication and documentation*
- 89 *Other programmes*

6 Opintoala- ja -asteluokitus

Opintoala- ja -asteluokitus on laadittu opetushallinnon koulujärjestelmää koskevien tietojen suunnittelua ja seurantaa varten.

Opintoala- ja -asteluokitus kuvaa koulujärjestelmän rakennetta esikoulusta korkeakoulujen tohtorinkoulutukseen saakka.

Ammatillisen koulutuksen osalta opintoala- ja -astejaotus noudattaa Valtioneuvoston keskiasteen kehittämissuunnitelmissa hyväksymää koulutuksen rakennetta (koulunuudistuksen mukainen opintoala ja -aste). Korkeakoulujen osalta opintoalat noudattavat korkeakoulujen tutkintoasetusten opintoaloja.

Koulutusluokituksen ja opintoala- ja -asteluokituksen välille on tehty koodiavain, jonka perustana on koulutusluokituksen 5-numeroinen koodi.

Koodiavain päivitetään vuosittain.

Opintoala- ja -asteluokitus 31.12.1991

Opintoasteet

- 0 Aste eriytymättä
- 1 Kouluaste
- 2 Opistoaste
- 3 Ammatillinen korkea-aste
- 4 Perustutkintoa alempi
- 5 Perustutkintoaste
- 6 Lisensiaattitutkinto
- 7 Tohtorin tutkinto
- 8 Muu opintoaste (ammattillinen jatko- ja opettajankoulutus)
- 9 Tuntematon opintoaste

Opintoalat

Yleissivistävä koulutus

- 00 Esikoulut
- 01 Peruskoulut
- 02 Lukiot
- 04 Muu yleissivistävä koulutus

Ammatillinen koulutus

- 05 Maatilatalous
- 06 Puutarhatalous
- 07 Meijeritalous
- 08 Kalatalous
- 10 Metsätalous
- 12 Käsi- ja taideteollisuus
- 13 Viestintäkulttuuri

- 15 Vaatetusala
- 16 Tekstiilitekniikka
- 17 Graafinen tekniikka
- 18 LVI-tekniikka
- 19 Kone- ja metallitekniikka
- 20 Auto- ja kuljetustekniikka
- 24 Sähkötekniikka
- 25 Maanmittaustekniikka
- 26 Rakennustekniikka
- 27 Puutekniikka
- 28 Pintakäsittelytekniikka
- 29 Prosessi- ja laboratoriotekniikka
- 30 Elintarviketeollisuus
- 31 Ravitsemis- ja hotellipalvelut
- 32 Koti- ja laitostalous
- 37 Merenkulku
- 40 Kauppa ja hallinto
- 42 Terveystieteellinen koulutus
- 43 Sosiaaliala
- 55 Rautatieliikenne
- 56 Tietoliikenne
- 57 Lentoliikenne
- 58 Sotilas- ja rajavartiokoulutus
- 59 Palokoulutus
- 60 Poliisikoulutus
- 61 Vankeinhoito
- 62 Seurakuntatyö
- 63 Vapaa-aikatoiminta
- 64 Musiikkialan koulutus (ammattillinen oppilaitos)
- 65 Teatteri- ja puheilmaisuus (ammattillinen oppilaitos)
- 74 Muu oppilaitosmuotoinen ammatillinen koulutus

Korkeakoulutus

- 75 Teologinen koulutus
- 76 Humanistinen koulutus
- 77 Taideteollinen koulutus
- 78 Musiikkialan koulutus (korkeakoulu)
- 79 Teatteri- ja tanssialan koulutus (korkeakoulu)
- 80 Kasvatustieteellinen koulutus
- 81 Liikuntatieteellinen koulutus
- 82 Yhteiskuntatieteellinen koulutus
- 83 Psykologian koulutus
- 84 Terveystieteellinen koulutus
- 85 Oikeustieteellinen koulutus
- 86 Kauppätieteellinen koulutus
- 87 Luonnontieteellinen koulutus
- 88 Maatalous-metsätieteellinen koulutus
- 89 Teknillistieteellinen koulutus
- 90 Lääketieteellinen koulutus
- 91 Hammaslääketieteellinen koulutus
- 92 Eläinlääketieteellinen koulutus
- 93 Farmasian koulutus
- 99 Muu tai tuntematon opintoala

Lisätietoja opintoala- ja -asteluokituksesta saa Tilastokeskuksen Käsikirjoja sarjan julkaisusta Koulutusluokitus 31.12.1991, Liite 2 Opintoala- ja -asteavain.

7 Tilastollinen kuntaryhmittely 1990

Luokitusperusteina ovat kunnan taajama-
väestön osuus ja suurimman taajaman väki-
luku. Luokkia on kolme:

1. *Kaupunkimaiset kunnat (68 kpl)*
2. *Taajaan asutut kunnat (67 kpl)*
3. *Maaseutumaiset kunnat (325 kpl)*

Ryhmään 1 kuuluvat ne kunnat, joissa väes-
töstä vähintään 90 prosenttia asuu taajamissa
tai suurimman taajaman väkiluku on vähin-
tään 15 000. Tällaisia kuntia on 68. Näistä
57 on kaupunkeja ja 11 muita kuntia.

Ryhmään 2 kuuluvat ne kunnat, joiden väes-
töstä vähintään 60 prosenttia, mutta alle
90 prosenttia asuu taajamissa ja suurimman

taajaman väkiluku on vähintään 4 000, mut-
ta alle 15 000. Tällaisia kuntia on 67. Näistä
23 on kaupunkeja ja 44 muita kuntia.

Ryhmään 3 kuuluvat ne kunnat, joissa väes-
töstä alle 60 prosenttia asuu taajamissa ja
suurimman taajaman väkiluku on alle
15 000 sekä ne kunnat, joiden väestöstä vä-
hintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosent-
tia asuu taajamissa ja suurimman taajaman
väkiluku on alle 4 000. Tällaisia kuntia on
325. Näistä 5 on kaupunkeja ja 320 muita
kuntia.

Lisätietoja kuntaryhmittelystä saa Tilasto-
keskuksen luokitustietokannasta.

8 Koulutustaso

Koulutustasomittain on laskettu seuraavan
kaavan mukaan

$$X = \left(\frac{\sum_{i=1}^8 f_i x_i}{\sum_{i=1}^8 f_i} \right) \times 100$$

X = Koulutustaso

f_i = Henkilöiden lukumäärä

x_i = Koulutusluokituksen koulutusastekoodi

- 1 = Alempi perusaste
- 2 = Ylempi perusaste
- 3 = Alempi keskiaste
- 4 = Ylempi keskiaste
- 5 = Alin korkea-aste
- 6 = Alempi kandidaattiaste
- 7 = Ylempi kandidaattiaste
- 8 = Tutkijakoulutus tai vastaava

Väestön koulutusrakennetta koskevassa
luvussa henkilöillä, joilla ei ole suoritet-
tuna perusasteen jälkeistä koulutusta,
koulutusaste = 1,5.

9 Tutkintoikäluokkamittain

Tutkintoikäluokkamittain osoittaa ikäluokan tutkinnonsuoritusalttiuden tietyssä vuonna. Se kertoo kuinka suuri osa yhdestä ikäluokasta suorittaa tietyn tasoisen tutkinnon elämänsä jossain vaiheessa. Eri vuosilta laskettujen mittainlukujen avulla voidaan vertailla eri ikäluokkien koulutusta, sukupuolieroja, alueellisia eroja ja ajassa tapahtuvaa kehitystä.

Yhtenä syynä mittaimen kehittämiseen on ollut se, että jonakin vuonna suoritettujen tutkintojen määriä yhteen väestöikäluokkaan vertaamalla ei voida laskea kuinka monta prosenttia ikäluokasta suorittaa tietyn tasoisen tutkinnon. Näin siksi että tutkintojen suorittajat ovat monen ikäisiä, ja osa heistä suorittaa useamman kuin yhden tutkinnon.

Ikäluokkamittaimen perustietoina ovat tietynä vuonna tutkinnon suorittaneet iän, sukupuolen ja asuinalueen mukaan. Ikäluokkamittaimen laskennassa on otettu huomioon 17–40-vuotiaat tutkinnon suorittaneet. Näiden tietojen lähde on Tilastokeskuksen tutkintorekisteri. Laskennassa tarvittavat väestötiedot perustuvat Tilastokeskuksen väestötilastoon.

Mittain käsittää neljä tutkintoryhmää:

- ylioppilastutkinto
- ammatillinen keskiasteen koulutus
(koulutusluokituksen koulutusasteet 3 tai 4)
- alempi korkea-aste
(koulutusluokituksen koulutusasteet 5 tai 6)
- ylempi korkea-aste
(koulutusluokituksen koulutusasteet 7 tai 8).

Lisäksi on laskettu kaksi kokonaistarkastelua:

- kuinka suuri osa ikäluokasta suorittaa joko ylioppilastutkinnon, tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa
- kuinka suuri osa suorittaa jonkin tutkinnon joko ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa.

Kussakin ryhmässä tutkinnon suorittanut henkilö on otettu huomioon vain kerran. Ryhmien prosenttiluvut eivät ole yhteenlaskettavia, sillä sama henkilö voi esiintyä useassa ryhmässä.

Mittain lasketaan käyttämällä ns. käännettyä kohorttimenetelmää eli kumulatiivista ikäryhmäosasummaa seuraavasti:

$$\text{Tutkinnon suorittamisalttius} = \sum_{i=17}^{40} \frac{T_i}{V_i} * 100, \text{ jossa}$$

i = ikä

T_i = i -ikäiset tutkinnon suorittaneet

V_i = i -ikäinen väestö

Esimerkkitaulukko. Tutkintoikäluokkaosuus vuonna x

Tutkinnon suorittaneiden ikä (i)	Tutkinnon suorittaneita (T_i) vuonna x	Väestö (V_i) vuonna x	Osuus väestöstä (%)
17	1 100	55 000	2,0
18	4 560	57 000	8,0
19	5 500	55 000	10,0
20	18 550	53 000	35,0
21	10 200	51 000	20,0
22	2 600	52 000	5,0
Yhteensä			80,0

Tämän kuvitteellisen esimerkin mukaan ikäluokan tutkinnonsuoritusalttius on 80 prosenttia vuonna x.

Tutkintoikäluokkamittain lasketaan kolmen vuoden keskiarvona vuosittaisen heilahtelun tasoittamiseksi. Esimerkiksi vuoden 1990 mittain on vuosien 1989, 1990 ja 1991 ikäluokkaosuuksien keskiarvo.

Liitetaulukot

Sisällys

2.1	Uudet korkeakouluopiskelijat opintoaloittain syyslukukausina 1981–1991	297
2.2	Korkeakouluopiskelijat opintoaloittain syyslukukausina 1981–1991	298
3.1	Ylioppilastutkinnon suorittaneet 1950–1992	299
3.2	Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettut tutkinnot koulutusasteen mukaan 1971–1991	300
3.3	Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettut tutkinnot koulutusalan mukaan 1971–1991	301
3.4	Korkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutusasteen mukaan 1971–1991	302
3.5	Korkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutusalan mukaan 1971–1991	303
3.6	Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutuksittain 1971–1991	304
8.1	Väestö (15–64-vuotias) koulutuksen, työvoimaan kuulumisen ja sukupuolen mukaan 31.12.1990	312
8.2	Väestön (20–64-vuotias) keskimääräiset vuosiansiot koulutuksen, sukupuolen ja iän mukaan 31.12.1990	318

Liitetaulukko 2.1
Uudet korkeakouluopiskelijat opintoaloittain syyslukukausina 1981–1991

Tutkintoasetusten mukainen opintoala	Syyslukukausi									
	1981	1983	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	
Teologinen	179	212	210	190	183	198	233	212	204	
Humanistinen	2 495	2 020	2 079	2 165	2 286	2 366	2 415	2 399	2 609	
Taideteollinen	129	148	116	153	132	156	148	193	199	
Musiikkiala	127	155	177	142	164	183	180	197	241	
Teatteri- ja tanssiala	43	52	54	52	67	58	47	51	62	
Kasvatustieteellinen ¹⁾	1 742	1 731	1 675	1 693	1 766	1 781	1 873	1 957	2 058	
Liikuntatieteellinen	75	89	63	74	69	76	83	84	84	
Yhteiskuntatieteellinen	1 066	1 243	1 184	1 211	1 308	1 325	1 399	1 450	1 431	
Psykologia	116	129	122	130	148	147	163	144	157	
Terveystieteellinen ²⁾			156	216	256	253	269	281	324	
Oikeustieteellinen	561	491	466	480	503	488	470	458	505	
Kauppatieteellinen	1 386	1 475	1 405	1 440	1 421	1 414	1 481	1 489	1 646	
Luonnontieteellinen	1 811	1 863	1 772	1 935	2 080	2 194	2 352	2 564	2 759	
Maatalous-metsätieteellinen	295	314	320	338	321	362	377	333	377	
Teknillistieteellinen	1 879	1 879	2 207	2 308	2 570	2 858	2 988	3 066	2 917	
Lääketieteellinen ³⁾	381	418	404	412	416	672	651	617	575	
Hammaslääketieteellinen	149	133	125	121	113	131	130	119	129	
Eläinlääketieteellinen	46	39	37	40	40	44	42	43	49	
Farmasia	220	237	243	249	251	259	271	320	327	
Yhteensä	12 700	12 628	12 815	13 349	14 094	14 965	15 572	15 977	16 653	

1) Kasvatustieteellisen opintoalan lukumäärät sisältävät myös korkeakoulujen lastentarhanopettajakoulutuksen sekä opettajien erilliset kasvatustieteelliset opinnot.

2) Eräitä terveydenhuollon tutkintoja koskeva asetus tuli voimaan 1.9.1984. Tästä lähtien terveydenhuollon koulutusta ei lueta yhteiskuntatieteelliseen koulutukseen, vaan katsotaan omaksi opintoalaksi.

3) Lääketieteellisen opintoalan uusien opiskelijoiden määrän kasvu sl. 1988 johtuu siitä, että erikoislääkäreiden koulutus siirrettiin tuolloin kokonaan korkeakouluissa toteutettavaksi.

Lähde:

Tilastokeskuksen korkeakoulutilastot

Liitetaulukko 2.2
Korkeakouluopiskelijat opintoaloittain syyslukukausina 1981–1991

Tutkintoasetusten mukainen opintoala	Syyslukukausi								
	1981	1983	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Teologinen	1 513	1 623	1 731	1 766	1 798	1 882	1 918	1 977	1 841
Humanistinen	15 409	15 919	17 122	17 865	18 224	18 874	19 168	19 699	19 820
Taideteollinen	862	881	757	934	960	988	1 042	1 142	1 478
Musiikkiala	779	871	980	1 108	1 163	1 130	1 249	1 323	1 340
Teatteri- ja tanssiala	110	133	161	195	240	264	283	303	299
Kasvatustieteellinen ¹⁾	8 144	8 297	8 452	8 730	9 091	9 328	9 606	10 126	10 678
Liikuntatieteellinen	421	506	477	499	481	501	542	580	609
Yhteiskuntatieteellinen	8 483	9 147	9 507	10 051	10 407	10 855	11 285	11 649	11 693
Psykologia	1 189	1 232	1 294	1 351	1 437	1 462	1 462	1 455	1 405
Terveydenhuolto ²⁾			513	711	971	1 200	1 375	1 523	1 712
Oikeustieteellinen	3 972	4 038	4 019	4 074	4 022	4 027	4 075	4 130	3 812
Kauppatieteellinen	9 614	9 428	9 472	9 865	10 166	10 340	10 499	10 672	11 230
Luonnontieteellinen	13 102	12 997	13 146	13 531	13 748	14 090	14 372	15 140	15 425
Maatalous-metsätieteellinen	2 290	2 482	2 711	2 775	2 878	2 924	3 016	3 050	2 887
Teknillistieteellinen	14 296	14 686	15 969	16 579	17 443	18 635	20 083	21 473	22 580
Lääketieteellinen ³⁾	3 689	3 665	3 631	3 702	3 962	5 077	5 797	6 164	6 184
Hammaslääketieteellinen	1 054	1 068	986	931	890	897	890	924	875
Eläinlääketieteellinen	249	261	291	290	293	306	317	332	325
Farmasia	850	1 008	1 011	1 030	1 072	1 115	1 146	1 259	1 165
Yhteensä	86 026	88 242	92 230	95 987	99 246	103 895	108 125	112 921	115 358

¹⁾ Kasvatustieteellisen opintoalan lukumäärät sisältävät myös korkeakoulujen lastentarhanopettajakoulutuksen sekä opettajien erilliset kasvatustieteelliset opinnot.

²⁾ Eräitä terveydenhuollon tutkintoja koskeva asetus tuli voimaan 1.9.1984. Tästä lähtien terveydenhuollon koulutusta ei lueta yhteiskuntatieteelliseen koulutukseen, vaan katsotaan omaksi opintoalaksi.

³⁾ Lääketieteellisen opintoalan opiskelijoiden määrän kasvu sl. 1988 johtuu siitä, että erikoislääkäreiden koulutus siirrettiin tuolloin kokonaan korkeakouluissa toteutettavaksi.

Lähde:

Tilastokeskuksen korkeakoulutilastot

Liitetaulukko 3.1
Ylioppilastutkinnon suorittaneet 1950–1992

Suoritusvuosi	Ylioppilastutkinnon suorittaneet	Naisylioppilaat	Naisylioppilaiden osuus %
1950	4 073	2 064	50,7
1955	4 678	2 471	52,7
1960	7 666	4 309	56,2
1965	13 444	7 559	56,2
1970	18 280	10 753	58,8
1971	19 891	11 820	59,4
1972	21 371	12 768	59,7
1973	23 165	13 778	59,5
1974	23 838	14 207	59,6
1975	24 828	14 838	59,8
1976	25 390	15 475	60,9
1977	26 897	16 298	60,6
1978	26 192	16 192	61,8
1979	27 220	17 217	63,3
1980	28 692	17 892	62,4
1981	29 261	18 314	62,6
1982	30 481	19 017	62,4
1983	30 823	19 179	62,2
1984	31 881	19 715	61,8
1985	31 615	19 628	62,1
1986	31 050	19 346	62,3
1987	31 117	19 119	61,4
1988	28 726	17 390	60,5
1989	28 029	16 908	60,3
1990	27 469	16 379	59,6
1991	26 724	15 766	59,0
1992	26 169	15 582	59,5

Lähde:
 Ylioppilastutkintolautakunnan ylioppilastutkintotiedosto

Liitetaulukko 3.2
Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettut tutkinnot koulutusasteen mukaan 1971–1991¹⁾

Suoritusvuosi	Alempi keskiaste	Ylempi keskiaste	Alin korkea-aste	Alempi kand.aste	Ylempi kand.aste	Yhteensä
1971	33 568	13 121	3 627	526	49	50 891
1972	34 489	10 406	3 425	618	59	48 997
1973	35 434	9 363	3 638	807	48	49 290
1974	36 062	13 098	3 836	750	104	53 850
1975	36 794	13 261	4 104	539	66	54 764
1976	37 934	14 224	3 573	455	81	56 267
1977	38 510	15 241	4 274	525	104	58 654
1978	41 203	15 455	4 492	391	–	61 541
1979	42 099	15 794	4 531	426	–	62 850
1980	43 562	15 614	4 779	509	–	64 464
1981	43 241	15 199	4 832	398	–	63 670
1982	44 504	15 128	4 787	239	–	64 658
1983	44 796	15 581	4 993	273	–	65 643
1984	44 951	16 300	4 988	283	–	66 522
1985	39 425	20 830	4 920	360	–	65 535
1986	35 027	21 633	5 134	616	–	62 410
1987	32 536	22 583	5 555	678	–	61 352
1988	25 778	24 822	7 636	755	–	58 991
1989	23 340	23 598	9 918	850	–	57 706
1990	23 017	20 758	8 974	2 912	–	55 661
1991	23 165	20 241	11 322	2 981	–	57 709

¹⁾ Tietoihin sisältyvät Sibelius-Akatemiassa ja Taideteollisessa korkeakoulussa vuosina 1971–1977 ja Teatterikorkeakoulussa vuosina 1971–1979 suoritettut tutkinnot.

Lähde:
Tilastokeskuksen tutkintorekisteri

Liitetaulukko 3.3

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettut tutkinnot koulutusalan mukaan 1971–1991¹⁾

Suoritusvuosi	Käsieteollisuus- ja taideala	Opettajankoulutus	Kauppa- ja toimistoala	Tekniikka	Liikenne ja tietoliikenne	Hoitoalat	Maa- ja metsätalous	Muut erikoisalat	Yhteensä
1971	1 041	1 178	10 935	20 170	520	5 038	2 690	9 319	50 891
1972	873	1 025	8 064	20 841	541	5 151	2 852	9 650	48 997
1973	983	1 102	7 340	21 052	559	5 226	2 750	10 278	49 290
1974	1 112	1 152	9 823	22 041	506	5 644	2 771	10 801	53 850
1975	1 043	718	9 807	22 055	578	6 786	2 532	11 245	54 764
1976	1 051	855	9 963	21 840	679	7 747	2 539	11 593	56 267
1977	1 076	1 176	10 202	22 665	596	8 179	2 925	11 835	58 654
1978	933	1 102	10 332	24 260	696	8 280	3 292	12 646	61 541
1979	1 018	1 027	10 349	25 328	715	7 640	3 704	13 069	62 850
1980	1 020	1 120	10 246	26 129	727	8 020	3 873	13 329	64 464
1981	1 036	1 207	10 529	24 531	567	7 848	4 280	13 672	63 670
1982	869	1 182	10 650	24 362	716	8 267	4 660	13 952	64 658
1983	849	1 174	11 452	23 807	596	8 754	4 720	14 291	65 643
1984	1 012	1 232	12 143	23 084	458	9 380	5 052	14 161	66 522
1985	1 908	925	12 574	21 636	502	10 275	4 720	12 995	65 535
1986	2 023	1 247	12 704	20 779	612	10 307	3 837	10 901	62 410
1987	1 069	1 346	13 157	20 315	550	11 581	3 810	9 524	61 352
1988	1 671	1 421	13 233	18 035	582	10 152	5 704	8 193	58 991
1989	1 411	1 231	12 768	18 275	671	10 076	4 684	8 590	57 706
1990	1 587	1 237	12 589	17 830	617	10 009	3 447	8 345	55 661
1991	1 495	1 334	12 946	17 235	800	12 411	3 117	8 371	57 709

¹⁾ Tietoihin sisältyvät Sibelius-Akatemiassa ja Taideteollisessa korkeakoulussa vuosina 1971–1977 ja Teatterikorkeakoulussa vuosina 1971–1979 suoritettut tutkinnot.

Lähde:
Tilastokeskuksen tutkintorekisteri

Liitetaulukko 3.4
Korkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutusasteen mukaan 1971–1991¹⁾

Suoritusvuosi	Alin korkea-aste	Alempi kand.aste	Ylempi kand.aste	Tutkija- koulutus	Muu aste	Yhteensä
1971	190	4 867	4 057	496	–	9 610
1972	252	5 091	4 341	540	–	10 224
1973	130	5 262	4 334	541	–	10 267
1974	90	5 451	4 446	552	11	10 550
1975	276	5 982	4 601	537	11	11 407
1976	380	6 420	4 585	579	10	11 974
1977	569	6 348	4 957	660	20	12 554
1978	429	6 124	5 022	625	61	12 261
1979	323	5 370	5 172	641	53	11 559
1980	409	4 732	5 224	614	53	11 032
1981	449	4 356	5 350	655	43	10 853
1982	343	3 544	5 449	672	40	10 048
1983	323	3 189	5 826	653	32	10 023
1984	319	2 576	6 588	679	46	10 208
1985	282	2 099	6 724	662	41	9 808
1986	5	2 224	6 753	733	49	9 764
1987	1	1 676	7 172	796	16	9 661
1988	3	1 390	8 073	1 030	24	10 520
1989	1	1 116	7 838	1 324	5	10 284
1990	–	1 063	8 399	1 488	–	10 950
1991	–	1 073	8 398	1 705	–	11 176

¹⁾ Tietoihin sisältyvät Svenska social- och kommunalhögskolanissa sekä Tampereen yliopiston opetusjaostoissa suoritettut tutkinnot vuodesta 1971 lähtien. Sibelius-Akatemiassa sekä Taideteollisessa korkeakoulussa (myös koulutuskeskuksessa) suoritettut tutkinnot vuodesta 1978 lähtien ja Teatterikorkeakoulussa vuodesta 1980 lähtien.

Lähde:

Tilastokeskuksen tutkintorekisteri

Liitetaulukko 3.5
Korkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutusalan mukaan 1971–1991¹⁾

Suoritusvuosi	Humanistinen ja esteettinen	Opettajankoulutus	Laki-, yhteiskunta- ja käyttäytymistieteet	Tekniikka ja luonnontieteet	Hoitoalat	Maa- ja metsätalous	Yhteensä
1971	1 872	282	3 565	2 444	1 235	212	9 610
1972	2 065	370	3 653	2 579	1 360	197	10 224
1973	1 807	492	3 724	2 686	1 365	193	10 267
1974	1 912	541	3 766	2 710	1 411	210	10 550
1975	1 946	1 028	3 724	2 755	1 753	201	11 407
1976	1 917	1 415	3 876	2 841	1 748	177	11 974
1977	1 942	1 588	3 922	2 987	1 905	210	12 554
1978	2 052	1 526	3 809	2 850	1 789	235	12 261
1979	2 056	1 476	3 657	2 976	1 162	232	11 559
1980	1 898	1 426	3 403	3 025	1 042	238	11 032
1981	2 049	1 425	2 958	3 076	1 083	262	10 853
1982	2 164	824	2 683	3 092	1 020	265	10 048
1983	1 925	1 087	2 726	2 970	1 044	271	10 023
1984	1 640	1 165	3 175	2 794	1 159	275	10 208
1985	1 483	1 257	2 857	2 738	1 160	313	9 808
1986	1 644	946	2 870	2 921	1 057	326	9 764
1987	1 378	1 476	2 971	2 447	1 033	356	9 661
1988	1 430	1 707	2 923	2 787	1 310	363	10 520
1989	1 163	1 845	3 116	2 393	1 456	311	10 284
1990	1 245	1 820	3 438	2 557	1 576	314	10 950
1991	1 301	2 036	3 066	2 677	1 814	282	11 176

¹⁾ Tietoihin sisältyvät Svenska social- och kommunalhögskolanissa sekä Tampereen yliopiston opetusjaostoissa suoritettut tutkinnot vuodesta 1971 lähtien. Sibelius-Akatemiassa sekä Taideteollisessa korkeakoulussa (myös koulutuskeskuksessa) suoritettut tutkinnot vuodesta 1978 lähtien ja Teatterikorkeakoulussa vuodesta 1980 lähtien.

Lähde:
Tilastokeskuksen tutkintorekisteri

Liitetaulukko 3.6
Ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa suoritettut tutkinnot koulutuksittain 1971–1991

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Suoritusvuosi									
	1971	1975	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Yhteensä	60 501	66 171	75 496	75 343	72 174	71 013	69 511	67 990	66 611	68 885
3 Alempi keskiaste	33 568	36 794	43 595	39 451	35 037	32 538	25 778	23 342	23 017	23 165
4 Ylempi keskiaste	13 121	13 272	15 634	20 845	21 672	22 597	24 846	23 601	20 758	20 241
5 Alin korkea-aste	3 817	4 380	5 188	5 202	5 139	5 556	7 639	9 919	8 974	11 322
6 Alempi kand.aste	5 393	6 521	5 241	2 459	2 840	2 354	2 145	1 966	3 975	4 054
7 Ylempi kand.aste	4 106	4 667	5 224	6 724	6 753	7 172	8 073	7 838	8 399	8 398
8 Tutkijakoulutus	496	537	614	662	733	796	1 030	1 324	1 488	1 705
1 Humanistinen ja esteettinen	2 913	2 989	2 918	3 391	3 667	2 447	3 101	2 574	2 832	2 796
3 Alempi keskiaste	694	559	640	1 431	1 427	64	83	26	42	21
3111 Taideteoll.koul. alle 3v	684	559	615	1 383	1 376	37	58	26	42	21
3199 Muu hum-esteett. alle 3v	10	–	25	48	51	27	25	–	–	–
4 Ylempi keskiaste	10	112	177	313	340	667	1 280	1 093	1 193	1 072
4111 Artesaani;käsi,taide 3v	1	71	113	245	304	616	1 217	1 030	1 087	981
4131 Musiikin koulutus 3v	8	5	–	9	–	2	16	11	9	11
4141 Kuvaamataiteen koul. 3v	1	36	64	43	36	49	47	52	97	80
4199 Muu hum-esteett.koul. 3v	–	–	–	16	–	–	–	–	–	–
5 Alin korkea-aste	260	107	97	201	302	349	327	298	352	402
5111 Artonomi;käsi,taide 5-ast.	51	28	24	154	244	302	236	243	302	330
5121 Teatterikoul,5-aste	10	10	12	–	–	–	–	–	–	–
5131 Musiikkikoulutus,5-aste	30	41	32	8	7	12	18	17	19	20
5141 Kuvaamataiteen k. 5-aste	11	10	12	26	21	24	28	18	26	17
5151 Diplomikielenkääntäjä 2v	158	–	–	–	–	–	–	–	–	–
5191 Muu hum-esteett.k.5-aste	–	18	17	13	30	11	45	20	5	35
6 Alempi kand.aste	1 253	1 375	1 186	487	618	317	133	62	55	37
6111 Soveltava taide, 6-aste	26	1	–	–	–	–	–	–	–	–
6121 Teatterikoul,6-aste	8	11	1	1	–	1	–	–	–	–
6131 Musiikkikoulutus,6-aste	25	58	71	61	32	50	43	10	1	2
6151 Diplomikielenkääntäjä 3v	–	144	163	–	–	–	–	–	–	–
6161 HuK historia, arkeologia	151	176	198	49	94	38	14	8	6	5
6164 HuK kirjall. tutkimus	149	149	105	59	96	38	12	7	16	11
6166 HuK kielitiede	815	731	540	242	291	128	47	26	26	11
6171 HuK filosofia	19	10	4	10	16	7	1	–	1	1
6172 HuK taiteiden tutkimus	34	51	48	35	49	23	4	3	5	3
6173 HuK kulttuurien tutkimus	26	38	50	30	40	26	4	7	–	3
6179 HuK hum.pääaine muu tunt	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–
6191 Ortod.kirkon pappi,kanttori	–	6	6	–	–	6	8	–	–	1
7 Ylempi kand.aste	627	762	741	885	878	953	1 146	980	1 052	1 104
7111 Soveltava taide, 7-aste	–	30	40	5	2	–	–	–	–	–
7115 Taiteen kand. tutkinto	–	–	–	26	23	38	26	38	28	47
7131 Musiikinjohtaja,diplomi	18	21	24	47	35	67	57	11	1	1
7133 Musiikin kand.tutkinto	–	–	–	21	18	40	47	72	65	93
7141 Teatteritaiteen kand.	–	–	–	18	3	10	13	11	15	18
7143 Tanssitaiteen kand.	–	–	–	–	–	–	–	–	1	5
7152 Teologian kand.tutk.	143	154	118	120	117	99	163	95	101	110
7161 FK historia, arkeologia	100	83	108	130	127	123	124	121	121	129
7164 FK kirjall. tutkimus	56	69	53	65	83	77	96	101	111	108

Jatkuu

Liitetaulukko 3.6
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Suoritusvuosi									
	1971	1975	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
7166 FK kielitiede	276	367	350	377	358	377	405	325	392	369
7171 FK filosofia	5	10	5	5	11	7	13	14	10	9
7172 FK taiteiden tutkimus	18	21	20	40	33	32	85	53	61	43
7173 FK kulttuurien tutkimus	11	7	23	24	38	44	56	52	59	60
7174 FK kielenkääntäjä	-	-	-	7	30	39	61	87	87	112
8 Tutkijakoulutus	69	74	77	74	102	97	132	115	138	160
811 Teologian lis.tutkinto	12	9	12	7	5	9	11	14	14	13
812 Teologian tri	5	10	12	4	8	8	7	3	19	6
813 Fil.lis.humanist.op.ala	37	38	37	40	59	50	80	67	67	89
815 Fil.tri,humanist.op.ala	15	17	16	23	30	30	31	31	32	46
817 Taiteen lis.tutkinto	-	-	-	-	-	-	3	-	4	3
818 Taidealan tri. tutkinto	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
2 Opettajankoulutus	1 460	1 746	2 546	2 182	2 193	2 822	3 128	3 076	3 057	3 370
3 Alempi keskiaste	287	159	171	268	263	321	453	292	184	219
3211 Nuorisonohj.koul(-1989)	149	71	-	-	16	-	66	45	-	-
3212 Liikunnanohj.koul(-1989)	91	56	47	70	48	70	62	-	-	-
3221 Askartelunohj.k(-1988)	29	29	29	29	29	31	29	-	-	-
3231 Kudonnan-, ompelunneuvoja	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3241 Autokoulunopettaja	4	3	29	63	77	64	96	31	83	58
3299 Muu opettajank. alle 3v	-	-	66	106	93	156	200	216	101	161
4 Ylempi keskiaste	25	35	192	244	316	290	257	164	10	6
4211 Nuoriso-sostyön k(-1989)	25	35	192	216	232	231	238	134	1	-
4299 Muu opettajankoulutus 3v	-	-	-	28	84	59	19	30	9	6
5 Alin korkea-aste	540	419	916	427	118	143	113	94	301	362
5211 Lastentarhanop.k(-1985)	149	280	766	280	3	-	-	-	-	-
5221 Kansakoulunopettajakoul.	66	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5222 Kansalaiskoulunopettaja	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5229 Kansa,kansalaisk.op. tunt.	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5231 Erityisopettaja (-1972)	70	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5241 Ammattikoulun ammatinop.	28	60	27	55	31	32	55	28	38	57
5245 Kotiteollisuusopettajank	42	20	40	36	29	40	-	-	-	-
5249 Kotital.op.perusk.pohj.	79	57	56	56	55	71	58	34	5	-
5251 Logonomikoulutus	30	1	27	-	-	-	-	-	-	-
5252 Nuor,vapaa-aikaohj.5-ast	-	-	-	-	-	-	-	32	258	287
5253 Käsiyönop,keskik.(-74)	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
5254 Ratsastuksenop.k(1991-)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
5255 Musiikinohjaajien koul.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
6 Alempi kand.aste	577	1 118	1 239	609	818	1 124	1 161	1 227	1 216	1 210
6211 Peruskoulun luokanopett.	355	601	681	23	25	12	10	7	2	2
6212 Perusk.op,käsityö,kotitalous	82	139	80	-	-	-	-	-	-	-
6219 Muu perusk.op, 6-aste	28	12	-	-	-	-	-	-	-	-
6221 Erityisopettaja (1973-)	-	212	145	175	164	203	216	243	172	194
6241 Lastentarhanop.k(1986-)	-	-	-	-	408	631	701	766	833	778
6243 Musiikin opettaja 6-aste	32	52	167	205	94	154	98	82	98	98
6245 Liikunnanopettaja	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6246 Sairaanhoidon opettaja	26	51	63	130	94	79	101	93	78	107
6247 Opinto-ohjaajien koul.	-	51	103	76	33	45	35	36	33	31

Jatkuu

Liitetaulukko 3.6
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Suoritusvuosi									
	1971	1975	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
7 Ylempi kand.aste	31	15	28	634	678	944	1 144	1 299	1 346	1 573
7211 KK luokanopettaja	–	–	–	505	434	583	607	684	643	769
7212 KK erityisopettaja	–	–	–	12	10	24	27	17	27	35
7213 KK kotital.käsityön opet	–	–	–	40	69	76	76	89	107	119
7221 FK hum.alan opettajank.	–	–	–	9	62	99	190	237	283	289
7226 FK luonnont.opettajank.	–	–	–	2	30	78	110	135	114	131
7242 TaK opettajankoulutus	31	15	28	20	17	16	42	18	28	38
7245 TK opettajankoulutus	–	–	–	9	12	19	23	24	28	30
7246 Mus.kand,opettajankoul.	–	–	–	5	6	14	17	18	36	43
7247 LitK opettajankoulutus	–	–	–	32	38	35	39	45	34	55
7248 THK terveydenhuollon op.	–	–	–	–	–	–	13	32	46	64
3 Kauppa- ja toimistoala, laki- ja yhteiskuntatieteet	14 500	13 531	13 649	15 431	15 574	16 128	16 156	15 884	16 027	16 012
3 Alempi keskiaste	3 645	2 913	2 512	3 163	3 129	3 320	3 249	3 003	2 744	2 602
3311 Merkantti (kauppakoulu)	3 232	2 584	2 262	2 710	2 750	2 920	2 841	2 695	2 513	2 378
3321 Kaupallinen koul.alle 3v	268	191	107	174	92	101	128	46	–	–
3361 Toimistotyökoul.alle 3v.	46	30	27	47	26	24	16	25	20	12
3363 Atk-alan koul.alle 3v	9	27	15	10	33	23	27	25	22	15
3397 Muu kauppa,tstok.alle 3v	90	81	101	222	228	252	237	212	189	197
4 Ylempi keskiaste	7 147	6 583	7 379	9 031	9 173	9 210	9 301	9 172	9 074	9 606
4311 Merkonomi	7 108	6 245	7 102	8 804	9 089	9 085	9 210	9 157	9 056	9 589
4321 Kaupallinen koulutus 3v	–	12	–	31	20	18	16	–	–	–
4331 Hall,järj.teht.koul.3v	–	–	–	82	50	90	41	–	–	–
4361 Atk-alan koulutus 3v	4	162	50	80	4	5	5	7	4	6
4367 Toimistohenkilökoul, 3v	–	11	41	11	–	–	17	8	14	6
4397 Muu kauppa,tstokoul, 3v	35	153	186	23	10	12	12	–	–	5
5 Alin korkea-aste	143	322	358	380	402	627	683	593	771	738
5314 Kaupallinen koul, 5-aste	–	16	–	20	–	–	–	–	–	–
5331 Atk-alan koulutus 5-aste	–	23	28	113	107	354	410	417	405	445
5332 Sihteerikoulutus 5-aste	121	191	211	192	203	208	205	108	184	171
5341 Hall, toimihenkilök, 5-ast	–	–	–	–	–	–	–	–	37	47
5397 Muu kaupan,hallinn,5-ast	22	92	119	55	92	65	68	68	145	75
6 Alempi kand.aste	2 057	2 119	1 687	622	639	471	409	306	317	274
6311 Varanotaari,alempi oik.t	114	48	37	75	77	105	53	52	41	57
6321 Ekonomin tutkinto,alempi	645	774	612	26	5	–	1	–	–	–
6331 Akateeminen sihteeri	116	40	4	–	–	–	–	–	–	–
6334 Kirjeenvaihtaja	136	176	91	1	1	1	–	–	–	–
6341 Taloud.-hallinn.tutkinto	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
6351 HuK yhteiskuntatiet. ala	528	661	478	184	226	91	84	31	5	5
6361 Liikuntakasvat.kand.	62	64	59	4	2	1	–	–	–	–
6371 Sosionomi,toimihlök,6ast	455	356	406	332	328	273	271	223	271	212
7 Ylempi kand.aste	1 400	1 487	1 574	2 105	2 082	2 358	2 340	2 625	2 906	2 556
7311 Oikeustiet. kand.	309	366	443	454	404	431	411	378	418	404
7321 Kauppatiet. kand.	140	181	321	85	27	25	6	–	5	–
7324 Ekonomi (ylempi)	–	–	–	799	856	1 018	1 019	1 144	1 183	1 093
7327 Taloustiet. kand.	39	75	110	52	10	9	1	–	1	3
7331 Valtiotiet. kand.	467	328	233	208	231	261	284	381	393	285

Jatkuu

Liitetaulukko 3.6
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Suoritusvuosi									
	1971	1975	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
7335 Yhteiskuntatiet. kand.	190	259	216	168	198	210	204	258	436	313
7339 Hallintotiet. kand.	70	53	57	36	42	54	54	83	129	90
7341 Kasvatustiet.kand.	53	43	44	124	134	135	165	185	193	212
7344 FK yhteiskuntatiet. ala	126	158	129	148	123	114	107	62	8	11
7351 Liikuntatiet.kand.	5	24	21	26	23	35	12	14	16	17
7353 Psykologian kand.	—	—	—	5	34	66	77	120	124	128
7381 Hallint.opin kand.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Tutkijakoulutus	108	107	139	130	149	142	174	185	215	236
831 Oikeustiet.lakitiet.lis.	23	13	8	14	18	10	16	18	15	19
832 Oikeustiet.lakitiet.tri	1	2	6	2	4	5	8	8	5	6
833 Kauppat.ja taloust.lis.	9	13	20	24	12	16	11	11	20	28
834 Kauppat.ja taloust.tri	3	11	6	1	9	8	8	9	10	18
835 Valt.yht.hall.lis.	35	31	47	40	33	43	54	57	61	70
836 Valt.yht.hall.tri	15	14	16	13	25	16	19	25	37	30
837 Muut yht.kunta-alan lis.	16	21	22	24	30	27	40	32	39	43
838 Muut yht.kunta-alan tri	6	2	14	12	18	17	18	25	28	22
4 Tekniikka ja luonnontieteet	22 614	24 810	29 154	24 374	23 700	22 762	20 822	20 668	20 387	19 912
3 Alempi keskiaste	15 780	16 887	19 993	13 174	11 803	10 737	7 750	6 909	6 394	6 398
3411 Metallikone,auto alle 3v	7 935	8 608	9 207	5 974	5 172	4 523	3 546	2 972	2 542	2 419
3425 Sähköala alle 3v	1 998	2 834	4 209	1 907	1 636	1 611	106	99	64	113
3431 Rakennus,maanmitt alle 3v	1 525	1 724	2 138	2 292	2 217	2 092	1 980	2 004	1 988	2 122
3435 Puuteollisuus, alle 3v	925	745	972	814	778	699	650	542	621	587
3441 Kem.pap,sellul, alle 3v	535	630	719	737	595	603	323	333	342	309
3443 Kirjapainoala alle 3v	223	239	288	273	239	239	183	133	122	137
3451 Tekstiili,vaatet.alle 3v	2 383	1 763	1 948	727	687	595	334	297	239	165
3455 Elintarviketeoll.alle 3v	232	306	495	435	465	358	513	426	380	400
3491 Muu tekn,luonnont,alle 3v	24	38	17	15	14	17	115	103	96	146
4 Ylempi keskiaste	2 748	3 267	3 901	6 405	7 035	7 561	8 115	6 645	6 375	5 981
4411 Tekn(-1988),konetkn.	1 194	1 237	1 457	1 104	1 136	975	1 064	14	16	1
4415 Tekn(-1988),sähkötekn	361	421	551	550	524	576	607	—	2	—
4417 Tekn(-1988),rak.maanmitt	713	740	827	686	745	729	685	—	—	—
4421 Tekn(-1988),puuteoll	67	101	96	117	113	79	76	—	—	—
4422 Tekn(-1988),kemia,paperi	104	169	131	94	86	82	113	—	—	—
4424 Tekn(-1988),kirjapaino	23	25	25	29	29	27	27	—	—	—
4425 Tekn(-1988),tekst.vaatet	—	17	27	19	27	18	27	—	—	—
4426 Tekn(-1988),elintarvike	20	25	28	19	39	51	47	—	—	—
4429 Tekn(-1988),tietotekn	—	130	272	213	233	260	219	—	—	—
4438 Tekn(-1988),muu tuntemat	—	28	29	32	29	32	38	—	—	—
4441 Metallikone,autoala 3v	96	173	250	1 245	1 400	1 588	1 663	2 108	2 046	1 997
4455 Sähköala 3v	14	—	—	1 477	1 694	1 908	2 133	2 903	2 736	2 578
4461 Rakennus, maanmittaus 3v	—	—	—	43	58	77	110	143	129	141
4465 Puuteollisuus 3v	21	19	33	54	87	84	64	43	46	12
4468 Kemia,paperi,sellul. 3v	13	—	—	3	25	94	236	360	320	335
4473 Kirjapainoala 3v	—	26	23	42	9	94	87	133	177	145
4476 Tekstiili-vaatetusala 3v	100	133	128	637	757	820	835	845	772	654
4483 Elintarviketeollisuus 3v	21	23	24	34	32	56	79	96	131	117
4495 Muu tekn,luonnontiet 3v	1	—	—	7	12	11	5	—	—	1

Jatkuu

Liitetaulukko 3.6
Jatkuu

Koulutusala Koulustaste Kouluskoodi	Suoritusvuosi									
	1971	1975	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
5 Alin korkea-aste	1 642	1 901	2 253	2 065	1 946	2 017	2 063	4 584	2 928	2 662
5411 Ins(-1989),konetekniikka	689	726	829	795	800	743	740	674	6	2
5415 Ins(-1989),sähkötekn	329	395	355	329	336	323	346	248	2	-
5417 Ins(-1989),rakennustekn	536	567	636	457	422	451	422	351	1	-
5421 Ins(-1989),puuteollisuus	18	22	31	27	24	26	25	23	-	-
5422 Ins(-1989),kemia,paperi	43	59	107	118	105	105	87	64	-	-
5425 Ins(-1989),tekst.vaatet	17	16	-	-	-	21	-	21	-	-
5427 Ins(-1989),elintarvike	-	-	-	29	26	34	29	29	-	-
5429 Ins(-1989),tietotekn	-	86	258	264	209	247	332	156	11	-
5439 Ins(-1989),muu tuntemat	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5441 Tekn(1989-),konetekn	-	-	-	-	-	-	-	1 041	988	831
5445 Tekn(1989-),sähkötekn	-	-	-	-	-	-	-	569	457	463
5448 Tekn(1989-),rak.maanmitt	-	-	-	-	-	-	-	713	738	717
5451 Tekn(1989-),puuteoll	-	-	-	-	-	33	50	115	126	107
5453 Tekn(1989-),kemia,paperi	-	-	-	-	-	-	-	149	135	92
5455 Tekn(1989-),kirjapaino	-	-	-	-	-	-	-	29	25	31
5456 Tekn(1989-),tekst.vaatet	-	-	-	-	-	-	-	32	81	82
5457 Tekn(1989-),elintarvike	9	12	12	19	15	14	13	58	60	56
5458 Tekn(1989-),tietotekn	-	-	-	-	-	-	-	247	239	220
5468 Tekn(1989-),muu tuntemat	-	-	-	-	-	-	-	44	53	40
5497 Muu tekn,luonnont,5-aste	-	18	25	27	9	20	19	21	6	21
6 Alempi kand.aste	871	897	901	457	533	180	200	168	2 157	2 215
6411 Ins(1990-),konetekniikka	-	-	-	-	-	-	-	-	797	761
6415 Ins(1990-),sähkötekn	-	-	-	-	-	-	-	-	365	336
6418 Ins(1990-),rak, maanmitt.	-	-	-	-	-	-	-	-	454	420
6421 Ins(1990-),puuteollisuus	-	-	-	-	-	-	107	137	79	57
6423 Ins(1990-),kemia,paperi	-	-	-	-	-	-	-	-	92	85
6426 Ins(1990-),tekst.vaatet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
6427 Ins(1990-),elintarvike	-	-	-	-	-	-	-	-	25	25
6428 Ins(1990-),tietotekn	-	-	-	-	-	-	-	-	321	407
6438 Ins(1990-),muu tuntemat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82
6441 LuK matem.,tiet.käsitt.	392	408	348	153	166	61	27	17	16	9
6443 LuK fysiikka,tähtitiede	97	108	109	67	84	34	13	3	2	4
6445 LuK kemia	209	181	190	115	129	30	22	2	3	4
6447 LuK geologia, maantiede	56	61	117	42	63	21	13	4	1	3
6451 LuK biologia	117	139	137	80	91	34	18	5	2	1
7 Ylempi kand.aste	1 345	1 614	1 825	1 951	2 059	1 904	2 295	1 952	2 073	2 159
7411 DI kone,energiatekniikka	178	183	280	302	287	313	314	279	277	291
7415 DI sähkötekn, tekn. fys.	173	185	251	254	240	243	253	239	265	259
7418 DI rakennustekn,maanmitt	187	197	169	190	157	155	196	171	172	188
7421 DI prosessitekniikka	191	228	254	184	185	185	211	209	217	244
7435 DI tietotekniikka	-	66	58	97	133	103	117	132	185	226
7438 DI muu pääaine, tunt.	25	40	39	112	116	124	157	148	155	162
7441 Arkkitehti	64	70	61	88	150	87	82	64	94	108
7443 Maisema-arkkitehti	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
7451 FK matem.,tietojenkäsitt	155	224	236	178	190	171	256	188	200	178
7453 FK fysiikka,tähtitiede	68	72	95	108	108	94	124	77	80	71
7455 FK kemia	161	180	177	179	182	173	221	190	173	150
7457 FK geologia, maantiede	46	55	64	87	97	89	135	75	77	99
7461 FK biologia	95	114	140	172	214	167	229	180	177	183
7469 FK luonn.pääaine,ko muut	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Jatkuu

Liitetaulukko 3.6
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Suoritusvuosi									
	1971	1975	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
8 Tutkijakoulutus	228	244	281	322	324	363	399	410	460	497
841 Tekniikan lis.tutkinto	57	85	70	96	92	127	113	139	150	166
843 Tekniikan tri tutkinto	19	28	38	44	32	39	56	47	49	80
845 Fil.lis.mat.-luonn.ala	104	87	99	112	113	111	145	130	132	136
846 Fil.tri mat.-luonn.ala	48	44	74	70	87	86	85	94	129	115
5 Liikenne ja tietoliikenne	520	578	727	502	612	550	582	671	617	800
3 Alempi keskiaste	224	248	412	347	361	384	472	499	497	626
3511 Merenkulun koul. alle 3v	224	243	361	179	55	80	43	49	66	42
3541 Maantielik.koul.alle 3v	—	4	51	168	295	290	429	450	431	584
3599 Muu liikennek. alle 3v	—	1	—	—	11	14	—	—	—	—
4 Ylempi keskiaste	111	131	174	108	200	134	84	142	85	134
4511 Merenkulun koulutus 3v	101	94	82	66	92	75	31	42	45	50
4521 Lentoliikenteen koul. 3v	—	3	30	—	34	17	37	60	40	38
4551 Tietoliikenteen koul,3v	10	34	62	42	74	42	16	40	—	46
5 Alin korkea-aste	114	112	1	—	13	—	—	—	—	—
5511 Merenkulun päällystökoul	98	75	1	—	—	—	—	—	—	—
5521 Lentoperämieskoulutus	16	37	—	—	13	—	—	—	—	—
6 Alempi kand.aste	71	87	140	47	38	32	26	30	35	40
6511 Merikapteenitutkinto	71	87	140	47	38	32	26	30	35	40
6 Hoitoalat	6 273	8 539	9 062	11 435	11 364	12 614	11 462	11 532	11 585	14 225
3 Alempi keskiaste	1 958	3 370	3 863	5 240	5 122	6 211	4 512	4 556	5 813	6 463
3611 Apuhoitaja, perushoitaja	624	1 368	1 545	1 822	1 900	2 167	1 582	1 576	1 665	1 614
3613 Hammashoitajakoulutus	89	358	314	315	311	272	160	305	308	332
3614 Lastenhoitajakoulutus	376	317	499	1 057	923	814	210	342	336	394
3616 Jalkojenhoitajakoulutus	41	27	37	44	44	46	43	21	28	35
3617 Kuntohoitaja, hieroja	55	234	251	353	419	389	371	385	503	548
3621 Vast.otto,os.avust.koul.	63	149	285	268	226	99	20	—	—	—
3622 Lääkintävaihtimestarikoul	—	132	102	124	110	148	95	111	153	190
3651 Sos.ala, hoitaja alle 3v	578	490	606	912	901	2 041	1 987	1 776	2 764	3 279
3697 Muu hoitoalank. alle 3v	132	295	224	345	288	235	44	40	56	71
4 Ylempi keskiaste	2 197	2 234	2 781	3 201	3 278	3 358	3 481	2 987	929	541
4611 Sairaanhoidajakoulutus	1 590	1 288	1 674	1 965	2 078	2 099	2 267	2 081	197	34
4613 Röntgenhoitajakoulutus	112	45	147	126	108	82	103	73	4	—
4614 Laboratoriohoitajakoul.	219	245	274	200	193	173	174	116	33	28
4615 Lääkintävaimistelijakoul	128	304	264	331	379	390	421	286	168	23
4616 Toimintaterapeuttikoul.	—	17	27	41	29	44	27	35	2	—
4617 Hammashoit.ylempi koul.	—	—	56	55	53	50	47	32	32	—
4622 Mielsair,mieltervh.koul	121	301	263	379	340	411	284	184	366	316
4641 Lähikasvattajien koul.	27	34	75	104	98	109	117	—	—	—
4697 Muu hoitoalan koul, 3v	—	—	1	—	—	—	41	180	127	140
5 Alin korkea-aste	972	1 310	1 395	1 785	1 882	1 964	2 143	2 531	3 265	5 407
5611 Erik.sair.hoit,sair.hoit	553	513	533	795	943	919	1 118	1 115	1 601	2 866
5621 Erik.sair.hoit,terv.hoit	107	352	354	475	449	466	426	430	504	741
5622 Erik.sair.hoit,sos.työ	24	22	—	—	—	—	—	—	—	—
5623 Erik.sair.hoit,kätilytyö	137	84	122	148	157	205	154	172	210	206

Jatkuu

LIITETAULUKOT

Liitetaulukko 3.6
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Suoritusvuosi									
	1971	1975	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
5624 Erik.lääkintävoimistelija	–	28	51	91	94	90	108	113	193	502
5625 Erik.laboratorionhoitaja	–	41	71	65	72	62	90	110	146	254
5626 Erik.röntgenhoitaja	–	17	32	32	29	33	42	66	65	114
5627 Erik.toimintaterapeutti	–	–	–	12	15	12	24	33	31	42
5628 Hammashuoltaja	–	–	–	–	–	–	–	21	15	100
5631 Apuneuvoteknikko	–	–	16	–	–	17	–	–	–	19
5632 Optikko	19	30	–	47	30	40	43	48	71	35
5633 Hammasteknikko	12	26	46	43	23	33	64	39	53	27
5661 Farmaseutti 2v	120	197	79	–	–	–	–	–	–	–
5671 Sos.alan ohj.kasv(1989-)	–	–	91	77	70	87	74	384	376	501
6 Alempi kand.aste	564	925	88	237	194	230	216	173	195	278
6611 Lääketiet.kand.	355	624	23	–	–	–	–	–	–	–
6621 Hammaslääket.kand.	144	180	2	–	–	–	–	–	–	–
6631 Eläinlääketiet.kand.	34	36	3	–	–	–	–	–	–	–
6641 Terv.hoidon hall. tutk.	31	85	60	49	25	48	16	2	2	–
6661 Farmaseutti 3v	–	–	–	188	169	182	200	171	193	278
7 Ylempi kand.aste	517	617	835	870	755	689	826	694	750	756
7611 Lääketiet.lis.	310	437	565	547	467	405	500	420	440	441
7621 Hammaslääketiet.lis.	130	119	159	199	151	158	167	114	116	113
7631 Eläinlääketiet.lis.	21	26	39	37	51	35	48	25	40	49
7641 Proviisori	52	24	71	54	57	56	60	67	61	62
7642 Farmasian kand.	4	11	1	–	–	–	–	–	–	–
7681 Terveydenh.kand.	–	–	–	33	29	35	51	68	93	91
8 Tutkijakoulutus	65	83	100	102	133	162	284	591	633	780
861 Erikoislääkärikoulutus	–	–	–	–	–	5	112	412	440	556
863 Lääket.ja kir.lääket.tri	58	74	91	83	99	123	134	129	132	150
865 Hamm.tri,erik.hamm.lääk.	3	4	2	8	15	17	15	19	21	30
866 Eläinl.tri,erikoiseläinlääk.	4	–	5	5	3	1	6	4	6	12
867 Muut lis.tutk.hoitoala	–	4	2	3	7	9	11	17	18	19
868 Muut hoitoalan tohtorit	–	1	–	3	9	7	6	10	16	13
7 Maa- ja metsätalous	2 902	2 733	4 111	5 033	4 163	4 166	6 067	4 995	3 761	3 399
3 Alempi keskiaste	2 357	2 236	3 539	4 284	3 445	3 339	2 936	2 498	2 248	1 944
3711 Maatilatalous, alle 3v	1 630	1 294	2 153	2 614	2 273	2 114	1 824	1 519	1 211	1 018
3731 Puutarhatal.koul.alle 3v	258	292	568	636	377	461	471	457	513	485
3741 Metsätal.koul. alle 3v	455	627	802	1 009	792	704	574	460	469	387
3751 Kalatalouskoul. alle 3v	14	22	16	25	3	48	57	46	38	39
3797 Muu maa-metsäk. alle 3v	–	1	–	–	–	12	10	16	17	15
4 Ylempi keskiaste	221	186	221	221	132	135	813	813	499	379
4711 Maatilatalous, väh.3v	114	91	114	73	62	103	63	27	30	31
4741 Metsätalouden koul, 3v	107	95	107	148	70	32	750	786	469	348
5 Alin korkea-aste	112	110	113	215	260	336	1 955	1 373	700	794
5711 Agrologi	90	90	90	151	179	214	257	321	385	497
5731 Hortonomi	22	20	23	32	37	31	32	49	66	86
5741 Metsätalousinsinööri	–	–	–	20	44	91	1 650	989	233	196
5751 Ikkyonomi	–	–	–	12	–	–	16	14	16	15

Jatkuu

Liitetaulukko 3.6
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Kouluskoodi	Suoritusvuosi									
	1971	1975	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
7 Ylempi kand.aste	186	172	221	279	301	324	322	288	272	250
7711 Agronomitutkinto	54	41	75	56	36	19	16	—	—	—
7721 Metsätutkinto	53	42	66	14	7	7	8	—	—	—
7731 MMK maatalousopinnot	28	22	17	78	97	129	107	93	87	81
7734 MMK metsäopinnot	5	11	10	55	75	87	99	78	82	83
7738 MMK kotitalousopinnot	20	23	17	23	16	23	14	17	13	13
7739 MMK elintarvikeopinnot	12	17	22	20	11	7	4	—	—	—
7741 MMK ympäristöopinnot	14	16	14	17	26	25	36	34	21	21
7751 Elintarviketiet.kand.	—	—	—	16	33	27	38	66	69	52
8 Tutkijakoulutus	26	29	17	34	25	32	41	23	42	32
871 Maat.-ja metsät.lis.	14	18	8	16	13	19	26	9	20	17
872 Maat.-ja metsät.tri	12	11	9	17	10	9	13	10	20	13
873 Elintarviketiet.lis.	—	—	—	1	—	2	1	3	1	—
874 Elintarviketiet.tri	—	—	—	—	2	2	1	1	1	2
8 Muut erikoisalat	9 319	11 245	13 329	12 995	10 901	9 524	8 193	8 590	8 345	8 371
3 Alempi keskiaste	8 623	10 422	12 465	11 544	9 487	8 162	6 323	5 559	5 095	4 892
3811 Paloalan koul, alle 3v	—	114	150	191	161	84	182	158	171	153
3812 Poliisiala alle 3v	199	1 145	413	514	417	409	774	520	515	297
3813 Vanginvartijakoulutus	13	43	55	116	67	22	—	—	25	—
3841 Koti,laitostal, alle 3v	5 224	5 240	7 331	6 487	4 590	3 942	3 472	3 146	2 937	3 019
3843 Hotelli,ravits, alle 3v	2 545	3 313	3 898	3 630	3 673	3 021	1 862	1 727	1 433	1 414
3881 Parturi,kampaaja,alle 3v	642	567	610	606	579	684	33	8	14	9
3897 Muu erikoisala, alle 3v	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
4 Ylempi keskiaste	662	724	809	1 322	1 198	1 242	1 515	2 585	2 593	2 522
4811 Palopäälylystön koulutus	—	20	—	24	30	63	40	39	59	20
4812 Poliisialan koul, 3v	152	181	150	179	30	129	176	147	144	343
4813 Vankeinhoitokoulutus	1	14	—	20	—	—	69	118	62	24
4841 Koti-laitostalous, 3v	67	95	102	100	91	—	—	—	—	—
4843 Hotelli-ravitssem.palv,3v	442	414	557	977	994	984	1 109	1 654	1 699	1 685
4883 Parturi,kampaajakoul, 3v	—	—	—	22	53	66	116	621	629	443
4897 Muu erikoisalan koul, 3v	—	—	—	—	—	—	5	6	—	7
5 Alin korkea-aste	34	99	55	129	216	120	355	446	657	957
5811 Poliisipäälylystökoulutus	34	53	24	—	24	26	23	24	20	40
5841 Hotelli-ravitssem,5-aste	—	46	31	63	62	68	108	101	288	548
5844 Koti,laitostalous,5-aste	—	—	—	66	130	26	224	321	349	355
5897 Muu erikoisala, 5-aste	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14

Lähde:

Tilastokeskuksen tutkintorekisteri

Liitetaulukko 8.1

Väestö (15–64-vuotias) koulutuksen, työvoimaan kuulumisen ja sukupuolen mukaan 31.12.1990

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Väestö		Työvoima yhteensä	Työvoima- osuus %	Työvoimasta naisia	Naisten työvoima- osuus %
		Naisia				
Yhteensä	3 361 310	1 667 229	2 467 695	73,4	1 185 760	71,1
Vähintään alemman keskiasteen koulutus	1 910 642	955 125	1 586 981	83,1	770 107	80,6
0 Yleissivistävä	220 979	122 174	126 710	57,3	72 170	59,1
4 Ylempi keskiaste	220 979	122 174	126 710	57,3	72 170	59,1
401 Ylioppilastutkinto	220 979	122 174	126 710	57,3	72 170	59,1
1 Humanistinen ja esteettinen	53 804	38 193	45 380	84,3	31 688	83,0
3 Alempi keskiaste	7 225	5 467	5 364	74,2	3 945	72,2
311 Taideteoll.koul, alle 3v	6 901	5 271	5 129	74,3	3 810	72,3
319 Muu hum. ja esteett.koul.	324	196	235	72,5	135	68,9
4 Ylempi keskiaste	6 412	4 560	4 610	71,9	3 204	70,3
411 Taideteoll.koul, 3v	5 266	4 069	3 727	70,8	2 849	70,0
413 Musiikin koulutus 3v	460	54	364	79,1	35	64,8
414 Kuvaamataiteen koul, 3v	663	415	499	75,3	301	72,5
419 Muu hum. ja esteett.koul.	23	22	20	87,0	19	86,4
5 Alin korkea-aste	5 017	3 214	4 163	83,0	2 630	81,8
511 Soveltava taide, 5-aste	2 890	1 999	2 325	80,4	1 594	79,7
512 Teatteritaide 5-aste	542	280	487	89,9	246	87,9
513 Musiikkikoulutus 5-aste	413	153	374	90,6	137	89,5
514 Kuvaamataiteen koulutus	555	256	430	77,5	193	75,4
515 Dipl.kielenkänt.koul,2v	362	314	325	89,8	280	89,2
519 Muu hum. ja esteett.koul.	255	212	222	87,1	180	84,9
6 Alempi kandidaattiaste	12 169	9 655	10 512	86,4	8 288	85,8
611 Sov.taide alem.kand.aste	490	238	410	83,7	196	82,4
612 Teatterit.alem.kand.aste	119	56	111	93,3	52	92,9
613 Musiikkik.alem.kand.aste	128	50	114	89,1	40	80,0
615 Dipl.kielenkänt.koul,3v	1 569	1 350	1 370	87,3	1 159	85,9
616 Hum.kand.tutk,hum.op.ala	9 704	7 901	8 388	86,4	6 795	86,0
619 Muu hum,esteett.koul,6-aste	159	60	119	74,8	46	76,7
7 Ylempi kandidaattiaste	21 517	14 780	19 394	90,1	13 162	89,1
711 Soveltavan taiteen 7-aste	702	454	630	89,7	394	86,8
713 Musiikkik.ylem.kand.aste	1 277	586	1 167	91,4	525	89,6
714 Teatteri,tanssitait.koul	77	43	73	94,8	40	93,0
715 Teologikoulutus	3 567	1 403	3 313	92,9	1 253	89,3
716 Fil.kand.,hum.opintoala	15 893	12 293	14 210	89,4	10 949	89,1
718 Muut hum.est. 7-ast.koul	1	1	1	100,0	1	100,0
8 Tutkijakoulutus tai vastaava	1 464	517	1 337	91,3	459	88,8
811 Teologian lis.tutkinto	134	29	122	91,0	25	86,2
812 Teologian tri	153	16	145	94,8	15	93,8
813 Fil.lis.humanist.op.ala	640	293	564	88,1	254	86,7
815 Fil.tri,humanist.op.ala	517	168	488	94,4	154	91,7
817 Taiteen lis.tutkinto	7	6	7	100,0	6	100,0
818 Taidealan tri tutkinto	2	–	2	100,0	–	–
819 Muu hum,est.tutkijakoul.	11	5	9	81,8	5	100,0

Jatkuu

Liitetaulukko 8.1
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Väestö	Naisia	Työvoima yhteensä	Työvoima-	Työvoimasta	Naisten
				osuus	naisia	työvoima- osuus
				%		%
2 Opettajankoulutus	60 634	43 584	52 432	86,5	37 459	85,9
3 Alempi keskiaste	5 834	3 555	5 004	85,8	2 969	83,5
321 Nuoriso-liik.ohj.alle 3	3 235	1 705	2 802	86,6	1 473	86,4
322 Askartelunohj.k.(-1988)	472	390	397	84,1	325	83,3
323 Koti-,käsiteitoll.nuvoja	424	424	341	80,4	341	80,4
324 Liikent.opettaja alle 3	717	74	689	96,1	72	97,3
329 Muu opettajank. alle 3v	986	962	775	78,6	758	78,8
4 Ylempi keskiaste	2 828	1 966	2 542	89,9	1 723	87,6
421 Nuoriso-sos.työn koul,3	2 679	1 841	2 433	90,8	1 633	88,7
429 Muu opettajankoulutus 3	149	125	109	73,2	90	72,0
5 Alin korkea-aste	27 765	20 275	22 548	81,2	16 527	81,5
521 Lastentarhanop.k(-1985)	8 172	7 793	7 055	86,3	6 696	85,9
522 Kansa-kansalais.opett.	13 425	7 316	10 256	76,4	5 435	74,3
523 Erityisop.koul(-1972)	403	221	339	84,1	183	82,8
524 Muu opettajankoul,5-ast	5 765	4 945	4 898	85,0	4 213	85,2
6 Alempi kandidaattiaste	16 776	12 622	15 460	92,2	11 497	91,1
621 Peruskouluopettajien k.	6 633	4 686	6 303	95,0	4 379	93,4
622 Erityisop.koul.(1973-)	2 448	1 824	2 344	95,8	1 738	95,3
624 Muu opettajankoulutus	7 695	6 112	6 813	88,5	5 380	88,0
7 Ylempi kandidaattiaste	7 431	5 166	6 878	92,6	4 743	91,8
721 KK opettajankoulutus	4 821	3 194	4 509	93,5	2 971	93,0
722 FK opettajankoulutus	1 325	1 004	1 206	91,0	905	90,1
724 Muu opettajankoulutus	1 285	968	1 163	90,5	867	89,6
3 Kauppa- ja toimistoala, laki- ja yhteiskuntatieteet	367 348	249 549	325 860	88,7	220 075	88,2
3 Alempi keskiaste	100 598	76 789	84 915	84,4	65 002	84,7
331 Merkanti	75 335	58 595	64 027	85,0	50 018	85,4
332 Kaupallinen koul.alle 3	13 765	9 974	11 181	81,2	8 062	80,8
336 Toimistokoulutus alle 3	7 141	6 366	6 119	85,7	5 428	85,3
339 Muu kauppa,tstok.alle 3	4 357	1 854	3 588	82,4	1 494	80,6
4 Ylempi keskiaste	185 964	129 601	167 239	89,9	116 295	89,7
431 Merkonomi	177 501	124 673	159 771	90,0	112 054	89,9
432 Kaupallinen koulutus 3v	1 059	542	859	81,1	412	76,0
433 Hall,järj.teht.koul.3v	408	329	339	83,1	268	81,5
436 Toimistoalan koulutus 3	3 120	1 877	2 828	90,6	1 664	88,7
437 Muu kauppa,tstokoul, 3v	3 876	2 180	3 442	88,8	1 897	87,0
5 Alin korkea-aste	7 928	6 088	7 060	89,1	5 372	88,2
531 Kaupallinen koul, 5-ast	349	118	321	92,0	108	91,5
533 Toimistoalan koul,5-ast	6 008	4 799	5 410	90,0	4 284	89,3
534 Hall,toimihenkilök,5-as	170	97	138	81,2	79	81,4
538 Muu kaupan,hallinn,5-as	1 401	1 074	1 191	85,0	901	83,9

Jatkuu

LIITETAULUKOT
**Liitetaulukko 8.1
Jatkuu**

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Väestö		Työvoima yhteensä	Työvoima- osuus	Työvoimasta naisia	Naisten työvoima- osuus	
		Naisia				%	%
6 Alempi kandidaattiaste	29 309	17 485	26 232	89,5	15 560	89,0	
631 Varanotaari	1 359	854	1 183	87,0	761	89,1	
632 Ekonomin tutkinto,alemp	11 207	4 140	10 027	89,5	3 664	88,5	
633 Akat.siht,kirjeenvaihta	3 288	3 276	2 924	88,9	2 917	89,0	
634 Taloud.-hallinn.tutkint	12	6	9	75,0	4	66,7	
635 Hum.kand.(yht.kunta ala	3 747	2 725	3 403	90,8	2 455	90,1	
636 Liikuntakasvat.kand.	538	309	512	95,2	286	92,6	
637 Muu laki,yhtkunta,6-ast	9 158	6 175	8 174	89,3	5 473	88,6	
7 Ylempi kandidaattiaste	41 156	18 986	38 212	92,8	17 314	91,2	
731 Oikeustiet.kand.tutkint	9 928	3 020	9 342	94,1	2 835	93,9	
732 Kaup.tal.kand,ekon.ylem	11 761	5 309	11 068	94,1	4 892	92,1	
733 Valt.yht.k.ja hall.kand	13 579	6 526	12 487	92,0	5 898	90,4	
734 Kasv.kand,Fil.kand.tutk	4 781	3 484	4 326	90,5	3 117	89,5	
735 Muu laki,yhtkuntak,7-as	1 107	647	989	89,3	572	88,4	
8 Tutkijakoulutus tai vast.	2 393	600	2 202	92,0	532	88,7	
831 Oikeustiet.lakitiet.lis	297	41	283	95,3	38	92,7	
832 Oikeustiet.lakitiet.tri	128	16	124	96,9	15	93,8	
833 Kauppat.ja taloust.lis.	157	34	134	85,4	28	82,4	
834 Kauppat.ja taloust.tri	146	11	142	97,3	10	90,9	
835 Valt,yht,hall.lis.	655	180	582	88,9	153	85,0	
836 Valt,yht,hall.tri	417	66	392	94,0	61	92,4	
837 Muut yht.kunta-alan lis	312	148	279	89,4	130	87,8	
838 Muut yht.kunta-alan tri	281	104	266	94,7	97	93,3	
4 Tekniikka ja luonnontieteet	668 199	120 289	587 625	87,9	97 430	81,0	
3 Alempi keskiaste	453 606	92 508	394 119	86,9	73 327	79,3	
341 Tekniikka ja luonnont.3	453 606	92 508	394 119	86,9	73 327	79,3	
4 Ylempi keskiaste	111 165	11 032	96 814	87,1	9 051	82,0	
441 Teknikkokoulutus (-1988	74 545	2 504	68 889	92,4	2 280	91,1	
444 Muu tekn,luonnontiet 3v	36 620	8 528	27 925	76,3	6 771	79,4	
5 Alin korkea-aste	51 118	4 011	48 277	94,4	3 664	91,3	
541 Insinööri(koulutus(-1989	44 435	3 186	42 560	95,8	2 953	92,7	
544 Teknikkokoulutus (1989-	6 405	750	5 461	85,3	650	86,7	
548 Muu tekn,luonnont,5-ast	278	75	256	92,1	61	81,3	
6 Alempi kandidaattiaste	7 623	2 625	6 681	87,6	2 320	88,4	
641 Insinööri(koulutus(1990-	2 368	221	1 884	79,6	186	84,2	
644 Luonnont.kand.tutkinto	5 249	2 402	4 791	91,3	2 132	88,8	
648 Muut tekn,luonnont.6-as	6	2	6	100,0	2	100,0	
7 Ylempi kandidaattiaste	39 604	9 248	36 919	93,2	8 284	89,6	
741 Diplomi-insinööri(tutk.	23 383	2 426	22 131	94,6	2 252	92,8	
744 Arkkitehti,maisema-arkk	2 201	731	2 044	92,9	659	90,2	
745 Fil.kand.mat.-luonn.ala	14 002	6 089	12 726	90,9	5 371	88,2	
748 Muut tekn,luonn.7-ast.	18	2	18	100,0	2	100,0	

Jatkuu

Liitetaulukko 8.1
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Väestö	Naisia	Työvoima yhteensä	Työvoima-	Työvoimasta	Naisten
				osuus	naisia	työvoima- osuus
				%		%
8 Tutkijakoulutus tai vast.	5 083	865	4 815	94,7	784	90,6
841 Tekniikan lis.tutkinto	1 349	130	1 298	96,2	121	93,1
843 Tekniikan tri tutkinto	768	38	740	96,4	35	92,1
845 Fil.lis.mat.-luonn.ala	1 374	410	1 261	91,8	358	87,3
846 Fil.tri mat.-luonn.ala	1 592	287	1 516	95,2	270	94,1
5 Liikenne ja tietoliikenne	16 214	1 374	13 802	85,1	1 159	84,4
3 Alempi keskiaste	11 276	969	9 826	87,1	815	84,1
351 Merenkulun koul. alle 3	3 218	153	2 675	83,1	109	71,2
354 Maantiiliik.koul.alle 3	7 861	729	6 985	88,9	639	87,7
359 Muut liikennek. alle 3v	197	87	166	84,3	67	77,0
4 Ylempi keskiaste	2 762	370	2 256	81,7	316	85,4
451 Merenkulun koulutus 3v	1 153	36	862	74,8	27	75,0
452 Lentoliikenteen koul. 3	337	14	305	90,5	12	85,7
455 Tietoliikenteen koul,3v	1 272	320	1 089	85,6	277	86,6
5 Alin korkea-aste	409	12	328	80,2	11	91,7
551 Merenkulun päällystökou	106	2	70	66,0	1	50,0
552 Lentoperämieskoulutus	290	–	245	84,5	–	–
559 Muu liikent.koul, 5-ast	13	10	13	100,0	10	100,0
6 Alempi kandidaattiaste	1 767	23	1 392	78,8	17	73,9
651 Merikapteenikoulutus	1 766	23	1 392	78,8	17	73,9
659 Muut liikenteen 6-ast.	1	–	–	–	–	–
6 Hoitoalat	191 400	170 903	160 963	84,1	142 294	83,3
3 Alempi keskiaste	87 291	83 320	71 435	81,8	68 026	81,6
361 Terv-sair.hoidonk alle3	58 328	55 034	47 950	82,2	45 142	82,0
365 Sosiaaliala, alle 3v	21 061	20 533	16 821	79,9	16 354	79,6
369 Muu hoitoalank. alle 3v	7 902	7 753	6 664	84,3	6 530	84,2
4 Ylempi keskiaste	46 745	42 121	38 427	82,2	34 341	81,5
461 Terv-sairaanh.koul, 3v	44 997	40 604	36 897	82,0	33 032	81,4
464 Lähikasvattajien koul.	1 348	1 122	1 193	88,5	977	87,1
469 Muu hoitoalan koul, 3v	400	395	337	84,2	332	84,1
5 Alin korkea-aste	34 811	32 853	30 131	86,6	28 349	86,3
561 Terveyd.sair.hoidon kou	29 147	27 375	25 425	87,2	23 798	86,9
566 Farmaseutin tutkinto 2v	4 092	3 990	3 353	81,9	3 277	82,1
567 Sos.alan ohj.kasv(1989-	1 374	1 294	1 196	87,0	1 121	86,6
569 Muu hoitoalan koul,5-as	198	194	157	79,3	153	78,9
6 Alempi kandidaattiaste	2 379	2 206	2 088	87,8	1 962	88,9
661 Lääketiet.kand.tutkinto	73	24	31	42,5	11	45,8
662 Hammaslääket.kand.tutk.	21	5	11	52,4	2	40,0
663 Eläinlääketiet.kand.tut	7	5	4	57,1	3	60,0
664 Terv.hoidon hall. tutk.	862	842	807	93,6	787	93,5
666 Farmaseutti 3v	1 416	1 330	1 235	87,2	1 159	87,1

Jatkuu

Liitetaulukko 8.1
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Väestö	Työvoima		Työvoima- osuus %	Työvoimasta naisia	Naisten työvoima- osuus	
		Naisia	yhteensä			%	%
7 Ylempi kandidaattiaste	16 805	9 394	15 651	93,1	8 671	92,3	
761 Lääketiet.lis.tutkinto	9 882	4 725	9 173	92,8	4 323	91,5	
762 Hammaslääketiet.lis.tut	4 393	2 990	4 104	93,4	2 773	92,7	
763 Eläinlääketiet.lis.tutk	894	392	851	95,2	372	94,9	
764 Proviisori ja farm.kand	1 315	982	1 234	93,8	929	94,6	
768 Muut hoitoalojen 7-ast.	321	305	289	90,0	274	89,8	
8 Tutkijakoulutus tai vast.	3 369	1 009	3 231	95,9	945	93,7	
861 Erikoislääkärikoulutus	936	389	882	94,2	364	93,6	
863 Lääket.ja kir,lääket.tr	2 022	410	1 955	96,7	381	92,9	
865 Hamm.tri,erik.hamm.lääk	181	79	175	96,7	77	97,5	
866 Eläinl.tri,erik.eläinl.	64	30	62	96,9	28	93,3	
867 Muut lis.tutk.hoitoala	89	63	83	93,3	59	93,7	
868 Muut hoitoalan tohtorit	77	38	74	96,1	36	94,7	
7 Maa- ja metsätalous	106 587	27 347	90 359	84,8	21 501	78,6	
3 Alempi keskiaste	84 881	21 910	71 193	83,9	16 837	76,8	
371 Maatilatal.koul. alle 3	62 882	16 609	52 905	84,1	12 715	76,6	
373 Puutarhatal.koul.alle 3	7 709	4 615	6 182	80,2	3 576	77,5	
374 Metsätal.koul. alle 3v	12 004	375	10 214	85,1	301	80,3	
375 Kalatalouskoul. alle 3v	933	130	760	81,5	95	73,1	
379 Muu maa-metsäk. alle 3v	1 353	181	1 132	83,7	150	82,9	
4 Ylempi keskiaste	7 723	1 817	6 631	85,9	1 512	83,2	
471 Maatilatalouden koul, 3	3 150	1 445	2 772	88,0	1 190	82,4	
473 Puutarhatalouden koul,3	218	121	195	89,4	104	86,0	
474 Metsätalouden koul, 3v	4 176	170	3 508	84,0	147	86,5	
479 Muu maa-metsätal.koul.3	179	81	156	87,2	71	87,7	
5 Alin korkea-aste	7 972	1 355	7 111	89,2	1 175	86,7	
571 Maatilatalouskoul.5-ast	4 250	742	3 681	86,6	628	84,6	
573 Puutarhatalouskoul,5-as	765	389	699	91,4	346	88,9	
574 Metsätalouskoul, 5-aste	2 897	214	2 681	92,5	193	90,2	
575 Kalatalouskoulutus 5-as	58	9	48	82,8	7	77,8	
579 Muu maa-metsäkoul, 5-aste	2	1	2	100,0	1	100,0	
7 Ylempi kandidaattiaste	5 603	2 135	5 055	90,2	1 864	87,3	
771 Agronomitutkinto	1 319	380	1 182	89,6	324	85,3	
772 Metsänhoitajien koulutus	1 178	100	1 080	91,7	87	87,0	
773 Maat.- ja metsät.kand.	2 841	1 469	2 568	90,4	1 304	88,8	
775 Elintarviketiet.kand.	247	183	209	84,6	147	80,3	
779 Muu maa,metsäkoul.7-ast	18	3	16	88,9	2	66,7	
8 Tutkijakoulutus tai vast.	408	130	369	90,4	113	86,9	
871 Maat.-ja metsät.lis.	158	55	139	88,0	45	81,8	
872 Maat.-ja metsät.tri	236	65	218	92,4	59	90,8	
873 Elintarviketiet.lis.	6	5	5	83,3	4	80,0	
874 Elintarviketiet.tri	8	5	7	87,5	5	100,0	

Jatkuu

Liitetaulukko 8.1
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Kouluskoodi	Väestö	Naisia	Työvoima yhteensä	Työvoima-	Työvoimasta	Naisten
				osuus	naisia	työvoima- osuus
				%		%
8 Muut erikoisalat	225 410	181 669	183 788	81,5	146 292	80,5
3 Alempi keskiaste	183 936	160 898	148 970	81,0	128 297	79,7
381 Vartiointi,suojel,alle 3	10 132	415	9 381	92,6	376	90,6
384 Majoitus,kotital,alle 3	158 939	146 192	126 883	79,8	115 731	79,2
388 Muu erik.alojen.alle 3	14 865	14 291	12 706	85,5	12 190	85,3
4 Ylempi keskiaste	32 460	18 914	27 300	84,1	16 395	86,7
481 Vartiointi,sotilask,3v	10 289	136	8 318	80,8	127	93,4
484 Ravitsemis,kotitalous 3	20 678	17 357	17 670	85,5	15 006	86,5
488 Muu erik.alojen koul,3v	1 493	1 421	1 312	87,9	1 262	88,8
5 Alin korkea-aste	4 999	1 857	4 211	84,2	1 600	86,2
581 Vartioint,sotilask,5-as	2 656	13	2 199	82,8	10	76,9
584 Ravitsemis,kotital,5-as	2 343	1 844	2 012	85,9	1 590	86,2
6 Alempi kandidaattiaste	231	–	131	56,7	–	–
681 Sotilasal.alempi kand.k	230	–	130	56,5	–	–
688 Muut erik.alojen 6-ast.	1	–	1	100,0	–	–
7 Ylempi kandidaattiaste	2 798	–	2 388	85,3	–	–
781 Sotilasalan ylempi kand	2 798	–	2 388	85,3	–	–
8 Tutkijakoulutus tai vast.	986	–	788	79,9	–	–
881 Yleisesikuntaups.tutk.	986	–	788	79,9	–	–
9 Koulutusala tuntematon	67	43	62	92,5	39	90,7
6 Alempi kandidaattiaste	6	2	6	100,0	2	100,0
691 Hum.kand.koul.ala tunt.	6	2	6	100,0	2	100,0
7 Ylempi kandidaattiaste	59	40	54	91,5	36	90,0
791 Fil.kand.koul.ala tunt.	59	40	54	91,5	36	90,0
8 Tutkijakoulutus tai vast.	2	1	2	100,0	1	100,0
892 Fil.tri, koulutusala tunt.	2	1	2	100,0	1	100,0

Lähde:
Tilastokeskuksen väestölaskenta 1990

Liitetaulukko 8.2

Väestön (20–64-vuotias) keskimääräiset vuosiansiot koulutuksen, sukupuolen ja iän mukaan 31.12.1990

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Ikä			Naisten ansiot miesten ansioista	20–29 vuotiaat	30–44 vuotiaat	45–64 vuotiaat
	20-64-vuotiaat		Naiset				
	Yhteensä	Miehet					
	Markkaa		%	Markkaa			
Yhteensä	104 000	120 000	86 000	72,1	77 000	111 000	114 000
Vähintään alemman keskiasteen koulutus	109 000	128 000	90 000	70,3	78 000	117 000	137 000
0 Yleissivistävä	77 000	87 000	69 000	79,9	57 000	116 000	134 000
4 Ylempi keskiaste	77 000	87 000	69 000	79,9	57 000	116 000	134 000
401 Ylioppilastutkinto	77 000	87 000	69 000	79,9	57 000	116 000	134 000
1 Humanistinen ja esteettinen	128 000	152 000	118 000	77,7	69 000	122 000	163 000
3 Alempi keskiaste	84 000	110 000	74 000	66,7	70 000	83 000	102 000
311 Taideteoll.koul, alle 3	83 000	111 000	73 000	66,2	70 000	83 000	104 000
319 Muu hum.ja esteett.koul	86 000	100 000	75 000	75,3	71 000	96 000	89 000
4 Ylempi keskiaste	73 000	94 000	63 000	66,9	57 000	95 000	121 000
411 Taideteoll.koul, 3v	67 000	84 000	62 000	74,2	56 000	96 000	76 000
413 Musiikin koulutus 3v	128 000	132 000	92 000	70,1	82 000	143 000	144 000
414 Kuvaamataiteen koul. 3v	71 000	78 000	66 000	84,2	62 000	73 000	83 000
419 Muu hum.ja esteett.koul	101 000	..	95 000	..	84 000	147 000	–
5 Alin korkea-aste	105 000	129 000	91 000	71,0	70 000	107 000	137 000
511 Soveltava taide, 5-aste	92 000	115 000	81 000	70,4	69 000	88 000	132 000
512 Teatteritaide 5-aste	160 000	185 000	135 000	72,7	99 000	155 000	170 000
513 Musiikkikoulutus, 5-ast	124 000	136 000	103 000	76,1	85 000	122 000	136 000
514 Kuvaamataiteen koulutus	97 000	106 000	86 000	80,7	47 000	90 000	122 000
515 Dipl.kielenkäänt.koul.2	115 000	140 000	111 000	79,4	..	116 000	114 000
519 Muu hum.ja esteett.koul	92 000	109 000	88 000	80,7	82 000	101 000	..
6 Alempi kandidaattiaste	129 000	153 000	122 000	79,7	91 000	117 000	146 000
611 Sov.taide alem.kand.ast	149 000	166 000	130 000	78,6	89 000	141 000	152 000
612 Teatterit.alemm.kand.as	165 000	195 000	130 000	66,4	–	155 000	176 000
613 Musiikkik,alem.kand.ast	148 000	163 000	122 000	75,2	..	144 000	155 000
615 Dipl.kielenkäänt.koul.3	113 000	146 000	107 000	73,4	99 000	113 000	112 000
616 Hum.kand.tutk,hum.op.al	129 000	150 000	124 000	82,5	81 000	116 000	144 000
7 Ylempi kandidaattiaste	152 000	171 000	143 000	84,1	91 000	138 000	181 000
711 Soveltavan taiteen 7-as	132 000	162 000	113 000	69,5	88 000	133 000	165 000
713 Musiikkik.ylemm.kand.as	151 000	172 000	126 000	73,0	104 000	152 000	168 000
714 Teatteri,tanssitait.kou	125 000	142 000	111 000	78,3	107 000	145 000	–
715 Teologikoulutus	155 000	165 000	138 000	83,3	99 000	145 000	175 000
716 Fil.kand.,hum.opintoala	153 000	174 000	146 000	83,8	86 000	136 000	183 000
718 Muut hum,est.7-ast.koul	96 000	–	96 000	100,0	–	96 000	–
8 Tutkijakoulutus tai vast.	196 000	210 000	169 000	80,6	121 000	165 000	218 000
811 Teologian lis.tutkinto	184 000	192 000	153 000	79,8	..	152 000	200 000
812 Teologian tri	221 000	226 000	173 000	76,6	..	186 000	239 000
813 Fil.lis.humanist.op.ala	166 000	177 000	153 000	86,2	125 000	146 000	191 000
815 Fil.tri,humanist.op.ala	227 000	240 000	200 000	83,3	..	202 000	239 000
817 Taiteen lis.tutkinto	134 000	..	147 000	..	–
819 Muu hum,est.tutkijakoul	178 000	195 000	157 000	80,5	–	–	178 000

Jatkuu

Liitetaulukko 8.2
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Ikä			Naisten ansiot miesten ansioista	20-29 vuotiaat	30-44 vuotiaat	45-64 vuotiaat
	20-64-vuotiaat		Naiset				
	Yhteensä	Miehet					
	Markkaa		%	Markkaa			
2 Opettajankoulutus	123 000	149 000	112 000	75,1	87 000	117 000	150 000
3 Alempi keskiaste	100 000	118 000	87 000	73,5	73 000	103 000	107 000
321 Nuoriso-liik.ohj.alle 3	109 000	122 000	97 000	79,6	78 000	109 000	114 000
322 Askartelunohj.k.(1988)	87 000	102 000	83 000	80,9	74 000	85 000	99 000
323 Koti-,käsiteoll.neuvoja	98 000	—	98 000	100,0	—	83 000	103 000
324 Liikent.opettaja alle 3	112 000	114 000	96 000	84,7	99 000	117 000	108 000
329 Muu opettajank. alle 3v	63 000	76 000	63 000	82,9	55 000	67 000	70 000
4 Ylempi keskiaste	92 000	105 000	85 000	81,8	83 000	97 000	118 000
421 Nuoriso-sos.työn koul.3	92 000	105 000	86 000	82,0	84 000	97 000	114 000
429 Muu opettajankoulutus 3	82 000	96 000	79 000	82,8	60 000	98 000	144 000
5 Alin korkea-aste	131 000	166 000	118 000	70,8	77 000	106 000	152 000
521 Lastentarhanop.k.(1985)	95 000	106 000	94 000	88,5	78 000	94 000	115 000
522 Kansa-kansalaisk.opett.	159 000	173 000	145 000	83,9	—	156 000	159 000
523 Erityisop.koul.(1972)	174 000	189 000	161 000	85,2	—	163 000	175 000
524 Muu opettajankoul.5-ast	119 000	138 000	116 000	84,1	76 000	116 000	134 000
6 Alempi kandidaattiaste	127 000	158 000	116 000	73,4	73 000	132 000	164 000
621 Peruskouluopettajien k.	136 000	154 000	128 000	83,0	97 000	134 000	151 000
622 Erityisop.koul.(1973-)	139 000	169 000	129 000	76,4	90 000	133 000	167 000
624 Muu opettajankoulutus	114 000	159 000	103 000	64,7	73 000	127 000	170 000
7 Ylempi kandidaattiaste	116 000	132 000	109 000	82,3	105 000	126 000	165 000
721 KK opettajankoulutus	112 000	130 000	103 000	79,5	104 000	124 000	167 000
722 FK opettajankoulutus	112 000	131 000	105 000	80,4	109 000	122 000	125 000
724 Muu opettajankoulutus	136 000	147 000	132 000	90,4	109 000	132 000	164 000
3 Kauppa- ja toimistoala, laki- ja yhteiskuntatieteet	117 000	161 000	96 000	59,2	82 000	122 000	150 000
3 Alempi keskiaste	90 000	113 000	82 000	73,2	70 000	91 000	103 000
331 Merkantti	91 000	114 000	84 000	74,2	70 000	93 000	104 000
332 Kaupallinen koul.alle 3	90 000	120 000	78 000	64,6	68 000	85 000	102 000
336 Toimistokoulutus alle 3	81 000	122 000	76 000	62,5	70 000	84 000	80 000
339 Muu kauppa,tstok.alle 3	84 000	92 000	72 000	77,9	74 000	87 000	95 000
4 Ylempi keskiaste	104 000	136 000	89 000	65,4	79 000	111 000	134 000
431 Merkonomi	104 000	137 000	89 000	65,1	79 000	111 000	135 000
432 Kaupallinen koulutus 3v	94 000	114 000	71 000	62,3	70 000	104 000	102 000
433 Hall.järj.teht.koul.3v	81 000	92 000	78 000	84,3	75 000	89 000	114 000
436 Toimistoalan koulutus 3	126 000	160 000	102 000	64,0	90 000	136 000	102 000
437 Muu kauppa,tstokoul. 3v	93 000	108 000	80 000	74,5	78 000	97 000	89 000
5 Alin korkea-aste	118 000	151 000	108 000	71,9	107 000	124 000	154 000
531 Kaupallinen koul. 5-ast	155 000	179 000	109 000	60,6	144 000	144 000	166 000
533 Toimistoalan koul.5-ast	119 000	148 000	112 000	75,7	111 000	126 000	131 000
534 Hall.toimihenkilök.5-as	119 000	167 000	84 000	50,5	53 000	99 000	163 000
538 Muu kaupan,hallinn.5-as	104 000	139 000	93 000	67,0	82 000	113 000	210 000

Jatkuu

Liitetaulukko 8.2
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Ikä				Naisten ansiot miesten ansioista	20-29 vuotiaat	30-44 vuotiaat	45-64 vuotiaat
	20-64-vuotiaat		Naiset	%				
	Yhteensä	Miehet						
	Markkaa			Markkaa				
6 Alempi kandidaattiaste	171 000	228 000	132 000	57,7	91 000	161 000	192 000	
631 Varanotaari	141 000	158 000	132 000	83,2	79 000	131 000	158 000	
632 Ekonomin tutkinto,alemp	232 000	270 000	165 000	60,9	113 000	215 000	259 000	
633 Akat.siht,kirjeenvaihta	127 000	150 000	127 000	84,7	..	121 000	133 000	
634 Taloud.-hallinn.tutkint	196 000	224 000	-	..	179 000	
635 Hum.kand.(yht.kunta ala	138 000	170 000	126 000	74,0	91 000	130 000	155 000	
636 Liikuntakasvat.kand.	151 000	172 000	136 000	79,0	-	143 000	177 000	
637 Muu laki,yhtkunta,6-ast	132 000	167 000	115 000	69,0	90 000	126 000	151 000	
7 Ylempi kandidaattiaste	186 000	223 000	143 000	64,0	121 000	181 000	242 000	
731 Oikeustiet.lakitiet.lis	225 000	251 000	165 000	66,0	126 000	209 000	294 000	
732 Kaup.tal.kand,ekon.ylem	191 000	226 000	147 000	65,3	131 000	203 000	300 000	
733 Valt.yht.k.ja hall.kand	169 000	201 000	134 000	66,5	99 000	158 000	211 000	
734 Kasv.kand,fil.kand.tutk	152 000	193 000	137 000	70,7	94 000	142 000	183 000	
735 Muu laki,yhtkuntak,7-as	144 000	180 000	119 000	66,1	101 000	135 000	211 000	
8 Tutkijakoulutus tai vast.	254 000	273 000	194 000	71,0	143 000	223 000	288 000	
831 Oikeustiet.lakitiet.lis	298 000	312 000	216 000	69,2	138 000	244 000	374 000	
832 Oikeustiet.lakitiet.tri	369 000	382 000	283 000	74,2	-	328 000	400 000	
833 Kauppat.ja taloust.lis.	268 000	295 000	168 000	56,8	171 000	212 000	415 000	
834 Kauppat.ja taloust.tri	351 000	357 000	274 000	76,8	-	335 000	366 000	
835 Valt,yht,hall.lis.	206 000	221 000	166 000	75,2	139 000	187 000	234 000	
836 Valt,yht,hall.tri	262 000	272 000	210 000	77,1	-	240 000	279 000	
837 Muut yht.kunta-alan lis	194 000	210 000	177 000	84,3	..	175 000	214 000	
838 Muut yht.kunta-alan tri	252 000	264 000	231 000	87,3	..	225 000	269 000	
4 Tekniikka ja luonnontieteet	118 000	124 000	85 000	68,7	90 000	124 000	140 000	
3 Alempi keskiaste	100 000	106 000	75 000	70,7	88 000	105 000	105 000	
341 Tekniikka ja luonnont.3	100 000	106 000	75 000	70,7	88 000	105 000	105 000	
4 Ylempi keskiaste	127 000	132 000	76 000	57,5	85 000	138 000	160 000	
441 Teknikkokoulutus (-1988)	146 000	147 000	105 000	71,0	118 000	143 000	162 000	
444 Muu tekn,luonnontiet 3v	80 000	84 000	66 000	78,4	73 000	102 000	132 000	
5 Alin korkea-aste	164 000	168 000	115 000	68,2	107 000	172 000	207 000	
541 Insinööri(koulutus(-1989)	175 000	179 000	125 000	69,9	129 000	174 000	208 000	
544 Teknikkokoulutus (1989-)	88 000	89 000	75 000	83,7	80 000	111 000	189 000	
548 Muu tekn,luonnont,5-ast	107 000	118 000	71 000	60,2	90 000	114 000	153 000	
6 Alempi kandidaattiaste	136 000	136 000	135 000	99,4	66 000	151 000	180 000	
641 Insinööri(koulutus(1990-)	76 000	77 000	61 000	79,6	66 000	122 000	162 000	
644 Luonnont.kand.tutkinto	163 000	179 000	142 000	79,3	114 000	154 000	181 000	
648 Muut tekn,luonnont.6-as	134 000	-	
7 Ylempi kandidaattiaste	202 000	218 000	148 000	67,9	130 000	196 000	255 000	
741 Diplomi-insinööritutk.	221 000	229 000	152 000	66,6	140 000	217 000	290 000	
744 Arkkitehti,maisema-arkk	197 000	215 000	160 000	74,3	126 000	179 000	224 000	
745 Fil.kand.mat.-luonn.ala	171 000	190 000	145 000	76,1	106 000	166 000	210 000	
748 Muut tekn,luonn.7-ast.	124 000	128 000	-	105 000	..	

Jatkuu

Liitetaulukko 8.2
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Ikä			Naisten ansiot miesten ansioista	20-29 vuotiaat	30-44 vuotiaat	45-64 vuotiaat
	20-64-vuotiaat		Naiset				
	Yhteensä	Miehet					
	Markkaa		%	Markkaa			
8 Tutkijakoulutus tai vast.	223 000	233 000	172 000	73,7	138 000	203 000	258 000
841 Tekniikan lis.tutkinto	239 000	246 000	175 000	71,1	154 000	222 000	296 000
843 Tekniikan tri tutkinto	283 000	285 000	237 000	83,0	185 000	255 000	318 000
845 Fil.lis.mat.-luonn.ala	183 000	195 000	156 000	80,2	111 000	165 000	219 000
846 Fil.tri mat.-luonn.ala	213 000	220 000	184 000	83,8	116 000	193 000	237 000
5 Liikenne ja tietoliikenne	122 000	125 000	92 000	73,3	93 000	123 000	168 000
3 Alempi keskiaste	98 000	99 000	82 000	82,7	88 000	102 000	112 000
351 Merenkulun koul. alle 3	104 000	105 000	73 000	69,2	93 000	104 000	144 000
354 Maantielik.koul.alle 3	95 000	96 000	83 000	86,2	86 000	100 000	95 000
359 Muut liikennek. alle 3v	120 000	137 000	94 000	68,5	85 000	128 000	125 000
4 Ylempi keskiaste	139 000	143 000	112 000	78,5	124 000	132 000	158 000
451 Merenkulun koulutus 3v	133 000	135 000	70 000	52,2	96 000	26 000	167 000
452 Lentoliikenteen koul. 3	183 000	184 000	168 000	91,0	174 000	191 000	252 000
455 Tietoliikenteen koul,3v	131 000	138 000	114 000	82,6	107 000	124 000	150 000
5 Alin korkea-aste	395 000	403 000	156 000	38,6	..	432 000	339 000
551 Merenkulun päällystökou	169 000	170 000	121 000	176 000
552 Lentoperämieskoulutus	462 000	462 000	-	-	..	461 000	479 000
559 Muu liikent.koul, 5-ast	170 000	..	162 000	..	-	172 000	..
6 Alempi kandidaattiaste	197 000	198 000	98 000	49,3	101 000	181 000	222 000
651 Merikapteenikoulutus	197 000	198 000	98 000	49,3	101 000	181 000	222 000
6 Hoitoalat	113 000	212 000	99 000	46,9	81 000	113 000	138 000
3 Alempi keskiaste	83 000	91 000	83 000	90,2	69 000	85 000	94 000
361 Terv-sair.hoidonk alle3	85 000	89 000	85 000	95,3	71 000	87 000	98 000
365 Sosiaaliala, alle 3v	79 000	101 000	78 000	77,6	65 000	83 000	89 000
369 Muu hoitoalank. alle 3v	76 000	107 000	75 000	70,1	63 000	76 000	83 000
4 Ylempi keskiaste	99 000	113 000	98 000	86,3	84 000	99 000	113 000
461 Terv-sairaanh.koul, 3v	100 000	113 000	98 000	86,4	85 000	99 000	113 000
464 Lähikasvattajien koul.	99 000	107 000	97 000	90,5	89 000	97 000	115 000
469 Muu hoitoalan koul, 3v	62 000	..	61 000	..	55 000	91 000	95 000
5 Alin korkea-aste	107 000	136 000	105 000	76,7	78 000	106 000	121 000
561 Terveyd.sair.hoidon kou	107 000	137 000	105 000	76,9	80 000	107 000	123 000
566 Farmaseutin tutkinto 2v	111 000	180 000	110 000	61,1	-	104 000	114 000
567 Sos.alan ohj.kasv(1989-)	77 000	83 000	76 000	91,4	71 000	84 000	111 000
569 Muu hoitoalan koul,5-as	132 000	..	130 000	..	-	172 000	130 000
6 Alempi kandidaattiaste	108 000	106 000	108 000	101,4	76 000	120 000	156 000
661 Lääketiet.kand.tutkinto	127 000	137 000	98 000	71,2	-	128 000	123 000
662 Hammaslääket.kand.tutk.	119 000	122 000	103 000	84,2	-	114 000	..
664 Terv.hoidon hall. tutk.	153 000	157 000	153 000	97,5	-	145 000	157 000
666 Farmaseutti 3v	79 000	84 000	79 000	93,1	76 000	92 000	..

Jatkuu

LIITETAULUKOT

Liitetaulukko 8.2
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Koulutuskoodi	Ikä			Naisten ansiot miesten ansioista	20-29 vuotiaat	30-44 vuotiaat	45-64 vuotiaat
	20-64-vuotiaat		Naiset				
	Yhteensä	Miehet					
	Markkaa		%	Markkaa			
7 Ylempi kandidaattiaste	242 000	298 000	197 000	66,2	164 000	231 000	302 000
761 Lääketiet.lis.tutkinto	269 000	320 000	213 000	66,5	178 000	259 000	346 000
762 Hammaslääketiet.lis.tut	193 000	231 000	175 000	75,8	144 000	195 000	212 000
763 Eläinlääketiet.lis.tutk	225 000	260 000	180 000	69,4	157 000	212 000	269 000
764 Proviisorij ja farm.kand	230 000	289 000	210 000	72,7	124 000	164 000	371 000
768 Muut hoitoalojen 7-ast.	139 000	163 000	138 000	84,1	100 000	133 000	160 000
8 Tutkijakoulutus tai vast.	333 000	364 000	260 000	71,3	146 000	295 000	394 000
861 Erikoislääkärikoulutus	286 000	317 000	242 000	76,5	-	284 000	336 000
863 Lääket.ja kir,lääket.tr	369 000	389 000	290 000	74,7	148 000	327 000	408 000
865 Hamm.tri,erik.hamm.lääk	264 000	291 000	230 000	79,0	-	232 000	302 000
866 Eläinl.tri,erik.eläinl.	263 000	326 000	190 000	58,3	-	211 000	305 000
867 Muut lis.tutk.hoitoala	284 000	348 000	257 000	74,0	..	148 000	387 000
868 Muut hoitoalan tohtorit	253 000	267 000	237 000	88,8	-	200 000	317 000
7 Maa- ja metsätalous	101 000	107 000	78 000	72,3	78 000	105 000	114 000
3 Alempi keskiaste	90 000	97 000	70 000	72,2	77 000	95 000	98 000
371 Maatilatal.koul. alle 3	93 000	100 000	71 000	70,8	78 000	98 000	99 000
373 Puutarhatal.koul.alle 3	78 000	93 000	66 000	71,0	66 000	81 000	93 000
374 Metsätal.koul. alle 3v	85 000	85 000	72 000	83,9	77 000	91 000	95 000
375 Kalatalouskoul. alle 3v	88 000	90 000	74 000	82,3	73 000	97 000	89 000
379 Muu maa-metsäk. alle 3v	82 000	84 000	69 000	81,2	71 000	81 000	92 000
4 Ylempi keskiaste	108 000	116 000	80 000	68,7	76 000	109 000	120 000
471 Maatilatalouden koul, 3	106 000	125 000	80 000	64,1	82 000	109 000	109 000
473 Puutarhatalouden koul,3	103 000	125 000	82 000	65,7	88 000	96 000	122 000
474 Metsätalouden koul, 3v	111 000	112 000	79 000	70,8	73 000	112 000	130 000
479 Muu maa-metsätal.koul.3	73 000	82 000	61 000	74,5	57 000	78 000	66 000
5 Alin korkea-aste	126 000	135 000	84 000	62,5	84 000	128 000	154 000
571 Maatilatalouskoul.5-ast	126 000	136 000	79 000	58,0	84 000	130 000	160 000
573 Puutarhatalouskoul,5-as	106 000	121 000	90 000	74,4	79 000	106 000	128 000
574 Metsätalouskoul, 5-aste	133 000	136 000	93 000	68,4	86 000	133 000	152 000
575 Kalatalouskoulutus 5-as	85 000	88 000	69 000	77,5	79 000	101 000	-
7 Ylempi kandidaattiaste	179 000	208 000	130 000	62,5	116 000	167 000	224 000
771 Agronomitutkinto	199 000	222 000	132 000	59,6	-	182 000	215 000
772 Metsänhoitajien koulutu	231 000	240 000	142 000	59,2	-	204 000	265 000
773 Maat.- ja metsät.kand.	154 000	178 000	131 000	73,4	116 000	151 000	199 000
775 Elintarviketiet.kand.	119 000	143 000	110 000	76,6	114 000	125 000	..
779 Muu maa,metsäkoul.7-ast	183 000	173 000	-	..	183 000
8 Tutkijakoulutus tai vast.	231 000	254 000	182 000	71,6	106 000	198 000	268 000
871 Maat.- ja metsät.lis.	200 000	213 000	173 000	81,3	106 000	192 000	224 000
872 Maat.- ja metsät.tri	256 000	281 000	192 000	68,2	-	207 000	290 000
873 Elintarviketiet.lis.	159 000	..	160 000	..	-	159 000	-
874 Elintarviketiet.tri	187 000	..	170 000	..	-	193 000	..

Jatkuu

Liitetaulukko 8.2
Jatkuu

Koulutusala Koulutusaste Kouluskoodi	Ikä			Naisten ansiot miesten ansioista	20-29 vuotiaat	30-44 vuotiaat	45-64 vuotiaat	
	20-64-vuotiaat		Naiset					
	Yhteensä	Miehet						
Markkaa				%	Markkaa			
8 Muut erikoisalot		85 000	125 000	74 000	59,1	71 000	90 000	96 000
3 Alempi keskiaste		79 000	113 000	73 000	65,0	69 000	83 000	85 000
381 Vartiointi,suojel,alle 3		127 000	128 000	104 000	81,5	106 000	134 000	142 000
384 Majoitus,kotital,alle 3		76 000	100 000	73 000	73,0	66 000	80 000	82 000
388 Muu erik.alojenk.alle 3		72 000	100 000	71 000	71,5	65 000	74 000	77 000
4 Ylempi keskiaste		99 000	127 000	79 000	62,1	77 000	110 000	119 000
481 Vartiointi,sotilask,3v		136 000	136 000	109 000	79,7	111 000	146 000	136 000
484 Ravitsemis,kotitalous 3		84 000	100 000	81 000	80,6	72 000	91 000	99 000
488 Muu erik.alojen koul,3v		53 000	67 000	52 000	77,8	53 000	52 000	..
5 Alin korkea-aste		127 000	157 000	79 000	50,2	77 000	152 000	156 000
581 Vartioint,sotilask,5-as		159 000	160 000	88 000	54,9	126 000	161 000	158 000
584 Ravitsemis,kotital,5-as		92 000	142 000	79 000	55,3	76 000	129 000	139 000
6 Alempi kandidaattiaste		220 000	220 000	-	-	-	261 000	197 000
681 Sotilasal.alempi kand.k		220 000	220 000	-	-	-	261 000	197 000
7 Ylempi kandidaattiaste		149 000	149 000	-	-	120 000	165 000	158 000
781 Sotilasalan ylempi kand		149 000	149 000	-	-	120 000	165 000	158 000
8 Tutkijakoulutus tai vast.		209 000	209 000	-	-	-	195 000	216 000
881 Yleisesikuntaups.tutk.		209 000	209 000	-	-	-	195 000	216 000
9 Koulutusala tuntematon		167 000	189 000	153 000	81,3	-	149 000	191 000
6 Alempi kandidaattiaste		134 000	-	138 000	..
691 Hum.kand.koul.ala tunt.		134 000	-	138 000	..
7 Ylempi kandidaattiaste		165 000	188 000	152 000	80,6	-	151 000	182 000
791 Fil.kand.koul.ala tunt.		165 000	188 000	152 000	80,6	-	151 000	182 000
Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon		93 000	104 000	79 000	75,8	75 000	96 000	94 000

Koulutus

1993

Koulutusalan tilastot & mittaimet

Koulutus 1993 on järjestyksessä toinen Suomen koko koulutustoiminnan kattava tilastojulkaisu. Ensimmäinen julkaisu, *Koulutus 1991*, sai osakseen laajan käyttäjäkunnan. Kirja ilmestyy joka toinen vuosi.

Monipuolinen hakuteos

- opettajille, rehtoreille, opetuksen hallinnossa toimiville
- järjestöjen toimi- ja luottamushenkilöille
- koulutuksesta puhuvalle ja kirjoittavalle
- kodeille, opiskelijoille, yrityksille, muille koulutuksesta kiinnostuneille

Tilastotietoja esiopetuksesta aikuiskoulutukseen:

- oppilaitoksista, oppilaista, opettajista, koululaitoksen kustannuksista, opintotuista
- oppilaaksi hakeutumisesta, keskeyttämisestä, tutkinnoista, koulutettujen työstä, työhön sijoittumisesta, työttömyydestä
- aikuiskoulutukseen osallistumisesta, työnantajien henkilöstökoulutuksesta
- koululaisten tupakan, alkoholin ja huumeiden käytöstä
- väestöstä ja väestön koulutusrakenteesta
- kansainvälisiä vertailuja ja koulusaavutustutkimuksia, tutkijoiden artikkeleita

Erillisenä vihkosena julkaistaan Education in Finland 1993, jossa kerrotaan Suomen kouluoloista kansainvälisin käsittein ja luokituksin.

Julkaisujen myynti:

Försäljning:

Hinta – Pris

Tilastokeskus
PL 504
00101 Helsinki
Puh. (90) 17 341

Statistikcentralen
PB 504
00101 Helsingfors
Tel. (90) 17 341

185 mk

ISSN1236-4746
ISSN 0788-8066
ISBN 951-47-7605-4